

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

- «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ 7» ή το πήδημα των Αμερικανών.
- ΤΟ ΜΕΓΙΣΤΟ ΔΙΝΙΓΜΑ: υπάρχει ή όχι ζωή στους άλλους πλανήτες;
- Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

ΜΕΤΟ ΜΙΚΡΟΦΕΡΟΚΟΔΙΟ

Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ

Αγαπητοί μου φίλοι,

Η σημερινή μέρα — 14 Μαΐου — είναι αφιερωμένη στην Παγκόσμια γιορτή της Μητέρας. "Αν χρειάζοταν, δηλαδή η καθιέρωση ειδικής ημέρας και όλες τις μέρες του χρόνου τα πιο εύοσμα λουλούδια της αγάπης μας και της στοργής μας στα πόδια της μεγάλης, της ασύγκριτης αυτής Ζωοδότρας — της Μάνας...

Φτάνει ν' αναλογιστούμε πώς μια μάνα γέννησε τον καθέναν από μας. Από τα εύλογα στην στήλη της αντίληψης τις πρώτες πρώτες ήμερες ζωής. Στα γόνυτά της ακουμπήσαμε, μικρά παιδιά, τα κεφαλάκια μας, για να μάς νουουρίσει με το γλυκόλαλο τραγούδι της ή να μάς σβήσει μ' ένα τρυφερό της χέρι κάθε έγνοια που τύχαινε να λικιώνει τα παιδικά μας μέτωπα. Στην αγκαλιά της ακόμα προστρέξαμε, άνθρωποι άρμοι: συχνά σε δύσκολη κι' απελπισμένες ώρες της ζωής μας, γυρεύοντας να μάς μερέψει τον πόνο με την εύλογη μένη της παράμυθια. Μάνα ήταν κι' η ίδια η Παναγία κι' ο δικός της τόκος της έδωσε όλες τις χάρες που μπορεί να προσφέρει ένα παιδί στη μητέρα του, μα κι' όλες, αλλοίμονο, τις πίκρες, που η καρδιά μιας μάνας μονάχα θα μπορούσε να χωρέσει. 'Ως κι' εκείνοι ακόμα που δεν αξιώθηκαν να τη γνωρίσουν, γιατί είχαν τη φανερά άτυχια να την χάσουν πρόωρα, δεν έπαψαν ούτε στιγμή να τη λατρεύουν, σ'α να την είχαν όλο τον καιρό κοντά τους, σ'α να μην έλειψε στιγμή από δίπλα τους.

Γι' αυτό κι' η μάνα έδει ύμνη-βει όσο τίποτ' άλλο σε τούτο τον κόσμο, που είναι συχνά σκληρός κι' ανείλητος και ποδοπατάει ακόμα και τα πιο ακριβά του είδηλα. Από τη Μάνα — Παναγία, ίσαμε την πιο φτωχή κι' αθώρητη μοναχία. Παιητές, ζωγράφοι, γλύπτες πάσκιαν ν' αποδώσουν, ο καθένας με τον τρόπο του — την πέννα, το χρωστήρα ή τη σμίλη — την άγια μορφή της. Και οι αιώνας που θα περνούν, καταστήσει ακούραστα στα πόδια της στείρουν το φόρο της αγάπης τους και του σεβασμού τους. Όσο θα υπάρχουν άνθρωποι, σ' όλα τα πλάτη και όλα

τα μήκη της γης, όσο θα υπάρξει Ζωή, αυτή, η Μάνα, θα παραμένει πάντα η μοναδική κι' ασύγκριτη χορηγός της.

Εξυμνήθηκε παράλληλα το μητρικό φίλτρο κι' ίσαμε σ' απροσμέτρητα ύψη μπορεί να φτάσει η αυτοθυσία της για χάρη των παιδιών της. 'Ως και αυτά τα ζωά ακόμα διαθέτουν ένστικτωδώς μητρικό φίλτρο και συναγωνίζονται πολλές φορές τους ανθρώπους σε περιπτώσεις αυτοθυσίας, όταν τα παιδιά τους κινδυνεύουν. Μόνο τα κτήνη του τρίτου Ράιχ δεν ήταν σε θέση να νοιώσουν τον πόνο και την αντοχή της καρδιάς της μάνας. Δεν θαπρεπε, ημέρα που είναι, να ρυπάνουμε τη γιορτή της με θυμητικά που σκερπουν δυσσομία δορδόρου. Μα να που η δίκη του "Αϊχμαν" — που αποτελεί ένα σκοτεινό και δδελυρό μαζί πινάκα του ως πού μπορεί να κατακυλίσει η ανθρωπίνη συνείδηση άμα υποστεί όλεςσχηρή ήθικη και ψυχική πύρωση — μάς διεφύλαξε την αδιάλειπτη μαρτυρία για την περίπτωση μιας δύστυχης "Ισραηλίτισσας μάνας. Οι... περιφημοί εκπρόσωποι της άρειας φυλής, οι κατάπτυστοι Ναζί, της έχουν αρπάξει για να της σκοτώσουν και τα τρία παιδιά της. Η μάνα τους παρακαλεί, τους ικετεύει σπαραχτικά, να της τα δώσουν πίσω.

— Πόσα έχεις; τη ρωτάει τότε ένας αξιωματικός.

— Τρία! αποκρίνεται κλαίγοντας η μάνα.

— Τότε, της λέει ασυγκίνητος ο δήμιος των αθών παιδιών, μπορείς να κρατήσεις ένα από τα τρία. Διάλεξε μοναχή σου...

"Αν ήταν δυνατό να κάνει την έκλογή ή δόλια ή μάνα... Σ'α να της έλεγαν, να κόψει από τρία δαχτυλά της, κείνο θα την πονούσε λιγότερο! "Ετσι, τάχασε και τα τρία παιδιά της ή τραγική αυτή μάνα. Για να υπογραμμιστεί μ' αυτό τον τρόπο για μιά ακόμα φορά, ως πού μπορεί να φτάσει η δύναμη του φίλου και η δοκιμασία της αλάθευτης μητρικής καρδιάς...

Με αγάπη

ΑΛΚΗΣ ΤΡΟΠΑΙΑΤΗΣ

ΠΟΙΟΣ; ΠΟΤΕ; ΠΟΥ

1) Ποιος ήταν ο Σάμιουελ Κλέμενς και με ποιο ψευδώνυμο είναι παγκόσμια γνωστός;

2) Ποιο είναι το αρχαίο όνομα της γνωστής από τη Μικρασιατική εκστρατεία πόλεως "Εσκή Σελή;

3) Πώς αλλιώς λεγόταν ο Ζωροάστρης;

4) Ποιοι ήταν οι "Οδρύαι;

5) Ποιος ήταν ο "Ελγίνος;

6) Ποιο είναι το σλανικό όνομα του ποταμού "Εβρόν;

7) Τι ήταν ο Πυροφλέγων;

8) Ποιοι ήταν, κατά την αρχαιότητα, οι Παράσιτοι;

9) Ποιο είναι το επιστημονικό όνομα του γυνυσάλλια;

10) Ποιοι υπέβαλαν κατά του Σωκράτη τη γνωστή μήνυση, που κατέληξε στο θάνατό του;

11) Ποιος ίδρυσε τη Μεγάλη του Γένους Σχολή στην Κωνσταντινούπολη;

12) Τι ήταν η "Ωγγυία;

13) Ποιος είναι ο Τάγος;

14) Τι είναι οι Μομόνιοι;

15) Ποιος ήταν ο Κόνων;

16) Τι είναι Κρετινισμός;

17) Μεταξύ Ναπολέοντος Α' (του Μεγάλου) και Ναπολέοντος Γ' (του τελευταίου Γαλλού αυτοκράτορος, που εκθρονίστηκε στα 1870) υπήρξε Ναπολέον Β'; ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1) Περιφημος "Αμερικανός εύθυμογράφος (1835 — 1910) γνωστός με το ψευδώνυμο Μάρκ Τουαϊν.

2) Δορύλαιον. "Ιδρυτής του είναι ο απ'α την "Ερέτρια καταγόμενος Δορύλαιος (ΣΤ' π. Χ. αίων).

3) Ζωροούστρας.

4) "Ισχυρός λαός της Θράκης στον άνω "Εβρο, με πρωτεύουσα την "Ορέστεια, την σημερινή "Ανδριανούπολη.

5) Σκότος διπλωμάτων που με τουρκικό φιομάνι, έκλεινε τα περίφημα μνημεία τέχνης από την "Αζόπολη.

6) Μαρίτσα.

7) Κατά την ελληνική μυθολογία, ποταμός του "Αδου.

8) Βοηθοί ιερέων στην "Αθήνα. Για τις υπηρεσίες τους, έπαιρναν το τρίτο των πόδ τους ιερείς προσφορών.

9) Λεβιάς.

10) "Ο πολιτικός "Ανυτας, ο ποιητής Μέλητος και ο οήτωρ Λύκων.

11) "Ο πατριάρχης Γεννάδιος ή Σχολάριος.

12) Μυθ' κ' νησί της Μεσογείου, όπου, κατά τον "Ομηρο, κατοικούσε η Κάλυψο.

13) "Ο μεγαλύτερος ποταμός της "Ιθρητικής Χερσονήσου. "Εκβάλλει στον "Ατλαντικό "Ωκεανό, παρά την Λισαβόνα.

14) Θρησκευτική αίρεση της "Αμερικής. "Ιδρύθηκε στα 1830 από τον "Ιωσήφ Σμιθ. Μεταξύ των οπαδών του, ίσχυε ως τα 1881 ή πολυγαμία.

15) "Εχουμε δυο κόνωνες: Τον "Αθηναίο στρατηγό, που έλαβε μέρος στον Πελοποννησιακό πόλεμο και τον Σαμώτη μαθηματικό, που έζησε στην "Αλεξάνδρεια.

16) Παθολογική κατάσταση ηλιθιότητας, αποτέλεσμα ελαττωματικής λειτουργίας του θυροειδούς αδέγος.

17) "Οχι. Ναπολέον Β' είναι το συμβατικό όνομα που πήρε ο μονογενής υιός του Μεγάλου Ναπολέοντος — γνωστός με το όνομα "Βασιλέας της Ρώμης — ο οποίος όμως ούδέποτε έβασίλευσε.

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΕΤΟΣ Β'. ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 103, ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 4

ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ Έκδοτης — Διευθυντής

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ Διευθυντής Συντάξεως

ΝΙΚΟΣ Α. ΓΚΟΥΜΑΣ Έπιμελητής "Υλης

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 636 τηλ. 813.180

ΑΘΗΝΑΙ 17 — 24 ΜΑΪΟΥ 1961

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΨΕΥΔΟΣ

Τό εξώφυλλο του «ΚΟΣΜΟΥ»

"Ο Σέπαρντ, όπως είναι στην καθημερινή του ζωή, όταν ασκείται για να κρατήσει, τη φόρμα του. Δεξιά, ένα σχεδίασμα που εικονίζει τον "Αμερικανό άστροναύτη μέσα στο θαλαμίσκο του.

Επικαιρότητες

ΑΛΚΗ ΤΡΟΠΑΙΑΤΗ: "Η καρδιά της Μάνας Σελίς 2
* "Η πρωτοπορία » 3
ΛΟΥΚΗ ΑΚΡΙΤΑ: "Η κατάρα της "Αθηνάς » 4
ΕΙΔΙΚΟΥ: "Ωρα μηδέν: ούτε πόλεμος ούτε ειρήνη » 7
ΝΙΚΟΥ ΓΚΟΥΜΑ: "Έλευθερία 7 » 22

Έπιστήμη και Τεχνική

* "Η ψυχολογία της σημερινής νεολαίας » 11
Ρ. ΜΠΡΑΝΤΜΠΟΥΡΥ: "Η ζωή σε άλλους κόσμους » 14
* Πώς βλέπουν τα μωρά » 18
* "Ο «καρκίνος του στήθους » 20
* Οι πονηρίες της σουπιάς » 28

Ιστορία και Τέχνη

* Το μυστικό όπλο της "Αρχαίας Σπάρτης » 30
ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: Γκόστα Μπέρλιγκ » 33
Κ. ΚΑΙΡΟΦΥΛΑ: Μαντώ Μαυρογένους » 35

Διάφορα

Κ. ΜΑΤΘΑΙΟΥ: Το διεθνές "Ιπποκράτειο "Ιδρυμα » 37

Μυθιστόρημα και Διήγημα

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ: Τραγούδι αγάπης. » 31
ΜΑΡΓΟΤ ΝΕΒΙΛ: Φωτιές και έγκλημα » 41
ΣΤΕΦΕΝ ΛΗΚΟΚ: "Η κατάθεση » 43

Η ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ

ΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΑ πνεύματα του καιρού μας, όσα ασκούν παγκόσμια ακτινοβολία κι' επηρεάζουν τα υποχθόνια ρεύματα της ιστορικής δημιουργίας, είναι λίγα — είναι αφάνταστα λίγα. Τα ολοκληρωτικά καθεστώτα δεν πέρασαν από τον σύγχρονο κόσμο, χωρίς ν' αφήσουν τ' αποτρόπαια τους άχνάρια. "Ο άνθρωπος, σ' όλα τα πλάτη και τα μήκη της γης, έχει δοκιμάσει την τανάλια του φόβου, του διασυρμού, της ατίμωσης. "Η μία πλευρά, ή χειρότερη — όχι όμως ή μοναδική — είναι αυτή που ξεδιπλώνεται με τη δίκη του "Αϊχμαν. Ποτέ, μα ποτέ ο άνθρωπος δεν έπεσε σε τόσα απίθμενα βάθη κακουργίας. Ποτέ ο κόσμος δεν είχε άτιμασθεί στην έκταση, που πυρακτώνει σήμερα τη θασανισμένη μορφή του, ή ατελεύτητη κι' ασύληπτη στη φρικαλεότητα της παρέλαση των ναζιστικών έγκλημάτων...

Σκοτεινές, πανίσχυρες υπηρεσίες, έπαυδρωμένες με υπανθρώπους, που σε καμμία περίπτωση δεν πρέπει να συγκριθούν με τα χτήνη, για να μη προσβάλουν την ειλικρίνεια των ένστικτων των ζώων, έχουν σοφιστεί κι' εφαρμόζουν μέτρα, που δεν θανατώνουν μονάχα τον άνθρωπο. Αυτό είναι το λιγώτερο. Μολεύουν την ψυχή και το πνεύμα του. Κι' αυτό είναι ή πιο θανατηφόρα μαχαίρα κατάστηθα στον καθένα από μας, σε κείνους που ζούν, σ' όλη την έκταση, την τραγωδία της εποχής μας. Δεν είναι τα εκατομμύρια των θυμάτων μονάχα που θρηνοούν σήμερα οι ελεύθεροι άνθρωποι. Είναι τα εκατομμύρια των φοβισμένων, των σκιαγμένων πλάσμάτων, που πνίγουν μέσα τους κάθε έξαρση, πνίγουν το Θεό, για να σέρνουν την άθλια ζωή τους, όπως τα σκουλήκια, μέσα στα ρείθρα της Γής...

ΟΙ οί Μεγάλοι και Τρανοί αυτού του κόσμου έχουν το μερίδιο της ευθύνης τους. Οί πόλεμοι, οί δικτατορίες, ο λίκμος, ή σκληριά, σ' ένα κόσμο αντιφατικό και φανατισμένο, σ' ή κάθε ιδέα, όταν στρατεύεται από την πολιτική, γίνεται πιεστικό που σκοτώνει τον πλάιό της, όπου το μονοπώλιο της Δυναμείας και της Γνώσεως δημιουργεί μέσα στους κόλπους της ανθρωπίνης οικογένειας το μεγαλύτερο και το πιο επικίνδυνο χάσμα που γνώρισε ή ιστορία, όλα μαζί, έχουν σταλάξει την κοσμοθεωρία του φόβου σε κάθε άνθρωπο. Συχνά αναθυμώσατε την "Ιερή "Εξέταση και μισούμε τον Μεσαίωνα, γιατί έκαιγε κάθε ελεύθερο και ανυπόταχτο πνεύμα στην πυρά, που τη συμπάλιζε ή δεισιδαιμονία, ή πρόληψη, το μίσος κι' ο φανατισμός. Κι' ωστόσο μάς διαφεύγει το πώς οί μεσαιωνικές πυρές είναι και σήμερα αναμμένες, κι' ως μην αφήνουν καπνούς, παρά είναι στημένες με λόγια, θανατερά λόγια που ξεπλένουν τις συνειδήσεις των ανθρώπων και τους απορίχνουν, σιχαμερά σκουπίδια στην άκρη του δρόμου... Οί αστυνομικοί του Λονδίνου πολιορκούν τον σερ Μπέρνραντ Ράσελ κι' οί "Αγγέλοι στρατιώτες καίνε τον Αύξεντιού σε μια σπηλιά. "Ως προχθές ακόμη ο πνευματικός άνθρωπος της "Αμερικής σέρνονταν στην επιτροπή αντιαμερικανικών ενεργειών. Οί Γάλλοι διανοούμενοι που διαφωνούσαν με τις αθλιότητες του "Αλγερίου καταδιώκονταν από ένα κράτος, που συμφωνεί σήμερα μαζί τους. "Ο Κροούστσεφ υπαυθυμίζει στους Ρώσους διανοούμενους ότι αυτός, σαν υπέρτατος εκπρόσωπος του κόμματος, θα καθορίσει τα πλαίσια μέσα στα οποία θα κινείται το πνεύμα και ή τέχνη. Παντού, σ' όνομα μιάς πολιτικής σκοπιμότητας, που υπηρετεί την τακτική του ψυχρού πολέμου, τα ελεύθερα πνεύματα του κόσμου νοιώθουν να τους πνίγουν οί φανατισμοί των πολιτικών και οί φιλοδοξίες των στρατηγών...

ΚΙ' ΟΣΤΟΣΟ ή πολύτιμη αυτή πρωτοπορία της ανθρωπότητας αντιπροσωπεύει τη μοναδική σωτηρία του ανθρώπου. "Η επιστήμη και ή τεχνική θεμελιώνουν τα πλαίσια της σύγχρονης κοινωνίας. Το πνεύμα, όμως, το ύψηλο, το άδασμευτο, το γενναίο, το ελεύθερο πνεύμα, αυτό που μάχεται χωρίς συμβιβασμούς και χωρίς υποχώρηση, αυτό μονάχα μπορεί ν' ανοίξει τους νέους δρόμους και να ξαναδώσει σ' όλους τους ανθρώπους, σε "Ανατολή και Δύση, την ψυχή τους. Να τους όπλίσει ξανά με την υπέρτατη αξιοπρέπεια και το αγωνιστικό ήθος που δικαιώνει την ανθρωπίνη παρουσία στη Γή. Αυτά τα ύψηλόφωνα, τ' άσυμβίβαστα με τις μικρότητες όλων των καθεστώτων, τ' άρρενωπα πνεύματα έχει ανάγκη ο κάθε τόπος, ο κάθε Λαός. Γιατί μονάχα με τους δικούς τους αγώνες θα ροδίσουν οί ούρανοι του μέλλοντος...

ΕΤΑΙΡΕΙΑ "ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

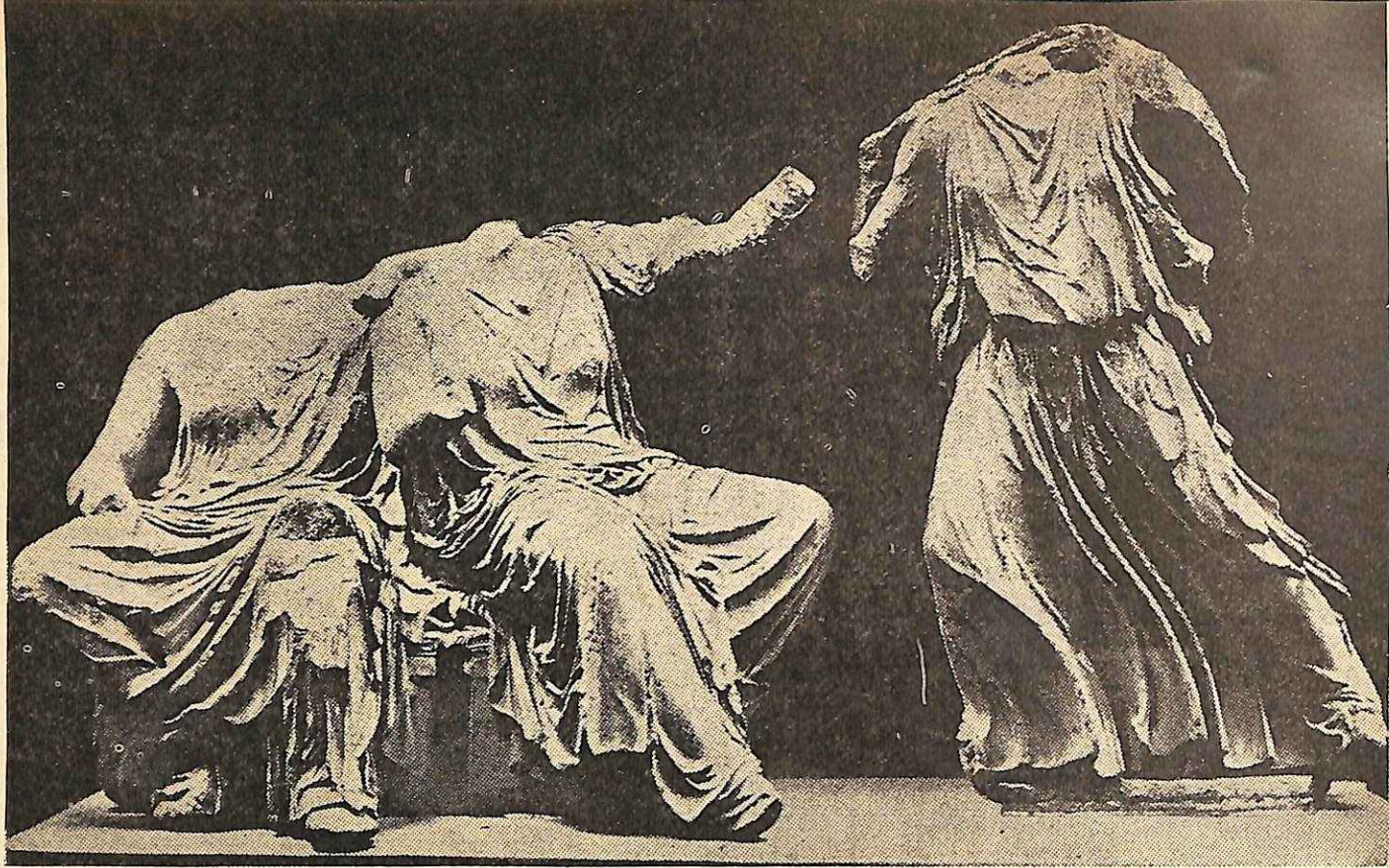
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ φρ. Τ. Σιοβ

ΗΜΕΡΟΜ. 4-6-92

ΑΡΙΘ. 45543

Ἡ ἀγγελιαφόρος τῶν θεῶν Ἴρις, ἀπὸ τὸ ἀέτωμα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς, στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο

Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΛΟΥΚΗ ΑΚΡΙΤΑ

ΤΗΝ πρώτη φορά που ἐπισκέφθηκε τὸ Λονδῖνο ἦταν φθινόπωρο. Φυσικὰ ἔδρεχε, μιά ψιλή, ἀπαμάτητη, ἐκνευριστικὴ βροχή που σὲ μούσκευε ὡς τὸ μεδούλι. Γκριζωπὴ ἡ ἀτέρμονη πολιτεία, γκριζωπὰ τ' ἀρχονταχωριάτικα σπίτια, γκριζωπὸ ἀκόμη κι' οἱ ἄνθρωποι. Μόλις σκοτείνιαζε, οἱ δρόμοι ἐρήμωναν ἐξὸν ἀπὸ τὸ Πικαντίλνυ καὶ τὸ Λέστερ Σκουαίρ, ὅπου τριγυρνοῦσαν οἱ θαμμένες γυναικες, οἱ ξένοι, κι' οἱ χρωματισμένοι ἀγαπητικοί, φορεμένοι παλιά καὶ βρώμικα ἀδιάβροχα. Μιά θλίψη καταστάλαζε στὴν καρδιά σου, ἕνα βάρος σὲ πλάκωνε. Καὶ περίμενες νὰ φεγγίσει ἡ μέρα, νὰ ξανοίξει ὁ οὐρανός, νὰ πεταρίσει ἡ ψυχὴ σου καὶ ν' ἀποδιώξει τὴν πηχτὴ θολούρα, που τύλιγε τὴν πολιτεία, τὰ χτίρια, τοὺς ἄνθρώπους σ' ἕνα σκοτεινὸ κι' ἀπροσδιόριστο, ὕγρὸ σύμπελο ἀνατριχιαστικῆς μούχλας. Ἡμῶνα, πραγματικά, αὐτοσχεδίασε μετὰ τὸν καιρὸ. Πῶς νὰ πλανηθῶ μέσα στὴ βροχή, που νὰ σταθῶ, πῶς ν' ἀνακαλύψω τὴν ψυχὴ τοῦ τόπου; Μολονότι ἦμῶνα ἀρκετὰ νέος, ὁ χρόνος, ἕνας παγωμένος καὶ γλυστερὸς χρόνος, βάρινε τὸ κορμί μου.

Ἐνοιωθα πικρὰ ξενιτεμένος, ὥστόσο μιά μέρα μπήκα στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο. Ἀκολούθησα τὸ ρεῦμα τῶν ἐπισκεπτῶν, ἀνάλογα μετὰ τοὺς δείκτες, κι' ἔτσι ἄρχισα νὰ περπατῶ, ξαφνικά, μέσα στὸ χῶρο τῆς ἱστορίας. Οἱ ἀρχαῖοι πολιτισμοὶ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τῆς Αἰγύπτου, ὅσοι πρόβαλαν ἀπὸ τὰ χαρτωπὰ νερά τῆς Μεσογείου, ὁ ἕνας ὕστερα ἀπὸ τὸν ἄλλο, ταξινομημένοι χρονολογικά, ἀπὸ τὰ πρῶτα δυναμικά τους σκιρτήματα ὡς τὰ τελειωμένα τους ἔργα, μοῦ φανέρωναν τὴ δημιουργικὴ πορεία τοῦ ἀνθρώπου ἀνάμεσα στοὺς χρόνους τῆς προϊστορίας. Καὶ μαζί νὰ πιστοποιοῦν τὴ συνέχεια αὐτοῦ τοῦ σκληροῦ, τοῦ ἀνελέητου καὶ ὀραίου ἀγῶνα που δίνει τὸ πνεῦμα ν' ἀποκαλύψει τὴ φύση καὶ τὴν ὁμορφιά του.

Τίποτε δὲν εἶναι ξεκρέμαστο στὸν κόσμον αὐτὸ σὲ διδάσκουνε τ' ἀνάγλυφα τῶν αἰγυπτιακῶν τάφων καὶ τὰ ἱερογλυφικά τῶν ὀβελίσκων. Κι' ὅλα εἶναι σφιχτοδεμένα, σου θυμίζουνε τὰ σκαλίσματα μετὰ τὴς πληθωρικῆς μορφῆς, ἡ ἀτελεύτητη θεωρία τῶν πολεμιστῶν καὶ τῶν ἱερέων στὶς γρανιτένιες πέτρες τῶν Ἀσσυρίων. Σ' ἕνα Οἰκουμηνικὸ Μουσεῖο, ὅπως τὸ Βρετανικόν, μπορεῖς νὰ διαπιστώσεις ὅτι τὰ σύνορα χωρίζουνε μονάχα τὰ κράτη καὶ πῶς καμμιά δύναμη σ'

αὐτὸ τὸν κόσμον οὔτε χωρίζει, οὔτε κομματιάζει τὴν ψυχὴ τῶν λαῶν. Πολύτροπη θὰ βρεῖ τὸν τρόπο νὰ σοῦ μιλήσει μετὰ τὴν ἴδια πάντα φωνή, κι' ἄς διαφέρει λιγάκι στὸν τόνο της...

Ὅπου, ξαφνικά, μπήκα σὲ μιά ἄλλη πτέρυγα τοῦ Μουσείου κι' ἐκεῖ, ἀντίκρου, ἀραδιασμένα στὴ μεγάλη σάβουσα, εἶδα, γιὰ πρώτη φορά, τὰ γλυπτά τοῦ Παρθενῶνα. Στάθηκα σὰ χτυπημένος. Μπροστά μου, φωτισμένα μ' ἕνα τεχνητὸ φῶς που πᾶσχιζε ν' ἀντιγράφει τ' ἀστραφτερό φῶς τῆς Ἀττικῆς, γαλήνια καὶ σοφά, ὀλομόναχα σ' ἕνα χῶρο ὀλόδικό τους, ἔστεκαν τὰ γλυπτά, που τὰ δούλεψε τὸ χερί τοῦ Φειδία στὴν κορυφαία ὥρα τῆς Ἑλληνικῆς Δημιουργίας. Πῆγα πλάι τους, ὅπως σιμῶνει κανεὶς κάποιον που βαστάει ἀπὸ τὴ δικιά του ρίζα καὶ ξεφανερώνεται μπροστά του ἀναπάντεχα. Τὰ εἶδα ὅλα, γρήγορα — γρήγορα, μιά ματιὰ στὸ καθένα, νὰ τὰ χαιρετήσω ξεχωριστὰ, μὴν τυχὼν καὶ παραπονεθεῖ κάποιον, πῶς τὸ εἶχα ξεχάσει τὴν ξαφνιασμένη μου διασύντη. Ἐνα — ἕνα τὰ πέρασα διαστικά, πρῶτα τὰ μεγάλα γλυπτά ἀπὸ τὰ ἀετώματα, ὕστερα πῆγα μετὰ τὸ χερί μου νὰ χαϊδέψω τὸ κεφάλι τοῦ ἀλόγου τῆς Σελήνης, τοὺς καβαλλάρηδες ἀπὸ τὴν πομπὴ τῶν Παναθηναίων, τοὺς Λαπίθες καὶ τοὺς Κενταύρους.

Ἀφοῦ τὰ εἶδα ὅλα μετὰ τὴ σειρά καὶ τὰ χαιρέτησα — σάμπως ἡ πατρίδα νὰ με εἶχε στεῖλει ἐπίτηδες στὸ Λονδῖνο νὰ μεταφέρω τὴ λατρεία καὶ τὸ σπαραγμὸ τῆς — κάθησα κάπου ν' ἀνασάνω ἀπὸ τὴν εὐτυχία καὶ τὸν πόνο που με ἀναστάτωναν. Ἐκεῖ, μπροστά μου, εἶχα τὴν ψυχὴ τοῦ τόπου μου σ' ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ μεγάλα καὶ τὰ πιὸ ἐξαισία φανερώματά της. Ὁ νοῦς μου πλημμύριζε ἀπὸ περηφάνεια, ἐνῶ μέσα στὸ φυλλοκάρδια μου ἔσπαζε, κόμπο κόμπο, τὸ δάκρυ...

Ἐδῶ θ' ἀνοίξω μιά παρένθεση. Ἡμῶνα στὸ Μητροπολιτικὸ Μουσεῖο τῆς Νέας Ὑόρκης, μπρὸς στὸ ἔργο τοῦ Γκρέκο: «Ἡ θύελλα πάνω ἀπὸ τὸ Τολέδο». Ἐβλεπα τὴν ἀνταριασμένη φύση νὰ τὴ σκίζουνε τὰ γλωσσίδια τοῦ κερανοῦ, ἕνας κόσμος νὰ παλεύει καὶ νὰ φουσκώνει ἀγριεμένος ὡς τὰ ἔγκατά του καί, μέσα μου, ὁ νοῦς μου ἀντάριαζε, καθὼς συνταίριαζα τὴ σκέψη πῶς ἡ τρομερὴ, ἡ παντοτεινὴ αὐτὴ θύελλα, που εἶχε ξεσπάσει πάνω ἀπὸ τοὺς πύργους τοῦ Το-

ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑ ΓΙΑ ΝΑ ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥΣ Τ' ΑΡΠΑΓΜΕΝΑ ΓΛΥΠΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ, ΠΟΥ ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΥΝ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΞΕΝΟΥΣ ΣΥΓΝΕΦΙΑΣΜΕΝΟΥΣ ΟΥΡΑΝΟΥΣ

λέδο ἦταν ἡ αἰώνια μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δικιά μου μοῖρα. Σίμωσα νὰ κυττάξω ἀπὸ κοντὰ τὶς ὀργισμένες, πράσινες καὶ τεφρὲς πινελιὲς τῆς μεγαλοφύας που ἀνακάτευε τὰ στοιχεῖα τῆς φύσης σὲ μιά χρωματικὴ συμφωνία, ὅπου ἐκεῖ, στὴν ἀκρὴ τοῦ πίνακα, με θυζαντινὸς χαρακτήρες, ἀντίκρουσα τὴν ὑπογραφή: «Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, Κρής ἐποίει...»

Κάποιοι ἐπισκέπτες, παρασυρμένοι ὅπως γίνεται συχνά, ἀπὸ τὴν ἐντατικὴ καὶ χαρμόσυνη ἐπικοινωνία μετὰ τὸ ἀριστούργημα τοῦ Γκρέκο, με παρακολουθοῦσαν ὡς φαίνεται, πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸν πίνακα, μισογελαστοί. Γύρισα τότε, τοὺς ἔδειξα τὴν ἑλληνικὴ ὑπογραφή, τὴν ξαναδιάβασα φωναχτὰ καὶ τοὺς εἶπα:

— Κι' ἐγὼ εἶμαι Ἕλληνας...

Κι' οἱ καλοσυνάτοι μικροαστοί, ξαφνιασμένοι, ἐπνίξαν τὸ χαμόγελό τους ἀποθαυμάζοντας. Ἐνοίωσα τότε περηφάνεια, ἀφάνταστη περηφάνεια, σάμπως ὁ νοῦς μου νὰ πύρωσε ἀπὸ τ' ἀστροπελέκια τοῦ Γκρέκο. Κι' ἐδῶ κλείνει ἡ παρένθεση.

Καθισμένος ἐδῶ, ἀντίκρου στὰ γλυπτά τοῦ Παρθενῶνα, ἀκούγα τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς μου νὰ φτεροκοπάνε σὰν ἀγριοπούλι. Κι' ὕστερα, ἀπὸ ὥρα πολλή, νὰ μαλακώνει, νὰ πνίγεται στὸν λυγμούς. Ἐκεῖ, κατὰστηθα, μποροῦσα νὰ χεροπιᾶσω τὸ βαρὺ, τὸν ἀσκήκωτο πόνο που με παίδευε... Ἡ μαρμάρινη θεωρία τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος με κυττοῦσε με μιά ἀδιόρατη θλίψη, τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ξεριζωμένα, κι' ὡστόσο ζωντανὰ μέλη τῆς πατρίδας, μοῦ ἔγνεφε μ' ἐγκορτερήση καὶ συντριβή... Ὁ Παρθενῶνας ἄρχισε νὰ ὑψώνεται, τραυματισμένος, πάνω ἀπὸ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαούς, πάνω ἀπὸ τὸ χρόνο, πνεῦμα λυτρωτικό, ἀγαθολογικὸ καὶ ζωογόνο που στοίχειωσε μέσα στὴ μοῖρα τοῦ καθενὸς ἀπὸ μᾶς. Σιγὰ — σιγὰ, ὁ Νάος, μέσα ἀπὸ τὶς λαβωματιῖδες τῶν καιρῶν καὶ τὰ χτυπήματα τῆς μπόρας, ἄρχισε νὰ μαζεύει τὰ σκορπισμένα μέλη του, τὰ μαζεύει καὶ τὰ ξανάφερνε στὴν πρωτερινὴ τους θέση, ἐκεῖ που τὰ ἔστησαν οἱ τρεῖς μεγάλοι: Ὁ Φειδίας, ὁ Ἰκτίνος καὶ ὁ Καλλιμάχης. Οἱ καβαλλάρηδες ὠδηγοῦσαν τ' ἀλόγατα, οἱ θεῖς ξεκινοῦσαν μετὰ τὶς ἀραχνόφωτες ἐσθῆτες τους, πετώντας στοὺς αἰθέρες, καὶ πῆγαιναν ν' ἀναπαυθοῦν, ἀναγερέτες κι' ἐξαίσιας στ' ἀετώματα τοῦ Ναοῦ. Τὸ ἄλλογο ὕψωμα τὸ κεφάλι, τοῦ φρούμαζε τὰ ρουθόνια του, ὁ τόπος γιόμιζε χλαπαταγή, ξεσήκωνε βουὴ ἔτσι ὅπως χύμηξε νὰ σύρει στοὺς οὐρανούς τὸ ἄρμα τῆς Σελήνης, γιὰ νὰ ξεσποῦσάσει, τέλος, πνεῦμα εἰρημικό, κι' ἐγκάρδιο, ἐκεῖ σὲ μιά γωνία τοῦ αετώματος. Ὑστερα ἀνασηκώθηκε ὁ Θησεύς, τάνυσε τὸ θεσπέσιο, ἐφηδικὸ του κορμί καὶ μοῦ φάνηκε πῶς μάζεψε τὰ κομμένα χέρια καὶ τὰ κομμένα πόδια του — αὐτὰ που ἔχασε πολέμωντας τοὺς βαρβάρους. Κι' ἔτσι μεγαλόπρεπα βόδιζε ὁ Θησεύς νὰ ξεπλῶσει στὴν κορφή τοῦ Ναοῦ, κι' ἀπὸ ἐκεῖ ψηλὰ νὰ μᾶς καθοδηγεῖ πῶς ἡ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴ λευτεριά καὶ τὴν ὁμορφιά...

Ὅταν ὁ Παρθενῶνας ξαναπῆρε τὸ ἀρχικὸ σχῆμα του, χωρὶς πιά νὰ τὸν σακατεύει τὸ κούρσο, θαμνωμένος ἀπὸ τὸ μεγάλο τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἴδια στιγμὴ εἶδα τὸ πόσο χαμηλὰ μπορεῖ νὰ πέσει ὁ ἄνθρωπος. Κάπου ἐκεῖ, σὲ μιά γωνιά, ὅπου φαίνεται καθαρά τὸ σπᾶσιμο ἐνὸς γλυπτοῦ, κρυμμένος μέσα στοὺς ἴσκιους, διαποτισμένος με μούχλα, γλυστερὸ κι' ἀποτρόπαιο πνεῦμα τῆς Ἀμαρτίας — τῆς αἰώνιας, τῆς ἀνεξίτητης ἀμαρτίας ἐναντίον τῆς ὁμορφιάς — παντοτεινὰ καταραμένος ἔσπεκε ὁ Τόμας Μπριούς, ἔδδομος κόμης Ἑλγίν καὶ Κίνκαρναϊν...

ΑΣ ΤΑΞΙΔΕΨΟΥΜΕ τώρα, πίσω στὰ σκοτάδια τῆς τουρκοκρατίας. Τρακόσια πενήντα χρόνια σκλαβιάς ἡ Ἑλλάδα ἔβλεπε, ὁ τόπος ἦταν ρημαγμένος καὶ κατάφωτος. Ὁ λαὸς εἶχε συνθίσει πιά νὰ σκύβει, τὸ κεφάλι του σὲ κάθε πρόσταγμα τοῦ ξένου ἀφέντη. Φτώχεια, πείνα, ἀμορφωσιά, φόβος, θάνατος — ὁ παντοτεινὸς κλῆρος τῶν σκλάβων. Οὔτε, βέβαια, εἶχε πολλὴ σημασία τὸ πῶς λιγοστὰ παλληκάρια ἔπιαναν τὰ κορφοβούνια, χτυποῦσαν που καὶ ποὺ τοὺς Τούρκους καὶ παρακινούσανε τοὺς χωριάτες νὰ ξεσηκωθοῦν. Ὅσο κι' ἂν τὰ βουνὰ ἀντιδonoῦσανε τραγοῦδια κλέφτικα, ἡ ψυχὴ

τοῦ λαοῦ πέτρωνε ἀπὸ τὴ σκλαβιά.

Ἡ Ἀθήνα, ἕνα φτωχοχώρι, ἀπλωνόταν γύρω στὸ Κάστρο, ταπεινὴ καὶ σκιασμένη στὰ στενοσόκακα καὶ τὶς ἀνηφοριές. Οὔτε ν' ἀντικρύσει μποροῦσε τὴν κορφή τοῦ Κάστρου, τὴν Ἀκρόπολη. Ἦξερε πῶς ἐκεῖ ἀπάνω στοῖχειώσαν οἱ παλιοὶ ἄνθρωποι, οἱ πρόγονοι, ἀκαρτερώτας τὴν ὥρα που θ' ἀναστηθοῦν ἀπὸ τὸ μάρμαρο, νὰ ντυθοῦν τὶς ἀρματωσιές καὶ νὰ διώξουνε τὸν ξένο ἀφέντη, που μόλεψε τὸν τόπο — ὅπως μετὰ τὴ Δεύτερη Παρουσία, ὅταν οἱ τρομερὲς σάλπιγγες θὰ σκίσουνε τοὺς θόλους τῶν οὐρανῶν. Ἐκεῖ στὸ Κάστρο, πλάι στοὺς πετρωμένους ἀνθρώπους καὶ τοὺς παλιούς ναούς, βρίσκονται οἱ Τούρκοι. Κάτω, στὰ στενωρύμια, μέσα στὰ χαμόγια, οἱ ραγιάδες... Κάπου — κάπου ἔβγαίνει ὁ λόγος πῶς οἱ χριστιανοὶ ἄρχοντες τῆς Δύσης, κι' ὁ Μόσχος, θὰ χτυποῦσαν τὸν Τούρκο, θὰ τὸν ἔδιωχναν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ὅμως τὸ χαρμόσυνο μῆνυμα ἀργοῦσε πολὺ... Σέρνονταν χάμου ὁ λαός, μετὰ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀπαντοχὴ τοῦ σκυληκιοῦ.

Ὅπου μιά μέρα, στὰ 1803, ἔφτασε στὴν Ἀθήνα ἕνα παρδαλὸ τσοῦρμο, μετὰ χεροδύναμους χαμάληδες, ἀγριοπούς, που σκόρπισαν ὀλοτρόγυρα τὸν φόβο. Ἐπὶ κεφαλῇς ἦταν ὁ ἐφημέριος τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας στὴν Κωνσταντινούπολη, Φίλιπ Χάντ κι' ὁ Ἰταλὸς ζωγράφος καὶ σχεδιαστής Τζοβάνι Λουτζιέρι, ὅλοι τους σταλμένοι ἀπὸ τὸν πρεσβευτὴ τῆς Ἀγγλίας στὴν Πόλη, Τόμας Μπριούς λάρδο Ἑλγίν, μισθωμένοι ἀπ' αὐτόν, δουλεύοντας γιὰ λογαριασμό του. Ἐνα μισθοφορικὸ ἀσκέρι που χύμηξε στὴν Ἑλλάδα νὰ κουρσέψει τὶς ἀρχαιοτήτες, ἐφωδιασμένο με φιρμάει τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, που εὐκόλα ἐξασφάλισε ὁ Ἀγγλὸς πρεσβευτὴς ἀπὸ τὸν ἀμόρφωτο Σουλτάνο. Ἐτσι ἄρχισε τὸ κούρσο τοῦ κάστρου τῆς Ἀθῆνας — τῆς Ἀκρόπολης. Σὲ καμμιά ἐποχὴ τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας δὲν ἔγινε, μέσα σὲ τόσο σύντομο διάστημα, τόσο κακὸ σπὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα. Κάθε γλυπτὸ που μποροῦσε νὰ ξεκολλήσει ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα, τὸ κατέδαξαν. Ὅποιο ἦταν ἀρμολογμένο μετὰ τὸ Ναὸ τῆς Ἀθῆνας τὸ πριόνιζαν, εἴτε τὸ ἐσπαζαν. Ἀρπαζαν ἕνα κεφάλι, ἕνα κορμί, ὅτι λάχανε, τὸ κάθε τι που ἐρχότανε βολικὸ, τὸ ἐρίχναν, ὅπως — ὅπως στὶς κάστες. Τὸ ἀσκέρι τοῦ Ἀγγλοῦ ληστή, μετὰ τὸν μανδύα τοῦ διπλωμάτη, δὲν χρειάστηκε παρὰ λίγον καιρὸ νὰ θανατώσει τὸ ἀνώτατο ἀρχιτεκτονικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ δημιούργημα τῆς ἀρχαιότητος. Στεκόνταν, κορῶνα τῆς Ἀκρόπολης, ἀνέπαφος ὁ Παρθενῶνας ὡς στὶς 28 τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1676, ὅταν ἕνα μεγάλο μέρος πινάχτηκε σπὸν ἀέρα ἀπὸ μιά δόμβα τοῦ Ἐνετοῦ Μοροζίνι, που πολιορκοῦσε τότε τὴν Ἀθήνα. Οἱ Τούρκοι εἶχαν μεταβάλει τὸν Παρθενῶνα σὲ πυριτιδαποθήκη κι' ὁ Ἐνετὸς ναύαρχος δὲν εἶδε κανένα ἐνδοιασμό νὰ στήσει κατάντικρου στὸ ναὸ τὴν μπομπάρδα του καὶ νὰ τὸν σημαδέψει. Ὑστερα οἱ δικοί του ναῦτες ἐσπασαν ὁσα γλυπτά δὲν εἶχε θρυμματίσει ἡ τρομερὴ ἐκρηξη...

Τώρα, ἡ μανία τοῦ χαλασμοῦ ἀπὸ τὸ ἀσκέρι τοῦ Ἑλγίν, μετὰ τὴν καθοδήγησή τοῦ Χάντ, ἦταν ὡς φαίνεται, τρομερὴ, τόσο που δὲν ἄντεξε ἀκόμη κι' ὁ Τούρκος δισδάρης. Βλέποντας πῶς σκότωναν τὰ ἐξαισία πετρωμένα πλάσματα, ἀποτραβήχτηκε κι' ἄφησε ὁ ἀγαθὸς Ἀσιάτης τὰ δάκρυα νὰ κυλῆσουνε στὰ μάγουλά του. Τόσος ἦταν ὁ σπαραγμὸς του... Οἱ χαμάληδες κατέβαλαν μίαν ἀπὸ τὶς τέσσερις κόρες τοῦ Ἐρεχθεῖου, τὴν ἀπόδεσαν σὲ μιά νεκρόκασα καὶ τὴν φυλάξανε κάτω στὴν Ἀθήνα, ὥστόσο ἔρθει ἡ ὥρα τοῦ μισμοῦ. Τὴν ἔβλεπε ὁ Τούρκος δισδάρης κι' ἔκλαιγε...

Κι' ἔγινε, λέει, τότε τὸ θαῦμα. Τὸ δράδυ οἱ Ἀθηναῖοι ἀκούγαν τὴ φυλακισμένη κόρη νὰ κλαίει καὶ νὰ φωνάζει σὲ βοήθεια τὶς τρεῖς πετρωμένους ἀδελφές της. Κι' αὐτές, μετὰ τὴ σειρά τους, ν' ἀποκρίνονται, νὰ τὴν καλοῦν μ' ἕνα συνεχόμενον μοιρολόι, νὰ γυρίσει ξανά πίσω, νὰ σταθεῖ πλάι τους κι' ἔτσι πιασμένες, ὅπως πρίν, χερί με χερί, νὰ συνεχίσουν τὸν χορευτικὸ τους θηματισμὸ μέσα στὴν αἰωνιότητα που μᾶς κυκλώνει. Ἐκλαίγε ἡ φυλακισμένη στὴν νεκρόκασα Καρυάτιδα, ἀποκρίνονταν οἱ τρεῖς ὄρφανες

άδερφές, όμως ο θρήνος δεν άγγιξε την κολασμένη ψυχή του "Αγγλου ιερωμένου". Έγραφε ο Χάντ στο άφαντικό του στην Πόλη, για το Έρεχθειο:

«Αν βρίσκονταν στον Πειραιά κανένα μεγάλο αγγλικό πολεμικό καράβι, θα ήταν δυνατόν να μεταφέρουμε δλόκληρο εκείνο το κομψό κτίσμα, αντί για μιὰ κόρη...»

Κυλάει ο χρόνος, κι' η καρβαφική όρδη που έπεσε πάνω στο θησαυρό της μαρτυρικής Γής μαζεύει ό,τι βρει, σπάει και καμματιάζει όσα δεν χωράνε οι κάσες, όσα δυσκολεύουνε από τον όγκο τους στη μεταφορά. Ο "Αγγλος πρεσβευτής αφήνει την Πόλη και φθάνει στην Αθήνα, το 1813. Πήγε να επιθεωρήσει, με ποιο ρυθμό προχωρεί ο βανδαλισμός. Σκορπίζει λεφτά στους Τούρκους αγάδες και του επιτρέπουν να ξεσηκώνει ό,τι άρπάζει το μάτι του: Τά άναγλυφα του Θεάτρου του Βάγκου, ένα κολοσσιαίο άγαλμα από το χορηγικό μνημείο του Θρασύλλου, την επιτάφια επιγραφή που έστησαν στην Ποτίδαια οι Αθηναίοι. Ο Χάντ σχεδιάζει να πριονίσει και τους λέοντες από την πύλη των Μυκηνών, το βρίσκει όμως πολύ δύσκολο, γιατί οι πέτρες είναι πολύ μεγάλες και ξεπερνούν τις «τεχνικές» δυνατότητες του συνεργείου που τον ακολουθεί. Ποτέ η πατρίδα μας δεν ένοιωσε χειρότερα τη θηλειά της σκλαβιάς, όπως τα 17 εκείνα τρομερά χρόνια, που βάσταξε το συστηματικό κι άνελέητο κούρσο των θησαυρών της. Διακόσια πενήντα κιβάτια φορτώθηκαν στο διάστημα αυτό για την Αγγλία.

Όταν οι αρχαιότητες έφθασαν στο Λονδίνο, ο "Ελγιν πετάει τη διπλωματική τήβεννο. Δεν του χρειάζεται πια άλλο φερμάνι από την Ύψηλη Πύλη. Και φανερόνεται, όπως ήτανε πραγματικά, ένας δουλέμπορος του πολιτισμού. Άρχίζει να παζαρεύει την έλληνική «πραμάτεια» με την άγγλική κυβέρνηση. Στα ύπομνημά του γράφει πώς έχει ξεδέψει πολλά, ανεβάσει το ποσόν στις 46 χιλιάδες λίρες. Τόσα, λέει, του χρειάστηκαν να πληρώσει τους Τούρκους, τους φύλακες, τους χαλαστήδες, τα καράδια... Θέλει, λοιπόν, ο άνθρωπος τώρα που ώλοκληρώσε τη μεγάλη επιχείρηση της ζωής του, που ώραματίζονταν από τον καιρό που σπούδαζε την έλληνική αρχαιότητα στο κολέγιο, να εξασφαλίσει και το αντίστοιχο όφελος.

Στις άρχές, άλλοι αρχαιοκάπηλοι, λιγώτερο τυχεροί, φρόντισαν να διαδώσουν πώς η «πραμάτεια» του "Ελγιν, που πασχίζει να πιασάρει στην κυβέρνηση είναι ρωμικά αντίγραφα. Ξεσηκώνεται μεγάλος θόρυβος στην Αγγλία. Μπαίνει στη μέση ο Τύπος. "Όμως δεν δυσκολεύεται και πολύ ο μορφωμένος ληστής ν' αποδείξει τί κουβάλησε στο Λονδίνο. Κι' έτσι η συμφωνία υπογράφηκε. Ο «πραγματικός ιδιοκτήτης των έλληνικών γλυπτών» τα ξεπούλησε στην άγγλική κυβέρνηση αντί του ποσού των 875 χιλιάδων χρυσών φράγκων. Κι' ο Τύπος δεν είχε παραλείψει να έκφρασει την ικανοποίησή του, γιατί τα γλυπτά είχαν περισωθεί από τους άμαθείς έγχωριούς, που δεν έπεδείκνυν ένδιαφέρον δια την συντήρησίν των...

Έτσι τελείωσε η πιό άτιμη, η πιό βρωμερή επιχείρηση της ιστορίας...

Ο βουλευτής Χιού Χάμμερσλν, όταν η συμφωνία ήλθε στη Βουλή των Κοινοτήτων για να έγκριθεί, χαρακτήρισε άνοιχτά την ενέργεια «άτιμη», κατηγορώντας τον "Ελγινό ότι έκμεταλεύθηκε το πρεσβευτικό του άξίωμα, προκειμένου να εξασφαλίσει για λογαριασμό του από το Σουλτάνο το φερμάνι που του επέτρεψε να ληστεύσει την πολιτισμότερη κληρονομιά της ανθρωπότητας. Κι' άπευθυνόμενος στη Βουλή είπε:

— Δεν έπρεπε ποτέ η Βουλή να έρωτευθεί τις κορες του άετώματος, λησιμονώντας μιάν άλλη, πολύ πιό σεβαστή δέσποινα, τη Δικαιοσύνη.

Καταραμένο το όνομά σου, Έλγινε... φωνάζει ο Μπάυρον στο μεγαλόφωνο ποίημά του «Η Κατάρτα της Αθηνάς». Καταραμένο τ' όνομά σου, Έλγινε!

Η Αθηνά άκουσε την επίκληση του Μπάυρον, την έπίκληση κάθε ανθρώπου που τιμά και δοξάζει τη Δημιουργία και, ώργισμένη από τον βανδαλισμό, έστειλε στον Έλγινό άρρώστεια φριχτή. Το πρόσωπό του παραμορφώθηκε, έγινε ένα άποτρόπαιο τέρας. Η ψυχή του λές πήρε το πραγματικό της σχήμα και σκόρπισε τη φρίκη παντού. Ο Έλγινος στάθηκε, στον αιώνα των άπαντα, καταραμένος από τους ανθρώπους και τους θεούς...

Καθισμένος, λοιπόν, μπρός τους ξενητεμένους, ζωντανούς άρμούς της πατρίδας άναλογίζόμενα τα ένάντια γυρίσματα της ιστορίας, ενώ στην άκοή μου έφτανε ένας άπόμακρος κι ώστόσο σταθερός όχος. Δεν μπορούσα να ξεκρίνω, αν ήτανε ο θαυμαστικός αίνος των επισκεπτών, ή ώργισμένη «Κατάρτα

της Αθηνάς», που άντάριαζε από βουητό μέσα στις μεγάλες σίθουσες του Βρετανικού Μουσείου, ή ο θρήνος της Κόρης του Έρεχθέα, όπως με κύτταζε, όπου κι' αν έστρεφα, και μου έμπιστευότανε, λυπημένη, να φέρω τα χαιρετίσματα στις άδελφές της.

Φεύγοντας, ξαναπέρασα μπρός σ' όλα τα μάρμαρα και τα χαιρετίσα το καθένα ξεχωριστά. Να τα ιδώ για τελευταία φορά και να με ιδούν κι' αυτά, ν' άδερφωθεί κάτω από ξένους, σκοτεινιασμένους ούρανούς, το αίμα και το φώς της πατρίδας, ανάμεσα σε δυο πλάσματα από σάρκα και πέτρα... Όσόντου βάσταξε ή λιτανεία αυτή της λατρείας και του άπο. χαιρετισμού, οι θρυσομένες των ματιών μου ξέσπασαν, κι' ούτε που μ' έγχοιαζε, γιατί με χαμηλωρούσε ο ξένος κόσμος. Είχα κι' έγώ τη θλίψη και τη σοφία των άγαλμάτων, ενώ μόλις συγκρατούσα την κραυγή που άνέβαινε στο λαιμό μου...

ΤΩΡΑ, ύστερα από εκατό πενήντα χρόνια, ένας βουλευτής που κυλάει στις φλέβες του αίμα έλληνικό, ο φράνσις Νόελ Μπαίκερ, ρώτησε την άγγλική κυβέρνηση, αν σκέφτεται να έπιστρέψει τα περίφημα μάρμαρα στην Ελλάδα. Ο πρωθυπουργός κ. Μακμίλλαν, ένας πολιτικός, που έχει ιδιαίτερη σπενή σχέση με την κλασική παιδεία και, γενικώτερα, τον πολιτισμό — είναι ο ιδιοκτήτης του μεγαλύτερου έκδοτικού οίκου της Μ. Βρετανίας — άποκρίθηκε, με πολλή προσοχή, πώς έπιθυμεί να μελετήσει την πρόταση: «Πρόκειται, είπε, περί ζητήματος πολύ περιπλόκου, το όποιον δεν δύνανται ν' αντιμετώπισθαι, άνευ έπαρκούς μελέτης και ένδεχομένης λήψεως νομοθετικών μέτρων. Τούτο άποτελεί πρόβλημα, ούδέποτε όμως θ' άποβάλω την σκέψιν ταύτην».

Η πρωθυπουργική δήλωση θα ήτανε κάποιο παρήγορο κι' έλπιδοφόρο μήνυμα, αν δεν έρχότανε την άλλη μέρα το άρθρο των «Τάιμς», της αυθεντικής φωνής της συντηρητικής Αγγλίας, ν' άπορρίψει την πρόταση της έπιστροφής των μαρμάρων, με τόνο σκαίο, δικαιολογώντας την καταλήτρευση, με τον ίσχυρισμό ότι τα νόμιμα δικαιώματα της Μ. Βρετανίας στηρίζονται στα λύτρα της εξαγοράς των γλυπτών από τον πραγματικό τους ιδιοκτήτη.

Ν' άναντρέψει κανείς τ' άνεδαφικά και προκλητικά για τη σύγχρονη εύαισθησία και άντίληψη έπιχειρήματα, είναι μάταιος κόπος. Οι «Τάιμς» άπλώς υπενθυμίζουν ότι το πνεύμα της πειρατείας εξακολουθεί και σήμερα ακόμη να έκφράζει την κοσμοθεωρία μιās πανίσχυρης μερίδας της Αγγλίας. Η Κύπρος είναι το ζωπανώτερο και το θλιβερότερο παράδειγμα. Άλλα το ζήτημα δεν είναι τόσο στενά περιορισμένο, κι' ούτε μπορεί να έξαρτάται από την άπόφαση του στυγνού άυτοκρατορικού πνεύματος, που έκπροσωπούν τ' άντιδραστικά ύπολείμματα του Λονδίνου.

Το ζήτημα έχει πολλές και ποικίλες μορφές. Δεν είναι, μονάχα έλληνικό, έχει πολύ γενικότερες έπιπτώσεις κι' ένδιαφέρει, από την άποψη της άρχής, πολλούς και διαφορετικούς λαούς. Ξεκινάει, βέβαια, από την άπόφαση της πνευματικής Αγγλίας ν' άποκαταστήσει την τιμή και την άξιοπρέπεια της πολιτιστικής της παράδοσης. Στηρίζεται στην Εύρώπη όλόκληρη, που έχει το δικαίωμα και την ύποχρέωση να προστατεύει την πολιτιστική της κληρονομία. Και, τέλος, δένεται με τον κόσμο όλόκληρο, πολιτιστικό και πνευματικό όργανο του όποιου, σαν άρμόδιος όργανισμός του Ο.Η.Ε., είναι ή ΟΥΝΕΣΚΟ...

Και το τελευταίο, χωρίς να είναι το έσχατο, το θέμα θα έξαρτηθεί από τον τρόπο, με τον όποιο θα το χειρισθεί ή Ελλάς και με την τόλμη που θα το προβάλλει στο διεθνές προσκήνιο, αν χρειασθεί, για να ύπερφαλαγγισθούν οι όποιεσδήποτε άντιδράσεις. Η έθνική διεκδίκηση της έπιστροφής των μαρμάρων του Έλγινου πρέπει, να δώσει την εύκαιρία μιās πλατειάς, δυναμικής σταυροφορίας, στην όποία έχουν ύποχρέωση να ένταχθούν όσοι τιμούν τα δημιουργήματα του πνεύματος και της τέχνης, σαν την πεμπτούσια και το άπόσταγμα της ανθρωπίνης παρουσίας σ' αυτόν τον κόσμο...

Ο κ. Μακμίλλαν άς μελετήσει το ζήτημα με την αυστηρή και την άδέκαστη συνείδηση ενός πνευματικού ανθρώπου. Κι' άς πάρει την άπόφασή του, άντικρύζοντας τα μάρμαρα που έγιναν στην Ελλάδα πνεύμα και κινδυνεύουν να ξαναγίνουν μάρμαρο στο Λονδίνο. Κι' άς κρίνει, αν ο σημερινός κόσμος είναι τόσο πλούσιος, ώστε να χάσει, σιγά — σιγά, ένα από τα πιό θαυμαστά του δημιουργήματα. Να κρίνει, αν πρέπει να φτωχύνει ή ανθρωπότητα, καταθρυμματίζοντας, μέσα στην ύγρασία και τη μούχλα, ένα κομμάτι από την ψυχή της...

ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

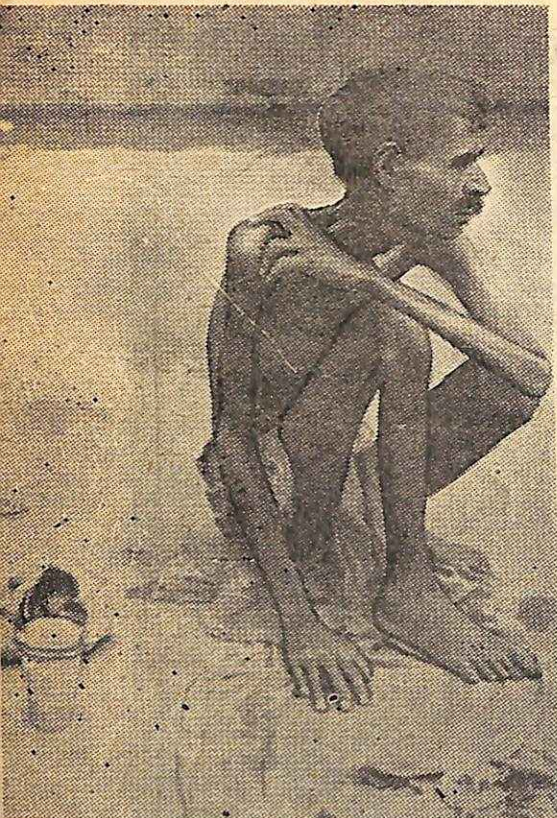

Ο πρόεδρος Κένεντι κι' ο Φιντέλ Κάστρο έπιτίθενται ο ένας έναντίον του άλλου πρωτοφανή δριμύτητα στους ραδιοφωνικούς λόγους τους. Θάλεγε κανένας ότι ήταν κήρυξη πολέμου. Ο πόλεμος, όμως, δεν έγινε και ή κρίση της Κούβας έχει χάσει την οξύτητά της.

ΩΡΑ ΜΗΔΕΝ; Ούτε πόλεμος Ούτε ειρήνη...

Ο κόσμος έζησε μέρες κι' έβδομάδες άγωνίας τον τελευταίον καιρό με τις άλλεπάλληλες διεθνείς κρίσεις και μόλις τώρα άρχίζει να συνέρχεται από την ταραχή του. Πολλοί φοβήθηκαν πόλεμο—άκόμα και πυρηνική κόλαση—άλλά πόλεμος δεν έγινε. Και ούτε θα γίνει, όσο κρίσιμες κι' αν φαίνονται οι στιγμές. Μιά καινούργια κατάσταση έχει διαμορφωθεί στον κόσμο, που άποκλείει τον πόλεμο—άλλά και την πραγματικήν ειρήνη. Ποιά είναι ή κατάσταση αυτή και πώς δημιουργήθηκε;

ΕΠΕΙΤΑ από μιὰ περίοδο που είχε ξαναφέρει τον κόσμο στα σκοτεινά χρόνια του ψυχρού πολέμου, ή διεθνής κατάσταση άρχίζει και πάλι να ήρμεϊ και ή άπειλή έπικίνδυνων περιπλοκών άπομακρύνεται για μιὰ ακόμη φορά. Ο πόλεμος — όπως φοβόνταν ή πίστευαν αρκετοί — δεν έγινε ούτε για το Κογκό, ούτε για την Κούβα, ούτε για το Λάος — όπως δέ θα γίνει ούτε για το Βερολίνο ή για τη Φορμόζα ή για το Νότιο Βιετνάμ. Οι δυο αντίπαλοι κόσμοι σπρώχνουν τις διενέξεις τους ως την ένταση, αλλά δεν ξεπερνούν ποτέ ώρισμένα όρια: τα όρια ανάμεσα στις άπειλές και την πραγματοποίησή τους. Έτσι ούτε ή Σοβ. Ένωση έπιχείρησε να επέμβει στρατιωτικά στο Κογκό, ούτε οι Ην. Πολιτείες έστειλαν στρατεύματα στο Λάος. Στην Κούβα οι Ρώσοι δεν άπάντησαν με πυράς — όπως είχε άπειλήσει ο Κροστσεφ — στην έισβολή των άντεπαναστατών, αλλά και οι Άμερικανοί δεν προχώρησαν σε άπροκάλυπτη επέμβαση όταν άπέτυχε ή έπιχείρηση των άντιπάλων του Κάστρο. Γιατί κι' ή Μόσχα κι' ή Ουάσιγκτον έρέμουν τον πυρηνικό πόλεμο και σταματούν με δέος μπροστά στην πιθανότητα του. Φωνάζουν, διαμαρτύρονται, καταγγέλλουν, άπειλούν, άγριεύουν, αλλά στην κρίσιμη στιγμή βρίσκουν πάν-

Ἡ ἐμφάνιση τῆς τρίτης δυνάμεως τῶν οὐδετέρων στὸ διεθνὲς προσκῆνιο καὶ οἱ σκοποὶ ποὺ ἐπι- διώκει ἡ οἰκονομικὴ βοήθεια τῶν Μεγάλων.

κέρρυσσε ὅτι «ἡ οὐδετερότητα εἶναι ἀν-
ήθικη» καὶ ποὺ τὰ μικρὰ (ὅχι σὲ ἔκτα-
ση ἢ πληθυσμό, ἀλλὰ σὲ στρατιωτικὴ
δύναμη) κράτη δὲν μπόρεσαν νὰ ἔχουν
γνώμη. Ἦσαν ἡ χειρότερη, ἡ πιὸ ἐπι-
κίνδυνη φωνὴ τοῦ ψυχροῦ πολέμου.

Ἐπειτα, στὰ λίγα τελευταῖα χρό-
νια, ἡ κατάσταση ἔλλαξε. Δυὸ ἐξελίξεις
προκάλεσαν τὴν ἀλλαγὴ: α) ἡ γέν-
νηση νέων κρατῶν μετὰ τὴν κατάρρευση
τῆς ἀποικιοκρατίας, καὶ β) ἡ πεποίθησις
ὅτι ὁ πόλεμος ἀποκλείεται.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τῆς οἰκονομι-
κῆς βοηθείας εἶναι ν' ἀνεβάσει τὸ βιοτι-
κὸ ἐπίπεδο τῶν ὑπανάπτων λαῶν —
ποὺ εἶναι τραγικὸ, ὅπως δείχνει ἡ φο-
βερὴ αὐτὴ φωτογραφία ἐνὸς ἀπὸ τοὺς
ἀναριθμητοὺς ὑποσιτισμένους Ἰνδοὺς
— ὥστε νὰ μποροῦν ν' ἀγοράζουν τὰ
προϊόντα τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν.

κα κάποια διέξοδο ποὺ ἀφαίρει ἀπὸ
τὴν κρίση τὴν οὐδέτητά της.

Ἡ ἐμφάνιση τῶν οὐδετέρων

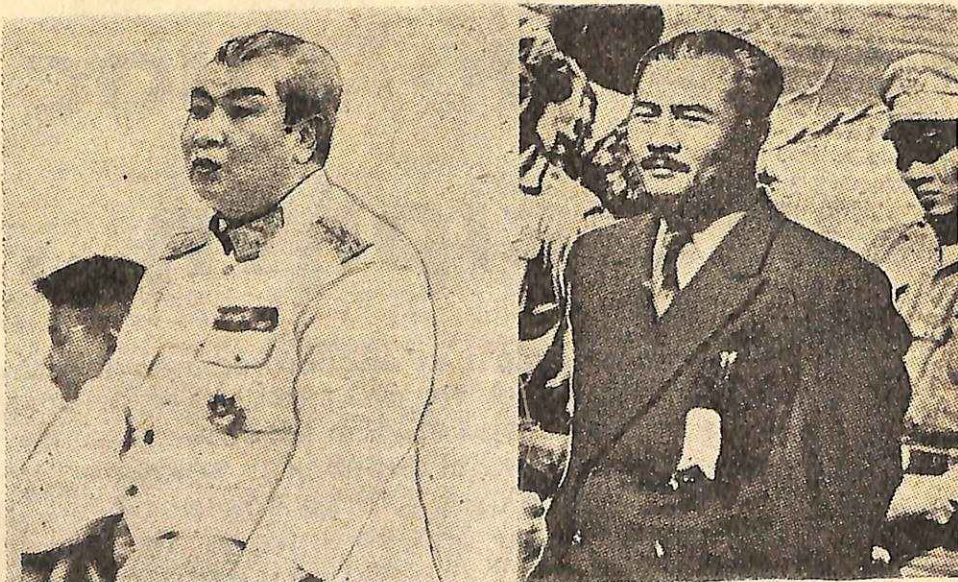
Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ αὐτὴ — ποὺ δὲν
εἶναι, βέβαια, εὐχάριστη — τεί-
νει νὰ σταθεροποιηθεῖ. Τὸν ψυ-
χρὸ πόλεμο ἔχει διαδεχθεῖ ἡ ψυχρὴ εἰ-
ρήνη — μιὰ εἰρήνη, δηλαδή, ποὺ δὲν
ἀφήνει τὴν ἀνθρωπότητα νὰ ξεχάσει ἐν-
τελῶς τὸ φόβο τοῦ πολέμου καὶ ποὺ
ἐμποδίζει, μὲ τὴν παραφροσύνη τῶν ἐ-
ξοπλισμῶν, τὸν κόσμο νὰ ἐπιδοθεῖ ἀπε-
ρίσπαστος στὴν παραγωγικὴ του προ-
σπάθεια. Ἡ μεταπολεμικὴ εἰρήνη εἶναι,
πραγματικὰ, μιὰ ὀλότελα καινούργια
κατάσταση, ποὺ δὲν τὴν ἔχει γνωρίσει
ἄλλοτε ἡ ἱστορία. Ὁ κόσμος, ἔχει χω-
ρισθεῖ σὲ τρεῖς παρατάξεις — δυὸ
ἐχθρικές καὶ μιὰ, ποὺ προσπαθεῖ νὰ
μεῖνει οὐδέτερη καὶ νὰ κρατήσει τὴν
ἰσορροπία. Στὴν ἀρχὴ — ὡς τὴ στιγμή
ποὺ ἡ διάλυση τῶν ἀποικιακῶν αὐτο-
κρατοριῶν εἶχε γιὰ ἄμεση συνέπεια τὴ
γέννηση δεκάδων νέων κρατῶν — οἱ δυὸ
ἀντίπαλοι παρατάξεις, ἡ δυτικὴ καὶ ἡ
ἀνατολική, ἦσαν οἱ μόνες ὑπολογίσιμες
— παγκόσμιες δυνάμεις, ποὺ διέθεταν
ὄχι μόνον τὰ πυρηνικὰ ὅπλα, ἀλλὰ καὶ
τὴν πολιτικὴ καὶ τὴν οἰκονομικὴ ἰσχύ.
Ὅλες οἱ χώρες ἦσαν ὑποχρεωμένες ν'
ἀκολουθοῦν τὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς δυὸ συνα-
σπισμοὺς γιὰ νὰ ὑπάρχουν. Ἦσαν ἡ ἐ-
ποχὴ ποὺ ὁ μακαρίτης Ντόλλες δια-

ρῆς «καταστροφὴ τους, χωρὶς νικητὴ
καὶ ἡττημένο, ἔδωσαν οἰκονομικὴ μορ-
φὴ στὸν ἀνταγωνισμό τους. Ἡ προσπά-
θειά τους ἦταν — καὶ εἶναι — ἡ συν-
τριβὴ τοῦ ἀντιπάλου στὸ οἰκονομικὸ
πεδίο. Ὅποια παράταξη — ἡ δυτικὴ
ἢ ἡ ἀνατολική — κατορθώσει νὰ κατα-
κτήσει οἰκονομικὰ τὸν «τρίτο κόσμο»,
δηλαδή τὶς οὐδέτερες καὶ τὶς ὑποανά-
πτукτες χώρες, αὐτὴ θὰ εἶναι τελικὰ ἡ
νικήτρια στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν παγκόσμια
ἐπικράτηση. Ὅποια παράταξη ἐπιβάλλει
τὸν οἰκονομικὸ τῆς ἔλεγχον στὴν Ἀ-
σία, στὴ Μέση Ἀνατολή, στὴν Ἀφρική
καὶ στὴ Λατινικὴ Ἀμερική — δηλαδή
στὰ τρία πέμπτα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς
Γῆς — αὐτὴ θὰ θῇ ἰσχυρότερη ἀπὸ
τὸν ἀνταγωνισμό καὶ θὰ κερδίσει τὴ
μάχη τῆς «ψυχρῆς εἰρήνης».

Ἔτσι ἄρχισε ἡ ἐκσπρατεία γιὰ τὴν
οἰκονομικὴ κατὰκτηση τῶν ὑπανάπτω-
κτων χωρῶν. Τὸ πιὸ ἄμεσο μέσο γιὰ
τὴν κατὰκτηση αὐτὴ ἦταν ἡ «οἰκονομι-
κὴ καὶ τεχνικὴ βοήθεια». Ἡ «βοήθεια»
αὕτη εἶχε τέσσερις σκοποὺς. α) Νὰ ἐξ-
αρτηθεῖ ἡ οἰκονομία τῆς χώρας ποὺ
παίρνει τὴ βοήθεια ἀπὸ τὴν οἰκονομία
τῆς χώρας ποὺ τὴν δίνει. β) Νὰ δη-
μιουργηθοῦν συνθήκες ποὺ νὰ αὐξήσουν
τὴν ἀγοραστικὴν ἱκανότητα τοῦ πλη-
θυσμοῦ τῆς χώρας ποὺ παίρνει τὴ βοή-
θεια, ὥστε ἡ χώρα αὕτη ν' ἀγοράζει
περισσότερα ἐμπορεύματα ἀπὸ τὴ χῶ-
ρα ποὺ τῆς δίνει τὴ βοήθεια. γ) Νὰ
γίνει πολιτικὴ ἐκμετάλλευση τῆς οἰκο-
νομικῆς καὶ τεχνικῆς βοηθείας ἀπὸ τὴ
χώρα ποὺ τὴν δίνει καὶ, δ) Νὰ ὑποτα-
χθεῖ ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς χώρας ποὺ
παίρνει τὴ βοήθεια στὶς ἐπενδύσεις
τῆς χώρας ποὺ τὴν δίνει.

Ἡ οἰκονομικὴ βοήθεια

Π ΡΑΓΜΑΤΙΚΑ, στὰν ἡ Δύση καὶ ἡ
Ἀνατολὴ πείσθηκαν ὅτι ὁ πόλε-
μος ὄχι μόνον δὲν θὰ ἔλυνε τὶς
διαφορὰς τους, ἀλλὰ, θὰ ἦταν ἡ πλη-

Οἱ δυὸ ἀντίπαλοι, στὸ Λάος: ὁ φιλοδυτικὸς πρίγκιπας Μπουὺν Οὐὺμ (ἀριστε-
ρά) καὶ ὁ φιλοσοβιετικὸς πρίγκιπας Σουφανουβόγκ. Ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ
ἐμφυλίου πολέμου ποὺ ἀπειλοῦσε νὰ δι εθνοποιηθεῖ. Τώρα θὰ μετὰσχουν καὶ οἱ
δυὸ στὴν ἴδια κυβέρνησι.

Οἱ τρεῖς ἀνάτατοι ἡγέτες τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Ἀπὸ ἀριστερὰ πρὸς τὰ δεξιὰ: Ὁ πρωθυπουργὸς κ. Νικήτα
Κροϋτσσεφ, ὁ πρῶτος ἀντιπρόεδρος Φρόλ Κοζλόφ καὶ ὁ πρόεδρος Λεωνίτ Μπρέζνεφ.

Ἐπάρχουν, βέβαια, ὑπανάπτукτες
χώρες ποὺ προσπαθοῦν ν' ἀποφύγουν
τὴν οἰκονομικὴ τους ὑποταγὴ στὶς χῶ-
ρες ποὺ τὶς βοηθοῦν καὶ ποὺ — ὅπως
ἡ Ἰνδία — δέχονται βοήθεια καὶ ἀπὸ τὴ
Δύση καὶ ἀπὸ τὴν Ἀνατολή. Σ' αὐτὲς
τὸ μόνο ποὺ μποροῦν νὰ ἐλπίζουν οἱ
χώρες ποὺ τὶς βοηθοῦν εἶναι ἡ μεγαλύ-
τερη ἐξαγωγή προϊόντων τους. Ὑπάρ-
χουν, ὅμως ὑπανάπτукτες χώρες — καὶ
εἶναι οἱ περισσότερες — ποὺ δέχονται
βοήθεια μόνον ἀπὸ τὴ Δύση ἢ μόνον ἀ-
πὸ τὴν Ἀνατολή. Αὐτὲς εἶναι δύσκολο
ν' ἀποφύγουν τὴν οἰκονομικὴ ὑποδούλω-
σὴ τους, γιατί ἡ οἰκονομία τους ἐλέγ-
χεται οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὴ χώρα ποὺ τὶς
βοηθεῖ. Ὅλες σχεδὸν οἱ πρώην γαλλικὲς
καὶ ἀγγλικὲς ἀποικίες ποὺ ἔγιναν ἀ-
νεξάρτητα κράτη δέχονται ἀποκλειστι-
κὰ δυτικὴ βοήθεια. Σ' αὐτὲς ἡ Δύση
ἀσκεῖ ἀπόλυτα τὸν οἰκονομικὸ ἔλεγχον.

Ὁ σκληρὸς ἀνταγωνισμός

Τ ΟΝ τελευταῖον καιρὸ, ὅμως, ἡ Ἀ-
νατολὴ προσπαθεῖ νὰ εἰσδύσει
οἰκονομικὰ καὶ στὶς ὑπανάπτω-
κτες περιοχὲς ποὺ ἀνήκουν στὴ δυτικὴ
σφαῖρα ἐπιρροῆς. Ἡ Γκάνα (πρώην
ἀγγλικὴ ἀποικία) τὸ Μαλί, ἡ Γουινέα,
τὸ Μαρόκο (πρώην γαλλικὲς ἀποικίες)
στὴν Ἀφρική ἢ Βιρμανία, ἡ Κεϋλάνη
(πρώην ἀγγλικὲς ἀποικίες) ἡ Ἰνδονη-
σία (πρώην ὀλλανδικὴ ἀποικία) στὴν
Ἀσία, ἡ Κούβα (ἀμερικανικὴ σφαῖρα
ἐπιρροῆς ὡς χτὲς) στὴ Λατινικὴ Ἀμε-
ρική, ἡ Αἴγυπτος, τὸ Ἰράκ, ἡ Σαουδι-
κὴ Ἀραβία (δυτικὴ σφαῖρα ἐπιρροῆς)
πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Σουέζ)
στὴ Μέση Ἀνατολή, δέχονται τώρα σο-
βιετικὴ — καὶ κινεζικὴ — οἰκονομικὴ
καὶ τεχνικὴ βοήθεια.

Καὶ στὴ Μόσχα καὶ στὴν Οὐάσιγ-
κτον καταρτίζονται μακροπρόθεσμα
προγράμματα γιὰ βοήθεια στὶς ὑπανά-
πτукτες χώρες. Ὁ πρόεδρος Κέννεν-
τυ ἔχει διακηρύξει ὅτι ὁ ἀνταγωνισμὸς
μὲ τὴν Ἀνατολὴ θὰ κριθεῖ τελικὰ ὄχι,
ἀπὸ τὴν ὑπεροχὴ στοὺς ἐξοπλισμοὺς,
ἀλλ' ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ ἐπικράτηση
στὶς ὑπανάπτукτες χώρες καὶ καλεῖ τοὺς
πλουσίους καὶ βιομηχανικὰ προηγμένους
συνμάχους τῆς Ἀμερικῆς νὰ τὴν βοη-
θήσουν οὐσιαστικὰ στὴν ἐξόρμησή της.
Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ πρόεδρος
Κέννεντυ περικόπτει, στὸ ἐλάχιστο τὴ
στρατιωτικὴ βοήθεια γιὰ ν' αὐξήσει
τὴν οἰκονομικὴ. Μ' αὐτὴν δίνει τὴ μάχη
ὑπολογίζοντας ὅτι ὁ «τρίτος κόσμος»
— οἱ ὑπανάπτукτες περιοχὲς — θὰ
προσανατολισθοῦν τελικὰ πρὸς τὴ Δύση
ὅν παρὸν ἀπ' αὐτὴν τὰ μέσα ν' ἀνα-
πτύχθουν καὶ νὰ πολιτισθοῦν. Ἀλλὰ καὶ
ἡ Μόσχα αὐξάνει σταθερὰ καὶ ἐπεκτεί-
νει τὴν οἰκονομικὴ τῆς βοήθεια στὸν
«τρίτο κόσμο», ἐλπίζοντας νὰ τὸν προ-
σεταιρισθεῖ καὶ νὰ τὸν ἀποσπάσει ἀπὸ
τὴ δυτικὴ οἰκονομικὴ κηδεμονία.

Ὁ ἀνταγωνισμὸς εἶναι σκληρότατος
καὶ συχνὰ ἐπικίνδυνος — ὅπως ἀπέδει-
ξαν τὸ Κογκὸ καὶ ἡ Κούβα. Γιατὶ οἱ
διεθνεῖς κρίσεις ποὺ ξέσπασαν γύρω ἀ-
πὸ τὶς δυὸ αὐτὲς χώρες ἦσαν συνέπεια
τοῦ ἀνταγωνισμοῦ αὐτοῦ. Τὰ μεταλλεύ-
ματα τοῦ Κογκὸ καὶ οἱ ἀμερικανικὲς
ἐπενδύσεις στὴν Κούβα ἦσαν ἡ αἰτία
τῶν κρίσεων. Ἡ Σ. Ἐνωση, ἔχασε τὴ
μάχη στὸ Κογκὸ, ὅπου τὰ δυτικὰ οἰκο-
νομικὰ συμφέροντα ἔμειναν ἄθικτα καὶ
οἱ Ἡν. Πολίτες ἔχασαν τὴ μάχη στὴν
Κούβα ὅπου ἐθνικοποιήθηκαν ἀπὸ τὸν
Κάστρο οἱ ἀμερικανικὲς ἐταιρίες. Ἡ
περίπτωση τῶν δυὸ αὐτῶν χωρῶν δεί-
χνει ὅτι πίσω ἀπὸ τὴν ὑποκρισία τῆς

διπλωματίας δὲν ὑπάρχουν παρὰ μόνον
οἰκονομικὰ συμφέροντα.

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ «τρίτου κόσμου»

Τ Ο ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ὁ ἀνταγω-
νισμὸς αὐτὸς κάνει τὶς ὑπανάπτω-
κτες περιοχὲς τὸ μῆλο τῆς ἐρίδος
ἀνάμεσα στὴ Δύση καὶ τὴν Ἀνατολή
καὶ ὅτι δίνει στὸν «τρίτο κόσμο» τὴν
δυνατότητα νὰ ἐπηρεάζει, μὲ τὴ στάση
του, τὴν παγκόσμια ἰσορροπία. Ἦδη
στὰ Ἡνωμένα Ἐθνη οἱ οὐδέτερες —
ἡ ἀδέσμευτες — χώρες ἔχουν ἀποκτή-
σει τὴν πλειοψηφία καὶ ἀπέδειξαν ὅτι
μποροῦν νὰ ψηφίζουν χωρὶς νὰ ὑποκύ-
πτουν στὴν πίεση τῆς Δύσεως ἢ τῆς
Ἀνατολῆς. Ἡ τελευταία Γενικὴ Συνέλευ-
ση τοῦ ΟΗΕ ἀπακόλυνε ὅτι οἱ δυὸ ἀν-
τίπαλοι μεταπολεμικοὶ κόσμοι — ἡ
Δύση καὶ ἡ Ἀνατολή — δὲν ἔχουν πιά
τὴ δυνατότητα νὰ ρυθμίζουν τὶς παγ-
κόσμιες ὑποθέσεις. Στὸ ζήτημα τοῦ
Κογκὸ ἡ Σ. Ἐνωση καὶ ἡ Οὐάσιγκτον, οὔτε
ἡ Μόσχα κατάρθωσαν νὰ ἐπιβάλει στὴ
Γενικὴ Συνέλευση τὶς ἀποφάσεις ποὺ
ἔβλεπαν: ψηφίσθηκαν οἱ προτάσεις τοῦ
«τρίτου κόσμου».

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ «τρίτου κόσμου»
καὶ ἡ παρεμβολὴ του ἀνάμεσα στοὺς
ἄλλους δυὸ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς βασι-
κοὺς λόγους ποὺ υποχρεώνουν τὴ Δύση
καὶ τὴν Ἀνατολὴ νὰ μὴν ξεπερνοῦν ὁ-
ρισμένα ὅρια καὶ νὰ σταματοῦν στὸ
σημεῖο πρὶν ἀπὸ τὸ ὅποιο ὁ κίνδυνος
πολέμου γίνεται πραγματικὸς. Πρὶν ἀ-
πὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ «τρίτου κόσμου»
κρίσεις ὅπως σήμερα τοῦ Λάος, τοῦ
Κογκὸ ἢ τῆς Κούβας θὰ κατέληγαν ἀ-
σφαλῶς σὲ τοπικοὺς πολέμους, ὅπως
εἶχε γίνει στὴν Κορέα τὸ 1950 ἢ στὴν

Χάλκινο αγαλμάτιο, του 13ου ή 14ου αιώνα, στο έπικαλούμενο «στυλ Αομπόρι» παριστάνει μιάν ούράνια νύμφη με χορευτική στάση — από τα πιο χαρακτηριστικά έργα της Ασίας με τη μυστικοπάθεια και την υποβλητική γοητεία της τέχνης της.

Ίνδοκίνα το 1954. Σήμερα οι κρίσεις αυτές δεν διεθνοποιήθηκαν, δεν απειλήσαν την παγκόσμια ειρήνη γιατί ο «τρίτος κόσμος» είναι αντίθετος σε κάθε γενικότερη περιπλοκή και γιατί η Δύση κι' η Ανατολή δεν θέλουν να δυσασετήσουν τον «τρίτο κόσμο».

Οι τοπικοί πόλεμοι — που πάντα περιέχουν τον κίνδυνο να γενικευθούν και να καταλήξουν στην πυρηνική καταστροφή της ανθρωπότητας — αποφεύχθηκαν στο Κογκό, στην Κούβα και στο Λάος, αλλά η ειρήνη, η πραγματική, ή «θερμή» ειρήνη, δε διακρίνεται ακόμα στον ορίζοντα. Οι δυο αντίπαλοι κόσμοι άλλαξαν απλώς τα όπλα που χρησιμοποιούν για την επικράτηση: αντί πυρηνικές βόμβες, που δεν τόλμησαν και δεν τολμούν να τις έξαπολύσουν, πολεμούν με την οικονομική ανατρεπτική δράση. Και επίσης με ένα νεώτατο και ισχυρότατο όπλο: το γόητρο που δίνουν τα επιστημονικά επιτεύγματα.

Τα αμείλικτα συμφέροντα

ΚΑΙ ο ανταγωνισμός αυτός — που ο Κρουτσσεφ τον ονομάζει «ειρηνική συνύπαρξη» και οι Αμερικανοί τον θεωρούν «άγωνα υπέρβας» — μόλις αρχίζει. Είναι ακόμα στα πρώτα του στάδια. Στα προσεχή χρόνια δυσ-

εκατομμύρια δολάρια και ρούβλια θα διοχετευθούν στην Ασία, στη Μέση Ανατολή, στην Αφρική, στη Λατινική Αμερική και εκατοντάδες εκατομμύρια άνθρωποι θα ωφεληθούν απ' αυτά — αν, φυσικά, η βοήθεια δεν σπαταληθεί από άνικανες ή ιδιοτελείς κυβερνήσεις, αλλά χρησιμοποιηθεί αποδοτικά για την ανάπτυξη της οικονομίας και το ανέδασμα του βιοτικού επιπέδου. Ωστόσο οι χώρες αυτές που θα παίρνουν τη βοήθεια θα ξέρουν ότι η ειρήνη — και η ύπαρξή τους — θα είναι επισφαλής όσο η Δύση κι' η Ανατολή ανταγωνίζονται για την τελική οικονομική επικράτηση στον κόσμο. Γιατί δεν υπάρχουν πιο αμείλικτα και πιο απάνθρωπα συμφέροντα από τα οικονομικά. Τα συμφέροντα της βελγικής «Ουνιόν Μινιέρ», δολοφόνησαν το Λουλούμπα στο Κογκό, τα συμφέροντα της Εταιρίας της Διόρυγος προκάλεσαν την έκστρα-εία του Σουέζ, τα συμφέροντα της «Γιουνάιτεντ Φρούτ» και της «Στάνταρτ Οϊλ» ώργάνωσαν την εισβολή στην Κούβα, τα συμφέροντα που σχετίζονται με τα πετρέλαια της Σαχάρας παρέτειναν τόσα χρόνια τον πόλεμο στην Αλγερία. Αυτά τα συμφέροντα εμποδίζουν την ψυχρή ειρήνη να γίνει θερμή — τα ίδια όμως εμποδίζουν και τον ψυχρό πόλεμο να γίνει θερμός, γιατί τρέμουν την καταιστροφή τους. Το κλίμα των συμφερόντων αυτών είναι η διεθνής ένταση — ούτε ο πόλεμος, ούτε η ειρήνη. Γιατί η διεθνής ένταση δημιουργεί τις συνθήκες κέρδους γι' αυτά τα συμφέροντα, είτε με την πολεμική διωμηχανία, είτε με την οικονομική ανταγωνιστική μάχη στην Δύση και στην Ανατολή.

Αυτά είναι τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη σημερινή διεθνή κατάσταση κι' εξηγούν, γιατί, ενώ δεν υπάρχει πραγματική απειλή πολέμου, δεν υπάρχει ούτε η πιθανότητα πραγματικής ειρήνης. Οι δυο κόσμοι έχουν ξεκινήσει για την κατάκτηση του τρίτου — του κόσμου των υπαναπτύκτων χωρών — και η οικονομική τους σύγκρουση δεν επιτρέπει τη θερμή ειρήνη. Ο οικονομικός πόλεμος δεν συμβιβάζεται με την πραγματική ειρήνη.

Είναι, ωστόσο, πρόδος το ότι η ψυχρή ειρήνη έχει διαδεχθεί τον ψυχρό πόλεμο — ότι οι δυο αντίπαλοι κόσμοι έχουν πεισθεί οριστικά ότι τα πυρηνικά όπλα τους είναι άχρηστα και ότι τη νίκη θα την δώσουν τα οικονομικά όπλα. Αφού η παγκόσμια ειρήνη — ή νέα μορφή ειρήνης, ή «ψυχρή», που είναι το γνώρισμα της εποχής μας — δεν διαταράχθηκε από τις οξύτατες διεθνείς κρίσεις του Κογκό, της Κούβας και του Λάος, αφού οι αντίπαλοι κόσμοι δεν προχώρησαν πέρα από τα επικίνδυνα όρια, αφού οι άτομικές βόμβες έμειναν στις αποθήκες τους κι' όταν ακόμα διατυπώνονται απειλές για στρατιωτική επέμβαση — απειλές που ήταν απλώς προπαγάνδα — ή ανθρωπότητα μπορεί να είναι βέβαιη ότι η μοίρα της δεν είναι η πυρηνική καταστροφή. Η ψυχρή ειρήνη, που θα διαρκέσει ασφαλώς χρόνια, φαίνεται έτσι ασήμαντο κακό μπροστά στη μοίρα που η απειλή της είχε βασανίσει τόσα χρόνια — ως προχτές ακόμα — τον κόσμο.

ΕΙΔΙΚΟΣ

ΚΑΤΑΣΚΟΠΟΦΟΒΙΑ

Το Στέιτ Νηπάρτμεντ παραδέχεται ότι αυτή τη στιγμή δοούν στις Ήνωμένες Πολιτείες όχι λιγότερα από 45 δίκτυα κατασκοπείας. Επίσημως, οι άρχες «άγνωστον» τη δράση αυτών των οργανώσεων που δεν ανήκουν όλες στους Ρώσους. Όλα τα δορυφόρα κράτη έχουν ιδιαίτερα δίκτυα που δοούν για δικό τους λογαριασμό ή σε συνεργασία με τους Ρώσους. Επίσης είναι γνωστό πως οι παλιοί ναζιστές έχουν μια δική τους οργανωμένη δράση που συχνά έρχεται σε σύγκρουση με τις αντιναζιστικές κομμουνιστικές οργανώσεις της Ανατολικής Γερμανίας. Σ' αυτές τις τελευταίες ανήκουν αρκετοί διανοούμενοι κι' επιστήμονες γερμανικής καταγωγής που μετανάστευσαν μετά το 1933, έγιναν Αμερικανοί πολίτες αλλά διατήρησαν τις φιλοκομμουνιστικές ιδέες τους. Τάχρονον επίσης και άφθονοι νεοναζιστές που η δράση τους εκτείνεται ως τον Καναδά, όπου πρόσφατα τόλμησαν να οργανώσουν ακόμα και δημόσιες συγκεντρώσεις.

Όλα αυτά τα δίκτυα δε στρέφονται κατ' ανάγκη εναντίον των Ήνωμένων Πολιτειών. Μερικές οργανώσεις είναι αντιβρετανικές και περιορίζονται στην αντιαποικιοκρατική προπαγάνδα στις Ήνωμένες Πολιτείες, άλλες είναι αντιγαλλικές ή αντισημιτικές ή στρέφονται κατά των δικτατορικών καθεστώτων της Ισπανίας και της Πορτογαλίας.

Οι Κινέζοι του Μάο Τσέ Τονγκ και οι Κινέζοι του Τσάγκ Κάι Σέκ εξαγνίζονται σ' ένα συχνά αιματηρό ανταγωνισμό στις κινεζικές συνοικίες της Νέας Υόρκης, του Λος Άντζελες, του Αγίου Φραγκίσκου και του Σικάγου. Η αστυνομία ξέρει ότι όλα τα αμνηστωμένα εγκλήματα σ' αυτές τις συνοικίες έχουν πολιτικά κίνητρα. Έτσι οι Ήνωμένες Πολιτείες γίνονται πεδίο μάχης του ψυχρού πολέμου — που δεν είναι και τόσο «ψυχρός».

Ένας χωρικός καταφθάνει έξω-λος στο σταθμό Χωροφυλακής του χωριού του και δίνει στον ένομο-τάρχη ένα ανώνυμο σημείωμα που γράφει: «Αν δεν σταματήσεις να μου κλέβεις τις κόττες, θα βάλω φωτιά στο σπίτι σου».

Πρέπει να τον ανακαλύψεις αυτόν που μου έστειλε το σημείωμα, κύριε ένομοτάρχη...

Καλά... Αλλά γιατί στενοχωρείσαι; Σταμάτα να του κλέβεις τις κόττες για να είσαι ήσυχος.

— Ορατά τα λές, κάνει ο χωρικός. Και ποιανού τις κόττες να μην κλέβω, αφού δεν γράφει δνομα;

Η σημερινή νεολαία αποτελεί ένα τεράστιο πρόβλημα που απασχολεί όχι μόνο τους γονείς και τους παιδαγωγούς, αλλά και το κράτος και τους ψυχολόγους. Η πρώτη ίσως σοβαρή απόπειρα για να μελετηθεί αντικειμενικά αυτό το πρόβλημα, έγινε στη Γαλλία από το κρατικό Κέντρο Έρευνών με τη βοήθεια ειδικών ψυχολόγων. Τα πορίσματα της έρευνας αυτής — που μπορούν να ισχύσουν για όλες τις χώρες — είναι εξαιρετικά ενδιαφέροντα και μαρτυρούν ότι η σημερινή γενιά, παρά τα ελαττώματά και τις επιπολαιότητες της, έχει και προτερήματα που επιτρέπουν αισιοδοξία για την αύριανή εξέλιξή της.

ΠΙΝ από λίγο καιρό μια αμερικανική εφημερίδα που δημοσίευε μιά έρευνα για τα προβλήματα της εφηβικής ηλικίας, συνόψιζε σε μιά φράση τη γενική γνώμη των — γονέων για τα αγόρια και τα κορίτσια τους. Η φράση αυτή είναι: «Τα σημερινά παιδιά αγαπούν τη χλιδή. Έχουν κακούς τρόπους και περιφρονούν την έξουσία. Δεν σέβονται τους γονείς τους κλπ...».

Η διαπίστωση αυτή έκανε εντύπωση στη Γαλλία, στους ειδικούς που ασχολούνται με τη νεολαία. Όχι τόσο για τις αλήθειες που αποκαλύπτει, όσο για μια δολοτεία ιδιαίτερη λεπτομέρεια. Η ίδια διαπίστωση είχε γίνει, πριν από 2.300 χρόνια, σε μιά εποχή όπου, στην Ελλάδα, ο πολιτισμός είχε φτάσει στο απόγειό του. Και εκείνος που είχε κάνει την διαπίστωση ήταν ο Σωκράτης. Στο χρονικό αυτό διάστημα των 23 αιώνων, οι γενεές εξακολουθούν ν' ακολουθούν ή μιά την άλλη και να μη μπορούν να συνεχιστούν. Πρόσφατες βολιδοσκοπίσεις που έγιναν επιβεβαιώνουν ότι ανήμεσα σε δυο διαδοχικές γενιές — στους γονείς και στα παιδιά τους — οι αντιλήψεις και οι τρόποι διαφέ-

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Τα πορίσματα των ειδικών στη Γαλλία έπειτα από μιά μεγάλη έρευνα για τη νέα γενιά.

ρουν ριζικά. Στη Γαλλία χιλιάδες έρωτήθηκαν από έπισήμους έρευνητές για να διαπιστωθεί από τις απαντήσεις τους, αν, οι κάτω των 20 χρόνων νέοι του 1961 είναι — κατά τη γνώμη τους — χειρότεροι, όμοιοι ή καλύτεροι πα-ρά οι προκατοχοί τους.

Κακά και άγουρα φρούτα

ΤΟ ΠΟΡΙΣΜΑ των απαντήσεών τους έδωσε το ακόλουθο αποτέλεσμα: 11% μόνο απ' αυτούς που ρωτήθηκαν θεωρούν τη σημερινή νεολαία καλύτερη από τη νεολαία του καρού τους. Γουαντίον 41% τη χαρακτηρίζουν χειρότερη και 48% διατάζουν να εκφράσουν οριστική γνώμη. Ένας από τους «41%», που βλέπει στα «άγουρα φρούτα» της εποχής μας σπάρους bias, εκθέτει έτσι την άποψή του: — Έχω μιά κόρη. Μου ξεφεύγει. Ζει για τον εαυτό της και κοροϊδεύει τις

άρχες που προσπαθούμε να της έμπνεύσουμε ή μητέρα της κι' εγώ. Ξέρω ότι το σκάζει από το σχολείο. Που πηγαίνει; Το άγνωσ. Άγνωσ επίσης τι διαδάζει, τι σκέπτεται, τι όνειρεύεται.

Τι όνειρεύονται τα σημερινά κορίτσια; Το έρώτημα αυτό απασχολεί όλους τους γονείς — όχι μόνο τους «41%».

Για να τους βοηθήσουν να λύσουν τα προβλήματά τους, ειδικοί ψυχολόγοι έκαναν συστηματικές έρευνες. Η κυριώτερη προστάθειά τους ήταν να ιδούν πως ζούν, έξω από την οικογενειακή ή τη σχολική ατμόσφαιρα, οι κοπέλλες των 13 έως 20 χρόνων.

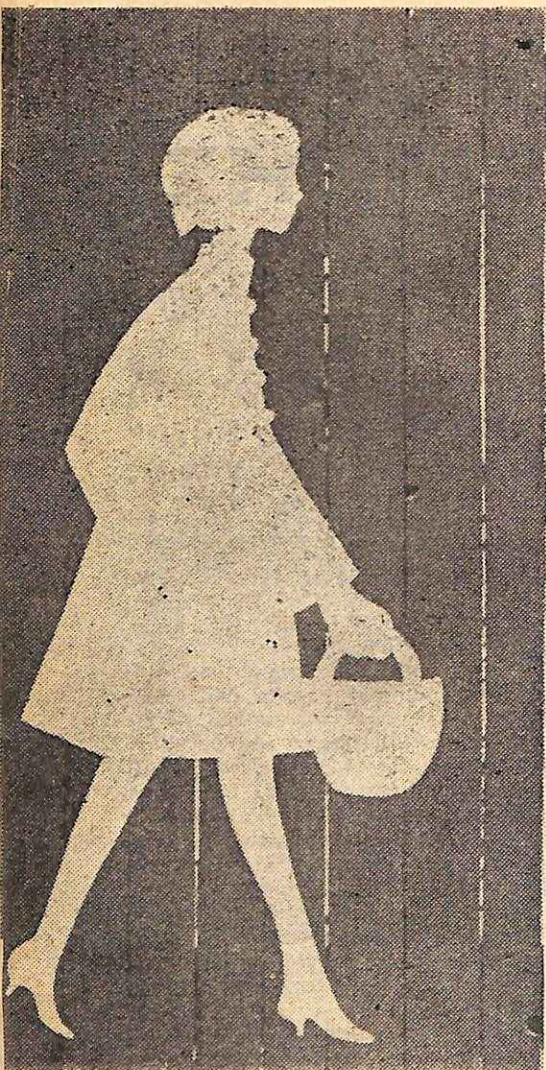
Τα πορίσματά τους, λοιπόν, είναι συχνά λιγότερο απογοητευτικά από τα συμπεράσματα των γονέων που μετανοούν που έχουν φέρει στον κόσμο μικρά άκατανόητα τέρατα.

Οι ψυχολόγοι αυτοί περιορίζονται να παραδεχθούν ότι οι νέοι αγαπούν περισσότερο την ελευθερία παρά οι μεγάλοι, έπειδή δεν έχουν για να «πολώσουν» το ιδανικό τους, επαρκή θρησκευ-

Οι μαθήτριες του γυμνασίου λατρεύουν ημερολόγιο ή τραγουδιές; Κι' ύστερα έρχεται κάποιο ή μέρα που η κοπέλλα έρωτεύεται πραγματικά. Τότε

τα είδωλά τους — ήθοποιους του κυ- ύστερα έρχεται κάποιο ή μέρα που η παρατά την κωμωδία. Γίνεται γυναίκα.

Τά σημερινά νιάτα αγαπούν φανατικά την κίνηση, το ρυθμό, την ξεγνοιασιά, χωρίς όμως να χάνουν και την κριτική τους διάθεση.

Ο ήθοποιος του κινηματογράφου Πιέρ Ρισάρ Βίλμ ήταν το είδωλο όλων των κοριτσιών πριν από τον πόλεμο: όλοι, οι μαθήτριες των ώνειρεύονταν. Τώρα είναι ξεχασμένος και ζει με τα όνειρα και τις αναμνήσεις του. Τον διαδέχθηκε ο Ζάν Μαράι. Κοπέλλες έφτιαχναν ομάδες για να πάνε να τον επευφημήσουν όλες μαζί. Οι κοπέλλες αυτές έχουν γίνει γυναίκες. Η Ένωση των φίλων του Ζάν Μαράι εξακολουθεί να υπάρχει. Έχει όμως τώρα μόνο 200 θηλυκά μέλη — ενώ είχε χιλιάδες. Η Μπριζίτ Μπαρντό, τουναντίον, είναι η ενσάρκωση του ιδανικού των κοριτσιών που δεν πέρασαν τα είκοσι. Μιά λέσχη έχει το όνομά της. Είναι από τις σημαντικότερες του κόσμου με τις 27.000 μέλη της.

Να γιατί τουλάχιστον 27.000 κοπελίτσες περιφέρονται στους δρόμους της Γαλλίας περήφανες που επιδείχνουν τα κακοχτενισμένα κεφάλια τους, ένθουσια σμένες να φορούν ένα μαντήλι που το έχει υπογράψει το είδωλό τους και πρόθυμες να σκεπάζουν τους τοίχους του δωματίου τους με φωτογραφίες της θεάς της στιγμής.

— Έχω — λέγει μία μικρή Παριζιάνα — 2.000 φωτογραφίες της Μπριζίτ. Είναι ο συναγωνισμός. Τις κρύβω από φόβο μήπως μου τις πάρουν οι γονείς μου. Αν η μητέρα μου τολμήσει να μου κάνει παρατήρηση, έχω ένα αποφασιστικό επιχείρημα. Ψάχνοντας μία μέρα ένα ντουλάπι όπου έβαζε παλιά φορέματά της, ανακάλυψα μια συλλογή από 464 φωτογραφίες του Τίνο Ρόσι...

Ας μην κατηγορείται, λοιπόν, η κοπελίτσα αυτή ότι έχει ξεσπάσει πάθη Περνά απ' όπου πέρασε η μητέρα της

Η αγάπη της για τη Μπριζίτ Μπαρντό είναι δικός της τρόπος να παίζει την κωμωδία της, να ξεγελά τον εαυτό της — την κωμωδία που κάνει τόσες κοπελίτσες κάτω των 16 χρόνων να φορούν μπλουζ — τζίνς, να προκαλούν την προσοχή, να ενσαρκώνουν τη γυναίκα πριν ακόμα χάσουν τη σφραγίδα της παιδικότητας και της αφέλειας.

Συγγραφείς και κινηματογράφος

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ αυτή κρατά μακριά, όπως τα 65% των κοριτσιών στη Γαλλία, προσωπικό ημερολόγιο. Στο μυστικό εξομολογητήριο σημειώνει τις γνώμες της για τους συγγραφείς που έχουν φήμη:

«Ο Κομύ μου άρσει γιατί έχει το αίσθημα της δικαιοσύνης και της ανθρωπιάς. Διάβασα το Σάρτρ. Δεν είναι κακός. Πρέπει, όμως, να τον ξαναδιαβάσω. Η Σαγκάν; Τα ποδοπατεί όλα. Καλημέρα θλίψη, όχι! Γεια σου, εύθυμία, γλέντι, ναι! Η Ζακελίν, που άλλωστε λογαφώ μαζί της, μου έπαινει τον Σάιντ — Έξυπερύ: 18 στα 20 στη

«Γή των Ανθρώπων». Εγώ, όμως, προτιμώ τον Καμύ...»

Για τις κοπέλλες, που είναι λιγότερο... διανοούμενες, υπάρχει ο κινηματογράφος για να απασχολήσει το πνεύμα τους. Άλλα ποιός κινηματογράφος;

Αυτός που μάς κάνει να γελοούμε «εκμυστηρεύεται μία κοπέλλα 16 χρόνων, μαθήτρια τεχνικής σχολής, που έχει εγκαταλείψει το μάθημα για να ιδεί την πολυκρυσταλλική ταινία «Η Ζαζί στο Μετρό». Και προσθέτει: «Μια φίλη μου μου είπε ότι η Ζαζί είναι πολύ άστεία. Το κορτάκι αυτό είναι χυδαίο. Έχει το δικαίωμα να λέει λόγια που μάς άπυγορεύουν να τα προσφέρουμε στο σπίτι, ή στο σχολείο...»

Ίσως η ταινία αυτή — και γενικότερα ο κινηματογράφος — να βοηθεί τις σημερινές κοπέλλες να υπερνικούν τις «άποψήσεις» τους και να απαλλάσσονται από τα «συμπλεγμένα» τους. Αυτό τουλάχιστον πιστεύουν πολλοί από τους ψυχολόγους που έχουν μελετήσει τα πορίσματα της έρευνας που έκανε το κροτικό Γραφείο Έρευνας της Γαλλίας.

Μετά τους συγγραφείς, τους τραγουδιστές και τους ήθοποιους του κινηματογράφου, οι σημερινές κοπέλλες έχουν και άλλα είδωλα.

Τα νιάτα, που αισθάνονται την ανάγκη να ξεδεύονται, να ζούν, να όνειρεύονται και, πρό πάντων, συχνότατα, να ξεφεύγουν από ένα οικογενειακό περιβάλλον που το έχουν παραλύσει ή παράδοσή του, οι άνιες, οι στενοχώριες του ή που είναι ξένο στις αντιδράσεις των μεταπολεμικών γενεών — τα νιάτα αυτά διαλέγουν τα πρότυπά τους όπως μπορούν.

Έτσι τα νιάτα λατρεύουν τον Τζόνι Χολλινταίν, που γεννήθηκε στις όχθες του Σηκουάνα, αλλά που το όνομα και οι απειρίες του αναπολούν τους ήρωες της αμερικανικής τζάζ και του αμερικανικού ροκ — εντ — ρόλλ.

Τα σημερινά νιάτα αγαπούν φανατικά την κίνηση, το ρυθμό, την ξεγνοιασιά. Και όμως δεν χάνουν το κριτικό του, αίσθημα:

— Λάτρευα στην αρχή τον Πάβλ Άνκα — λέει μία νεαρή Παριζιάνα — γιατί φαινόταν έξαλλος στις κινήσεις του, γιατί έμοιαζε να ζει διασκεδάζοντας, ενώ στο σπίτι μας, ο πατέρας μου φαίνεται διαρκώς κουρασμένος από τη ζωή. Τον λάτρευα παράφορα. Ήμουν ξετρελαμένη μαζί του. Όταν ιδρύθηκε μία λέσχη των φίλων του Πάβλ Άνκα, έτρεξα να γραφτώ. Μου έδωσαν τότε να αποστηθίσω δέκα εντολές. Να ποιες είναι: «Θα λατρεύεις το είδωλό σου. Και θ' αγαπάς τέλεια. Θα συλλέγεις τις φωτογραφίες του. Και πάντα περισσότερες. Θ' αγοράζεις όλους τους δίσκους του. Και θα τους ακούς πρόσχαρα. Δεν θ' αγνοήσεις κανένα από τα γούστα του. Γιατί η λέσχη θα σου τα μάθει. Θα

αποστρέφεις τους ανταγωνιστές του. Καθώς και τους μιμητές του»

Πρώτη άπογοήτευση

ΚΑΙ η μικρή Παριζιάνα συνεχίζει: — Στην αρχή το βρήκα αυτό περίφημο. Έπειτα αναγκάστηκα να αγοράσω το σήμα της Λέσχης, τις φωτογραφίες του Πάβλ Άνκα, τους δίσκους του. Και μία μέρα, έπειδή είχα την τάληνη να πω ότι είχα αγοράσει και δίσκο του Σασά Ντιστέλ — ήταν «Το όμορφο καπέλλο μου» — με κατήγγειλαν ως προδότρια. Έπειδή θεωρούσα ότι είχα γραφτεί στη λέσχη για να πειστώ τους γονείς μου, αλλά και από ανεξαρτησία, ζήτησα τη διαγραφή μου. Η λέσχη δεν έπαθε βλάβη τίποτε από την αποχώρησή μου. Τόσο το καλύτερο για αυτήν. Τόσο το χειρότερο για μένα.

Η κοπελίτσα αυτή, από ένστικτο μάλλον παρά με τη λογική, είχε ανακαλύψει στο ναό του εξοργιστικού Πάβλ Άνκα το δρόμο της σωφροσύνης.

Πόσες, όμως, κοπελίτσες — πρό πάντων κάτω των 16 χρόνων — αντιδρούν όπως αυτή; Οι «λέσχες λατρείας είδωλων» είναι αναρίθμητες. Οι περισσότερες δεν κρύβουν καν ότι σκοπούν τους είναι να εμπορεύονται το πάθος της νέας γενεάς για το είδωλό της μόδας. Άλλες, ωστόσο, είναι ανιδιοτελείς: διαδέχονται σε άγαθοεργούς σκοπούς τα χρήματα που συλλέγουν. Έτσι, λατρεύοντας τον περίφημο τραγουδιστή Ζιλμπέρ Μπεκώ, πολλές κοπέλλες αγνοούν ότι, με την έγγραφή τους στις λέσχες που του είναι αφιερωμένες, προσφέρουν έμμεσα βοήθεια σε άποκλήρους και

Η Μπριζίτ Μπαρντό εξακολουθεί να είναι το πρότυπον αρ. 1 του καινούργιου κύματος. Και τα κορίτσια ακόμα χτενίζονται σαν την Μπριζίτ Μπαρντό.

φτωχούς. Άλλες, όμως, ξέρουν — και αυτό είναι το κακό — ότι οι λέσχες τους είναι ικανές για κάθε εκμετάλλευση.

Δαίμονες και άγγελοι

ΤΑΝ έγινε η φοβερή καταστροφή του Φρεζύ με τα τραγικά θύματά της, τα μέλη της «Λέσχης των Φίλων του Μπεκώ» θέλησαν να συνεισφέρουν στον έρανο για τους πλημυροπαθείς. Και 15 γοητευτικές κοπέλλες που ήταν έρωτευμένες κρυφά με τον Μπεκώ, πήγαν στη νότια Γαλλία κι' εκεί μίανασαν, στα θύματα του Φρεζύ, τη βοήθεια που έφερναν από το Παρίσι.

Ένας γέρος μισάνθρωπος, που σχολίαζε αυτή την πράξη, έλεγε με περιφρονητικό ύφος: «Η γυναίκα αντιμετώπιζε ένα δίλημμα: ή έρωτευμένη ή νοσοκόμα...»

Οι θαυμάστριες του Ζιλμπέρ Μπεκώ τον διέψευσαν χωρίς να το ξέρουν. Γιατί υπήρξαν συνάμα και τα δύο: και έρωτευμένες και νοσοκόμες — όπως οι σημερινές κοπέλλες κάτω των 20 χρόνων ξέρουν να είναι συνάμα εξοργιστικοί δαίμονες αλλά και άγγελοι, ικανοί — στη μεγάλη πλειονότητα — να πάντουν «παρών!» στην πρώτη έκκληση για αλληλεγγύη και γενναϊότητα.

Έτσι λοιπόν — καταλήγουν οι ψυχολογοί που συνάψισαν τα πορίσματα από την έρευνα — η παλαιά γενιά δεν πρέπει να είναι υπερβολικά αυστηρή απέναντι στη σημερινή νεολαία. Τα προτερήματά της εξουδετερώνουν συχνά τις αταξίες της.

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ...

Οι κάτοικοι της μικρής (και δυσκολοπρόφερτης) ρωσικής πόλεως Όκτιτζάμπροκ, που βρίσκεται στη μακρινή χερσόνησο της Καμπότσκα, δοκίμασαν πρόσφατα τη μεγαλύτερη έκπληξη της ζωής τους. Έπί πολλές ώρες χιονίζει στην περιοχή, ένα χιόνι που έπεφτε σε νυφάδες χοντρές, σκληρές και... κατάμαυρες. Το πράγμα ήταν πρωτοφανές και οι κάτοικοι, τρομαγμένοι, άρχισαν να κάνουν το σταυρό τους.

Οι τοποκές αρχές αποφάσισαν να διαλευκάνουν το μυστήριο του μαύρου χιονιού. Η Μόσχα έστειλε μερικούς επιστήμονες για να εξορκίσουν τα δαιμόνια των λαϊκών προλήψεων με τα φώτα της επιστήμης. Και να ποιά ήταν το συμπέρασμά τους: Σε απόσταση 400 χιλιομέτρων είχε εκραγεί ήφαιστειο και οι καταιγίδες παρέσυραν τη μαύρη σποδο και την ανακάτεψαν με το χιόνι του Όκτιτζάμπροκ.

Στο Χασσανλού του Ιράν οι ανασκαφές έφεραν σε φως ένα περσικό ανάκτορο που χρονολογείται από το 700 π. Χ. περίπου. Κοντά στο ανάκτορο ανακαλύφθηκε ο τάφος ενός άγνωστου βασιλέως ή μεγιστάνος που περιείχε τα λείψανα 44 κοριτσιών τα οποία, όπως φαίνεται είχαν σφαγεί κατά τις ιεροτελεστίες της ταφής ως ανθρωπιάνα θύματα που θα συνώδεαν τον αφέντη τους στον άλλο κόσμο. Όλοι οι σκελετοί ήταν καταστρόλιτοι με χρυσά κοσμήματα και πολύτιμα πετράδια.

Τα νησιά του Σολομώντος, στα οποία η βρετανική κυβέρνηση χορήγησε πρόσφατα ένα καινούργιο σύνταγμα, πήραν το όνομά τους... από λαβός. Ανακαλύφθηκαν από τον Ισπανό θαλασσοπόρο του 16ου αιώνα Άλβαρο ντα Μαντάνα, που τα βάφτισε έτσι γιατί πίστευε πως είχε βρει τα χρυσωρυχεία του βασιλιά Σολομώντος. Κατά τη διάρκεια του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου τα νησιά είχαν καταληφθεί από τους Ιάπωνες και το Γκουανταλκανάλ (πρωτεύουσα του αρχιπελάγους) υπήρξε θέατρο μερικών από τα ενδοξότερα επεισόδια του πολέμου στον Ειρηνικό.

Τώρα, ο Άγγλος ύπατος αρμοστής παραχωρεί τις νομοθετικές εξουσίες σε ένα νέο κυβερνητικό συμβούλιο που αποτελείται από Ιθαγενείς. Άλλα τα νησιά παραμένουν αγγλική κτήση. Αν και ο μακαρίτης ο Σολομών δεν είχε σχέση με τα νησιά, υπάρχουν ωστόσο χρυσωρυχεία και το χρυσάφι, μαζί με τη ζάχαρη, το κακάο και την πολύτιμη ξυλεία είναι οι κυριότεροι πλούτοι του αρχιπελάγους.

Η ΖΩΗ ΣΕ ΑΛΛΟΥΣ ΚΟΣΜΟΥΣ

“Ένα ταξίδι για να συναντήσουμε τους αδελφούς μας στο Διάστημα

ματά από το Διάστημα, έμπομπες από τ' αστέρια που απέχουν 60 έτη φωτός. Από κάποια γωνιά του Διαστήματος μπορεί κάποτε ν' ακουσθεί ένας λογικός ρυθμός — και τότε θα ξέρουμε πώς δεν είμαστε μόνοι στο Σύμπαν.

Πόσα αστέρια υπάρχουν στο Σύμπαν; Γράψτε τον αριθμό 10. Σημειώστε από πίσω του 19 μηδενικά.

Απ' αυτό τον τεράστιο αριθμό, πόσα αστέρια έχουν πλανήτες; Κατά τους συντηρητικότερους υπολογισμούς των αστρονόμων, ένα στα χίλια.

Απ' όλους αυτούς τους πλανήτες, πόσοι βρίσκονται στην κατάλληλη απόσταση από τον “Ήλιο τους, ώστε η μέτρια θερμοκρασία να ευνοεί την ανάπτυξη της ζωής; “Ένας στους χίλιους, υπολογίζουν οι αστρονόμοι.

Πόσοι απ' αυτούς τους πλανήτες έχουν αρκετή πυκνότητα και βαρύτητα, ώστε να μπορούν να συγκρατήσουν γύρω τους μιάν ατμόσφαιρα; Και πάλι ένας στους χίλιους.

Τέλος, πόσοι από τους πλανήτες που απομένουν έχουν ατμόσφαιρα με οξυγόνο, άνθρακα, υδρογόνο και άζωτο, κατάλληλη για την ανάπτυξη ζωικών μορφών όπως της Γης; “Ένας στους χίλιους.

“Αλλά παρ' όλον αυτό το βαθμιαίο περιορισμό του αρχικού αριθμού, μένουν ακόμα κάπου εκατό εκατομμύρια πλανήτες, όπου η ζωή όχι μόνο μονάχα είναι δυνατή, αλλά και πιθανή. “Εκατό εκατομμύρια πλανήτες όπου οι φυσικές συνθήκες είναι περίπου ανάλογες μ' αυτές που γνωρίζουμε στη Γη. Μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε ότι, όπως συνέβη στη Γη, έτσι και σε μερικούς απ' αυτούς τους πλανήτες η ζωή αναπτύχθηκε κι' εξελίχθηκε σε ανώτερες λογικές μορφές, σε “άνθρωπινα” πλάσματα που δημιούργησαν πολιτισμούς, ίσως αρχαιότερους και ανώτερους από τον δικό μας.

“Ελπιδοφόροι πλανήτες

ΜΕ τη φασματοσκοπική μελέτη του φωτός των άστρων, οι επιστήμονες διαπίστωσαν ότι, σε απόσταση 15 ετών φωτός από τη Γη μας, υπάρχουν έφτα αστέρια που συγγενεύουν,

ως προς τη φωτεινότητα και την ηλικία τους με τον “Ήλιο. Αυτά τ' αστέρια δεν αποκλείεται να διαθέτουν ένα πλανητικό σύστημα, με πλανήτες ανάλογους προς τη Γη, από τους οποίους μπορούμε ν' αναμένουμε λογικά «μηνύματα» που υποτίθεται ότι θα συλλάβουν κάποτε τα ραδιοτηλεσκόπιά μας. Οι έφτα ελπιδοφόροι «είπονές» μας είναι: Το Ταύ του άστερισμού του Κήτους, το “Ομικρον Δύο του “Ηριδανού, το “Εψιλον του “Ηριδανού, το “Εψιλον του “Ινδού, το “Αλφα του Κενταύρου, το 70 του “Οφιούχου και το 61 του Κύκνου.

“Εννοείται, πώς αν υπάρχουν εξελιγμένοι πολιτισμοί στους πανήτες αυτών των αστεριών κι' αν τα λογικά τους πλάσματα αποφασίσουν να μας στείλουν ηλεκτρομαγνητικά «μηνύματα», ο διάλογος μαζί τους θα είναι πολύ δύσκολος. Χρειάζονται κάπου ένδεκα χρόνια για να φτάσει ένα ηλεκτρομαγνητικό κύμα από τη Γη στο Ταύ του Κήτους και άλλα τόσα για να φτάσει ή απάντηση. Θα περάσουν αιώνες ώσπου ν' αποκατασταθεί μιά κάπως όμαλη «συνζήτηση» με τους κατοίκους των άλλων πλανητών, ώσπου ν' αποκρυπτογραφηθούν οι «κώδικες» των μηνυμάτων κ.τ.λ. “Αλλ' οι προσπάθειες αξίζουν τον κόπο. “Ίσως οι πιο προχωρημένοι πολιτισμοί μας μεταδώσουν μερικές από τις γνώσεις τους, πράγμα που θα επιταχύνει κατά πολλές χιλιετίδες την επιστημονική μας πρόοδο. “Ίσως μάθουμε από τ' αστέρια το φάρμακο κατά του καρκίνου ή κατά του κοινού κρυολογήματος ή κατά του πολέμου.

“Από το μακρινό 70 του “Οφιούχου ή το “Αλφα του Κενταύρου μπορεί αρχικά ν' ακούσουμε ήχους που θα μας εκπλήξουν. “Ίσως αυτό που θ' ακούσουμε δε θα είναι κωδικοποιημένα σήματα και λογικοί ρυθμοί, αλλά κάποια μελωδία πού, όπως οι δικές μας μελωδίες, εκπέμπεται στο Διάστημα για λογαριασμό των άκροατών κάποιου ραδιοφωνικού σταθμού χωρίς πρόθεση να φτάσουν στους άλλους πανήτες. Στην αρχή, δε θ' αναγνωρίσουμε τους ήχους αυτούς ως μουσική, γιατί θα είμαστε συνηθισμένοι στη δική μας τονική κλίμακα. “Αλλά δεν αποκλείεται η πρώτη μας επαφή με τους άλλους κόσμους να είναι μιά συμφω-

νική συναυλία κάποιου Μπετόβεν του Διαστήματος.

“Η ανθρώπινη περιέργεια δεν έχει όρια. Σύντομα τα ραδιοτηλεσκόπια, τ' αϊτιά τ' ουρανού, θ' αποδειχθούν ανεπαρκή. “Ο άνθρωπος θα θελήσει να ιδεί με τα μάτια του τους άλλους κόσμους. Οι πρώτοι πύραυλοί μας, ωστόσο, δε πρόκειται να φτάσουν σ' ένα από τα έφτα ελπιδοφόρα αστέρια της γειτονιάς μας. “Η εξερεύνηση του ήλιακού μας συστήματος προηγείται.

Τα πρώτα διαστημόπλοια, χωρίς πλήρωμα, θα προσγειωθούν κατά πάσα πιθανότητα στον «κόκκινο πλανήτη», τον “Αρη. Αυτόματες μηχανές θα εξετάσουν το έδαφος και την ατμόσφαιρα και θα στείλουν τις πληροφορίες τους στη Γη. “Ετσι, εξ' απόστασεως, οι άνθρωποι μπορεί ν' ανακαλύψουν στο χώμα του πλανήτη τον πρώτο “Αρειο: “Ίσως ένα μικροσκοπικό βακτηρίδιο. “Αλλ' αν τα διαστημόπλοια, με πλήρωμα ή χωρίς πλήρωμα, πρόκειται να επιστρέψουν στη Γη, θα πρέπει να ληφθούν δραστικά μέτρα για την απόλυμασή τους. Γιατί τα βακτηρίδια του “Αρεως μπορεί να είναι θανάσιμα για τον άνθρωπο. Και θα ήταν μιά τραγική ειρωνεία της μοίρας αν ο ανθρώπινος πολιτισμός καταστρεφόταν από μιά... εισβολή βακτηριδίων.

“Αλλ' εκτός από τα βακτηρίδια, ποιές άλλες μορφές ζωής υπάρχει; πιθανότητα να συναντήσουμε στον “Αρη; “Η βλάστηση, κατά τη γνώμη των αστρονόμων, δε λείπει από τον πλανήτη αυτό. Οι έποχικές μεταβολές του χρώματος στην επιφάνεια του “Αρεως όφείλονται ίσως σε ώρισμένες φυτικές μορφές, τις λειχήνες ή κάτι παρόμοιο. “Αλλ' ανώτερες μορφές βλαστήσεων, καθώς και τα μεγάλα ζώα, είναι άπιθανο να υπάρχουν στον “Αρη, έφ' όσον υπάρχει ελάχιστο νερό. Σε ώρισμένες περιοχές του πλανήτη η θερμοκρασία το κολοκαίρι μπορεί να φτάνει στους 25 βαθμούς άλλα

τη νύχτα, ακόμα και στον “Ισημερινό, ή θερμοκρασία πέφτει στους 30 ή 40 βαθμούς υπό το μηδέν.

Αυτά ξέρουμε για τον “Αρη, όπως είναι σήμερα. “Ήταν όμως έτσι και στο παρελθόν; Μήπως υπήρξαν άλλοτε άνθρωποι πολιτισμοί που εξαφανίσθηκαν εξ' αιτίας της βαθμιαίας μεταβολής των φυσικών συνθηκών του πλανήτη; “Η άποψη αυτή έχει υποστηριχθεί από σοβαρούς αστρονόμους, αλλά χωρίς πειστικά επιχειρήματα. “Όλοι οι πλανήτες του ήλιακού συστήματος έχουν περίπου την ίδια ηλικία. “Αν ο “Αρης, όπως και η Γη, είχε αποκτήσει κάποτε ένα ατμοσφαιρικό περίβλημα και άφθονα νερά, είναι άπιθανο να τα έχασε, ή τουλάχιστον οι έπιστημονικές μας γνώσεις δε μας επιτρέπουν να εξηγήσουμε αυτή την απώλεια. Τό πιθανότερο είναι ότι ο “Αρης, πριν από εκατομμύρια χρόνια, ήταν περίπου όπως τον ξέρουμε σήμερα.

Αυτό, φυσικά, δε σημαίνει πως αποκλείονται οι εκπλήξεις. “Η έφευρετική της φύσεως είναι ανεξάντλητη. “Υπάρχουν στη Γη μικροοργανισμοί που ζούν και αναπτύσσονται στο θειάφι και στο πετρέλαιο, υπάρχουν μικρόβια που ζούν στα καπτά νερά των θερμοπηγών και στους πάγους των πόλων, υπάρχουν βακτηρίδια που άφησαν ραδιενεργές ακτινοβολίες 10.000 φορές ισχυρότερες από κείνες που άρκουν για να σκοτώσουν έναν άνθρωπο. “Ετσι και στον “Αρη δεν αποκλείεται να υπάρχουν μορφές ζωής που έχουν προσαρμοσθεί σ' ένα φυσικό περιβάλλον έντελως ιδιότυπο.

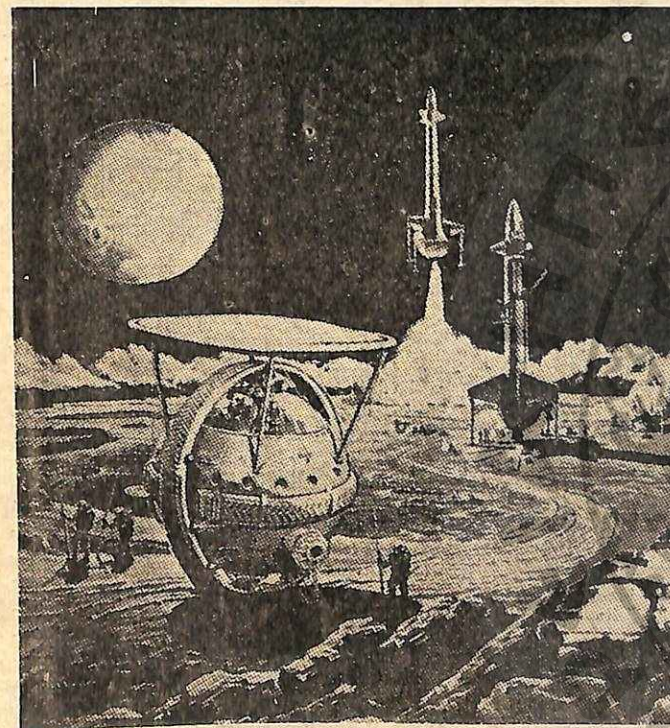
Διαπλανητικοί στόχοι

ΚΑΙ τι γίνεται στο μυστηριώδη κόσμο της “Αφροδίτης; Οι αστρονόμοι, ακόμα και με τα ισχυρότερα τηλεσκόπια, δεν αντίκρυσαν ποτέ την επιφάνειά της, που είναι πάντα σκεπασμένη από νεφελώδη στρώματα άπροσδιόριστης συνθέσεως. Πρόσφατες έ-

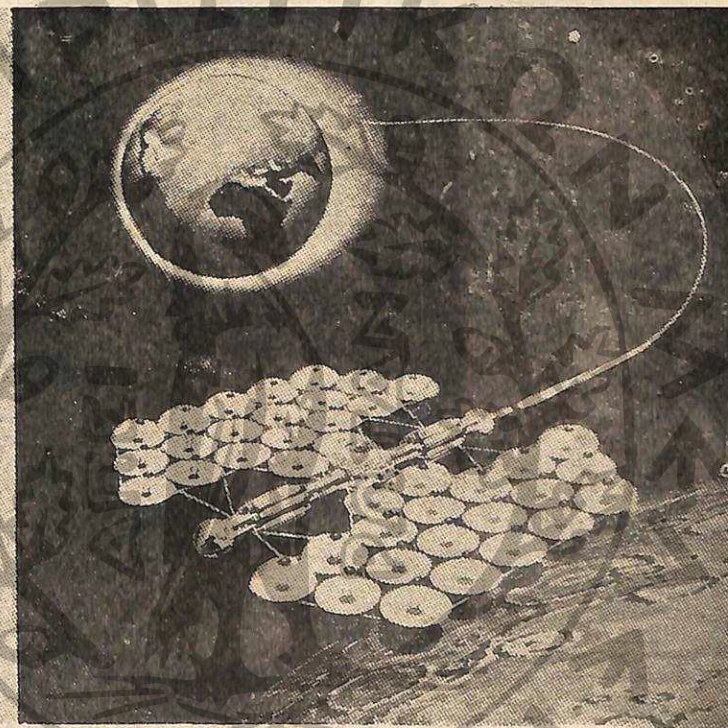
ρευνες απέκάλυψαν την ύπαρξη υδρατμών σ' αυτά τα σύννεφα, πράγμα που μπορεί να σημαίνει πως υπάρχει νερό στην επιφάνεια της “Αφροδίτης, ίσως μάλιστα δολέκληρη ή επιφάνεια να είναι σκεπασμένη με νερό, χωρίς ίχνος στεριάς. Καί μέσα στα ώκεάνεια βάθη της “Αφροδίτης υπάρχουν ίσως υδρόβιοι πολιτισμοί ψαριών και μαλακίων — ή τουλάχιστο θα μπορούσαν να υπάρχουν αν το νερό δεν είναι... βραστό. Γιατί σύμφωνα με τις πρόσφατες έρευνες, ή θερμοκρασία του ανώτερου νεφελώδους στρώματος της “Αφροδίτης φτάνει τους 200 ή 300 βαθμούς. (“Αλλ' αυτό δεν αποκλείνει ότι τα κατώτερα στρώματα είναι εξ' ίσου θερμά).

Τα υπόλοιπα μέλη της πλανητικής μας οικογένειας δεν προσφέρουν πολλές έλπίδες ανακαλύψεως παραδεισιακών τοπίων. “Ο “Ερμής βρίσκεται πολύ κοντά στον “Ήλιο και ή μιά πλευρά έχει θερμοκρασία ύψικαίμους, ενώ ή άλλη έχει θερμοκρασία ψυγείου. “Ο Ζεύς, δέκα φορές μεγαλύτερος από τη Γη και 317 φορές βαρύτερος, έχει μιάν ατμόσφαιρα καθαρού υδρογόνου και ή επιφάνειά του σκεπάζεται από ένα στρώμα πάγου πάχους 20.000 χιλιομέτρων! “Ο Κρόνος, ο Ποσειδών, ο Ουρανός, ο Πλούτων, είναι εξ' ίσου νεκροί, παγωμένοι κόσμοι. “Ετσι, θα πρέπει να στραφούμε προς τους πλανήτες πέρα από το ήλιακό σύστημα για να βρούμε κόσμους παρόμοιους με το δικό μας.

Με τη σημερινή ταχύτητα των πυραύλων μας θα χρειασθούμε εκατοντάδες χρόνια για να φθάσουμε στο πλησιέστερο άστέρι. “Αλλά το πρόβλημα αυτό μπορεί να λυθεί κατά διαφόρους τρόπους, εκτός αν στο μεταξύ ανακαλύψουμε ένα ταχύτερο μέσο προώθησεως. “Εξ' άλλου, ώσπου να ετοιμασθούν τ' αληθινά διαστημόπλοια που θα μας φέρουν πέρα από το ήλιακό σύστημα, τα σημερινά μας μέσα είναι άρκετά για την κατάκτηση των πλησιέστερων πλα-

“Αριστερά, ένα μονότροχο όχημα κυκλοφορεί στους δρόμους της Σελήνης. Δεξιά, ένα διαστημόπλοιο με άπλωμένους τους ήλιακούς συσσωρευτές του πετάει πάνω από τη σεληνιακή επιφάνεια.

Ποιος θα μ'ας υποδεχθεί στους ξένους πλανήτες; Θα είναι πλάσμα ανθρώπινο, ή εφιαλτικά δημιουργήματα με πολυεδρικά μάτια και άραχνοειδή μέλη;

νητών, π.χ. του "Αρεως, όπου η εγκατάσταση αστρονομικών σταθμών, θα μ'ας βοηθήσει να καθορίσουμε εκ των προτέρων το στόχο των διαστημικών πτήσεων που θ' ακολουθήσουν. Από τους αστρονομικούς σταθμούς του "Αρεως, υπό συνθήκες παρατηρήσεως εξαιρετικά ευνοϊκές, θα αναζητήσουμε πλανήτες που περιστρέφονται γύρω από "Ηλιους που μοιάζουν με τον "Ηλιο μας, πλανήτες με ατμόσφαιρα παρόμοια με τη δική μας.

Μπορούμε εξ αποστάσεως να κρίνουμε αν ένας πλανήτης είναι πολύ κοντά ή πολύ μακριά από τον "Ηλιο του. Ένας πλανήτης που βρίσκεται κοντά στον "Ηλιο του όσο περίπου και η Γη, θα πρέπει να περιστρέφεται γύρω στον άξονά του περίπου σε 24 ώρες. Αν η περιστροφή του είναι βραδύτερη, ή θερμοκρασία του θα είναι υψηλότερη και ίσως ακατάλληλη για τη ζωή. Επίσης, οι κοσμικές ακτινοβολίες που εισδύουν στην ατμόσφαιρά του δεν πρέπει να είναι ούτε πολύ ισχυρές, ούτε πολύ ασθενείς. Αν είναι πολύ ισχυρές, ή ζωή δε θα μπορούσε ν' αναπτυχθεί. Αν είναι πολύ ασθενείς, οι χημικές συνθέσεις της ύλης που καταλήγουν στο σχηματισμό του ζωντανού κυττάρου θα ήταν ίσως αδύνατες.

Σαβουάρ θίβρ του Διαστήματος

Αλλ' αν υποθέσουμε ότι προσδιωρίσαμε το στόχο μας με ακρίβεια, ότι κατασκευάσαμε τα κατάλληλα διαστημόπλοια και φθάσαμε στον καινούργιο κόσμο. Ποιος ή τι θα μ'ας υποδεχθεί εκεί πέρα; Θα είναι ένα πλάσμα ανθρώπινο; Η θα χρειασθεί ν' αντιμετωπίσουμε τα εφιαλτικά πλάσματα των μυθιστορημάτων επιστημονικής φαντασίας, με πολυεδρικά μάτια και άραχνοειδή μέλη;

«Το πρόβλημα είναι, λέει ο "Αμερικανός επιστήμων Κράφτ "Ερικε, ότι δεν ξέρουμε ακριβώς γιατί ο άνθρωπος απέκτησε τη μορφή που έχει σήμερα και όχι άλλη. Ένα μονάχα είναι βέβαιο: πως ή ανθρώπινη κατασκευή, από μηχανικής και βιολογικής απόψεως, εξυπηρετεί τέλεια το σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκε. "Αν τα μάτια μας ήταν στους άγκωνες και όχι στο κεφάλι, ή μεταβίβαση των οπτικών πληροφοριών στον εγκέφαλο θα ήταν πολύ βραδύτερη. Το ίδιο συμβαίνει με την ακοή και με την όσφρηση. Μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε πως τα όργανα των κυριότερων αισθήσεων θα βρίσκονται πάντα στο κεφάλι, έστω και σ' ένα κόσμο πολύ διαφορετικό από το δικό μας.

«Επίσης, συνεχίζει ο "Ερικε, αν υποθέσουμε πως ή βαρύτητα σ' ένα άλλο πλανήτη είναι περίπου ίδια με της Γης, τα πλάσματα που κατοικούν αυτό τον πλανήτη πρέπει να έχουν ένα στερεό σκελετό, όχι κατ' ανάγκην ίδιο με το δικό μας, αλλά παρεμφερή. "Αν τα ζωντανά πλάσματα του πλανήτη αναπνέουν οξυγόνο ή έστω και άλλο αέριο, πρέπει να διαθέτουν κάποιο αναπνευστικό και κυκλοφοριακό σύστημα και διάφορα έσωτερικά όργανα ανάλογα με τα δικά μας...»

Συνεπώς, ή λογική των πραγμάτων μ'ας πείθει πως ή εξέλιξη των ζωικών μορφών σε οποιοδήποτε πλανήτη πρέπει ν' ακολουθεί τους ίδιους βασικούς κανόνες που επιβάλλονται από τις συνθήκες του φυσικού περιβάλλοντος. Οι ζωικές μορφές που είναι καλύτερα προσαρμοσμένες στις εξωτερικές συνθήκες, επικρατούν, οι άλλες παραμερίζονται. "Ωστόσο, θα ήταν λάθος να πιστέψουμε πως ή ανθρώπινη μορφή είναι ή «ίδεώδης» μορφή του Σύμπαντος και πως είναι αδύνατο να υπάρξει καλύτερη. Μια μορφή π.χ. με τρία μάτια (το ένα στο πίσω μέρος του κρανίου) θα ήταν πολύ καλύτερη (άκόμα και για τη Γη!) εφ' όσον επιτρέπει μια κυκλική αντίληψη του εξωτερικού κόσμου. Επίσης, σ' ένα πλανήτη με πολύ πυκνή ατμόσφαιρα, τα στόματα και τα ρουθούνια θα πρέπει να είναι πολύ μικρά για να περιορίζουν την ποσότητα του αερίου που εισπνέεται. Αντίθετα, αν ή ατμόσφαιρα είναι πολύ αραιή, τα στόματα και τα ρουθούνια θα πρέπει να είναι... σπηλαιώδη.

Ακόμα και για τον πιο πεινασμένο σεξουαλικά ταξιδιώτη του Διαστήματος, μια γυναίκα με τα χαρακτηριστικά που περιγράψαμε θα ήταν ελάχιστα έλκυστική. Οι αισθητικές αξίες είναι φυσικό να ποικίλλουν ευρύτατα από πλανήτη σε πλανήτη. Και όμως, ο αστροναύτης θα πρέπει να μάθει να φέρεται με ευγένεια σ' αυτά τα αποκρουστικά πλάσματα. Κι' αν έχει αμφιβολίες για τους τύπους της καλής συμπεριφοράς, θα μπορεί να συμβουλευτεί ένα «Σαβουάρ θίβρ για τους άλλους κόσμους» (που δεν έχει ακόμα γραφεί αλλά δε θ' αργήσει). "Αλλοιώς, ο αστροναύτης θα κινδυνεύει να παρεξηγήσει ώρισμα πράγματα που θα του φανούν παράξενα, με ολέθριες συνέπειες για τις διαπλανητικές σχέσεις των ανθρώπων. Φανταστείτε π.χ. ότι βρισκόμαστε αντιμέτωποι με μια κατασάρδα που ζει στο "Εψιλον του "Ηριδανού. Τι θα κάνετε; Θα τη συντρίψετε με το τακούνι σας; Κι' αν ή κατασάρδα αυτή έχει δείκτη νοημοσύνης δυο φορές υψηλότερο από του "Αϊνστάιν; Οι

άλλες κατασάρδες θα θυμώσουν και... καλά ξεμπερδέματα.

Οι πρώτοι αστροναύτες θα πρέπει να είναι από μια πάστα πολύ καλύτερη από του Γκαγκάριν και του Σέπαρντ. Οι ήρωικοί, ανθεκτικοί γαλονάδες δεν αρκούν για τόσο λεπτές αποστολές. Οι αληθινοί αστροναύτες θα πρέπει να έχουν ευρύτατη μόρφωση, μετριοπάθεια κι' ένα είδος διαπλανητικής διπλωματικότητας. Γιατί στο Ταύ του Κήτους π.χ. τα δυο φύλα μπορεί να είναι συνδυασμένα σ' ένα σώμα, οι κάτοικοι μπορεί να είναι έρμαφρόδιτοι, άλλ' ο αστροναύτης δεν πρέπει να κάνει το λάθος να τους εκλάβει για... τοιούτους. Θα βρει τον μπελά του.

Πυριτική ζωή

Ως εδώ, ασχοληθήκαμε με πλανήτες όπου οι φυσικές συνθήκες είναι περίπου ανάλογες με της Γης. "Αλλ' αυτό δε σημαίνει πως οι «πολιτισμοί» που θα υπάρχουν ίσως εκεί θα είναι ανάλογοι με το δικό μας. Θα συναντήσουμε πόλεις που δε θα μοιάζουν με πόλεις, σπίτια που δε θα μοιάζουν με σπίτια, τέχνες που δε θα μοιάζουν με τέχνες και παιχνίδια που δε θα μοιάζουν με παιχνίδια.

Η κατάσταση θα είναι ακόμα πιο δυσκολή σε πλανήτες με διαφορετικές φυσικές συνθήκες, πλανήτες με διαφορετική ατμόσφαιρα, διαφορετικές θερμοκρασίες και διαφορετική χημική βάση.

Η ζωή στη Γη βασίζεται στον άνθρακα και στο οξυγόνο. Στους άλλους κόσμους, ή χημική βάση της ζωής μπορεί να διαφέρει.

Για παράδειγμα, θεωρητικά, μπορούμε να φαντασθούμε ένα πλανήτη όπου ή βάση της ζωής είναι το υδρογόνο. Τα ζωντανά πλάσματα μπορεί ν' αναπνέουν υδρογόνο αντί για οξυγόνο. Επίσης μπορούμε να φαντασθούμε ζωντανά πλάσματα που αναπνέουν φθόριο. Οι ζωικές μορφές ενός τέτοιου κόσμου θα είναι εφιαλτικές.

Αλλά για την εμφάνισή της ζωής, ή ατμόσφαιρα ενός πλανήτη έχει λιγότερη σημασία από το νερό των θαλασσών μέσα στις οποίες αναπτύσσονται τα πρώτα κύτταρα. Εμείς οι άνθρωποι είμαστε βασικά σχηματισμένοι από άνθρακα που προσφέρει άμετρητες ποικιλίες χημικών ενώσεων. Πριν από δισεκατομμύρια χρόνια, οι χημικές αυτές ενώσεις, δεν ξέρουμε ακριβώς γιατί, σχημάτισαν ζωντανά κύτταρα. Κανένα άλλο χημικό στοιχείο δεν προσφέρει τόσες δυνατότητες συνδυασμών. Μόνο το

Τα ζωντανά πλάσματα γίνονται ογκώδη και δυσκίνητα στους πλανήτες με την υπερβολικά πυκνή ατμόσφαιρα και τη μεγάλη έλκτική δύναμη. Μια φανταστική αναπαράσταση της αποδιδάσεως των πρώτων αστροναυτών σ' έναν τέτοιο πλανήτη με γιγαντώσων τέρατα.

πυρίτιο μπορεί κάπως να συναγωνισθεί τον άνθρακα σ' αυτό τον τομέα. Γι' αυτό και δεν αποκλείεται να υπάρχουν κάπου στο Σύμπαν ζωντανά πλάσματα σχηματισμένα με βάση το πυρίτιο και τις πυριτικές ενώσεις.

Αστροναυτικά σκουπίδια

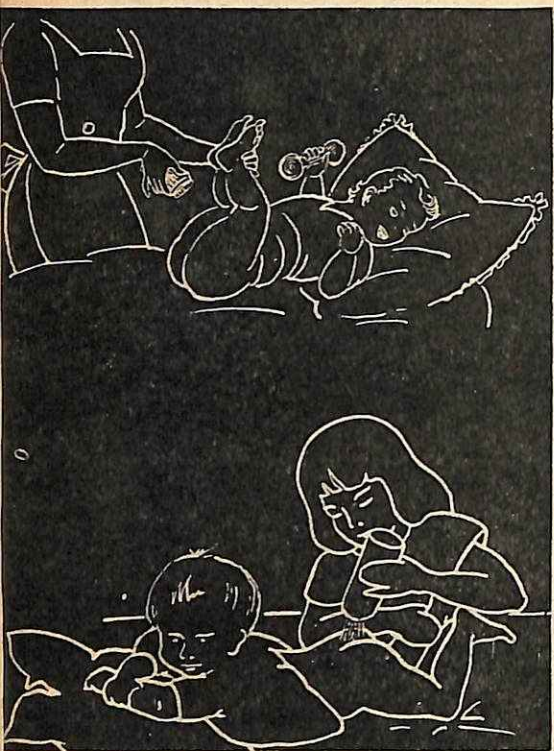
ΟΙ ΛΕΙΣ αυτές οι προοπτικές της κατακτήσεως του Διαστήματος, αν και τόσο ενδιαφέρουσες είναι λίγο τρομακτικές. Πλάσματα από φθόριο και από πυρίτιο, είναι κάτι που δύσκολα μπορούμε να συλλάβουμε. Πόσο απλούστερα και πιο ευχάριστα θα ήταν τα

πράγματα, αν μπορούσαμε να είμαστε βέβαιοι ότι, δγαίνοντας από το διαστημόπλοιο μας σ' έναν άλλο πλανήτη, θα βρίσκαμε ανθρώπους, ανθρώπους όπως εσείς κι' εγώ, για να τους σφίξουμε εγκάρδια το χέρι...

Βέβαιοι δεν μπορούμε να είμαστε, αλλά κάτι τέτοιο δεν αποκλείεται να συμβεί.

Ο δρ Τόμας Γκόλντ, του αμερικανικού πανεπιστημίου Κόρνελ, υποστηρίζει πως, εδώ κι' ένα δισεκατομμύριο χρόνια, κοσμοναύτες από μακρινούς πλανήτες επισκέφθηκαν τη Γη. Αλλά την εποχή εκείνη το κλίμα της Γης δεν ήταν και πολύ ευχάριστο και οι αστροναύτες έφυγαν αφήνοντας πίσω τους με-

ρικά σκουπίδια από το διαστημόπλοιο τους. Τα σκουπίδια αυτά περιείχαν μικροοργανισμούς, από τους οποίους εξελίχθηκαν αργότερα όλες οι μορφές ζωής του πλανήτη μας, συμπεριλαμβανομένου και του ανθρώπου. Κατά τον ίδιο τρόπο, οι δικοί μας αστροναύτες μπορεί να σπείρουν το σπόρο της ζωής σ' έναν άκατοίκητο πλανήτη. Κατά τον ίδιο τρόπο, οι δικοί μας αστροναύτες μπορεί να σπείρουν το σπόρο της ζωής σ' έναν άκατοίκητο πλανήτη. Κατά τον ίδιο τρόπο, οι δικοί μας αστροναύτες μπορεί να σπείρουν το σπόρο της ζωής σ' έναν άκατοίκητο πλανήτη. Κατά τον ίδιο τρόπο, οι δικοί μας αστροναύτες μπορεί να σπείρουν το σπόρο της ζωής σ' έναν άκατοίκητο πλανήτη.

ΠΩΣ ΒΛΕΠΟΥΝ ΤΑ ΜΩΡΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ;

**‘Η αϊσθηση τής όράσεως κι’ ή λει-
τουργία της κατά τούς πρώτους
μήνες τής ανθρώπινης ζωής.**

φωτός σε σχέση με τὸ ἀνοιγόκλεισμα
τῶν ματιῶν του καὶ με τὴν ἀντικειμε-
νικὴ πραγματικότητα, θὰ περάσει ὁ-
πωσδήποτε λίγος καιρὸς.

Κάθε μάτι βλέπει χωριστὰ

ΕΝΑ νεογνὸ, πάντως, ἔχει ἰδιαί-
τερο τρόπο πὺ βλέπει τὸ περι-
βάλλον του. Γιατὶ τὰ μάτια του
τείνουν μᾶλλον καὶ κυττᾶνε τὸ καθένα
πρὸς τὴ δική του κατεύθυνση, σὲ δια-
φορετικὲς ὀπτικὲς γραμμές, παρὰ νὰ
«εργάζονται» ἀπὸ κοινού. Μ’ ἄλλα λό-
για, ὁ ἀνθρωπάκος, πὺ μὸλις μῆκε
στὸν κόσμον, μπορεῖ συνάμα νὰ δια-
κρίνει μετὰ τὸ δεξιὸ του ματάκι τὴν πα-
ρυφὴ τῆς κούνιας του καὶ μετὰ τὸ ὀρι-
στερὸ νὰ κυττᾶζει κάποια σκιά στὸ
ταβάνι. Οἱ δώδεκα μικροσκοπικοὶ μῦς,
πὺ ἐξασφαλίζουν τὴν κινήσεις τῶν
ὀφθαλμικῶν βολβῶν, εἶναι ἀκόμα ἀνί-
κανοὶ νὰ συντονίσουν τὴς ἐνέργειές
τους. Τοὺς λείπει ἡ σχετικὴ... προπό-
νηση. ‘Εξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ γεγονότος,
ἐκτελοῦν ὅχι σωστὰ τὴς διαταγὰς πὺ
παίρνουν. ‘Ετσι, πολλὰς μητέρες καὶ
πολλοὶ πατέρες, δοκιμάζον αὐτὴ τὴ
οὐσάρεστη ἐκπληξη: ὁ κανακάρης τους,
πὺ βγήκε μετὰ τόσο ὁμορφὸ προσωπάκι
στὸν κόσμον, γίνεται ξαφνικὰ ἀσχημο-
νὴς μετὰ τὸ ἀλλοιθώρισμα, στὸ ὁποῖο
ἐπιδίδεται.

“Αν ἓνα μωρὸ βλέπει τὸ ἄλφα κι’
ὅχι τὸ βῆτα ἀντικείμενον, αὐτὸ ὀφείλε-
ται κυρίως στὴν τύχη. “Οχι μόνον τὰ
μάτια του δὲν συγκλίνουν, ἀλλὰ εἶναι
ἀνίκανο ν’ ἀκολουθῇ μετὰ τὸ βλέμμα
τὸν ὅτι ὑπάρχει καὶ κινεῖται ζωηρὰ
μπροστά του. “Ετσι κι’ ἂν τὸ ἀντικεί-
μενον αὐτὸ βρίσκεται στὸ ὀπτικὸ του
πεδίο, τὸ βλέπει, μᾶλλον σὰν ἀόριστη
κηλὶδα. Εἶναι πιθανὸ ἐξ ἄλλου, ὅταν
ἀνασηκώσουμε ἀπὸ τὴν κούνια του τὸ
νεογνὸ καὶ τὸ μετακινήσουμε μέσα στὸ
δωμάτιον, ὅτι ὅλα ὅσα τὸ περιβάλλουν,
οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ἀντικείμενα, εἶναι
συγκεχυμένες εἰκόνες στὰ μάτια του.
Φυσικὰ, αὐτὴ ἡ σύγχυση δὲν τὸ στενο-
χωρεῖ ὅπως θὰ στενοχωροῦσε ἑμᾶς. ἂν,
γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο, τὴν ἀντιμετω-
πίζαμε. Στὸ κάτω — κάτω τῆς γρα-
φῆς, τὸ νεογνὸ δὲν ξέρει ὅτι τὰ ὅσα
βλέπει εἶναι, παρὰμορφωμένα καὶ δὲν
ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν πραγματι-
κότητα. “Ας προσπαθῇσουμε, ὡστόσο,
νὰ φαντασθῶμε τι ὀπτικὴ σημασία
μπορεῖ νὰ ἔχει γιὰ τὸ νεογνὸ τὸ πρῶ-
ταντικρύσμα ἐνὸς προσώπου πὺ σκῶ-
νει ἀπὸ πάνω του ἢ ἐνὸς ὁποιοῦδε-
ποτε ἀντικειμένου, μίᾳ λάμπας λόγου
χάρη, ἐνῶ δὲν ἔχει τὸ μυαλουδάκι του

καμμιὰ ἰδέα γιὰ τὸ τι ἀντιπροσωπεύ-
ουν αὐτὲς οἱ εἰκόνες. Κανείς, δὲν θὰ
τολμοῦσε νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι μάζει
γνώσεις μέσα στὸ κεφάλι του πρὸς
γρήγορα ἀπ’ ὅτι ἓνα μωρὸ. Τὸ νή-
πιο δὲν εἶναι ἓνας σωρὸς ἀπὸ μῦς,
νεῦρα καὶ κόκκοι. “Εχει κι’ ἐγκέφαλον,
ἔχει καὶ πνεῦμα, πὺ εἶναι πανέτοιμα
νὰ δεχθῶν καὶ ν’ ἀφομοιώσουν ὅτι
περνᾷ ἀπὸ τὴς αἰσθήσεις. “Αλλὰ τὸ νε-
ογνὸ εἶναι στερημένον ἀπὸ τὴν παραμι-
κρὴ ὀργανωμένη σκέψη. Κι’ ἐπειδὴ τοῦ
λείπει ἐντελὴς ἡ πείρα, εἶναι ἀνίκανο
νὰ καταλάβει, νὰ ἐρμηνεύσει τὸν κο-
σμον πὺ τὸ περιβάλλει. Πῶς νὰ μὴ
νομίσει, ὅτι τὸ πρόσωπον πὺ χαμογε-
λᾷ ἀπὸ πάνω του, εἶναι κολλημένο στὸ
ταβάνι, πὺ φαίνεται ὀκρὶβῶς ἀπὸ
πίσω του, καὶ πῶς νὰ ὑποθέσει ὅτι,
ἀντίθετα, εἶναι συνδεδεμένο μετὰ γέρια
καὶ πόδια, πὺ δὲν βλέπονται;

**Μπροστὰ στὸ δύσκολον
πρόβλημα**

ΑΛΛΑ ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ ἓνα
πλασματάκι τρομερὰ διψαλὸ γιὰ
τὴν ἀλήθεια, μποροῦμε νὰ πούμε
ὅτι δὲν χάνει οὔτε στιγμή, δὲν ἀφήνει
ἀνεμετάλλευτον οὔτε κλάσμα δευτερο-
λέπτου, προσπαθώντας νὰ βάλει σὲ τά-
ξη τὴ σύγχυση τῶν «εἰδήσεων», πὺ
τοῦ φέρνει ἡ ὄραση. “Οταν παρατη-
ροῦμε ἓνα μωρὸ ἡλικίας μίᾳς ἑβδομά-
δος, μέσα στὴν κούνια του, ἔχουμε τὴν
ἐντύπωση ὅτι «ἀφήνεται νὰ ζεῖ». Πρό-
κειται γιὰ πλάνη. Τὸ νεογνὸ αὐτὸ εἶ-
ναι ἓνας ἀγωνιστὴς, ἓνας ἀγωνιστὴς
φιλότιμος ὅσο ἐκεῖ πὺ δὲν παίρνει
ἄλλο, ἐπίμονος στὸ ἔπακρον. Δὲν θὰ
μπορούσαμε, πράγματι, νὰ φαντασθῶ-
με πρόβλημα μετὰ δυσκολώτερη λύση,
προσπάθεια μετὰ πρὸς μεγάλο δυναμισμό,
ἀπὸ τὸ πρόβλημα στὸ ὁποῖο αὐτὸ τὸ
νεογνὸ συγκεντρώνει ὅλες του τὴς δυ-
νάμεις, ἀπὸ τὴν προσπάθεια πὺ αὐτὸς
ὁ ἀνθρωπάκος καταβάλλει: νὰ πραγμα-
τοποιήσῃ τὴ σύγκληση τῶν ματιῶν του,
νὰ καρφώσῃ τὴν προσοχή του σ’ ἓνα
μόνον πράγμα. Δὲν θὰ σταματήσῃ τὸν
ἀγῶνα ὥσπου νὰ τὸ κατορθώσῃ.

Τὸ μωρὸ ἔχει τὴν τάση, κατὰ τοὺς
δύο πρώτους μήνες, νὰ γέρνει τὸ κε-
φαλάκι του πρὸς τὸ πλάι, γιὰτὶ δὲν
ἐλέγχει καλὰ τοὺς μῦς τοῦ λαιμοῦ του.
Τὸ πεδίο, λοιπόν, τῆς ὁράσεώς του εἶ-
ναι περιορισμένο. ‘Η ὄρασή του ἀσκει-
ται πάνω σὲ ὅτι πέφτει στὴν ἀκτίνα
τῆς. “Αν συμβεῖ, ἀργότερα, νὰ δεῖ
κάποιο ἀντικείμενον πὺ κεντρίζει τὴν
περιέργειά του, θὰ προσπαθῇ νὰ
στρέψῃ τὸ κεφάλι γιὰ νὰ τὸ ἀκολου-

‘Η ὄραση εἶναι ἡ κυριώτερη αἰσθηση, πὺ βοηθεῖ τὸ νή-
πιο ν’ ἀντιληφθῇ τὴ γύρω του πραγματικότητα καὶ
νὰ προσαρμοσθῇ σ’ αὐτὴ. Τὰ μωρὰ βλέπουν ἀκριβῶς
ὅ,τι βλέπουμε κι’ ἐμεῖς. “Αλλὰ τὸ μυαλουδάκι τους εἶ-
ναι παρθένον ἀπὸ τὴν πείρα καὶ τὴ σκέψη, πὺ τὴς ἀπο-
κτὰ σιγὰ σιγὰ.

θῇ μετὰ τὸ βλέμμα. “Αλλὰ ἔχει ἤδη
ἀρκετὴ ἐνόχληση μετὰ ὅ,τι βρίσκεται τα-
ρα ἀπ’ εὐθείας μπροστὰ του. Τὸ γεγο-
νὸς ὅτι τὰ δύο μάτια του, σ’ αὐτὴ τὴν
πρώτῃ περίοδο, ἐνεργοῦν μετὰ ἀρκετὴ ἀ-
νεξαρτησία τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, εἶναι
πάντως ἀνακουφιστικὸ γιὰ τὸ νεογνόν.
Μπορεῖ ἔτσι κι’ ἐξετάζει ἀνετα τὸν μι-
κρον, προσωπικὸν τὸν κόσμον. Καὶ σιγὰ
— σιγὰ, μαθαίνει νὰ μὴ διασκορπᾷ
τὴν προσοχή του ἀλλὰ νὰ κάνει ἐπιλο-
γὴ ἀνάμεσα στὰ ἀντικείμενα τοῦ ἀμέ-
σου ὀπτικοῦ πεδίου του.

“Οταν τὸ παιδὶ ἐρχεται στὸν κόσμον,
εἶναι... πρὸςβυθικόν. Βλέπει κυρίως ἀ-
πο μακριὰ. “Αλλὰ ἐπειδὴ οἱ εὐκαιρίες
νὰ δεῖ ἀντικείμενα πολὺ κοντινὰ του
εἶναι πόμπολλες καθίσταται ἱκανὸ, ἀφ’
ἑτον κλείσει τὸν πρῶτον μῆνα, νὰ ἐν-
διαφέρεται γιὰ τὴν κονδουνίστρα πὺ ἡ
μαμά του κοννὰ μπροστὰ του, σὲ ἀπό-
σταση 20 μετὰ 25 πόντους ἀπὸ τὰ μά-
τια του.

Τὸ παιδάκι ἀντιλαμβάνεται σὲ λίγο
ὅτι ἔχει χερᾶκια. Προσπαθεῖ, λοιπόν,
νὰ τὰ βλέπει συχνά. “Εκείνες τὴς
στιγμές, αὐτὰ εἶναι ὅλος — ὅλος ὁ
κόσμος γιὰ τὸ νήπιο. Κατὰ τὸ τέλος
τοῦ δευτέρου μηνός, τὸ μωρὸ θὰ φθά-
σει στὸ σημεῖον νὰ τὰ βλέπει ὅπως ἓ-
νας μεγάλος, χρησιμοποιώντας σύγ-
χρονα τὰ δύο του μάτια γιὰ τὸ ἴδιον
ὄντικείμενον. Εἶναι ἡ περίοδος, πὺ τὸ
μωρὸ ἐλκύεται ἀπὸ καθετὶ πὺ λάμπει.
‘Αρκεῖ νὰ τοῦ δεῖξουμε ἓνα τέτοιο ἀν-
τικείμενον, γιὰ νὰ τὸ γαληνέσουμε, νὰ
τὸ κάνουμε νὰ σταματήσῃ τὸ κλάμα.

‘Ο καρκίνος καὶ τὰ λιπαρὰ μετὰ βιταμίνη F

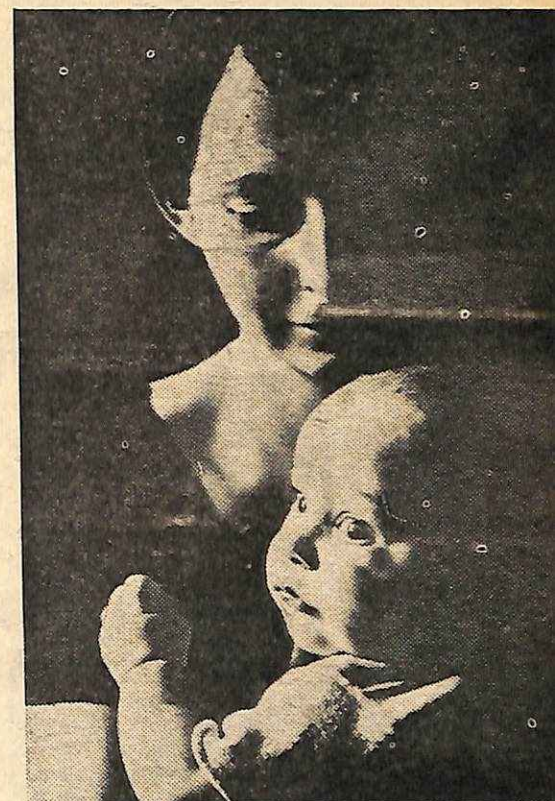
Δυὸ ‘Ελβετοὶ ἐρευνητὲς, ὁ γιαιτρός Κουσμὶὸς κι’ ὁ φαρμακοποιὸς Γκα-
γιὰρ ἀνακοίνωσαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρευνᾶς τους γιὰ τὸν καρκίνον
στὸν Οἶκον τῆς Χημείας τῶν Παρισίων.

Οἱ δυὸ ἐπιστήμονες δὲν παρουσίασαν κανένα θαύματος γὰρ φάρμακον
ἀλλὰ μόνον τὰ συμπεράσματά τους πάνω στὴς μελέτες πὺ ἔκαναν γιὰ τὸν
καρκίνον δεκατέσσερα ὁλόκληρα χρόνια.

Ὁ καρκίνος — εἶπαν — εἶναι ἡ ἀντίδραση τοῦ ὀργανισμοῦ κατὰ τὴν
ἄμυνά του ἐναντίον τῆς ἀσθενείας αὐτῆς. ‘Επομένως τὸ πρόβλημα δὲν
εἶναι μόνον πῶς θὰ θεραπεύσουμε τὸν καρκίνον ἀλλὰ κυρίως πῶς θὰ τὸν
προλάβουμε. Αὐτὸ πὺ ἔχει σημασία γιὰ τὴν ἐπιστήμη δὲν εἶναι, πῶς θὰ
καταστρέψῃ τὸ καρκινικὸ κύτταρον ἀλλὰ πῶς θὰ τὸ ἐμποδίσῃ νὰ δημιου-
ρηθῇ.

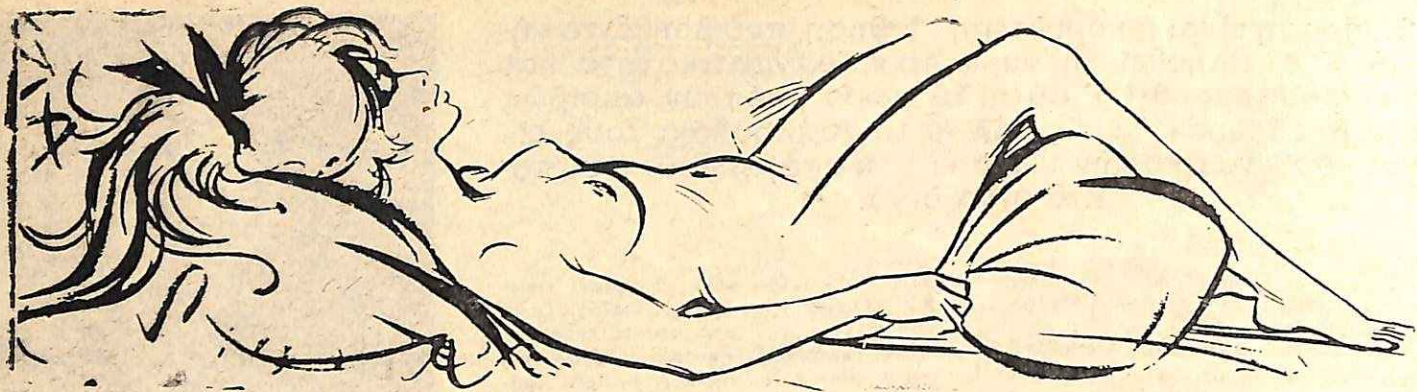
Σύμφωνα μετὰ αὐτὲς τὴς ἀπόψεις τῶν δυὸ ἐπιστημόνων Κουσμὶὸς καὶ
Γκαγιὰρ, ἡ ἐμφάνιση τοῦ καρκίνου ὀφείλεται στὴν ὑποβιταμίνωση τοῦ ὀρ-
γανισμοῦ. ‘Η κατάχρηση ζωϊκῶν λιπῶν καὶ φυτικῶν λιπῶν ἢ ἐλαίου φυ-
τῶν σὲ βιταμίνη F ὁδηγεῖ στὴν ὑποβιταμίνωση μετὰ ὅλα τὰ ὀξείδια ἔπακ-
του.

“Οπως ὑποστηρίζουν οἱ δυὸ ἐπιστήμονες ὁ τρόπος διατροφῆς τοῦ ἀ-
τόμου παίζει πολὺ σπουδαῖον ρόλον στὴν ἐμφάνιση τοῦ καρκίνου. Οἱ τρο-
φῆς τῶν ἀνθρώπων πρέπει ἀπαραίτητως νὰ περιέχουν ἔλαιον ἢ λιπαρὰ
πλούσια σὲ βιταμίνη F.

κι του. Τὰ μάτια του καὶ τὰ χέρια του
συνεργάζονται. Μπορεῖ καὶ προετοιμά-
ζει τὸ ἄμεσον, μικρὸ μέλλον. “Ο,τι ἀγ-
καλιάζει μετὰ τὸ βλέμμα του, θέλει νὰ
τὸ φθάσει καὶ μετὰ τὰ χέρια του. Καὶ
τὸ φθάνει! Δυὸ μήνες ἀκόμη καὶ θ’ ἀρ-
χίσει γιὰ τὸ νήπιο ἡ ὁμορφὴ περίοδος
τῆς ἀνετης καὶ πλήρους χρησιμοποίησης
τῶν χερῶν.

“Απὸ τὸ ὕψος τῆς μικρῆς καρέκλας,
ὅπου ἀρχίζει, ἀπὸ τὸν πέμπτον μῆνα,
νὰ ἐγκαθίσταται, παρακολουθεῖ τὴν μη-
τέρα του σὲ ὅλες τὴς μετακινήσεις τῆς
μέσα στὸ δωμάτιον. Σὺμπληθεῖ στὴν
ὕπαρξιν τῶν καθισμάτων, τοῦ τραπέ-
ζιου, τῆς βιβλιοθήκης, τῆς γάτας. Τὰ
μάτια του, πὺ κινεῖται μετὰ ἀνεση,
περνοῦν ἀπὸ τὸ ἓνα πρὸς τὸ ἄλλο.
Φυσικὰ, ὅλα αὐτὰ δὲν ἔχουν ἀκόμα πο-
λὸ νόημα. Τὸ μωρὸ δὲν ξέρει ὅτι ἡ κα-
ρέκλα εἶναι φτιαγμένη γιὰ νὰ καθό-
μαστε, ὅτι ἡ γάτα μπορεῖ νὰ χάσει
τὸ νόημα τῆς στῆς σάρκας ἐκείνου πὺ
θὰ τὴν πείραζε, ὅτι τὸ δάπεδον εἶναι
ἐντελὸς λείον, ὅτι οἱ μεγάλοι εἶναι ψη-
λότεροι ἀπὸ τὸ τραπέζι, ἐνῶ τὰ μωρὰ
εἶναι πρὸς κοντὰ. Δὲν θὰ μπορεῖ νὰ ἐκ-
τιμήσῃ τὴν ἀπόσταση πὺ χωρίζει
τὴ βιβλιοθήκη ἀπὸ τὰ γόνατα τῆς μη-
τέρας του, παρὰ μόνον ὅταν τὸ ἴδιον
τὴ διανύσει ἀργότερα μόνον του. Θὰ ἐρ-
θεῖ ἐπίσης μίᾳ μέρα, πὺ θὰ μάθει πῶς
ὅ,τι εἶναι ἀπὸ μετὰλλο εἶναι κρύον, ὅτι τὸ
χαρτὶ σχίζεται εὐκόλως κι’ ὅτι τὸ ξύλον
εἶναι σκληρό. Πρὸς τὸ παρόν, γνωρί-
ζει τὴν ἀπέραντη τρυφερότητα τῆς μη-
τέρας του. Κι’ ὅταν θὰ γίνῃ δεκαοκτὼ
μηνῶν, θὰ ξέρει πῶς νὰ χρησιμοποιεῖ
τόσο καλὰ τὰ μάτια του, ὥστε θὰ δεισ-
δύει σὲ μυστήριον τῆς τρίτης διαστά-
σεως, τοῦ βάθους. Θὰ εἶναι τότε ἔτοιμον
νὰ προχωρήσῃ μόνον του στὸν κόσμον
τῶν ὑπολοίπων «μυστηρίων» τῆς ζω-
ῆς, πὺ ἡ γνώση τοῦς ἀποτελεῖ τὸ ὑπό-
στρωμα τῆς ἀνθρώπινης πείρας.

Ο ΠΑΝΙΚΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

‘Ο καρκίνος του στήθους μόνιμος καὶ καταδλιπτικός ἐφιάλτης

‘Ο καρκίνος του στήθους είναι, μετά τον καρκίνο της μήτρας, η πιο συχνή μορφή της τρομερής παθήσεως στο γυναικείο φύλο. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει καθόλου ότι είναι ανάλογη κι’ η σοβαρότητά του. ‘Η πρώτη διάγνωση είναι πολύ εύκολη κι’ η έγκαιρη αντιμετώπιση από την επιστήμη υπόσχεται σχεδόν 100% επιτυχία στη θεραπεία. Δυστυχώς, όμως, ένας ιδιαίτερος πανικός απέναντι σ’ αυτό το είδος καρκίνου, κάνει πολλές απογόνους της Εύας να μη προσφεύγουν στη βοήθεια της επιστήμης, προτιμώντας ανόητα τον θάνατο από το αβάσιμο ένδεχομένο ότι θα ζημιωθεί αισθητικά ή έλκυστικότητας της με τον άκρωτηριασμό του στήθους.

Η ΜΟΝΗ φορά που μου τις έβρεξε ή μητέρα μου, όταν ήμουν μικρή, μου είπε μια νεαρή γυναίκα, ήταν την ημέρα, που παίζοντας μαζί της, τη χτύπησα χωρίς να το θέλω στο στήθος. Είχα ακούσει να λένε, ότι αρκεί καμιά φορά ένα απλό χτύπημα στο μαστό, για να προκαλέσει καρκίνο. Την έπιασε τότε ένας τρόμος, που δεν περιγράφεται. Και το χειρότερο — πρόσθεσε ή συνομιλήτριά μου είναι πώς κληρονόμησα κι’ εγώ τον τρόπο της.

‘Ενα απλό χτύπημα δεν μπορεί να γίνει άφορμη καρκίνου, κατά τη γνώμη όλων των ειδικών σήμερα. ‘Η επιστήμη όμως ξέρει, παράλληλα, ότι καμιά λογική δεν μπορεί να τα βγάλει πέρα μ’ αυτό το είδος πανικού, που πιάνει τις γυναίκες με μόνη την ιδέα ενός καρκίνου του στήθους.

Συνήθως τα άτομα, που υποπτεύονται ότι έχουν καρκίνο, μετά τη σχετική καθυστέρηση του γιατρού, απάλλασσονται από τον εφιάλτη τους. Δεν συμβαίνει, όμως, το ίδιο όταν πρόκειται για καρκίνο του στήθους. Κατά τις σχετικές στατιστικές, είναι πολύ συ-

χνό το ποσοστό των εγχειρήσεων, που οι γιατροί υποχρεώνονται, να κάνουν σε άναμφισβήτητα καλοήθεις όγκους αυτής της περιοχής του σώματος, γιατί είναι ο καλύτερος τρόπος καθυστάσεως. Οι εγχειρήσεις αυτές γίνονται σε γυναίκες που δεν είναι άρρωστοι το στήθος τους, αλλά το.. μυαλό τους. Τι είναι εκείνο που, από καθαρή ιατρική άποψη, μπορεί να δικαιολογήσει μια τέτοια φοβία; ‘Η συχνότητά του καρκίνου του στήθους είναι ασφαλώς αξιόλογη. Φθάνει το 12% περίπου στο σύνολο των κακοήθων όγκων και σημειώνεται στη γυναίκα λιγότερο συχνά μόνο από τον καρκίνο της μήτρας. ‘Εξ άλλου, οι στατιστικές, σε παγκόσμια κλίμακα, δείχνουν ότι, κατά τα τελευταία χρόνια, αυτή η συχνότητά της αυξάνει άργα, αλλά με κανονικό ρυθμό.

ΠΡΟ παντός όμως, αυτή η μορφή καρκίνου έχει τη φήμη μιάς εξαιρετικά κακής περιπτώσεως, έτσι που πολλά άρρωστα άτομα τείνουν να πιστέψουν ότι είναι όπωσδήποτε καταδικασμένα. Σ’ ένα συνέδριο ειδικών, που έγινε πέρυσι στη Βαλντία, ένας ακτινολόγος, ο δόκτωρ Παλμιέρι, διαμαρτυρήθηκε έντονα εναντίον αυτής της τόσο αδικαιολόγητης απαισιοδοξίας. Παρουσίασε δικές του, έμπεριστατωμένες στατιστικές. Σε 200 περιπτώσεις, είχε καταχωρήσει ένα 80% θεραπείας ύστερα από δέκα χρόνια.

Μια ανακοίνωση του Καρκινολογικού ‘Ινστιτούτου των Παρισίων, που έγινε πέρυσι, αναφέρει ότι τουλάχιστο οι μισοί καρκίνοι του στήθους, στη Γαλλία, θεραπεύονται με επιτυχία. ‘Όταν, όμως, η διάγνωση γίνεται νωρίς, ή επιτυχία είναι εξασφαλισμένη σχεδόν 100%. ‘Όσο αργότερα γίνεται η διάγνωση, τόσο λιγότευει το ποσοστό της επιτυχίας στη θεραπεία. Αυτό, λοιπόν, ισχύει για όλα τα είδη καρκίνων. ‘Η διαφορά έγκειται στο ότι, οι γυναίκες που εγχειρίστηκαν για καρκίνο του στήθους,

αποφεύγουν, για εύνοήτους λόγους, να το φανερώνουν, κι’ έτσι ο πολύς κόσμος δεν ακούει σχεδόν ποτέ να γίνεται λόγος για επιτυχίες, αλλά μονάχα για μοιραίες καταλήξεις.

‘Ενας διάσημος ‘Αμερικανός καρκινολόγος γράφει:

«‘Εχω διαπιστώσει από τη τόσο μακρά πείρα μου, ότι οι γυναίκες, κατά κανόνα, θα προτιμούσαν να τους κοπεί ένα πόδι, παρά να τους αφαιρεθεί ο μαστός. Είδα γυναίκες θαρραλέες, λογικές, κατὰ τὰ άλλα και κάθε άλλο παρά εξαιρετικά κοκκέτες, να συγκλονίζονται τόσο από την πληροφορία ότι έπρεπε να υποστούν μια τέτοια εγχείρηση, ώστε γυρίζοντας σπίτι τους, κλείνουν στο δωμάτιό τους, έπαυαν να τρώνε και προτιμούσαν να πεθάνουν από μαρasmus. ‘Ετσι, πριν έρθουν στο χειρουργό, ήταν ανάγκη να περάσουν από τον ψυχίατρο.»

Για τη γυναίκα, ο καρκίνος του στήθους δεν απειλεί μονάχα τη ζωή της, όπως κάθε άλλο είδος καρκίνου. Θίγει ένα από τα πιο καίρια σημεία της αισθητικής της άκεραιότητος. Προσβάλλει την ίδια τη συνείδηση της θηλυκότητάς της. Βλέποντας την ανάπτυξη του στήθους του, κατά την εφηβική περίοδο, το κοριτσάκι που ώνειρευόταν ανέκαθεν να μοιάσει της μητέρας του, διαπιστώνει ότι έγινε πια γυναίκα. Τό βλέπει να μεγαλώνει, να γίνεται ένα από τα κυριώτερα στοιχεία της έλκυστικότητάς της. Καί, φυσικά, του δίνει μια μεγάλη σημασία.

Χωρίς άμφιβολία, δεν υπάρχουν ούτε δυο γυναίκες στον κόσμο που τα στήθη τους να έχουν ακριβώς την ίδια μορφή. Πρώτα — πρώτα, παρεμβαίνει ο φυλετικός παράγων. ‘Ενώ οι λυτικές κι’ οι κίτρινες γυναίκες έχουν μάλλον στρογγυλά στήθη, οι μαύρες τα έχουν μάλλον επιμήκη προς τα εμπρός. ‘Ο αριθμός των αδένων του μαστού, που είναι διευθετημένος σαν ένα τσαμπι γύρω από τη θηλή και τη γύρω της κοκκινωπή περιοχή, ποικίλλει. Κυμαίνεται ανάμεσα στους 6 και τους 14, ανάλογα με τα άτομα. Κι’ αν το μέσο θεωρητικό βάρος του μαστού είναι 160 γραμμάρια, στην πραγματικότητα κυμαίνεται ανάμεσα στα 550 και τα...12 γραμμάρια, χωρίς να μιλήσουμε για ώριμες τερατώδεις ανωμαλίες. ‘Ετσι, υπάρχουν περι-

πτώσεις που ένας μαστός ζυγίζει... 16 κιλά.

Σπάνιες επίσης είναι οι γυναίκες που έχουν τους δυο μαστούς έντελώς μοιούς.

‘Αλλά όλες, όποιες κι’ αν είναι ή ηλικία τους κι’ όποιος ο τρόπος που τους στόλισε ή φύση αυτή την περιοχή του σώματος, έχουν κάτι κοινό. Δίνουν μεγάλη, πολύ μεγάλη σημασία σ’ αυτό το στοιχείο της όμορφιάς τους. Τό ήμισυ όλων των αισθητικών εγχειρήσεων αφορούν το στήθος.

‘Η μόδα που λάνσαρε ή Τζέην Ράσελ

ΓΙΑ να σώσει τον ‘Αμερικανικό κινηματογράφο, όταν σημειώθηκε ή πρώτη κρίση του εξ αίτιας της τηλεοράσεως, πριν από δεκαπέντε χρόνια, ο παραγωγός Χόουαρντ Χιούξ είχε την έμπνευση να λανσάρει τη «στάρ» Τζέην Ράσελ και, μαζί της, τη μόδα του πλούσου, προκλητικά ανάγλυφου, στήθους. ‘Ός τότε, ή προσοχή συγκεντρώ- νταν στις γάμπες.

‘Από τότε και πέρα, σε όλες τις ‘Ηνωμένες Πολιτείες, ή αισθητική σκοπιά του κοινού άλλαξε ριζικά θέση. Οι κατασκευαστές των κολλαγετικών σουτιέν και των ψύτικων στηθών άρχισαν να μαζεύουν τα δολλάρια με τη σέσουλα. Οι ειδικοί υπολόγισαν ότι κάπου 14 εκατομμύρια ‘Αμερικανίδων είχαν εκφύσει αρκετά μικρά στήθη, ώστε να συμμορφωθούν άνετα με τους καινούργιους κανόνες της γυναικείας όμορφιάς. Κι’ ανάμεσά τους, κάπου 5 εκατομμύρια, υπέφεραν τόσο απ’ αυτή την έλαττωματικότητα, ώστε κλονίσθηκε το νευρικό τους σύστημα, με αποτέλεσμα να αυξηθεί σε ανάλογο ποσοστό ή πελατεία των νευρολόγων και των ψυχαναλυτών.

‘Εδώ και λίγο καιρό, ένας γυναικολόγος από το ‘Ορεγκον, ο δόκτωρ Γκούντρις Σώφλερ, διξήγησε αληθινή σταυροφορία στην ‘Αμερική εναντίον αυτής της «στηθολατρίας». Σ’ ένα από τα σχετικά άρθρα του, ανέφερε το παράδειγμα μιάς κοπελλίτσας δέκα χρόνων, που φορούσε ήδη ψεύτικα στήθη κι’ είχε φθάσει στο χείλος της τρέλλας, καθώς και περιπτώσεις άποπειρών αυτοκτονίας. Οι καρκινολόγοι ενδιαφέρθηκαν από τη δική τους πλευρά γι’ αυτό το κοινωνικό φαινόμενο και δεν άργησαν να διαπιστώσουν ότι ο νέος συρμός αυξάνει τον τρόπο του καρκίνου, επιδρώντας ψυχολογικά.

‘Αλλά, εκτός του πανικού, υπάρχει ίσως και κάποια πραγματική συμβολή του φαινομένου αυτού στην αύξηση των κρουσμάτων καρκίνου του στήθους. ‘Ο καθηγητής του πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης δόκτωρ Μόντγουρφ διτύπωσε την άποψη ότι ώρισμένες έπεμβάσεις, με τις οποίες εισάγονται κάτω από την επιδερμίδα «μαξιλάρια» από πλαστική ύλη για να «φουσκωθεί» τεχνητά το στήθος, μπορούν να επιφέρουν με τον καιρό καρκίνο, γιατί οι ιστοί τελούν σε διαρκή έρεθισμό εξ αίτιας της παρείστασης ύλης. ‘Εδώ και λίγα χρόνια, και τον ίδιο αισθητικό σκοπό, γίνονταν ένεσεις μιάς ειδικής όρμόνης απ’ ευθείας στο στήθος. Οι ένεσεις αυτές αποδείχθηκαν, σε όχι λίγες περιπτώσεις, μοιραίες.

‘Αλλά πλάι σ’ αυτές τις χαρακτηριστικές επιπλοές έπεμβάσεις, οι καρκινολόγοι διερωτώνται μήπως το άγχος που προκαλεί ή μόδα σε τόσες και τό-

σες γυναίκες σχετικά με το στήθος τους, παίζει ένα επίσημο ρόλο.

‘Ο γάμος είναι σωτήριος

ΕΙΝΑΙ βέβαιο ότι κάποια ανωμαλία των όρμονικών λειτουργιών, που οι επιστήμονες προσπαθούν ακόμα να ή διευκρινήσουν, παρεμβαίνει στην πρόκληση και την εξέλιξη του καρκίνου του στήθους. ‘Η μορφή αυτή της τρομερής αρρώστειας εμφανίζεται, έτσι, δλεένα λιγότερο συχνή όσο πιο νωρίς παντρεύονται οι γυναίκες και προχωρούν σε γεννήσεις παιδιών. Οι χήρες προσβάλλονται πιο συχνά από τις παντρεμένες, ενώ τα πιο πολυάρθμα θύματα άνήκουν στην κατηγορία των ανυπάνδρων γυναικών προχωρημένης καπώς ηλικίας, ιδιαίτερα δε των καλογυριών.

‘Αλλά περισσότερο κι’ από τις όρμονες του φύλου, οι πρόσφατες επιστημονικές έργασίες έπισημαίνουν ως άπώτερο αίτιο τον αδένα της υποφύσεως. ‘Ο αδένας αυτός, εξ αίτιας και της θέσεώς του, στη βάση του εγκεφάλου, υφίσταται τον αντίκτυπο όλων των νευρικών τραυματισμών. όλων των ψυχικών αναστατώσεων κι’ ανωμαλιών, αντανακλώντας τους ύστερα στον όργανισμό. Δυο ‘Αμερικανοί ψυχίατροι, οι δόκτορες Μπαίηκον και Ρένκερ, ανακάλυψαν σε ύηλο ποσοστό γυναικών, που είχαν πάθει καρκίνο του στήθους, παλιές ψυχικές συγκρούσεις με τις μητέρες τους και τάσεις προς το άγχος. Δυο άλλοι, ο Λέ Σάν κι’ ο Γουώρτλινγκτον, διαπίστωσαν εμφανίσεις καρκίνων του στήθους σε αρκετές γυναίκες, 6 με 8 μήνες μετά από σφοδρή συγκίνηση, διαζύγιο, θάνατο του συζύγου ή ενός παιδιού.

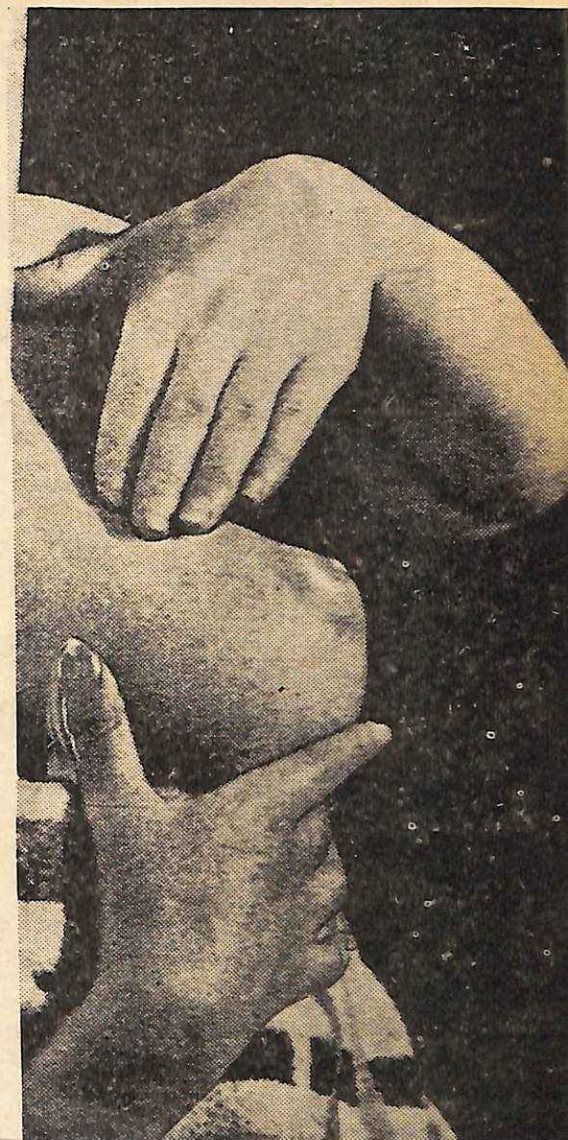
‘Ότι πάντως είναι βέβαιο, κατά τους ανθρώπους που αιχνούν τη ζωή τους παλεύοντας μ’ αυτή την αρρώστεια, είναι το ότι ο μεγάλος έχθρος της, σήμερα, αντιπροσωπεύεται ακριβώς απ’ αυτόν τον τρόπο, από τη σχεδόν ένστικτώδη αποστρέψη των γυναικών απέναντι στην ανάγκη χειρουργικής επέμβασως κι’ άκρωτηριασμού του στήθους των.

‘Η έγκαιρη αυτοεξέταση

ΠΟΛΥ συχνά, ο καρκίνος του στήθους προδίδει την παρουσία του ο ίδιος, χωρίς να χρειασθούν ειδικές εξετάσεις για την πρώτη διάγνωση του. Κάθε γυναίκα, όσο άνοιγα κι’ αν έχει στα ιατρικά ζητήματα, μπορεί να τον ανακαλύψει, κάνοντας την τουαλέτα της. Τό κακό, όμως, είναι ότι οι περισσότερες δεν ανακοινώνουν γρήγορα την ύποψή τους.

‘Ενας Παρισινός ειδικός γράφει: «‘Απαιτώ από τις πελάτισσές μου να εξετάσω το στήθος τους, όποιος κι’ αν είναι ο λόγος που τις έφερε στο ιατρείο μου. ‘Η πείρα μου λέει ότι αυτή ή εξέταση είναι για μερικές σωτήρια. Είναι πολύ περισσότερες απ’ ότι φαντάζεται ο πολύς κόσμος, οι γυναίκες που άργούν να ανακοινώσουν στο γιατρό την ένδειξη καρκίνου του στήθους, που άντικρισαν. Φυσικά, οι ένδείξεις αυτές τις περισσότερες φορές αποδεικνύεται ότι αφορούν καλοήθεις περιπτώσεις. ‘Αλλά αυτή ή διαφορά ποσοστού δεν δικαιολογεί καθόλου την καθυστέρηση ανακοινώσεως στο γιατρό».

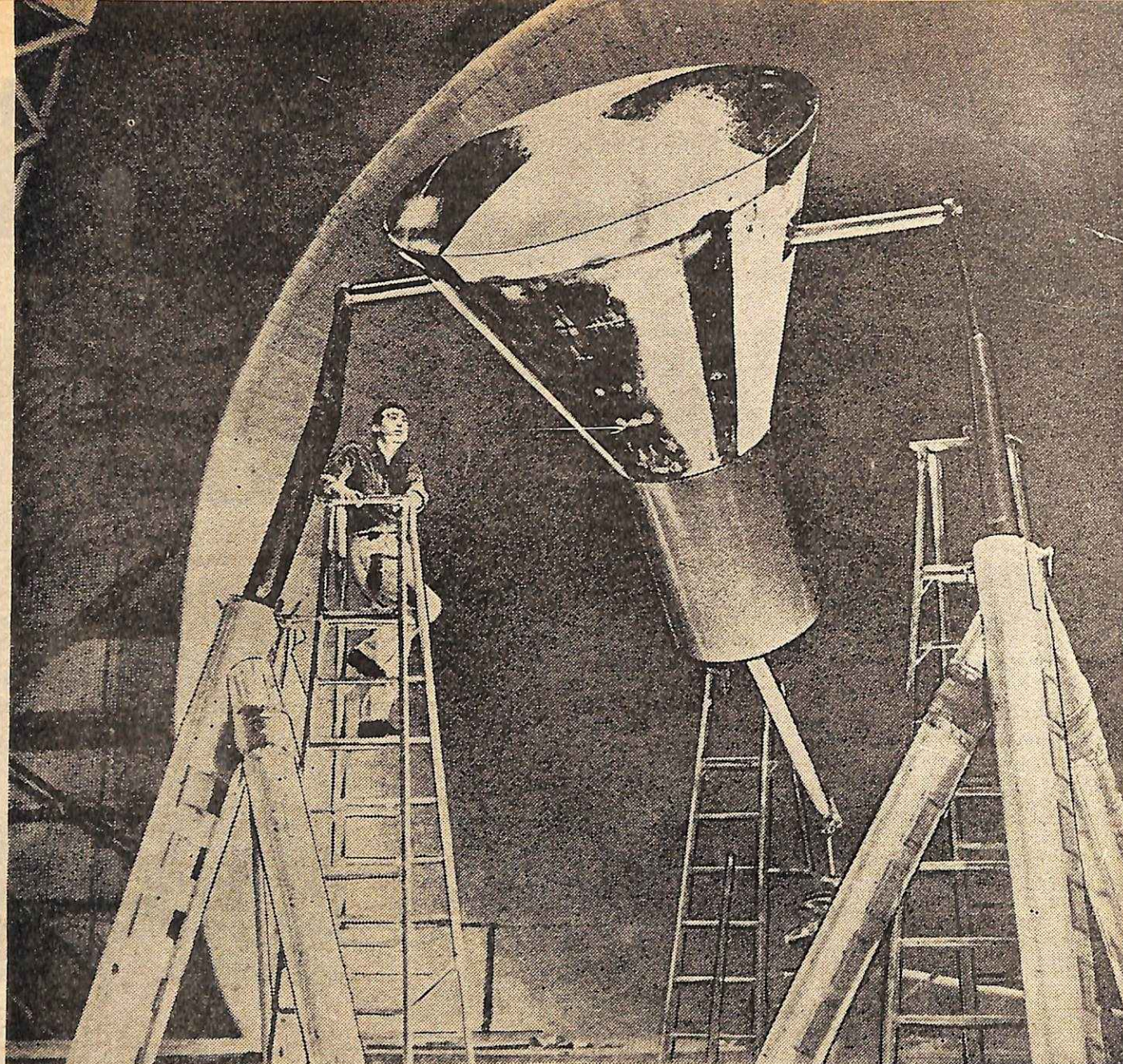
Για να νικήσει αυτό το φόβο, που κρατά τόσες και τόσες γυναίκες μακριά

από την έγκαιρη κι’ έπομένως σωτήρια βοήθεια της επιστήμης, ή ‘Αμερικανική καρκινολογική ‘Εταιρία διοργάνωσε πολυσχέδη εκστρατεία διαφώτισεως της κοινής γνώμης. ‘Εκτός από τις σχετικές δημοσιεύσεις, γύβισε και ταινίες, που μαθαίνουν στη γυναίκα πώς να εξετάζει το στήθος της, ιδίως κατά την επόμενη ημέρα του τέλους της μηνιαίας περιόδου, όταν έχει περάσει το 35ο έτος. ‘Ός το όριο αυτό ηλικίας, ο καρκίνος του στήθους είναι σπάνιος.

Τι πρέπει να αναζητήσει; ‘Όποιαδήποτε ανωμαλία, λένε οι ειδικοί, όσο μικρή κι’ αν είναι. ‘Οχι μόνο ένα εξόγκωμα, αλλά ακόμα κι’ οι έκζεματοειδείς αλλοιώσεις κι’ οι διηιδρώσεις της θηλής. Τα συμπτώματα του καρκίνου, στην αρχή του, είναι πολύ απειλητά. Μπορεί ή αρρώστεια να πάρει τη μορφή καλοήθους παθήσεως ή, αντίθετα, όγκου που παρουσιάζουν όλα τα κλασικά συμπτώματα του καρκίνου, να είναι έντελως αθάκι κι’ άδολαβείς. Μονάχα ο έμπειρος ειδικός μπορεί ν’ αποφανθεί. ‘Αναφέρεται ή περίπτωση μιάς γυναίκας, που υπέφερε από μαιτίτιδα, απλή φλόγωση των αδένων, ύστερα από μια άσχημη γρίπη. Διάφορες άλλες ανώμαλες αδενικές επιδράσεις συνέτειναν στο να σχηματισθεί ή βέβαιη έντύπωση εμφάνισεως καρκίνου. ‘Η κόρη της άρρωστης, που ήταν φοιτήτρια της Ιατρικής, την

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

Στην βάση εκτοξεύσεως του Κανάβεραλ, ο θαλαμίσκος αὐτός, παρόμοιος με τοῦ διαστημοπλοίου «Ελευθερία 7», χρησιμεύει γιὰ τὴν ἐξάσκηση τῶν ἀστροναυτῶν. Στὴ φωτογραφία διακρίνεται ὁ Σέπαρντ.

Μετά τὸ Βοστόκ, τὸ ἀμερικανικὸ διαστημόπλοιο εἶναι ὁ πρόδρομος τῶν πανίσχυρων ὀχημάτων ποὺ θὰ ὀργώνουν τὸ Διάστημα σὲ λίγα χρόνια. Οἱ σημερινοὶ ἀστροναῦτες θὰ ξεπερασθοῦν. Ἄλλοι θὰ πᾶνε μακρύτερα, ψηλότερα, ὅλο καὶ πιὸ κοντὰ στ' ἀστέρια. Βῆμα πρὸς βῆμα, ἡ ἀνθρωπότητα προχωρεῖ στὸ δρόμο τοῦ Ἀπείρου.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ 7

ΕΝΑ ΠΕΙΡΑΜΑ ΑΞΙΟΘΑΥΜΑΣΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΟΜΩΣ ΤΗΝ ΑΞΙΑ "ΚΟΣΜΟΪΣΤΟΡΙΚΟΥ," ΓΕΓΟΝΟΤΟΣ

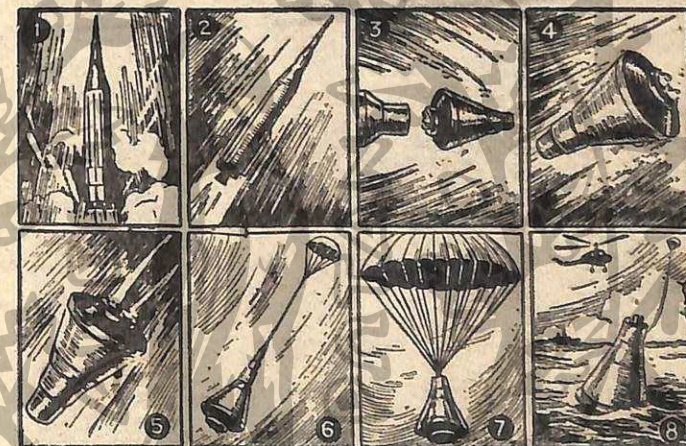
ΝΙΚΟΥ Α. ΓΚΟΥΜΑ

ΤΑ «θαύματα» τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς φθίνονται γρηγορὰ στὴν ἐποχή μας, ἡ ἐφημερὴ ὁδὸς τῶν «ἡρώων» ἐπισκιάζεται ἀπο νέες κατακτήσεις ποὺ κι' αὐτὲς μετὰ τὴ σειρά τους θὰ γίνουν ρουτίνα καὶ θὰ ξεπερασθοῦν, θὰ σθῇσούν ἀπὸ τὴ μνήμη τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ ἐπὶζησοῦν μοναχὰ στὸ μελαγχολικὸ ἡμίφως τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν λεξικῶν. Ποιὸς ἀπὸ τὴ νέα γενεὰ θυμάται σημεῖα τὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων τῆς κατακτήσεως τοῦ ἀέρος, τῶν Σαντος Ντυμον, τῶν Μπλεριώ, τῶν Λιντμπεργκ; Καὶ ὅμως, στὰ ἐπιστημονικὰ καὶ τεχνικὰ πλαίσια τῆς ἐποχῆς τους, τὰ κατορθώματα ἐκεῖνα ἦταν ἴσως πολὺ εκπληκτικώτερα, πολὺ πρὶο «ἡρωϊκά» ἀπὸ τὶς παθητικὲς πτήσεις τῶν συγχρόνων πειραματοζῶων τοῦ Διαστήματος. Ἀλλὰ τὰ καλῶς ἐννοούμενα συμφέροντα τῆς ἐπιστήμης, ποὺ συνταυτίζεται σημεῖα μετὰ τὴν ἀνθρώπινη πρόοδο, οὐ συμπίπτουν, εὐτυχῶς, μετὰ τὰ συμφέροντα ὁποιασδήποτε πολιτικῆς προπαγάνδας ποὺ ἐκμεταλλεύεται ἀοιστάχτα κάθε καινούργιο ἐπιτεύγμα. Καὶ ὅπως πολὺ σωστά, καὶ μετὰ κάποια διπλωματικὴ λεπτότητα, παρατήρησε ὁ πρόεδρος Κέννεντυ σὲ μιὰ ὁμιλίᾳ του μετὰ τὸ πείραμα Σέπαρντ, τὰ ὀνόματα τῶν ἀληθινῶν «ἡρώων» τῆς ἐπιστήμης παραμένουν συχνὰ στὴν ἀφάνεια. Εἶναι ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ προετοιμάζουν, ὀργανώνουν κι' ἐπωμίζονται τὴν εὐθύνη ἑνὸς πειράματος, ἐκεῖνοι ποὺ κανεὶς δὲν τοὺς μνημονεύει, ἐκτὸς ἂν ἀποτύχουν, ὅποτε θὰ ζητήσουμε τὴν κεφαλὴ τους ἐπὶ πινάκι. Αὐτοὶ δὲν ἔχουν μεριδίον ἀπὸ τὶς δόξες.

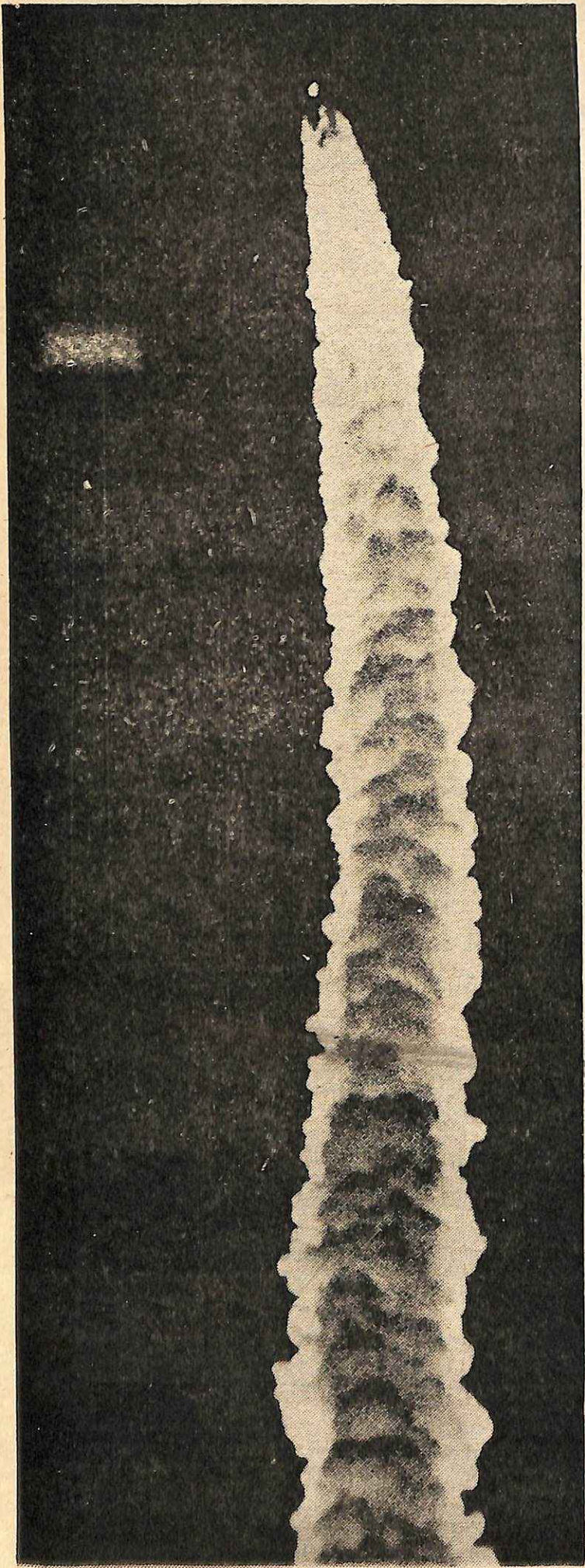
Ὡστόσο, ἂν καὶ δὲν κατέρριψε κανένα ἀπὸ τὰ ρεκόρ τοῦ Σοβιετικοῦ κοσμοναῦτη, ὁ πλοίαρχος Ἄλλαν Σέπαρντ πραγματοποιήσε μιὰν ἐξαιρετικὴν πτήση. Ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρευνας, σὲ πολλὰ σημεῖα τὸ ἀμερικανικὸ πείραμα εἶναι πολὺ πιὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὴν πτήση τοῦ Βοστόκ. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἀποψη, ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ σημειώσουμε πάλι αὐτὸ ποὺ δικαιολογημένα τονίσθηκε κατὰ κόρον ἀπ' ὅλο τὸν ἐλεύθερο δυτικὸ Τύπο: τὴν πλήρη δημοσιότητα ποὺ δόθηκε στὸ ἔγχειρμα, τὴν ἔλλειψη ὁποιασδήποτε προσπάθειας συσκοτίσεως ἑνὸς πειράματος ποὺ ἐκατοντάδες δημοσιογράφων, ἐπιστημόνων καὶ κοινῶν ἀνθρώπων εἶχαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθήσουν, λεπτὸ πρὸς λεπτό, ὅλες τὶς ἀγωνιώδεις φάσεις του, τὶς ἀλλεπάλληλες ἀναβολὲς καὶ τοὺς κινδύνους του. Ὑπὸ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος τὸ ἀμερικανικὸ πείραμα μπορεῖ νὰ κριθεῖ στὶς ἀληθινὲς του διαστάσεις.

Ο ΕΠΙΣΤΗΜΗΝΑΓΟΣ Γιόρτζι Ἀλεξέγιεβιτς Γκαγκάριν εἶναι κατὰ δέκα χρόνια νεώτερος ἀπὸ τὸν πλοίαρχο Ἄλλαν Μπάρτλετ Σέπαρντ: ὁ Ρῶσος κοσμοναῦτης εἶναι 27 ἐτῶν, ὁ Ἀμερικανὸς ἀστροναῦτης 37 ἐτῶν. (Οἱ Ρῶσοι προτιμοῦν τὸν ὄρο «κοσμοναῦτης», οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ οἱ δυτικοὶ Εὐρωπαῖοι προτιμοῦν τὸν ὄρο «ἀστροναῦτης». Ὁ ῥωσοαμερικανικὸς ἀνταγωνισμὸς ἐκφράζεται ἀκόμα καὶ μετὰ τὶς ἀνώτερες λέξεις). Ὁ Γκαγκάριν ἦταν ἀκόμα δοκιμὸς τῆς ἀεροναυτικῆς σχολῆς τοῦ Ὁρεμπουργκ ὅταν ἀρχισε ἡ «Ἐποχὴ τοῦ Διαστήματος» μετὰ τὴν ἐκτόξευσή τοῦ πρώτου Σπούτνικ. Ὁ Σέπαρντ εἶχε λάβει μέρος στὸ δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο καὶ εἶχε ὀρεκτὰ χρόνια πείρας ὡς πιλότος δοκιμῶν. Αὐτὴ ἡ διαφορὰ στὴν ἡλικίαν καὶ στὴν πείραν τοῦ κοσμοναῦτη καὶ τοῦ ἀστροναῦτη καθρεφτίζει καὶ τὶς διαφορὰς τῶν δύο προγραμμάτων κατακτήσεως τοῦ Διαστήματος: ἀμερικανικοῦ «σχεδίου Ἑρμῆς», συντηρητικοῦ καὶ μετριοπαθοῦς, καὶ τοῦ ρωσικοῦ προγράμματος, ἐρμητικοῦ καὶ ἐντυπωσιακοῦ.

Γιὰ τὸν Ἄλλαν Σέπαρντ, ἡ ἱστορία ἀρχίζει τὸ 1958, ὅταν ἡ Ἑθνικὴ Ὑπηρεσία Ἀεροναυτικῆς καὶ Διαστήματος ἀποφάσισε, ἐπείτα ἀπὸ πολλὴ μελέτη, πῶς ἦταν ἐφικτὸ καὶ χρήσιμος γιὰ τὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες νὰ ἐπιχειρηθεῖ μιὰ ἐκτόξευσή ἀνθρώπου στὸ Διάστημα καὶ κάλεσε ὅλους τοὺς Ἀμερικανοὺς πιλότους δοκιμῶν ποὺ συγκέντρωναν ὀρισμένα προσόντα νὰ υποβάλουν ὑποψηφιότητα γιὰ ἀστροναῦτες. Παρουσιάσθηκαν 508 ὑποψήφιοι ποὺ, ἐπείτα ἀπὸ μιὰ πρώτη ἐπιλογὴ περιορίσθηκαν σὲ 110, κατόπιν σὲ 69, σὲ 32, σὲ 18 καὶ, τέλος, μόνο σ' ἑπτὰ. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ Ἄλλαν Σέπαρντ, νεώτερος τότε κατὰ τέσσερα χρόνια. Ἀνῆκε σὲ μιὰ οἰκογένεια στρατιωτικῶν (ὁ πατέρας του εἶναι ἀπόστρατος συνταγματάρχης), εἶναι ψηλὸς (1,80) ἀθλητικὸς, παντρεμένος ἤδη, μετὰ δύο παιδιά (καὶ τὰ δύο κορίτσια, ὅπως καὶ τὰ παιδιά τοῦ Γκαγκάριν) καὶ μετὰ σταδιοδρομίαν ἐξασφαλισμένην. Τὴν ὥρην νὰ προσφερθεῖ ἐβελοντικὰ γιὰ μιὰ τὸσο ἐπικίνδυνη καὶ ἀδέσβαιη ἀποστολή; Τὸ «σχέδιο Ἑρμῆς» δρῖσκόταν ἀκόμα στὰ σπάρτα καὶ δὲν ἦταν κανὲν βέβαιο, ἂν θὰ ἔφτανε ποτὲ στὸ στάδιο τῆς πραγματοποιήσεως, ἐνῶ τὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα τῶν ὑποψηφίων θὰ μπορούσε κανονικὰ ν' ἀποθαρρύνει ἕνα σχεδὸν μεσήλικα οἰκογενειάρχην. Ἀλλ' ὁ Σέπαρντ ἔκρινε πῶς εἶχε τὸ ἀπαραίτητο κεφάλαιο πείρας καὶ ζωτικότητος γι' αὐτὴ τὴν ἀποστολή. Ὁ ἴδιος ἐξήγησε ἀργότερα τὴν στάση του ἀποφθεγματικὰ: «Ἄν ἕνας ἄνθρωπος δὲ χρησιμοποιήσῃ τὴν πείραν του, τὸ παρελθὸν του πᾶει χαμένο, προδίδει τὸν ἑαυτὸν του...». Πιστὸς στὴν ἡγεμονικὴ παράδοση τῆς ἀμερικανικῆς κοινωνίας, ὁ Σέπαρντ ζήτησε τὴν ἀδείαν τῆς γυναίκας του (τὸ λέει ὁ ἴδιος σὲ μιὰ συνέντευξή του) ἡ ὁποία ἐπείτα ἀπὸ πολλῶν ἐβδομαδῶν συζητήσεως καὶ ἀφοῦ, πιθανόντατα, συμβουλευθῇκε τὴν μαμά της, ἐπέτρεψε τελικὰ σπὸν καυμένο τὸν Ἄλλαν «νὰ μὴν προδώσῃ τὸν ἑαυτὸν του». Ἔτσι, μετὰ τὴν εὐλογία τῆς κ. Σέπαρντ, ὁ ὑποψήφιος κατακτητὴς τοῦ Διαστήματος παρουσιάσθηκε μιὰ μέρα στὰ γραφεῖα τῆς ΝΑΣΑ.

Οἱ φάσεις τῆς ἐκτοξεύσεως: 1) Ὁ πύραυλος «Ρενστό-εν» πυροδοτεῖται. 2) Ὁ πύραυλος ἀναπτύσσει ταχύτητα. 3) Ὁ θαλαμίσκος ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸν πύραυλο. 4) Ὁ θαλαμίσκος παίρνει στροφὴ. 5) Ὁ θαλαμίσκος ἀρχίζει νὰ πέφτει. 6) Ἀνοίγει τὸ μικρὸ ἀλεξίπτωτο. 7) Ἀνοίγει τὸ μεγάλο ἀλεξίπτωτο. 8) Ὁ θαλαμίσκος προσθαλασώνεται.

ΣΤΙΣ 9 'Απριλίου 1959, στην Ουάσιγκτον, οι έφτα άστροναύτες που είχαν περάσει όλες τις προκαταρκτικές δοκιμασίες και είχαν επιλεγεί τελικά, παρουσιάστηκαν επίσημα στους αντιπροσώπους του Τύπου και της Τηλεόρασης. Την εποχή εκείνη οι Ρώσοι, αν και είχαν εκπλήξει τον κόσμο με τους δορυφόρους τους, δεν είχαν αρχίσει ακόμα να μιλάνε σοβαρά για επηνδρωμένες πτήσεις και οι 'Αμερικανοί μπορούσαν ακόμα να ελπίζουν ότι θα κέρδιζαν αυτή τη μάχη του Διαστήματος. 'Αλλά για την αμερικανική κοινή γνώμη, οι έφτα άστροναύτες ήταν εκ πρώτης όψεως απογοητευτικοί. Πού τους είχαν μαζέψει αυτούς τους μεσαίους οίκογενειάρχες με τις άσημαντες φυσιογνωμίες; Αυτά τ' ανθρώπακια θα κατακτούσαν το Διάστημα; Ήταν, ασφαλώς, ένα καλαμπούρι κακού γούστου...

'Αλλά για τους άστροναύτες, η άλληθινή εκπαίδευση, που άρχισε άμέσως μετά τις δοκιμασίες της επιλογής για να συνεχισθεί επί δυο ολόκληρα χρόνια (από τον 'Απρίλιο του 1959 μέχρι σήμερα) ασφαλώς δεν ήταν κοιλαμπούρι... Ήταν το πιο τρομερό καθόνι που συνέλαβε ποτέ η σαδιστική φαντασία ενός εκπαιδευτού νεοσυλλέκτων. 'Ακούγοντας την άπαρίθμηση όλων των δοκιμασιών από τις οποίες έπέρασαν οι μαθητευόμενοι άστροναύτες, θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει ότι το «σχέδιο 'Ερμής» είχε ως μοναδικό σκοπό τη νομιμοποίηση μιάς έντελώς πρωτότυπης σειράς απάνθρωπων βασανιστηρίων. Προτού πετάξουν στο Διάστημα ο Σέπαρντ και οι συνάδελφοί του γνώρισαν τις διαστημικές πτήσεις από την άναποδη. "Ένα «φυγοκεντρικό» μηχανήμα τους εξοικείωσε με τις συνθήκες εργασίας και διαβίωσης μέσα στο κωνικό φέρετρο της κάψουλας. Σ' έναν ειδικό πύργο ύψους δεκαπέντε πατωμάτων γεύθηκαν τις ήδονες της «ακατάσχετης πτώσεως», ένοιωσαν τη συντριπτική πίεση της επιταχύνσεως και τη ναυτία της ελλείψεως βαρύτητας, ξεροπήθηκαν σε ειδικούς φούρνους, έγιναν κατεψυγμένοι σε ειδικά ψυγεία, έζησαν σ' ένα θάλαμο με πίεση τεσσάρων ατμοσφαιρών, επέζησαν σε μιάν άραιωμένη ατμόσφαιρα, ανέπνευσαν διοξείδιο του άνθρακος για να ξέρουν τη γλύκα του σε περίπτωση που θα πάθαινε βλάβη ή συσκευή οξυγονώσεως, υπέστησαν τους θρυχηθμούς του πυραύλου προώθησεως για να συνηθίσουν το θόρυβο. Και σ' όλο αυτό το διάστημα ήταν υποχρεωμένοι να διατηρούν τη «φόρμα» τους με σωματικές ασκήσεις, ειδική διαίτα και συνεχή, έκνευριστική παρακολούθηση εκ μέρους των γιατρών και των ψυχολόγων στους οποίους έπρεπε να δίνουν λογαριασμό ακόμα και για τα καθημερινά προϊόντα του πεπτικού τους συστήματος. Κι' επειδή το Κέηπ Κανάβεραλ δεν έχει μουσικά, οι υπηρεσίες Τύπου πληροφορούσαν κάθε μέρα, επί δυο χρόνια την παγκόσμια κοινή γνώμη ότι ο Σέπαρντ π. χ. είναι συνοχωμένος, ο Γκλέν έπαθε κωλικόπονο και άνοιξε η μύτη του Γκρίσομ.

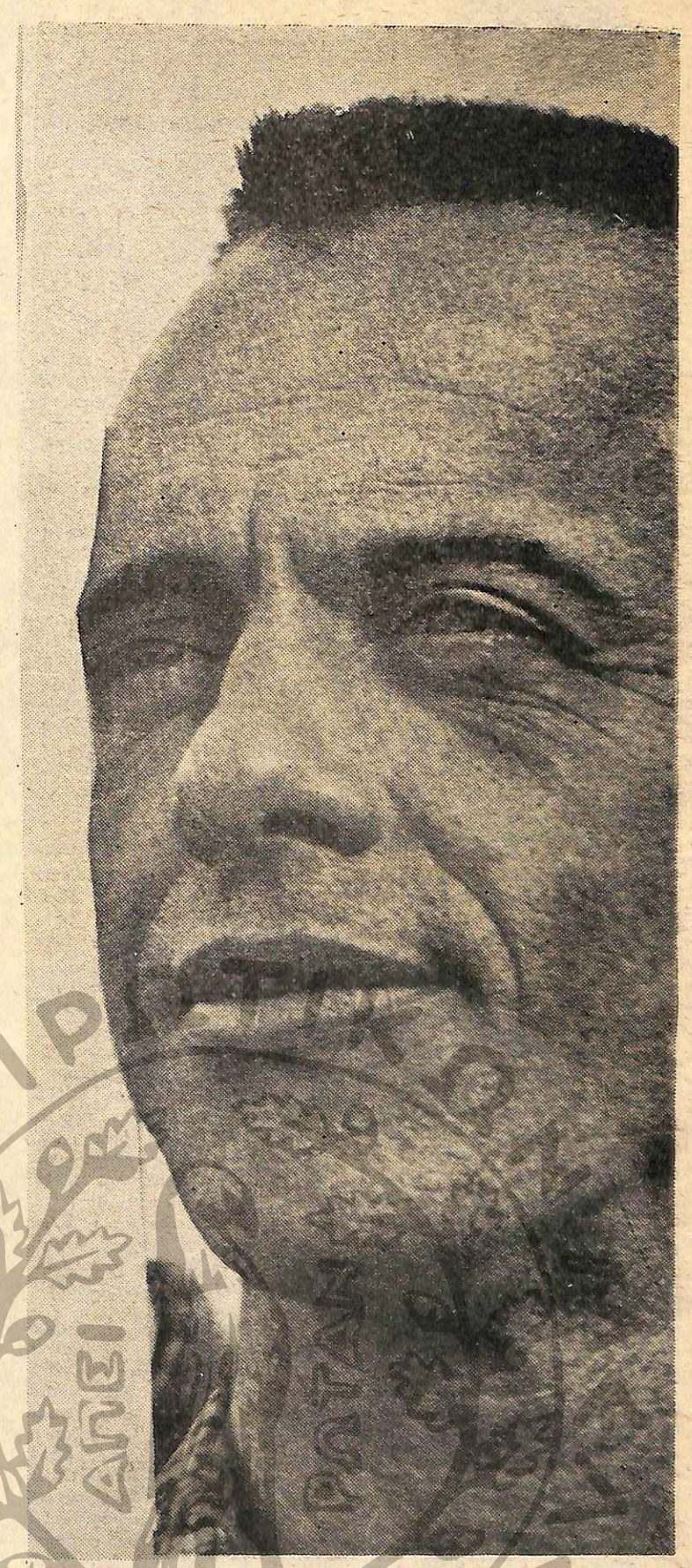
"Έτσι, αντίθετα προς τον Γιούρι Γκαγκάριν, για την εκπαίδευση του οποίου δεν έμαθαμε παρά ελάχιστα πράγματα εκ των ύπέρων, η ζωή του Σέπαρντ στα τελευταία δυο χρόνια είναι γνωστή μέρα με την ημέρα. "Ισως οι υπεύθυνοι του εκπαιδευτικού προγράμματος ήλπιζαν ότι μερικοί τουλάχιστον από την ομάδα θα κουράζονταν από τη σκληρή μεταχείριση και την έκνευριστική άναμνη, τὰ συνεχή πειράματα και τις άποτυχίες και τις άναβολές. 'Αλλά κανείς δε θέλησε, η δεν τόλμησε, να τὰ εγκαταλείψει. "Αν μερικοί κουράσθηκαν, πάντως δεν τὸ ωμολόγησαν. "Ήταν όλοι παγιδευμένοι από τους προβολείς της δημοσιότητας. "Έτσι, ο διευθυντής του «σχεδίου 'Ερμής» Ρόμπερτ Γκίλρουθ υποχρεώθηκε να κάνει μιά νέα επιλογή: Οι υποψήφιοι για την πρώτη διαστημική πτήση περιορίστηκαν σε τρεις: Σέπαρντ, Γκλέν και Γκρίσομ. 'Αλλά και οι τρεις μαζί δεν χωρούσαν στην κάψουλα του πυραύλου — όλοι τους, άλλωστε, είναι άπελπιστικά μεγαλόσωμοι. Σ' ένα νέο ξεδιάλεγμα ο Γκρίσομ αποκλείστηκε, ο Γκλέν ώρίστηκε «άναπληρωματικός» και ο Σέπαρντ ετοιμάστηκε για τὸ μεγάλο πήδημα. Την ιστορία των διαδοχικών άναβολών του έχχειρήματος, που είχε άρχικά ώρισθεί για τις 28 'Απριλίου, την παρακολουθήσε όλος ο κόσμος με δικαιολογημένο έκνευρισμό και ίσως με κάποια άγανάκτηση. 'Αλλ' ασφαλώς είναι προς τιμήν των υπευθύνων του προγράμματος. Τὸ γεγονός ότι δεν θέλησαν να έπισπεύσουν ούτε κατά μιά μέρα την εκτόξευση, διακινδυνεύοντας τη ζωή του άστροναύτη και την έπιστημονική επιτυχία της πτήσεως.

Μιά στήλη καπνού ακολουθεί τον πύραυλο «Ρέντστοουν» καθώς εκτοξεύεται στο Διάστημα.

ΑΛ' επι τέλους, η μέρα φτάνει, ο καιρός είναι εύνοικός, είναι η 5η Μαΐου. 'Ο 'Αλλαν Σέπαρντ διανυκτερεύει στο ύπγειο Σ του Κέηπ Κανάβεραλ που έχει διαρρυθμισθεί ως ξενώνας ειδικά για τους άστροναύτες. 'Υποτίθεται ότι πρέπει να κοιμηθεί για να είναι ξεκούραστος, αλλά υπό τις συνθήκες αυτές ο ύπνος είναι κάπως άμφίβολος. 'Ο Σέπαρντ είναι ο πιο ψυχραιμος από τους έφτα άστροναύτες, γι' αυτό και τὸν εδιάλεξαν τελικά, και ξέρει πως οι τεχνικοί έχουν καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την ασφάλεια της πτήσεως — τὸ γόητρο της 'Αμερικής και του Δυτικού κόσμου εξαρτάται από την επιτυχία του πειράματος. 'Αλλά ξέρει επίσης ότι, σε σύγκριση με τὸν ισχυρό, πολυώροφο πύραυλο και τὸ θαλαμίσκο πέντε τόννων του Γκαγκάριν, οι δικές του πιθανότητες επιβίωσης είναι πολύ λίγες.

Τὰ μεσάνυχτα, ο Σέπαρντ ξυπνάει και κατευθύνεται άμέσως προς τὸ «θάλαμο προπαρασκευής». 'Η «τουαλέτα» του για την πτήση θα διαρκέσει κάπου πέντε ώρες. Στὸ σώμα του προσαρμόζονται ηλεκτρόδια και τηλεμετρικά όργανα για την παρακολούθηση των παλμών της καρδιάς του, της άναπνευστικής λειτουργίας του, της θερμοκρασίας και τὸυ σφυγμοῦ κατά τη διάρκεια της πτήσεως. Τὸ ντύσιμο είναι πολύπλοκη υπόθεση: ο άστροναύτης χρειάζεται τη βοήθεια των ειδικών «ένδυματολόγων» τὸυ Κανάβεραλ για να φορέσει τη στολή που θα τὸν προστατεύσει σε περίπτωση που η ατμοσφαιρική πίεση τὸυ θαλαμίσκου θα πάθαινε βλάβη. Στις πέντε τὸ πρωί, η τουαλέτα έχει συμπληρωθεί και ο άστροναύτης είναι έτοιμος να ξεκινήσει — άλλ' αυτό είναι τὸς τρόπος τὸυ λέγειν γιατί ο Σέπαρντ είναι τόσο καλά φασκικωμένος στη στολή του ώστε δεν μπορεί να κινηθεί παρά μόνο τὰ χέρια του από τὸς καρπούς και κάτω. Τὸν τοποθετούν για λίγο σε μιά κουνιστή πολυθρόνα για να μη σταματήσει η κυκλοφορία τὸυ αἱματός του από την άκαμψία και κατόπιν τὸν μεταφέρουν σηκωτὸ σ' ένα νοσοκομειακό αὐτοκίνητο όπου υπάρχει μιά άλλη κουνιστή πολυθρόνα. 'Ο Σέπαρντ είναι τώρα περισσότερο μούμια παρά άστροναύτης. Περισσότερο άδρανές αντικείμενο παρά άνθρωπος. Με τὸ νοσοκομειακό αὐτοκίνητο ο Σέπαρντ μεταφέρεται στη βάση έκτοξεύσεως, όπου ο δρ Ουίλλιαμ Ντάγκλας, που έχει την εϋθύνη για την ιατρική παρακολούθηση των άστροναυτών τὸν υποβάλλει σε μιά τελευταία εξέταση και διαπιστώνει πως είναι ακόμα.. ζωντανός. Τέλος, στις 6.30 τὸ πρωί, ο άστροναύτης μεταφέρεται, πάντα σηκωτός, στὸν άνεγκυστήρα τὸυ Ικριώματος που περιβάλλει τὸν προωθητικό πύραυλο Ρέντστοουν, Τὸν συνοδεύει ο δρ Ντάγκλας και ο ειδικὸς ένδυματολόγος τὸυ.. τσίρκου Κανάβεραλ — όπως έλεγαν μερικοί ξένοι δημοσιογράφοι που παρακολουθούσαν εκ τὸυ ασφαλούς τις προετοιμασίες.

Στην κορυφή τὸυ πυραύλου, η θυρίδα τὸυ κωνικοῦ θαλαμίσκου είναι άνοιχτή. 'Ο άκαμπτος άστροναύτης τοποθετείται με προσοχή στο άνάκλιτρο, σε ύπτια θέση, με τὰ γόνατα σε όρθη γωνία. Με τὰ χέρια του, που μπορεί λίγο να κινεί, ο Σέπαρντ ελέγχει μόνος του τὰ διάφορα όργανα τὸυ διαστημοπλοίου, τὸ σύστημα τηλεπικοινωνίας, τὸ σύστημα κλιματισμοῦ, τὸς άνιχνευτὲς τὸυ όρίζοντος, τὸς άνασχετικούς αερωητήρες, τὰ όργανα πτήσεως και τὰ όργανα έλέγχου πίεσεως. Την ίδια στιγμή, άλλοι τεχνικοί και έμπειρογνώμονες φρόντιζαν για τὸν έλεγχο των υπόλοιπων περιπλοκών μηχανισμῶν που φτάνουν συνολικά σε 10.000 περίπου, αν και τὸ διαστημόπλοιο «'Ελευθερία 7» έχει βάρος μονάχα ενός τόννου. Στην προετοιμασία της έκτοξεύσεως συμμετέχουν και άλλοι δυο άστροναύτες που είχαν εκπαιδευθεί μαζί με τὸν Σέπαρντ ειδικά για την εκτόξευση αυτή και γνώριζαν όλες τις λεπτομέρειες τὸυ χειρισμῶτος. 'Ο ένας βρίσκεται στο κέντρο έλέγχου κι' ο άλλος παρακολουθεί την εξέλιξη των προπαρασκευῶν από τὸ παρατηρητήριο της βάσεως. Και οι δυο βρίσκονται σε συνεχή τηλεφωνική επικοινωνία με τὸν Σέπαρντ, όχι τόσο για να συμβάλλουν στὸν έλεγχο των οργάνων και των μηχανισμῶν, όσο για να τὸνώσουν τὸ ήθικό τὸυ εγκλειστού άστροναύτη. Γιατί αυτό θα είναι μιά από τις μεγαλύτερες δοκιμασίες που θα υποστεί ο Σέπαρντ: 'Ενώ η κυρίως πτήση δε θα διαρκέσει παρά μόνο 15 λεπτά, ο άστροναύτης θα μείνει κλεισμένος στο θαλαμίσκο του επί τέσσερις ώρες και 24 λεπτά πριν από την εκτόξευση. Οι άρμόδιοι της ΝΑΣΑ δηλώνουν πως «όλα έγιναν σύμφωνα με τὸ προκαθορισμένο ώρόριο με μόνο μιάς ώρας καθυστέρηση για τεχνικούς λόγους», άλλ' αυτή η καθυστέρηση της μιάς ώρας θα

φάνηκε ολόκληρος αιώνας στὸν Σέπαρντ.

Πάντως, μετά τη διεκπεραίωση των τεχνικών ελέγχων, ο θαλαμίσκος κλείνεται έρμητικά. 'Οξυγόνο διοχετεύεται στο έσωτερικό του ενώ οι τεχνικοί έλέγχουν για τελευταία φορά τὸ έξωτερικό περίβλημα τὸυ θαλαμίσκου. 'Ο δρ Ντάγκλας και οι τεχνικοί κατεβαίνουν στη βάση και τὸ μεταλλικό Ι-

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΟΣ ΡΩΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

κρίωμα που περιβάλλει τον πύραυλο απομακρύνεται. Και τότε αρχίζει η πιο δραματική φάση του εγχειρήματος, η πυροδότηση.

Η αντίστροφη άριθμηση

ΑΠΟ δυο μεγάλες συσκευές τηλεφίας κλειστού κυκλώματος, που οι φακοί τους είναι στρωμένοι προς το σταθμό έκτοξευσης, πάνω από 50 παρατηρητές παρακολουθούν μαζί με τους δυο αξιωματικούς έλεγχου και ασφαλείας της πτήσεως όλες τις λεπτομέρειες της αποστολής του πρώτου 'Αμερικανού από Διάστημα. Περισσότεροι από δώδεκα τεχνικοί χειρίζονται τα όργανα ενός τεράστιου πίνακος έλεγχου κάτω από τον παραβολικό χάρτη όπου έχει χαραχθεί η πορεία. Σε κάθε έκτοξευση πυραύλου ή αγωγία αποκορυφώνεται μόλις αρχίζει ή 'αντίστροφη άριθμηση': 10, 9, 8, 7... Στο μηδέν πρέπει να πατηθεί το κουμπί της πυροδότησεως. 'Αλλ' ο Σέπαρντ, που ακούει με καρδιοχτύπι την άριθμηση από το θαλαμίσκο του, θα ύποπτε το τελευταίο του «καψόνι»: Δυο φορές ή άριθμηση διακόπτεται και ξαναρχίζει, γιατί οι δυο γεωμηνικές καταγωγής έπιστήμονες, ο δρ Βέρνερ φον Μπράουν, που είναι έπιφορτισμένοι με τον έλεγχο της πυροδότησεως, δεν μόνον ίκανοποιημένοι από τη λειτουργία των οργάνων και προτιμούν να μη διακινδυνεύσουν. 'Από την καλή πυροδότηση, το ξεκίνημα του πυραύλου, εξορτάται κατά μέγα μέρος ή έπιτυχία της πτήσεως.

Τελικά, ή αντίστροφη άριθμηση φτάνει στο τέρμα της: 4, 3, 2, 1, μηδέν.. 'Ο πύραυλος Ρεντστόουν περιβάλλεται από σύννεφα μούρου καπνού και ανυψώνεται με μεγαλοπρέπεια προς τον ουρανό, σά να σπηρίζεται σε μια στήλη φωτιάς που έκτοξεύεται από τη βάση του. 'Αλλά σ' ελάχιστα δευτερόλεπτα ή ταχύτητά του αυξάνεται και ο πύραυλος εξαφανίζεται από το όπτικό πεδίο των παρατηρητών. 'Από κεί και πέρα μόνο τὰ ραντάρ μπορούν να τον παρακολουθήσουν. Σε ύψος 56 χιλιομέτρων από την έπιφάνεια της Γης, ο πύραυλος άποσπάται από το διαστημόπλοιο, που συνεχίζει το ταξίδι του με ταχύτητα 6.400 την ώρα. 'Ακολουθεί μια μεγάλη καμπύλη που το άνωτατο σημείο της φτάνει σε ύψος περίπου 160 χιλιομέτρων. 'Η μιά άκρη της καμπύλης είναι το Κανάβεραλ, ή άλλη άκρη βρίσκεται στον 'Ατλαντικό, σε απόσταση 489 χιλιομέτρων από τη βάση έκτοξευσεως.

Τα όργανα τηλεπικοινωνίας του θαλαμίσκου λειτουργούν κανονικά και ο Σέπαρντ ανταλλάσσει τυπικές φράσεις με τη βάση έκτοξευσεως. Σε μια στιγμή θα πεί: «Τι έσοχο θεαμα!». Το θέαμα, βέβαια, που αντίκρυσε ο Σέπαρντ δεν μπορεί να παραβληθεί μ' εκείνο που άπόλαυσε ο Γκαγκάριν. 'Ο 'Αμερικανός άστροναύτης, με το περιοκόπιό του, δέ θα έχει την ευκαιρία να ιδεί παρά μονάχα ένα πηήμα της έπιφάνειας της Γης έκτάσεως 1.300 χιλιομέτρων περίπου, έφ' όσον ή πτήση του δεν ήταν επί τροχιάς. 'Εξ άλλου, τὰ σύννεφα του 'Ατλαντικού έμποδίζουν την ορατότητα. Μετά την έπιστροφή του, όστόσο, ο Σέπαρντ θα δηλώσει ότι «το θέαμα ήταν τόσο μεγαλοπρεπές, ώστε του κόπηκε ή άναπνοή». Περισσότερες λεπτομέρειες δέ μάς έδωσε, ίσως γιατί τις φυλάει για το περιοδικό «Λάιφ» από το όποιο θα εισπράξει 70.000 δολάρια για μια περιγραφή του ταξιδιού του.

'Η πτήση θα διαρκέσει κάτι παραπάνω από 15 λεπτά και, σύμφωνα με τις προβλέψεις, ο άστροναύτης θα μείνει επί 4,5 λεπτά σε κατάσταση έλλείψεως βαρύτητας. 'Οπως και στην περίπτωση του Γκαγκάριν, ο Σέπαρντ δεν αισθάνεται καμμία δυσφορία: «'Η έλλειψη βαρύτητας είναι πολύ ευχάριστο συναίσθημα», θα δηλώσει αργότερα. 'Ο θαλαμίσκος είναι έφωδιασμένος με «αυτόματο πιλότο», αλλά ο Σέπαρντ χειρίζεται μόνος του τὰ όργανα που μεταβάλλουν τον προσανατολισμό του διαστημοπλοίου κατά την έπιστροφή του στην ατμόσφαιρα. Πρόκειται για μια στροφή 180 μοιρών, ώστε το πίσω μέρος του θαλαμίσκου να στραφεί προς την κατεύθυνση της πτήσεως, πράγμα που έπιτυγχάνεται με την πυροδότηση τριών βοηθητικών αντιδραστήρων.

Τώρα ο θαλαμίσκος, αφού έφτασε στο άνωτατο σημείο της καμπύλης και πήρε στροφή, αρχίζει να πέφτει. Σε ύψος 80 χιλιομέτρων από την έπιφάνεια της Γης, ή τριβή με την ατμόσφαιρα άναπτύσσει θερμότητα περίπου 600 βαθμών στο έξωτερικό περίβλημα του θαλαμίσκου. 'Ο άστροναύτης αισθάνεται την πίεση της έπιταχύνσεως κατά την πτώ-

ση, όλλ' είναι αρκετά έξασκημένος για να την ύποπτε. Το διαστημόπλοιο πέφτει με ταχύτητα μεγαλύτερη του ήχου αλλά σε ύψος 6.300 μέτρων ένας μοχλός που λειτουργεί με πεπιεσμένο άέρα εξαπολύει το μικρό άλεξιπτωτο που έπιβραδύνει την πτώση. Σε ύψος 3.000 μέτρων εξαπολύεται το άριο μεγάλο άλεξιπτωτο. Δώδεκα δευτερόλεπτα μετά το άνοιγμα του μεγάλου άλεξιπτώτου αποβάλλεται αυτόματως ο αντίθερμικός θώρακας του θαλαμίσκου. Μια πλαστική ζώνη που βρίσκεται ανάμεσα στο θώρακα και στο θαλαμίσκο γεμίζει με πεπιεσμένο άέρα για να κάνει άπαλώτερη την προσθαλάσωση. Μόλις το διαστημόπλοιο άγγίζει την έπιφάνεια του νερού, το άλεξιπτωτο άποσπάται αυτόματως, ένας προβολέας ανάδει στην κορυφή του κώνου (αν και είναι μέρα μεσημέρι), μια χρωστική ουσία βάφει τη θάλασσα καταικίτρινη σε άκτίνα πολλών δεκάδων μέτρων κι' ένας ραδιοφάρος αρχίζει να λειτουργεί. 'Όλα αυτά έχουν σκοπό να διευκολύνουν την έπίσημανση του θαλαμίσκου στη θάλασσα.

Στο μεταξύ, έχουν ληφθεί έξαιρετικά μέτρα για την περισυλλογή του διαστημοπλοίου. 'Εξη σκάφη του άμερικανικού Ναυτικού έχουν άνοιχθεί σε άκτίνα 512 χιλιομέτρων από το άκρωτήριο Κανάβεραλ, αν και ουσιαστικά το κύριο σκάφος περισυλλογής είναι το άεροπλανοφόρο «Λέκ Τσάμ-πλαιν» με τρία έλικόπτερα. Τρία άμφίβια σκάφη και άλλα τρία έλικόπτερα βρίσκονται σ' έπιφυλακή κοντά στο χώρο έκτοξευσεως, έτοιμα να επέμβουν σε περίπτωση άνώμαλης άποσπάσεως. 'Επίσης, όχτώ άεροπλάνα του Ναυτικού έχουν κυκλώσει την περιοχή και παίρνουν τηλεμετρικά σήματα από το διαστημόπλοιο για την έπίσημανση της προσθαλάσσεως.

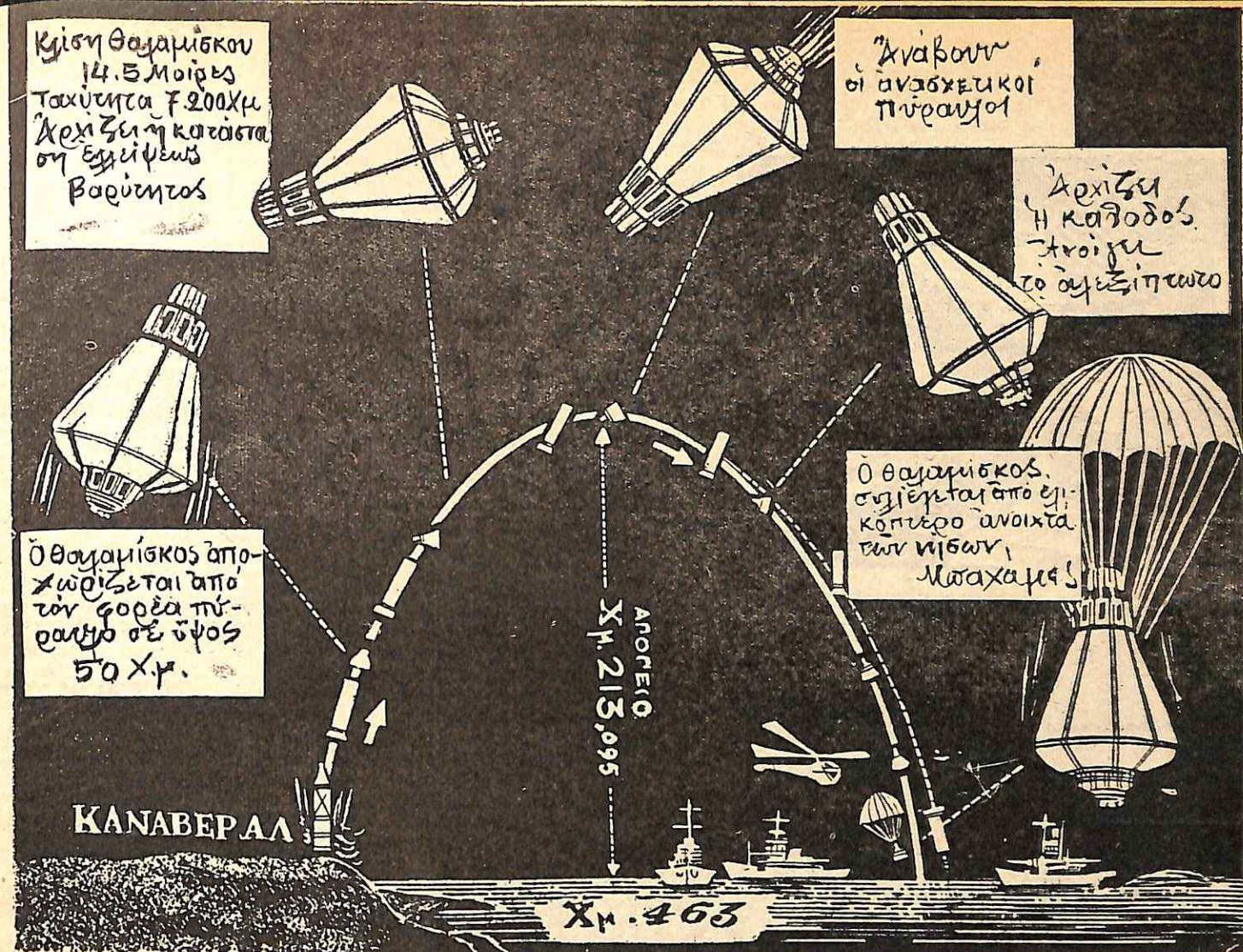
'Ασφαλώς ποτέ άλλοτε στην ιστορία δεν κινητοποιήθηκαν τόσες δυνάμεις για την προστασία της ζωής ενός άνθρώπου.

'Ο θαλαμίσκος έπισημαίνεται χωρίς δυσκολία και το πρώτο έλικόπτερο σπεύδει προς το σημείο της προσθαλάσσεως. 'Από μικρό ύψος εξαπολύεται το καλώδιο που έχει στην άκρη του ένα γάντζο. Εύτυχώς ή θάλασσα είναι, σχετικά ήρεμη. 'Ο Σέπαρντ, μέσα στο θαλαμίσκο, έχει δγάλει το σκάφανδρο του Διαστήματος και μένει με την είδική «στολή πτήσεως», μια στολή που καλύπτεται από ένα λεπτό στρώμα άργύρου (άξίας 120.000 δολαρίων) που ύποτίθεται ότι τον προστατεύει από τις κοσμικές άκτίνες. 'Ανοίγει τη θυρίδα και σκαρφαλώνει στο έλικόπτερο. Είναι ιδρωμένος, γιατί στα λίγα λεπτά πριν από την περισυλλογή το μηχανισμός κλιματισμού του θαλαμίσκου έπαψε να λειτουργεί και ή θερμοκρασία ύψώθηκε. Το διαστημόπλοιο έχει πέσει σε απόσταση τεσσάρων χιλιομέτρων από το άεροπλανοφόρο, που βρίσκεται άνοιχτά της Μεγάλης Μπαχάμας. Κρεμασμένη από το καλώδιο του έλικόπτερου, ή «Ελευθερία 7» μεταφέρεται στο κατάστρωμα. Το πλήρωμα του άεροπλανοφόρου ζητωκραυγάζει με έξαλλο ένθουσιασμό, καθώς ο πλοίαρχος Άλλαν Σέπαρντ με την άσημνια στολή του που άστράφτει στον 'Ηλιο άποδιβάζεται από το έλικόπτερο χαμογελώντας και λέει:

— 'Ηταν ωραία μέρα, παιδιά...

Ο πρώτος «πιλότος του Διαστήματος»

ΗΤΑΝ ωραία μέρα για όλους τους 'Αμερικανούς που μπόρεσαν, επί τέλους, ν' άναπνεύσουν με άνακούφιση. Με καθυστέρηση μονάχα 23 ήμερών, ο δεύτερος άνθρωπος του Διαστήματος ήταν 'Αμερικανός. 'Η χρονική άπόσταση δεν είναι μεγάλη και ο δυτικός κόσμος είναι άδύνατον να μην παρασυρθεί σε μεγαλογολικές σκέψεις: Αυτό που έγινε στις 5 Μαΐου, δέ θα μπορούσε να είχε γίνει 23 ήμέρες νωρίτερα; 'Αλλ' εκείνο που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι ή διαφορά μεταξύ του πειράματος Σέπαρντ και του πειράματος Γκαγκάριν. Τρείς ή τέσσερις έβδομάδες νωρίτερα, το άμερικανικό πείραμα θα μπορούσε δικαιολογημένα να χαρακτηριστεί ως «κοσμο-ιστορικό». Σήμερα δεν άντέχει στη σύγκριση με την πτήση του Βοστόκ, έκτός ίσως από άρισμένα σημεία λεπτομερειακού χαρακτήρος. Γενικά, μπορούμε να σημειώσουμε πως ή πτήση του Σέπαρντ ήταν ένα πείραμα αξιοθαύμαστης έπιστημονικής ακρίβειας. 'Η δλη διάρκεια του εγχειρήματος ήταν μόνο κατά 24 λεπτά μεγαλύτερη από την προκαθορισμένη διάρκεια. 'Η προσθαλάσωση έγινε σε σημείο που απέιχε μόνο κατά 32 χιλιομέτρα από το σημείο που πρόβλεπε το πρόγραμμα. Το ύψος της πτήσεως ήταν μόνο κατά όχτώ χιλιομέτρα άνωτερο από το προβλεπόμενο. 'Οπωςδήποτε, κανένα από τὰ ρεκόρ

Από το άκρωτήριο Κανάβεραλ στον 'Ατλαντικό: 'Η παραβολική τροχιά του άμερικανικού διαστημοπλοίου.

του Γκαγκάριν δεν κατερρίφθη από τον Σέπαρντ. Οι διαφορές μεταξύ των δυο πτήσεων είναι φανερές:

Το διαστημόπλοιο «Βοστόκ» είχε βάρος 4.725 κιλών και ή πτήση του «έπί τραχιάς». Αυτό σημαίνει, ότι σε άρισμένο ύψος, το Βοστόκ έγινε δορυφόρος της Γης, ή δύναμη της γήινης έλξεως έξισορροπήθηκε με την κεντροφύγα δύναμη από τη Γη προτού ξαναμπει στην ατμόσφαιρα. Το ρωσικό διαστημόπλοιο μπήκε στην τροχιά του με ταχύτητα 28.000 χιλιομέτρων την ώρα κι' έφτασε σε μέγιστο ύψος 302 χιλιομέτρων. 'Ο κοσμοναύτης έμεινε σε μια κατάσταση έλλείψεως βαρύτητας για μια χρονική περίοδο που ύπολογίζεται σε 108 λεπτά περίπου.

'Αντίθετα, ή πτήση του άμερικανικού θαλαμίσκου ήταν «βαλλιστική». 'Ο προωθητικός πύραυλος «Ρεντστόουν» ήταν άπλως και όχι πολυδύρος όπως ο πύραυλος του Βοστόκ. 'Η «Ελευθερία 7» είχε βάρος μόνο 1.080 κιλών κι' έφτασε σε ύψος μόνο 160 χιλιομέτρων, χωρίς να ξεπεράσει την ταχύτητα των 6.400 χιλιομέτρων.

Στο ταξίδι του γύρω από τη Γη, ο Γκαγκάριν διέτρεξε περίπου 50.000 χιλιομέτρα σε 108 λεπτά, ενώ ο Σέπαρντ έπεσε σε απόσταση μόνο 463 χιλιομέτρων από το Κανάβεραλ σε μια πτήση 15 λεπτών. 'Ο 'Αμερικανός άστροναύτης έμεινε μόνο επί πέντε λεπτά σε κατάσταση έλλείψεως βαρύτητας. ('Ακριβέστερα, ήταν μια κατάσταση «μειωμένης βαρύτητας» γιατί πλήρης έλλειψη δέ δημιουργείται στις βαλλιστικές πτήσεις. 'Εξ άλλου, ο Σέπαρντ προσθαλάσσωθηκε, ενώ ο Γκαγκάριν προσγειώθηκε. 'Η προσγείωση ενός διαστημοπλοίου είναι πολύ πιο περίπλοκη ύπόθεση από την προσθαλάσωση. 'Όσο για τις φυσικές δοκιμασίες που υπέστησαν οι δυο άνθρωποι του Διαστήματος, οι διαφορές δεν είναι σημαντικές. Και οι δυο χρειάστηκε να περάσουν από την ατμόσφαιρα και να ύποσουν μιάν έπιτάχυνση 11 G και οι δυο άντιμετώπισαν την άγωνία της έκτοξευσεως, και οι δυο διακινδύνευσαν τη ζωή τους με αξιοθαύμαστη ψυχραιμία. Οι 'Αμερικανοί δεν ύστερούν σε έμφυχο ήλικό.

'Υπάρχει, όστόσο, μια σημαντικώτατη διαφορά που

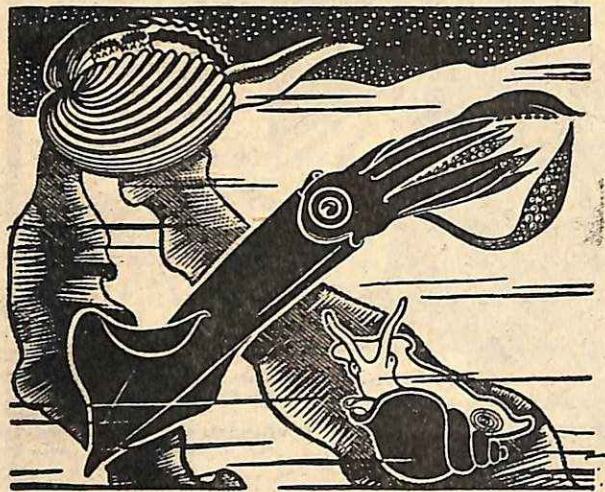
είναι ύπέρ των 'Αμερικανών: Ο 'Άλλαν Σέπαρντ υπήρξε ο πρώτος άληθινός «πιλότος του Διαστήματος». Είχε τον έλεγχο του διαστημοπλοίου του, εν μέρει τουλάχιστον, και μπορούσε να εκτελέσει διάφορους χειρισμούς, π. χ. για την στροφή του θαλαμίσκου, για τη σταθεροποίηση της παραβολικής τροχιάς του κτλ. 'Όλα αυτά, βέβαια, μπορούσαν να ρυθμισθούν αυτόματως, άλλ' οι 'Αμερικανοί δεν ήθελαν έναν παθητικό άστροναύτη, δεν ήθελαν μονάχα ένα πειραματόζωο όπως οι χιμπατζήδες που προηγήθηκαν. 'Αντίθετα, και άπ' όσο μπορούσαμε να καταλάβουμε από τις δηλώσεις των ίδιων των Ρώσων, το διαστημόπλοιο Βοστόκ ήταν έντελώς τηλεκατευθυνόμενο, με κάποια παθητικότητα του Γκαγκάριν.

Τέλος, ύπέρ των 'Αμερικανών πρέπει να λογαριάσουμε το γεγονός ότι το πείραμα πραγματοποιήθηκε δημοσία, μπροστά σ' έκατοντάδες παρατηρητές που είχαν συγκεντρωθεί στο άκρωτήριο Κανάβεραλ πριν από μια έβδομάδα και μ' όλο που οι άρμόδιοι της ΝΑΣΑ γνώριζαν καλά πόσο τρομερό πλήγμα για το άμερικανικό γόητρο θα ήταν μια ένδεχομένη άποτυχία.

Η σειρά του πανίσχυρου «Κρόνου»

ΤΟ όνομα του άμερικανικού διαστημοπλοίου συμβολίζει το ιδεώδες του δυτικού κόσμου. 'Ο άριθμός του αναφέρεται στους έφτα άστροναύτες, τους πρώτους δυτικούς «πιλότους του Διαστήματος». Το πείραμα της 5ης Μαΐου προσέφερε στους 'Αμερικανούς τεχνικούς άνεκτίμητες πληροφορίες για την πτήση ενός έπανδρωμένου οχήματος στο Διάστημα, πληροφορίες που θα έπιτρέψουν ίσως την έπίσπευση του προγράμματος έκτοξευσεως ενός έπανδρωμένου δορυφόρου άνάλογου με το Βοστόκ, αν και μια τέτοια έκτοξευση δεν πρέπει ν' άναμένεται προτού περάσουν αρκετοί μήνες. 'Όσο για τη δεύτερη βαλλιστική πτήση, είναι πιθανώτατο ότι θα πραγματοποιηθεί κατά τὰ μέσα 'Ιουνίου, αλλά τη θέση του Σέπαρντ θα την πάρει ο δεύτερος άστροναύτης, ο

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 49

Οί πονηρίες τής σουπιᾶς

ΖΩΝΤΑΝΟΙ ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

ΛΙΓΑ μέτρα κάτω από την επιφάνεια ο δύτες σταμάτησε κατόπληκτος. Τό υποβρύχιο τοπίο που άπλωνόταν μπροστά του, στά καθάρια νερά του στενού τής Σικελίας, τού φαινόταν άρκετά γνώριμο. Είχε ώστόσο την αίσθηση πως είσχωρούσε σέ μία παράδοση, όπηγορευμένη πολιτεία.

Σέ μιάν έκταση σκεπασμένη μέ πυκνά καστανόχρωμα φύκια, ξεχώριζαν εδώ καί κεί μερικοί λοφίσκοι από λευκή άμμο. Στήν κορυφή κάθε λοφίσκου ξεφύτρωνε μέσα από μιά τρύπα ένα μπουκέττο από εύκίνητα πλοκάμια: ήταν τὰ πλοκάμια μιάς σουπιᾶς. Άλλες σουπιές κυκλοφορούσαν σά φαντάσματα, μέ τὰ πλοκάμια τους μαζεμένα σέ μιά κωνική δέσμη, δόσκοντας ανάμεσα στά φύκια καί τούς άμμουδερους λοφίσκους... Έτσι ένας δύτες από την «Καλυψώ», τό όκεανόγραφικό σκάφος τού πλοίαρχου Κουστώ, άνεκάλυψε την ύπαρξη μιάς δόκληρης άποικίας από σουπιές, που κανείς ως τότε δεν ύπωπευόταν.

Ο έρημίτης εξάδελφος

ΤΑ ζευγάρια σχηματίζονται την εποχή τής ώτοκίας, την εποχή που πρόκειται νά γεννηθούν οί μικρές σουπιές, καί σκάδουν στην άμμο ή στά μαλακά βράχια μιά τρύπα για την απόθεση τών αυγών. Αντίθετα πός τόν εξάδελφό της, τό χταπόδι που είναι γεννημένος έρημίτης καί διώχνει άγρια κάθε παρσίσακτο από τη γειτονιά του, ή σουπιᾶ είναι πολύ «κοινωνική» καί άρέσκειται στή συντροφιά τών όμοιών της.

Άλλωστε τὰ δύο μαλάκια ξεχωρίζουν εύκολα τό ένα από τ' άλλο, οί διαφορές τους είναι σημαντικές, μ' ύλο που άνήκουν καί τὰ δύο στην όμοταξία τών κεφαλοπόδων. Όλος ο κόσμος ξέρει τό «κόκαλο τής σουπιᾶς» που ξεβράζεται από τη θάλασσα σεις άκρογιαλίες καί τό κρεμάμε στα κλουβιά τών καναρινιών καί τών πα-

παγάλων για ν' άκονίζουν τό ράμφος τους. Αυτό τό «κόκαλο» δεν είναι παρά ένα άσβεστολιθικό υπόλειμμα διστάκου που, αντί νά καλύπτει τό σώμα, έχει εκφυλισθεί σ' ένα είδος θαχοκοκκαλιάς στί έσωτερικό τού σώματος. Στό χταπόδι, αυτό τό ύποτυπώδες διστάκο έχει έντελώς έξεφαιρισθεί. Έξ άλλου, ενώ τό χταπόδι έχει όχτώ πλοκάμια, ή σουπιᾶ έχει δέκα. Άλλο μόνο αυτό τὰ δύο πρόσθετα μέλη της μπορούν νά θεωρηθούν άληθινά «πλοκάμια». Είναι πολύ μακρότερα από τ' άλλα καί στην άκρη τους έχουν ισχυρές δοντούζες. Είναι τό χαρακτηριστικό γνώρισμα τής σουπιᾶς, τό μοναδικό της όπλο καί τό μόνο μέσο για νά συλλαμβάνει τη λεία της. Η σουπιᾶ τὰ χρησιμοποιεί τὰ θύματα της. Στή θάλασσα τών Σαργασσών οί φυσιοδίφες παρατήρησαν κάποτε μιά σουπιᾶ σεβαστόν διαστάσεων που άφηνε τὰ δύο μεγάλα πλοκάμια της νά επεκτείνον άκίνητα στην επιφάνεια τού νερού, ανάμεσα στά φύκια. Τὰ μικρά ψάρια πλησιάζουν από περιέργεια καί ή σουπιᾶ, μέ νοχήλεια, τ' άρπαζε ένα ένα καί τὰ καταβόρχιζε.

Δεν τής άρέσουν οί άσκοπες μετακινήσεις. Άλλ' όταν είναι απαραίτητο, μπορεί νά κινηθεί μέ ταχύτητα πυραύλου. Γιατί, πραγματικά, διαθέτει ένα σύστημα προωθήσεως που μοιάζει μέ τούς αντιδραστήρες τών αεροπλανόμενων αεροπλάνων, μόνον που χρησιμοποιεί τό νερό αντί τών αερίων. Μαζεύει τὰ πλοκάμια της σέ δέσμη, τὰ τυλίγει μ' ένα είδος δερμάτινο μανδύα καί παίρνει ένα κωνικό, ύδροδυναμικό σχήμα. Ένας μνόςδης σωλήνας, ανάμεσα στό κεφάλι καί τό μανδύα, έκτοξεύει μέ δύναμη τό νερό καί τό ζώο κινείται πός την αντίθετη κατεύθυνση. Άλλ' έφ' ύσον ο σωλήνας ύδρωθήσεως βρίσκεται στό κεφάλι, ή σουπιᾶ δεν προχωρεί, άλλ' ύποχωρεί μπροστά στούς πολυάριθμους έχθρούς που την άπειλούν. Τό σύστημα, βέβαια, έχει καί τὰ μειονεκτήματά του, γιατί σημαίνει πως ή όραση τού ζώου άχρηστεύεται προσωρινά. Μέ

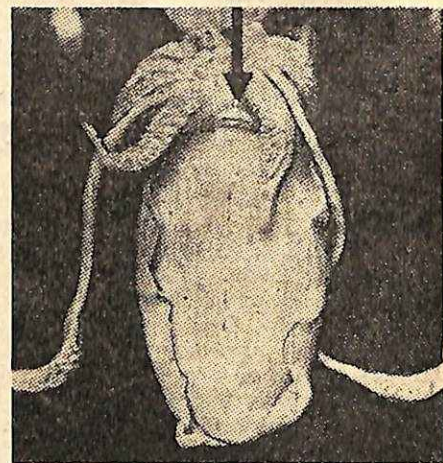
Χάρη στό μελάνι της, ή σουπιᾶ είναι τό μόνο ζώο που, κυριολεκτικά, έθεσε τή σφραγίδα του πάνω στόν ανθρώπινο πολιτισμό. Προπετάσματα καπνού, άσφυξιογόνα, χρωματικές παραλλαγές, προωθητικοί πυραυλοι — κάθε πονηριά χρησιμοποιείται για τόν άγώνα τής επιβιώσεως τών έκπληκτικών αυτών κεφαλοπόδων.

τή δύναμη που έκτοξεύονται πός τὰ πίσω, πολλές σουπιές βρίσκουν οίκο τού θάνατο πάνω στα βράχια.

Η ιερά μελάνη

Η ΣΟΥΠΙΑ, χωρίς άλλο, είναι τό μόνο ζώο που, κυριολεκτικά, έθεσε τή σφραγίδα του πάνω στόν ανθρώπινο πολιτισμό. Συχνά σκουρπίζει ένα μαύρο σύννεφο που βγαίνει από έναν είδικό θύλακα τού σώματός της.

Έπ' αιώνες ή ουσία αυτή, ή «σέπια», χρησιμοποιήθηκε ως μελάνη γραφής. Οί Ρωμαίοι δεν άνέχονταν άλλο είδος μελάνης. Οί αυτοκράτορες τού Βυζαντίου ώνό-

Άπ' αυτό τό άνοιγμα ή σουπιᾶ έκτοξεύει τό νερό καί προωθείται σάν πύραυλος.

μαζαν «ιερά μελάνη» ένα μίγμα σχεδόν άνεξίτηλο από σέπια, πορφύρα καί άλλα συστατικά, που χρησιμοποιούσαν για την ύπογραφή τών επίσημων έγγραφών. Η σύνθεση αυτής τής ουσίας ήταν μυστικό τού κράτους. Μονάχι ο αυτοκράτωρ είχε δικαίωμα νά τη χρησιμοποιήσει καί μόνον είδικοί αξιωματούχοι γνώριζαν τή μυστική κρύπτη όπου φυλάγονταν τ' άποθέματα. Η κατασκευή καί ή χρήση τής Ιεράς μελάνης από τούς Ιδιώτες απαγορευόταν επί ποινή θανάτου. Καί τό μυστικό φυλάχθηκε τόσο καλά, ώστε σήμερα ακόμα δεν ξέρουμε άκριβώς τή σύνθεση αυτής τής ουσίας, που τό βασικό συστατικό της ήταν ή σέπια (σηπία).

Τό 1817, ο Γάλλος φυσιοδίφης Κυβιέ

χρησιμοποίησε τό μελάνι τής σουπιᾶς για την εικονογράφηση τού συγγράμματός του για τὰ μαλάκια. Τis εικόνες τής είχε σχεδιάσει μόνος του μέ τή σέπια που έβγαλε από τις σουπιές που τού χορήγούσαν ως αντίκειμενο άνατομικής μελέτης. Έτσι, οί δυστυχισμένες σουπιές έδωσαν τό μελάνι όσο καί τή ζωή τους για την επιστήμη! Έδώ καί λίγα χρόνια, οί έπιβάτες τού «Κόν Τίκι» έγραφαν πολλές σελίδες τού ήμερολογίου τους μέ τό μελάνι μιάς μικρής σουπιᾶς που είχε βρεθεί πάνω στό κατάστρωμα έπειτα από μιά νύχτα καταιγίδος. Γιατί πραγματικά, τό μελάνι έπιζει τής σουπιᾶς: Στά απολιθωμένα λείψανα μιάς γιγαντιαίας σουπιᾶς που είχε ξήσει πριν από εκατό εκατομμύρια χρόνια, οί Άγγλοι γεωλόγοι βρήκαν άθικτους θύλακες που περιείχαν μιά σκόνη σέπιας «έξαιρετικής ποιότητας καί ζωηρού χρωματισμού».

Η καθαρή σέπια ξεθωριάζει γρήγορα στή γραφή. Άλλ' άνάμικτη μέ διάφορα χημικά προϊόντα που τη σταθεροποιούν χρησιμοποιείται ακόμα σήμερα στή χρωματογραφία.

Τό φυσικό καστανό χρώμα τής σέπιας είναι άνυπέρβλητο από κάθε συνθετικό προϊόν. Αντίθετα άπ' ό,τι πιστεύουμε συνήθως, ή σέπια δεν χρησιμοποιείται στή λεγόμενη «σινική μελάνη», που είναι ένα μίγμα καπνιάς, γόμμας καί φυτικών ούσιων. Η μόνη ζωική ουσία που περιέχει είναι μερικά ίχνη μόσχου, που δίνει στή σινική μελάνη τή χαρακτηριστική μυρουδιά. Οί Κινέζοι, όπως όλοι οί Άνατολίτες, ενδιαφέρονται περισσότερο για τή θρησκευτική αξία τής σουπιᾶς. Έκατομμύρια τόννοι ψαρεύονται κάθε χρόνο στην Ιαπωνία. Στην Ιταλία, δόκληρα χωριά ζουν από τό ψάρεμα τής σουπιᾶς. Άλλά καί εδώ ακόμα ή σέπια έχει κάποια σημασία: Η σουπιᾶ, βεβαιώνουν οί Ιταλοί καλοφαγάδες, γίνεται πιά νόστιμη αν μαγειρευθεί μέσα στό μελάνι της.

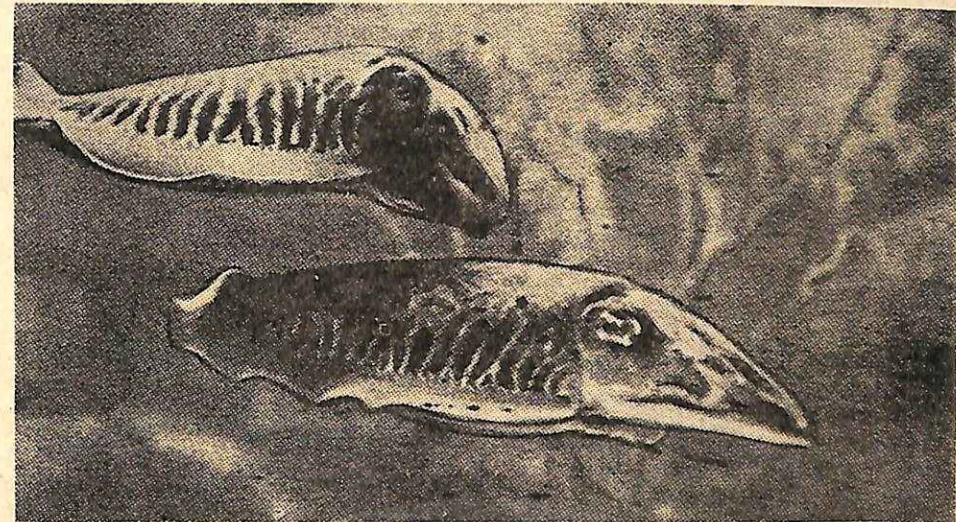
Κήποι τού όκεανού

ΜΕ την έντατική έκμετάλλευση τής σουπιᾶς έξασφαλίζεται ή τροφή έκατομμυρίων ανθρώπων. Η περίπτωση τής σουπιᾶς δείχνει την άνεξάντλητη γονιμότητα τών μυστικών κήπων τού όκεανού.

Τ' άρχουν σουπιές μικροσκοπικές, μήκους δύο ή τριών εκατοστών, που ζουν στα πολύ ρηχά νερά. Στην άλλη άκρη τής κλίμακος θά συναντήσουμε τις γιγαντιαίες σουπιές τών τροπικών θαλασσών που δεν ύστερούν σέ μέγεθος από τὰ θυλικά καλαμάρια τών άπόσσων. Τὰ δύο είδη είναι τόσο συγγενικά, ώστε συχνά δεν μπορούμε νά τὰ ξεχωρίσουμε. Κυκλοφορούν πολλοί μύθοι γι' αυτά τὰ ζώα, ή αλήθεια, ώστόσο δεν είναι λιγώτερο έντυπωσιακή. Τὰ εφιαλτικά πλάσματα δεν ήταν άγνωστα στούς παλιούς ναυτικούς, άλλ' οί επιστήμονες μιλούσαν μέ περιφρόνηση γι' αυτά τὰ «προϊόντα τής έξημιμένης φαντασίας τών ναυτικών» που έβλεπαν τὰ φύκια τού όκεανού καί νόμιζαν πως ήταν πελώρια πλοκάμια μέ πενήντα βεντούζες τό καθένα.

Όστόσο, γύρω στα τέλη τού 18ου αιώνα, ένας από τούς πρώτους έξερευνητές τής Τασιμαντίας συνάντησε μιά σουπιᾶ που τό σώμα της ήταν μεγαλύτερο από ένα

βαρέλι καί τὰ πλοκάμια της είχαν διέμετρο είκοσι εκατοστών στή βάση. Οί ναυτικοί ψάρεψαν αυτό τό ζώο άλλα δεν πρόφτασαν νά τό μεταφέρουν στην Εύρώπη. Φαίνεται πως ήταν σοβαρά πληγωμένο ή πεθαμένο πριν από τό ψάρεμα, γιατί δεν άργησε ν' άποσυντεθεί. Τὰ πλοκάμια του είχαν μήκος δύομισι μέτρων. Κοντά στόν Ισημερινό, σ' όλη τή διάρκεια τού 19ου αιώνα, τὰ φαλαινθηρικά, τὰ έμπορικά Ιστιοφόρα καί άργότερα τὰ πρώτα όκεανογραφικά σκάφη, συναντούσαν σουπιές, άθικτες ή άκρωτηριασμένες, που ζύγιζαν πάνω από είκοσι κιλά καί είχαν μήκος δεκαπέντε μέτρων. Τέλος, τό 1873, δεν έμειναν πιά πολλές άμφιβολίες για την ύπαρξη τών θαλασσινών αυτών τεράτων: Μιά γιγαντιαία σουπιᾶ ψαρεύθηκε άνοιχτά τής Νέας Γής καί έξετάσθηκε

Μέ τὰ πλοκάμια μαζεμένα σέ κωνική δέσμη μπροστά στί κεφάλι τους, οί σουπιές άποκτούν ύδροδυναμικό σχήμα που διευκολύνει τις κινήσεις τους.

από τόν δρ. Πρόκτορ, τού Μουσείου Φυσικής Ιστορίας τής Νέας Όρκης. Πρόσφατα, ένα τέτοιο τέρας ξεβράστηκε σεις άκτές τής Ισπανίας. Καί οί έξερευνησεις τού όκεανού βυθού απέκάλυψαν καί άλλα είδη κεφαλοπόδων: σουπιές που ζουν στην αλάνια νύχτα τού βυθού σκουρπίζοντας, αντί για μελάνι, μιά φωσφορική ουσία που λάμπει στό σκοτάδι.

Χρωματικά κύματα

ΤΟ μελάνι τής κοινής σουπιᾶς τό θεωρούσαν άλλοτε ως απλό «προπέτασμα καπνού» που έπιτρέπει την ύποχώρηση τού ζώου σέ περίπτωση κινδύνου. Νεότερες έρευνες απέδειξαν ότι τό μελάνι έχει άλλο σκοπό: παραθεί τὰ όσφορητικά νεύρα τού έχθρου. Αν τοποθετήσουμε μιά σουπιᾶ στό ένυδρείο ενός μικρού σκυλόψαρου, τό σκυλόψαρο έπιτίθεται άμέσως, άλλα μόλις ή σουπιᾶ έκτοξεύσει τό μελάνι της, ο έχθρος χάνει κάθε ενδιαφέρον, εγκαταλείπει την κατάδωξη καί φαίνεται σά ναρκωμένος. Δεν ξυπνάει από τή νύχτη του παρά δύο ή τρεις άργότερα, όταν τό μαύρο σύννεφο

έχει πιά πολλού διαλυθεί.

Άλλα τό καλύτερο καμουφλάρισμα τής σουπιᾶς είναι ή ικανότητά της ν' αλλάζει χρώματα. Σέ σύγκριση μέ τή σουπιᾶ, ο χαμαιλέον δεν είναι παρά ένας έρασιτέχνης τού χρωματισμού.

Η αλλαγή τού χρωματισμού στή σουπιᾶ γίνεται μέ την ταχύτητα ενός φανού τής τροχαίας (δύο τρίτα τού δευτέρου λεπτού). Οί φυσιοδίφες μετρούν την ταχύτητα τής αλλαγής τοποθετώντας τις σουπιές σ' έναν ύποβρύχιο διάκοσμο που περιέχει άντικείμενα διαφόρων χρωμάτων: χαλίκια, κοράλλα, άμμο, πράσινα φυλλάματα. Περνώντας μπροστά στί πέτρες, οί σουπιές γίνονται καστανές, μπροστά στα κοράλλα γίνονται κόκκινες, μπροστά στην άμμο κίτρινες, μπροστά στα φύλλα πράσινες — αν καί τὰ φύ-

λα δεν άνήκουν στό φυσικό περιβάλλον τού ζώου. Άκόμα καί στην άκνησία, τό δέρμα τής σουπιᾶς φαίνεται σά νά δέχεται άνεπαίσθητα χρωματικά κύματα. Τό χρώμα του δεν είναι ποτέ σταθερό καί όμοιόμορφο. Συνήθως, τό δέρμα φαίνεται «ριγέ» μέ καστανές καί γκριζές ραβδώσεις.

Πέρα από τις άμυντικές άνάγκες, ή αλλαγή τού χρώματος έκφράζει τὰ συναισθήματα τού ζώου. Τό αίμα τής σουπιᾶς, όπως καί τού χταποδιού, είναι γαλάζιο, άλλα τὰ πλοκάμια βάφονται κόκκινα όταν τό ζώο κυνηγάει τή λεία του. Άνήσυχη καί φοβισμένη, ή σουπιᾶ γίνεται πελιδνή, σχεδόν κατάλευκη, έκτός από δύο μαύρες κηλίδες στή οάχη της. Στην εποχή τών έρώτων, τό αρσενικό χρησιμοποιεί τὰ ζωηρότερα χρώματά του για νά σαγηνεύσει τό θηλυκό. Τό δέρμα του συνήθως άποκτά ραβδώσεις κίτρινες γαλάζιες, ματιές ή άσημένιες, ενώ τὰ μάτια του περιβάλλονται από κύκλους πορτοκαλίους ή κόκκινους. Τὰ δύο μακρότερα πλοκάμια του γίνονται βαθύπορφυρα καί κινούνται άπειλητικά μόλις έμφανισθεί κανένας άντίπληρος. Ο άντίπληρος όποιο-

31

Ο Φέλιξ είχε πάψει να παρακολουθεί. Ένοιωθε κουρασμένος, παράξενα άκεφος. Τό κεφάλι του χτυπούσε δυννηρά. Είχε αποκτήσει ένα θανάσιμο έλθρο, και μάλιστα δυνατό, αλλά όχι νέους φίλους. Έξακολουθούσε να είναι ο ξένος απ' τὸ Βερολίνο.

Τόβλεπε καθαρά πὸς ὁ Μύλλερ δὲ θὰ γινότανε ποτὲ φίλος του. Δὲν τοῦ ἐπιτρεπότανε νάχει φίλους. Εἶχε ἀρκετοὺς μελετάδες ὁ ἴδιος...

Οἱ σύμβουλοι ἔσπευξαν πίσω τις καρέκλες τους κι' ἐτοιμάστηκαν βιαστικοί νὰ φύγουν. Μονάχος ὁ Φέλιξ ἔσκυψε τὸ κεφάλι του καὶ τὸ στήριξε στὴν παλάμη του. Γιατὶ δὲν ἄφησε κάποιον ἄλλον ν' ἀντικρούει τὸν Κρουγκερ;... Τὴ στιγμή πού αὐτὸς χρειάζονταν τὴν βοήθειά του συμβουλίου γιὰ νὰ ἐκτελέσει τὰ «Πάθη»... Δὲν θάτανε εὐκολο...

Ένοιωσε παρατημένος, μόνος. "Αν τὸ καταλάβαινε τουλάχιστον ὁ Σέσιλ, ἀν σκενότανε σὸ πλεονό του, ἀν καταλάβαινε πὸς ἔπρεπε νὰ ἐκτελέσει τὰ «Πάθη» πὸς αὐτὸ ἦταν ἡ πραγματικὴ ἀτρία τοῦ ἐρχομοῦ του στὴ Λειψία. Ἀλλὰ ἐκείνη δὲν τὸ μπορούσε. Παράξενο, αὐτὴ πού εἶχε νοιώσει τὸ μυστηριώδες προαίσθημα, δὲν μπορούσε νὰ καταλάβει πὸς μιὰ στοίβα ἀπὸ κυτρινισμένα χαρτιά θὰ δίδανε σκοπὸ σὲ μιὰ ζωὴ. Τῆς εἶχε παιδεύει μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπ' τὰ «Πάθη», πᾶσιζε νὰ τὴν κάνει νὰ νοιώσει τὸ μεγαλεῖο αὐτοῦ τοῦ γιγάντιου ἔργου. Δίδασκε σὰ μάτια τῆς τὴν ἀναστάτωση. Φτωχούλα Ζιλέτ! Τῆς ἔχονταν πάρα πολλά. Μονάχα οἱ μεγάλοι ἔρωτες εἶναι ἀρκετά τυφλοὶ γιὰ νὰ γεννήσουν μεγάλη πίστη...

Ἀναρίγησε κουρασμένα κι' ἀρχίνησε νὰ μαζεύει τὰ χαρτιά του, ὅταν ἀνοίξε ἡ πόρτα. Ένας κλητήρας τοῦ ἔδωσε ἕνα σημεῖωμα κι' ἀποτραβήχτηκε δίχως λέξη. Ξεδιπλώσε τὸ χαρτὶ κι' οἱ τέσσερις λέξεις ξεπληθάναν σὰ μάτια του: «Θὰ τὸ πληρώσεις ἀκριβῶς».

Ήταν γραμμένο μ' ἀδέξια κεφαλαῖα καὶ δὲν ὑπῆρχε ὑπογραφή, ἀλλ' αὐτὸς κατάλαβε ἀπὸ ποῦν προερχότανε.

Μίλησε στοὺς συμβούλους γιὰ τὰ «Πάθη»; Ρώτησε ὁ Σέσιλ τὸ ἴδιο βράδυ, τὴν ὥρα τοῦ δείπνου.

Κούνησε τὸ κεφάλι του.

Δὲν εἶχε τὴν ἐξουσία.

Θάθελε νὰ μὴν τοῦ μιλήσει, νὰ μὴν ρωτήσῃ σχετικά μὲ τὸ συμβόλαιο.

Πῆγες τὸν Κάρολ σὸν κορτεῖο; ρώτησε γιὰ ν' ἀλλάξει κουβέντα. Ξέρεις πὸς δὲν εἶς χωνεῖ ἐτοιμὲς τίς μακρυνές μπούκιες. Τὸν δείχνουνε σὰν κορτεῖο.

Εἶναι τόσο μικρὸς ἀκόμα.

Εἶναι ὀχτὼ χρόνων. Δὲν νομίζεις πὸς εἶναι καιρὸς ν' ἀρχίσει νὰ μοιάζει μ' ἄνδρα;

Καλὰ, καλὰ, ἀποκρίθηκε πνιγοντας ἕνα ἀναστεναγμό. Ἀποῦ τὸ θέλεις.

Τὸ θέλει ἐκεῖνος. Μοῦ τὸ εἶπε μόνος του.

Χαμήλωσε τὰ μάτια τῆς σὲ μιὰ κνίση ὑπακοῆς. "Τότερα τοῦ εἶπε.

Λυπάμαι γιὰ τὰ «Πάθη». Ξέρω πόσο ἀγωνιάς γιὰ νὰ τὰ ἐκτελέσεις.

Τὴν κῆταξε τρυφερά. Κατμένη Ζιλέτ. Πασχίζει ἀκόμα νὰ εἶναι ἡ τέλεια σύζυγος, ἀμύνοντας τὸν ἄντρα τῆς νὰ κουδενιάσει γιὰ τίς δουλειές του.

Λυπάμαι κι' ἐγώ. Δὲν μᾶς ἀπομένει πολὺς καιρὸς, ἀν πρόκειται νὰ τὰ παίξουμε αὐτὴ τὴν ἀνοιξη, ὅπως θὰ τῷθελα. Ἀντὶ γι' αὐτὸ, χαομερόσαμε συζητώντας γιὰ τὸ ἥθος τῶν καλλιτεχνῶν...

Ἀλήθεια, ἔμπλεξα γιὰ καλὰ μὲ τὸν Κρουγκερ.

Ὁ εὐθυμὸς τόνος του δὲν τὴνε ἔε γέλασε.

Εμπλέξες; Καὶ γιατί; ρώτησε ἀνίσχυρ.

Γιὰ τὸ Σοπέν. Ὁ Κρουγκερ δὲν τὸν εὗρισκε ἀρκετὰ ἡθικὸ γιὰ νὰ ἐμφανιστεῖ ἐδῶ. Μὲ φούρκιζε τόσο, πὸς δὲν βάσταζε καὶ τοῦ τᾶψαλλα. Φυσικὰ δὲν τὸν συμπαθοῦσα ποτέ. Τὸ ξέρεις, πὸς ἦταν ὁ μόνος πὸς καταψήφισε τὸ διορισμό μου;

Ἀλήθεια; καὶ πὸς τέλειωσε ὁ καυγᾶς;

Ζεῖ ἀκόμα, ἀν εἶν' αὐτὸ πὸς σ' ἀνισχυεῖ, εἰρωνεύτηκε ἀπογοητευμένος.

Δὲν ἐννοῶ αὐτό, τοῦ εἶπε ἀνυπόμονα. Πὸς τέλειωσε ὁ καυγᾶς;

Μὲ τίς συντηρούμενες ἀνόητες ὑποκρίσεις. Ὁ Μύλλερ βουκότανε σὲ φόρμα. Εἶναι γεννημένος Πόντιος Πιλάτος. Ξέρεις, νὰ πῶμε, «Ελάτε, ἐλάτε παιδιά, μπορεῖ νὰ ἔχουμε τίς μικροδιαφορές μας, ἀλλὰ ὅλοι λατρεύουμε τὴν γέρινη Λειψία μας, ψέματα; Αὐτὸς ὁ τύπος τῆς κουβέντας. Παρὰ λίγο θὰ τῆς ἀνάφερνε γιὰ τὸ σημεῖωμα τοῦ Κρουγκερ, ἀλλὰ κρατήθηκε.

Μακάρι νὰ μὴν τοῦ εἶχες πᾶει κόντρα. Εἶναι τόσο σημαντικὸς ἄνθρωπος.

Ίσως θάπρεπε νὰ πάω νὰ ζητήσω συγγνώμη; Λὲς νὰ μὲ συγχωροῦσε, ἀν ἔπερτα γονατιστός;

Τὰ μάτια τῆς γίνανε παγερά.

Δὲν χρειάζεται νὰ γίνεσαι σαρκαστικός, τοῦ εἶπε μὲ σφιγμένα χεῖλια. Τὸ μόνο πὸς εἶπα εἶναι πὸς λυτήθηκα πὸς τᾶβαλες μαζί του.

Έχεις καλὴ καρδιά.

Χαμήλωσε τὰ ματόκλαδά τῆς καὶ τὸ πρόσωπό τῆς κλείστηκε σὲ μιὰ προσβεβλημένη μάσκα. "Τότερα ἀπ' αὐτὸ δὲν ἔαυαμίλησαν. Ἀπέφυγαν ὁ ἕνας τὸ βλέμμα τοῦ ἄλλου καὶ μόλις ταμπήσανε τὸ φαγητό τους. Σηκώθηκαν σιωπηλοὶ καὶ πέρασαν σὲ μελετητήριον.

Έξαινος ἀπόμεινε τεμπέλικα στὴν πολυθρόνα του, τεντώνοντας τὰ πόδια κοντὰ στὴ φωτιά.

Δὲν θὰ δουλέψεις ἀπὸψε; τὸν ρώτησε περνούοντας τὴ θελόνα τῆς.

Όχι. Δὲν ἔχω κέρφι.

Σιωπὴ ἔπεσε ἀνάμεσά τους.

Ἀν δὲν σκοπεῖς νὰ δουλέψεις, γιατί δὲν πᾶς νὰ κοιμηθεῖς, τοῖπε δίχως νὰ τὸν κυτᾶς. Φαίνεται κουρασμένος.

Εἴμαι μιὰ χαρά. Ἀποχάθηκε παρατηρώντας τὸ ποτήρι του μὲ τὸ κονιάκ. Τὸ ξέρεις, πὸς ἀν κυτᾶς τῆς τὴν κοιλότητα ἐνὸς κουταλιού, βλέπεις τὸν ἑαυτό σου ἀναποδογυρισμένο, τῆς εἶπε ἀναπάντεχα.

Θάτανε πολὺ καλὰ, τοῦ εἶπε μὴ ξέροντας τί νὰ πῇ. Εἴμαι σίγουρη πὸς θάτανε πολὺ ἐνδιαφέρον. Θὰ τὰ ξανακουβεντιάσουμε.

Πρόσεξε τὸ χλωμὸ σκελετωμένο του πρόσωπο, τὸ γεμάτο λαχτάρα καὶ τὰ μάτια τῆς μαλάκωσαν.

Εἶσαι κουρασμένος. Δουλεύεις πολὺ σ' αὐτὸ τὸ Ὁδεῖο. Δὲ βοήθεις κανέναν νὰ πάρει τὴ θέση τοῦ χεῖρ Σούταν;

Ίσως θάπρεπε νὰ δεῖς ἕνα γιατρό.

Ίσως νὰ πάω μιὰ ἀπ' αὐτὲς τίς μέρες. Ἡ ἔγνοια τῆς τὸν συγκίνησε. Τὸν ἀγαποῦσε λοιπόν... Ἀκούμπησε τὸ ποτήρι του σὲ τραπέζι καὶ στράφηκε σ' αὐτήν. Λυπάμαι, ἀγαπημένη μου, γιὰ ὅσα εἶπα σὲ τραπεζί.

Έκείνη ἔξακολούθησε νὰ ράβει.

Δὲν πειράζει.

Όχι, πειράζει. Ἐστ' ἔστω σωστὲς ἐρωτήσεις κι' ἐγὼ ἀπῆρξα ἀπότομος καὶ προσβλητικός. Ὡ, τουλάχιστον νὰ τὸν ἔβλεπε, νὰ ἐρχότανε νὰ κάτσει στὴν ἑγκαλιά του, ὅπως σὸ Ντύσελντορφ, ἰδὸν πρωτὶνὸ καιρό... Ἀγαπημένη μου.

Ναί;

Ἀγαπημένη, τώρα ἡ φωνὴ του παρακαλοῦσε, ὅταν παρουσιάσας τὰ «Πάθη» κι' ὕστερα, ἄς φύγουμε ἀπὸ τοῦτη τὴν πόλη.

Τι θὲς νὰ πῆς; Νὰ φύγουμε ἀπ' τὴ Λειψία;

Ναί. Μὲ μᾶς βοήθησε καθισμένος πλάι τῆς, μὲ τὸ πρόσωπο κοντὰ σὸ δικό τῆς. Ναί, ἀγάπη μου. Ἄς φύγουμε ἀπὸ δῶ. Τόσον καιρὸ λογαριάζω νὰ σὲ πῶ. Τώρα πᾶ ξέρω, γιατί ἤρθαμε στὴ Λειψία. Εἶχες δίκιο, πραγματικὰ ὁ Θεὸς μᾶς ἔστειλε ἐδῶ. Ἦθελε νὰ ἐκτελέσω τὰ «Πάθη», νὰ ξαναφέρω στὴ ζωὴ τοῦτο τὸ μεγαλειώδες ἔργο. Ἐν τᾶξει, θὰ τὸ παρουσιάσω κι' ὕστερα θάμαστε ἐλεύθεροι, θὰ μπορούμε νὰ φύγουμε.

Μαί, μὰ γιὰ ποῦ, Φέλιξ;

Γιὰ δουδιάποτε. Μποροῦμε νὰ περῶμε καμμιὰ βίλλα στὴ Ρώμη. Ὁχι μὲς στὴ Ρώμη, ἀλλὰ στοὺς λόφους. Ἐχεῖ μιὰν ὁ θεὸς μου. Δὲν φαντάζεσαι τί ὁμορφα πὸς εἶναι ἐκεῖ. Τὰ ἡλιοθαυλιέματα ἔχουν μιὰν ὁμορφιὰ πὸς δὲν τὴ βρίσκεις πουθενά. Ἡ, ἀν προτιμᾶς, θὰ μπορούσαμε νὰ νοικιάσουμε ἕνα παλάτι στὴ Βενετία. Ἐχεις δεῖ ποτέ σου τὸ Ριάλτο σὲ τὸς φῶς τοῦ φεγγαριοῦ;

Όχι. Καὶ τὰ παιδιά;

Θὰ τὰ πάρουμε μαζί μας. Στὴν Ἰταλία ἔχουν περίφημα σχολεῖα.

Θὲς νὰ πῆς — ἡ κατάπληξή τῆς τώρα γινότανε ἐκνευρισμός — πὸς θὰ μείνουμε στὴν Ἰταλία σ' ὅλη μας τὴ ζωὴ; Καὶ βέβαια ὄχι. Θὰ μπορούσαμε νὰ ταξιδεύουμε. Πὸς θὰ σοῦ φαινότανε νὰ πηγαίναμε στὴν Ἀμερικὴ; Μὲ παρακαλοῦν νὰ πάω στὴ Νέα Ὑόρκη νὰ διευθύνω τὰ ἔργα μου. Ξέρω, ξέρω... νομίζεις, πὸς δὲν ὑπάρχουν παρὰ Ἐρυνθίδες μοῖαι ἐκεῖ, ἀλλὰ ἔχεις λάθος. Ἡ Νέα Ὑόρκη εἶναι μιὰ μεγάλη πόλη. Ἡ σὲ Λονδῖνο; Ἡ στὴν Πιερρούπολη; Δὲν θάθελες νὰ δεῖς τὴ Ρωσία; Τῆς ἐκκλησιάζεις μὲ τοὺς τρούλους, τίς τρύγκες, τοὺς χωρικοὺς μὲ τοὺς γονινοὺς σκούφους...

Τὰ λόγια του κρεμίστηκαν σὸν ἄερα, παρακαλώντας γιὰ μιὰν ἐνθαρρυντικὴ ἀνταπόκριση. Ἐκείνη ἤξερε πὸς ἔπρεπε κάτ νὰ πῇ, νὰ τοῦ δώσει μιὰ λέξη ἐλπίδας. Ἀλλὰ τί μπορούσε νὰ πῇ κατὰ τὸς τέτοιες ἀνοησίες! Τὶ πράγματα νεῖς σὲ τέτοιες ἐλπίδες! Ἐδειχνε εὐχαριστημένος μὲ σκεφτότατο! Ἐδειχνε εὐχαριστημένος μὲ τὴ ζωὴ του, καί, ξαφνικὰ, ἔσπευσε σὲ τρέλλες. Πότε — πότε ἐνοιῶθε πὸς δὲν τότε γνώριζε καθόλου...

Θάτανε πολὺ καλὰ, τοῦ εἶπε μὴ ξέροντας τί νὰ πῇ. Εἴμαι σίγουρη πὸς θάτανε πολὺ ἐνδιαφέρον. Θὰ τὰ ξανακουβεντιάσουμε.

Πρόσεξε τὸ χλωμὸ σκελετωμένο του πρόσωπο, τὸ γεμάτο λαχτάρα καὶ τὰ μάτια τῆς μαλάκωσαν.

Εἶσαι κουρασμένος. Δουλεύεις πολὺ σ' αὐτὸ τὸ Ὁδεῖο. Δὲ βοήθεις κανέναν νὰ πάρει τὴ θέση τοῦ χεῖρ Σούταν;

Ίσως θάπρεπε νὰ δεῖς ἕνα γιατρό.

Ίσως νὰ πάω μιὰ ἀπ' αὐτὲς τίς μέρες. Ἡ ἔγνοια τῆς τὸν συγκίνησε. Τὸν ἀγαποῦσε λοιπόν... Ἀκούμπησε τὸ ποτήρι του σὲ τραπέζι καὶ στράφηκε σ' αὐτήν. Λυπάμαι, ἀγαπημένη μου, γιὰ ὅσα εἶπα σὲ τραπεζί.

Έκείνη ἔξακολούθησε νὰ ράβει.

Δὲν πειράζει.

Όχι, πειράζει. Ἐστ' ἔστω σωστὲς ἐρωτήσεις κι' ἐγὼ ἀπῆρξα ἀπότομος καὶ προσβλητικός. Ὡ, τουλάχιστον νὰ τὸν ἔβλεπε, νὰ ἐρχότανε νὰ κάτσει στὴν ἑγκαλιά του, ὅπως σὸ Ντύσελντορφ, ἰδὸν πρωτὶνὸ καιρό... Ἀγαπημένη μου.

Ναί;

Ἀγαπημένη, τώρα ἡ φωνὴ του παρακαλοῦσε, ὅταν παρουσιάσας τὰ «Πάθη» κι' ὕστερα, ἄς φύγουμε ἀπὸ τοῦτη τὴν πόλη.

Τι θὲς νὰ πῆς; Νὰ φύγουμε ἀπ' τὴ Λειψία;

Ναί. Μὲ μᾶς βοήθησε καθισμένος πλάι τῆς, μὲ τὸ πρόσωπο κοντὰ σὸ δικό τῆς. Ναί, ἀγάπη μου. Ἄς φύγουμε ἀπὸ δῶ. Τόσον καιρὸ λογαριάζω νὰ σὲ πῶ. Τώρα πᾶ ξέρω, γιατί ἤρθαμε στὴ Λειψία. Εἶχες δίκιο, πραγματικὰ ὁ Θεὸς μᾶς ἔστειλε ἐδῶ. Ἦθελε νὰ ἐκτελέσω τὰ «Πάθη», νὰ ξαναφέρω στὴ ζωὴ τοῦτο τὸ μεγαλειώδες ἔργο. Ἐν τᾶξει, θὰ τὸ παρουσιάσω κι' ὕστερα θάμαστε ἐλεύθεροι, θὰ μπορούμε νὰ φύγουμε.

Μαί, μὰ γιὰ ποῦ, Φέλιξ;

Γιὰ δουδιάποτε. Μποροῦμε νὰ περῶμε καμμιὰ βίλλα στὴ Ρώμη. Ὁχι μὲς στὴ Ρώμη, ἀλλὰ στοὺς λόφους. Ἐχεῖ μιὰν ὁ θεὸς μου. Δὲν φαντάζεσαι τί ὁμορφα πὸς εἶναι ἐκεῖ. Τὰ ἡλιοθαυλιέματα ἔχουν μιὰν ὁμορφιὰ πὸς δὲν τὴ βρίσκεις πουθενά. Ἡ, ἀν προτιμᾶς, θὰ μπορούσαμε νὰ νοικιάσουμε ἕνα παλάτι στὴ Βενετία. Ἐχεις δεῖ ποτέ σου τὸ Ριάλτο σὲ τὸς φῶς τοῦ φεγγαριοῦ;

Όχι. Καὶ τὰ παιδιά;

Θὰ τὰ πάρουμε μαζί μας. Στὴν Ἰταλία ἔχουν περίφημα σχολεῖα.

Θὲς νὰ πῆς — ἡ κατάπληξή τῆς τώρα γινότανε ἐκνευρισμός — πὸς θὰ μείνουμε στὴν Ἰταλία σ' ὅλη μας τὴ ζωὴ; Καὶ βέβαια ὄχι. Θὰ μπορούσαμε νὰ ταξιδεύουμε. Πὸς θὰ σοῦ φαινότανε νὰ πηγαίναμε στὴν Ἀμερικὴ; Μὲ παρακαλοῦν νὰ πάω στὴ Νέα Ὑόρκη νὰ διευθύνω τὰ ἔργα μου. Ξέρω, ξέρω... νομίζεις, πὸς δὲν ὑπάρχουν παρὰ Ἐρυνθίδες μοῖαι ἐκεῖ, ἀλλὰ ἔχεις λάθος. Ἡ Νέα Ὑόρκη εἶναι μιὰ μεγάλη πόλη. Ἡ σὲ Λονδῖνο; Ἡ στὴν Πιερρούπολη; Δὲν θάθελες νὰ δεῖς τὴ Ρωσία; Τῆς ἐκκλησιάζεις μὲ τοὺς τρούλους, τίς τρύγκες, τοὺς χωρικοὺς μὲ τοὺς γονινοὺς σκούφους...

Τὰ λόγια του κρεμίστηκαν σὸν ἄερα, παρακαλώντας γιὰ μιὰν ἐνθαρρυντικὴ ἀνταπόκριση. Ἐκείνη ἤξερε πὸς ἔπρεπε κάτ νὰ πῇ, νὰ τοῦ δώσει μιὰ λέξη ἐλπίδας. Ἀλλὰ τί μπορούσε νὰ πῇ κατὰ τὸς τέτοιες ἀνοησίες! Τὶ πράγματα νεῖς σὲ τέτοιες ἐλπίδες! Ἐδειχνε εὐχαριστημένος μὲ σκεφτότατο! Ἐδειχνε εὐχαριστημένος μὲ τὴ ζωὴ του, καί, ξαφνικὰ, ἔσπευσε σὲ τρέλλες. Πότε — πότε ἐνοιῶθε πὸς δὲν τότε γνώριζε καθόλου...

Θάτανε πολὺ καλὰ, τοῦ εἶπε μὴ ξέροντας τί νὰ πῇ. Εἴμαι σίγουρη πὸς θάτανε πολὺ ἐνδιαφέρον. Θὰ τὰ ξανακουβεντιάσουμε.

Πρόσεξε τὸ χλωμὸ σκελετωμένο του πρόσωπο, τὸ γεμάτο λαχτάρα καὶ τὰ μάτια τῆς μαλάκωσαν.

Εἶσαι κουρασμένος. Δουλεύεις πολὺ σ' αὐτὸ τὸ Ὁδεῖο. Δὲ βοήθεις κανέναν νὰ πάρει τὴ θέση τοῦ χεῖρ Σούταν;

Ίσως θάπρεπε νὰ δεῖς ἕνα γιατρό.

Ίσως νὰ πάω μιὰ ἀπ' αὐτὲς τίς μέρες. Ἡ ἔγνοια τῆς τὸν συγκίνησε. Τὸν ἀγαποῦσε λοιπόν... Ἀκούμπησε τὸ ποτήρι του σὲ τραπέζι καὶ στράφηκε σ' αὐτήν. Λυπάμαι, ἀγαπημένη μου, γιὰ ὅσα εἶπα σὲ τραπεζί.

Έκείνη ἔξακολούθησε νὰ ράβει.

Δὲν πειράζει.

"ΓΚΟΣΤΑ ΜΠΕΡΛΙΓΚ"

Ἡ Σέλμα Λάγκερλαιφ (1858 — 1940) στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς τῆς

Ὁ «Θρύλος τοῦ Γκόστα Μπέρλιγκ» εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα μυθιστορήματα τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας — ἕνα ἔργο πὸς μπορεῖ νὰ σταθεῖ πλάι στὰ μεγάλα ἔργα ἀριστοτεχνίας. Καὶ συγγραφέας του εἶναι μιὰ γυναίκα, ἡ Σουηδέζα Σέλμα Λάγκερλαιφ (1858 — 1940) πὸς πέθανε πρὶν ἀπὸ 21 χρόνια φορτωμένη τιμὲς καὶ δόξες — εἶχε πάρει τὸ Βραβεῖο Νόμπελ τῆς λογοτεχνίας τὸ 1909 — ἀλλὰ δυστυχισμένη. Δὲν εἶχε παντρευθεῖ ποτέ, εἶχε μείνει γεροντοκόρη. Ἡ τρυφερὴ καρδιά τῆς εἶχε μείνει πιστὴ σὲ μιὰ σκιά: στὴν ἀνάμνηση ἐνὸς νεαροῦ ἀγνωστοῦ πὸς κάποτε εἶχε περάσει ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς. Ἦταν ὁ μοναδικὸς καὶ ὁ αἰώνιος ἔρωτάς τῆς. Γιὰ τὴ Λάγκερλαιφ ἦταν μιὰ τραγωδία — γιὰ τὴ λογοτεχνία, ὅμως, μιὰ μεγάλη στιγμή: γιατί ὁ ἀγνωστὸς νέος ἔγινε, μὲ τὴ λογοτεχνικὴ μετουσίωση, ὁ Γκόστα Μπέρλιγκ, ὁ ἥρωας αὐτὸς πὸς ἔδωσε τὸ νόημα τοῦ ἕνα ἀπὸ τὰ κορυφαῖα μυθιστορήματα τοῦ αἰῶνα μας. Ἡ ἱστορία τοῦ δυστυχισμένου αὐτοῦ ἔρωτα εἶναι ἀφάνταστα ρομαντικὴ καὶ ἐξηγεῖ ἴσως τὸ ρομαντισμὸ πὸς πλημμυρίζει τὸ μυθιστόρημα.

Εἶναι πολὺ ζήτη σὸς θαγόνι. Ένας φοιτητὴς μισοκοιμόταν σὲ μιὰ γωνιά. Ἀντίκρου τοῦ καθόταν μιὰ ἀδύνατη ξανθεὴ κοπέλλα, πὸς εἶχε τὰ μαλλιά τῆς χτενισμένα κότσο. Ἡ κοπέλλα κύτταζε ἀπὸ τὸ παράθυρο τὰ δάση τῆς Σουηδίας, πὸς ἦσαν θαμμένα κάτω ἀπὸ τὸ χιόνι τὴν ἡμέρα ἐκείνη τοῦ Ἰανουαρίου 1873.

Ἡ Σέλμα Λάγκερλαιφ, πὸς ἦταν μόλις 15 χρόνων, εἶχε φύγει τὸ πρωῒ ἀπὸ τὸ παλιὸ ἀρχοντικὸ τῶν γονέων τῆς. Πήγαινε σὲ μιὰ θεία τῆς στὴ Στοκχόλμη γιὰ νὰ περάσει κοντὰ τῆς ἕνα ἑξάμηνο. Ὁ ἀδελφὸς τῆς Δανιήλ, πὸς κοιμόταν ἀπέναντί τῆς, τὴ συνώδεσε σὲ ταξίδι καὶ ἐπέστρεψε σὸς πανεπιστήμιο τῆς Οὐψάλας γιὰ νὰ συνεχίσει τίς σπουδές του.

Ἡ ρομαντικὴ ἱστορία ἐνὸς ἀριστοφυῆματος τῆς Σέλμα Λάγκερλαιφ.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΙ

Ἡ ΚΟΠΕΛΛΙΤΣΑ, ἦταν λυπημένη πὸς εἶχε ἀφήσει τὴν πατρίδα τῆς, τὸ Φερμλάντ μὲ τίς λίμνες, τὰ ποτάμια καὶ τὰ δάση πὸς περιστοιχίζαν τὸ παλιὸ ρομαντικὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Μαρμπάκα. Ξαφνικὰ, νοιώθοντας ὅτι τὴν κύτταζαν, σήκωσε τὸ κεφάλι. Στὴν πόρτα τοῦ διαμερίσματος στεκόταν ἕνας νέος, ἕνας συμφοιτητὴς τοῦ ἀδελφοῦ τῆς. Χαμογέλασε στὴ Σέλμα καὶ τὸ χαμόγελό του, γεμάτο κατανόηση καὶ εὐγένεια, ζέστανε τὴν καρδιά τῆς κοπέλλας. Ὁ νέος τὴν πλησίασε κι' ἄρχισε νὰ τῆς μιλά μὲ πολλὴ φυσικότητα. Τῆς διηγήθηκε τὰ ταξίδια του σὲ ἑξωτερικὰ, τὴν παραμονὴν του στὴ Νορβηγία, ὅπου εμεναν οἱ γονεῖς του, τίς σπουδές του στὴν Οὐψάλα. Πρὸ πάντων, ὅμως, τῆς μίλησε γιὰ τὴ Στοκχόλμη, γιὰ τὴ Βενετία αὐτὴ τοῦ Βορρα, πὸς ἦταν ἐρωτευμένος μαζί τῆς, γιὰ τὰ δώδεκα νησιά τῆς ἀνάμεσα στὴ λίμνη Μαϊλάρ καὶ στὴ Βαλτική. Τῆς μίλησε γιὰ τίς παλιές συνοικίες τῆς Στοκχόλμης πὸς εἶχαν διατηρήσει τὰ στενά δρομάκια τοῦ Μεσαίωνα, τῆς περιέγραψε τὸ βασιλικὸ παλάτι πὸς καθρεφτίζεται στὰ μαῦρα νερά τοῦ Στραπμπερ πὸς τὸ φρουροῦσαν στρατιώτες μὲ σκούρα μπλε στολή καὶ πὸς ἡ ἀπεραντὴ τοῦ αἵθουσα τελετῶν λεγόταν «Ἡ ἄσπρη θάλασσα».

Μιὰ φορὰ — εἶπε — ἦμουν καλεσμένος σὲ μεγάλο χορὸ... Στὰ λόγια αὐτά, ὅμως, τὰ μάτια του ἔγιναν δειροπτόλα καὶ δὲν συνέχισε τὴ διήγησή του.

Ἡ Σέλμα ἔπινε τὰ λόγια του καὶ τὸ στενὸ πρόσωπό τῆς στρεφόταν, καταμαγεμένο, πρὸς τὸ φοιτητὴ. Ἦταν ἀκόμα κάτω ἀπὸ τὴ γοητεία τοῦ ὅταν τὸ τραῖο σταμάτησε. Ἀποῦ φίλησε τὸ χέρι τῆς Σέλμας, ὁ νεαρὸς Νορβηγὸς κατέβηκε, ἀπομακρύνθηκε, χάθηκε...

Έκείνη τὴν ἡμέρα, ὅμως, ἡ Σέλμα Λάγκερλαιφ εἶχε δώσει τὴν καρδιά τῆς. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα εἶχε γεννηθεῖ — χωρὶς νὰ τὸ ξέρει ἡ ἴδια — ὁ ἥρωας πὸς θὰ τὸν ἔκανε ἀθάνατο «Ὁ θρύλος τοῦ Γκόστα Μπέρλιγκ».

Ἡ ἑνα φίλι ἀπὸ μακριὰ

Τὸ ἸΔΙΟ βράδυ ἡ Σέλμα ἔγραφε στὸ «Ἡμερολόγιό» τῆς: «Εἶναι ὁμορφος, ἔχει καστανὰ κατσαρά μαλλιά πὸς μιὰ τούφα τους πέφτει σὲ μὲτωπό του ὅταν μιλά καὶ κουνιέται. Τὰ μάτια σπιθοβολοῦν σὰ μαῦρα διαμάντια».

Οἱ μέρες πὸς πέρασαν ἔπειτα ἦσαν γιὰ τὴ Σέλμα γεμάτες ἀπὸ ἕνα μοναδικὸ ὄνειρο: νὰ τὸν ξαναδεῖ. Καὶ καθὼς καμμιὰ φορ

Να γιατί οι θεοί γονείς του νέου — που ήταν Νορθήγος — ήθελαν να του δώσουν σουηδική αγωγή. Όσο για τον ίδιο, άγνωστες ασφαλώς τη βασιλική καταγωγή του πραγματικού πατέρα του.

Η Σέλμα αντ'μετάπιζε ένα πρόβλημα: δεν είχε αμφιβολία ότι θα ξαναβλεπε το φοιτητή της — έπρεπε, όμως, να του αποκαλύψει την καταγωγή του. Ένωσε ένα άκατανίκητο πείρασμο να το κάνει. Φοδότην, όμως, μήπως κάνει δυστυχισμένο το φοιτητή προκαλώντας αναταραχή στην ψυχή του ενώ αυτός ήταν ασφαλώς ευτυχισμένος κοντά στους θετούς γονείς του. Η Σέλμα αποφάσισε, λοιπόν, να κρατήσει το μυστικό της και να το θάψει στο προσωπικό της ηθσαυροφυλάκιο, δηλαδή στο «Ημερολόγιό» της.

Ο άρροβωνιαστικός μιας άλης

ΑΛΛΟΙΜΟΝΟ! ο πόνος παραμένει τη Σέλμα. Μια μέρα την κάλεσαν σ' ένα φιλικό σπίτι. Έτσι έπαιξαν διάφορα παιχνίδια που ήταν τότε της μόδας και η Σέλμα κρύφθηκε κατά τύχη στο δωμάτιο της. Ήταν, μιας δ' μορφής κοπέλλας που έμενε οικότροφη στο φιλικό εκείνο σπίτι. Και στο δωμάτιο εκείνο, επάνω σ' ένα τραπέζι ακριβώς, ήταν η φωτογραφία του φοιτητή. Η Σέλμα είχε ήδη ακούσει να λένε ότι ο άρροβωνιαστικός της Ίντα θα έρχόταν σ' εκείνη την εστιαστική.

Τότε η Σέλμα ένοιωσε πάλι να την πλημμυρίζει η απελπισία που την προκαλούσε η αναπηρία της: γιατί κούτσαινε. Αφ' ότου είχε συναντήσει το φοιτητή στο τραίνο, είχε κατορθώσει να ξεχάσει σχεδόν την αναπηρία της. Τώρα, όμως, καταλάβαινε ξαφνικά ότι είχε ξεγελήσει τον εαυτό της με αυταπάτες. Η Ίντα κι' ο φοιτητής ήταν καμώμενοι ο ένας για τον άλλο κι' αυτή ήταν μια μικρή ανόητη... Ωστόσο η διαπίστωση αυτή δεν επηρέασε τον έρωτά της. Η Σέλμα, όμως, έτρεμε μήπως δεν μπορέσει να συγκρατήσει τα αισθήματά της όταν «έκείνος» θαρχόταν και θα βρισκόταν εκεί, κοντά στην Ίντα.

Έτσι, για πρώτη φορά, ευχήθηκε μ' όλη τη δύναμη της ψυχής της, να μη έρχόταν ο αγαπημένος της. Και άνασσε με ανακούφιση όταν τελείωσε η επερίδα χωρίς να φανεί ο άρροβωνιαστικός της Ίντα.

Έπειτα οι μήνες πέρασαν. Η αναμνηση του φοιτητή γέμιζε πάντοτε την καρδιά της Σέλμας Λάγκερλαιφ. «Αν τον ξανασυναντούσα» έγραφε στο «Ημερολόγιό» της «θα ανασταναίνω τόσο πολύ, ώστε θα λιποθυμούσα».

Κάπου κάπου δοκίμαζε να λογικευθεί. Έπαναλάμβανε στον εαυτό της ότι εκείνο που ήθελε προ πάντων ήταν να γίνει συγγραφέας και ότι δεν θα παντρευόταν ποτέ — ούτε τον πολυαγαπημένο της, ούτε κανέναν άλλο.

Άλλες φορές προσπαθούσε να πείσει τον εαυτό της ότι τα αισθήματά της για το φοιτητή ήταν μόνο φιλία. Αυτό που θα ήθελε — έγραφε στο «Ημερολόγιό» της — είναι να είχα μαζί του μια μακρυά και ωραία συνομιλία, όπως έ-

κείνη που είχαμε στο τραίνο». Έφθασε ο Απρίλιος, χωρίς να τον ξαναδεί. Στις 30 Απριλίου ήταν η γιορτή της άνοιξης. Η Σέλμα είχε πρόσκληση από τον αδελφό της Δανιήλ να πάει στην Ουμπλά για το μεγάλο αυτό πανηγύρι.

Η τελευταία συνάντηση

ΜΙΑ άνθρωποθάλασσα από νέους, που φορούσαν άσπρα κασκέτα, άνέβαινε προς τον παλιό πύργο, τραγουδώντας το τέλος του χειμώνα, τον έρχομο της άνοιξης και των ξάστερων νυκτών. Η Σέλμα, που είχε ακόμα την ελπίδα να ξαναδεί το φοιτητή της, στεκόταν κάπως αποτραυγμένη και το βλέμμα της έρευνούσε άχρηστα το πλήθος που περνούσε.

Ξαφνικά, τον είδε. Ήταν μόνος σε μια γωνιά, στηριγμένος σ' ένα δένδρο. Φαινόταν αδυνατισμένος, έμοιαζε να καίει από εσωτερικό πυρετό που θόλωνε το βλέμμα του και στο μετωπί του ήταν κολλημένη η καστανή τούφα που η Σέλμα την αγαπούσε τόσο πολύ. Η Σέλμα είδε τότε ότι ο πολυαγαπημένος της φαινόταν όχι μόνο άρρωστος, αλλά και φοβερά λυπημένος και κουρασμένος. Κυττάχθηκαν κι' η Σέλμα νόμισε μια στιγμή ότι ο νέος θάτρεχε κοντά της, ούτε η ίδια όμως δεν έκανε ένα βήμα προς αυτόν γιατί μια φωνή, μέσα της, ψιθύριζε ότι ήταν τρελή και ότι δεν θα ξαναβλέπονταν ποτέ πλέον.

Νέοι που γελοούσαν και θορυβούσαν πέρασαν ανάμεσα σ' εκείνον και σ' εκείνη. Τα δάκρυα βόλωσαν την όραση της Σέλμας. Τά σφόγγισε με χέρι που έτρεμε, αλλά όλα είχαν τελειώσει: ο νέος δεν ήταν πια εκεί και η Σέλμα ήξερε κιόλας ότι τον είχε ιδεί για τελευταία φορά.

Ο θρύλος του Κόστα Μπέρλιγκ

ΚΑΙ πραγματικά η Σέλμα Λάγκερλαιφ δεν ξανάδε ποτέ πια το φοιτητή — που δεν ήξερε καν τ' όνομά του — κι' από τότε έρωτά της εκείνο κράτησε μόνο τη διάθεση για τελειότητα και την απόφαση να μη δοθεί

ποτέ σε άλλον. Δεν παντρεύθηκε και έγινε, όπως το επιθυμούσε, συγγραφέας με παγκόσμια φήμη.

Τα διηγήματά της, τα μυθιστορήματά της, οι νουβέλλες της έκαναν τη Σέλμα Λάγκερλαιφ ένα από τα μεγάλα ονόματα όχι μόνο της σκανδιναβικής, αλλά και της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Το άριστουργηματικό διήγημά της «Νίλη Χόλγκερσον», η θαυμαστή ιστορία ενός αγοριού που πετά πάνω από τη Σουηδία καθόλα σε μια χήνα, μεταφράστηκε σε 25 γλώσσες. Το 1909 η Σέλμα Λάγκερλαιφ υπήρξε ο πρώτος συγγραφέας της Σουηδίας που τιμήθηκε με το Βραβείο Νόμπελ της λογοτεχνίας.

Το άριστούργημά της μένει, ωστόσο, το πρώτο μυθιστόρημά της: «Ο θρύλος του Γκόστα Μπέρλιγκ» — ένα από τα ωραιότερα και πιο ρομαντικά έργα του τέλους του 19ου αιώνα. Ο Γκόστα Μπέρλιγκ είναι ένας ποιητής νέος, ψηλός, λυγρός, με άστραφτερη όμορφα, αλλά συνάμα και «ό πιο δυνατός κι' ο πιο αδύνατος από τους ανθρώπους». Μια γυναίκα περιγράφει έτσι μόνο τον άνδρα που αγάπησε περισσότερο.

Πραγματικά πολλοί προσπάθησαν να ανακαλύψουν ποιός έχει εμπνεύσει στη Σέλμα Λάγκερλαιφ την προσωπικότητα του Γκόστα Μπέρλιγκ — του ρομαντικού αυτού ποιητή. Η ίδια η συγγραφέας αρνήθηκε πάντοτε ν' απαντήσει στις ερωτήσεις που της έκαναν. Μόνο όταν ήταν πια έβδομητάτα έτών, λίγο έλειψε να εκμυστηρευτεί το μυστικό στη φίλη και διογρόφο της Έλιν Βαϊγκνερ, αλλά την τελευταία στιγμή άλλαξε γνώμη.

Ωστόσο όλοι οι κριτικοί, όλοι οι μελετητές του έργου της, και όλοι οι φανατικοί αναγνώστες της, που είναι αναρίθμητοι στον κόσμο, είναι βέβαιοι σήμερα (που έχει έκδοσει το «Ημερολόγιό» της) ότι ο Γκόστα Μπέρλιγκ δεν είναι παρά η λογοτεχνική μεταστροφή του άγνωστου φοιτητή, του νέου που υπήρξε ο μοναδικός έρωτάς της Σέλμας Λάγκερλαιφ. Ο φοιτητής ήταν πραγματικά ο έγγονος ενός βασιλιά: Ούτε η Σέλμα, ούτε κανένας δεν το έμαθε ποτέ. Έγινε, όμως χάρη στη Σέλμα Λάγκερλαιφ κάτι περισσότερο και καλύτερο από οποιοδήποτε βασιλόπουλο: ένα από τα πιο ζωντανά κι' αγαπητά πρόσωπα του παγκόσμιου μυθιστορήματος.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

Οι θηλυκοί δήμιοι της Φλωρίδας

Ο δήμιος της πολιτείας της Φλωρίδας πέθανε πρόσφατα και προκηρύχθηκε διαγωνισμός για την κατάληψη της αξιοζήλευτης θέσεως. Προς γενική κατάπληξη, από τους 97 υποψηφίους που υπέβαλαν αιτήσεις, οι 85 ήταν γυναίκες!

Η επιτροπή που ανέλαβε να εξετάσει τα «προσόντα» των υποψηφίων, διεπίστωσε πως οι περισσότερες από τις γυναίκες που φλοδοξούσαν να γίνουν δήμιες ήταν διαzeugμένες. Αυτό που τις τραβούσε στο «επάγγελμα» δεν ήταν τόσο οι αποθήκες του δημίου, όσο η ανάγκη της εκδικήσεως: Ένας άνδρας είχε αναστατώσει τη ζωή τους, είχε ποδοπατήσει την ευτυχία τους... Ως δήμιες, θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν τη μνησικακία που έτρεφαν απέναντι όλων των ανδρών. Έιλάχιστες από τις υποψήφιες δήλωσαν ότι επιζητούν αυτή τη θέση από περιέργεια, επειδή ήταν κάτι το ασυνήθιστο και ενδιαφέρον.

Άλλ' η επιτροπή επίλογής, που απέτειλετο μόνο από εκπροσώπους του ισχυρού φύλου, απέριψε όλες τις αιτήσεις των γυναικών και διάλεξε τελικά έναν άνδρα.

ΜΑΝΤΩ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ

Η πιο όμορφη, η πιο καλλιεργημένη και πιο δυστυχισμένη ήρωίδα της Έλληνικής Έπαναστάσεως.

Κ. ΚΑΙΡΟΦΥΛΑ

ΜΕΣΑ στις ήρωίδες του Εικασίνα, που έπαιξαν εξαιρετικό ρόλο κατά την ελληνική επανάσταση, η Μαντώ Μαυρογένη ήταν η πιο πολιτισμένη και μορφωμένη άρχοντισσα. Καταγόταν από μια πλούσια οικογένεια, που διακρίθηκε στην υπηρεσία της Υψηλής Πύλης της Τουρκίας. Πολλά μέλη της είχαν καταλάβει άνωτα αξιώματα, όπως ο Νικόλαος Μαυρογένης, ήγεμόνας της Μολδοβλαχίας και ο σπαθάρης Κωνσταντίνος Μαυρογένης. Ο πατέρας της Νικόλαος έπλουτισε σημαντικά από το εμπόριο που έκανε στο Τριέστι. Εκεί γνώρισε τον περίφημο Λάμπρο Καστάνη και τον συνένδραμε στις επαναστατικές επιχειρήσεις του κατά της Τουρκίας. Στο Τριέστι γεννήθηκε κι' η Μαντώ, πιθανότατα το 1796. Το περίεργο αυτό όνομά της, Μαντώ, είναι υποκοριστικό του «Μανταλούσα», όπως λεγόταν την εποχή εκείνη στις Κυκλάδες η «Μαγδαληνή», κατά παραφορά του Ιταλικού ονόματος. Η Μαντώ σπούδασε σε κολλέγιο του Τριεστιού και μιλούσε Ιταλικά και τουρκικά, εκτός από τη μητρική της γλώσσα. Κατέγινε στην αρχαία ελληνική φιλολογία και ιστορία, την οποία διάβαζε με περιφάνεια. Ήταν ωραιότατη, με μαύρα φωτεινά μάτια. Οι Τριεστινοί βλέποντάς την να περπατάει λυγρή στους δρόμους. Έλεγαν:

— Λά μπέλα Γκρέκα!

Το 1809 η οικογένειά της γύρισε στη πατρίδα της Μύκονο. Αργότερα πληροφορήθηκε κρυφά από τον πατέρα της, ένθουσιώδη πατριώτη, ότι συστήθηκε η Φιλική Έταιρία και ότι ετοιμαζόταν η ελληνική επανάσταση. Όταν, τέλος, μαθαίνει ότι στο Μαριά σκημάθηκε η σημαία της ελευθερίας, η Μαντώ καλεί σε συμβούλιο τους προύχοντες της Μύκονο και τους μιλεί με τόση εύγλωττία, τους ένθουσιάζει τόσο πολύ, ώστε πριν τα μέσα του Απριλίου του 21 κηρύχθηκε επίσημος η επανάσταση και στη Μύκονο. Αμέσως αρμάτωσαν δικούς τους καράβια και τα έστειλαν με ναύτες και χρήματα στο ναύαρχο Τομπάζη. Κατά την αναχώρηση των καραβιών οι Μυκονιάτες, μ' επί κεφαλής τη Μαντώ, τους αποθέωσαν.

✱

Η ΠΡΟΝΟΗΤΙΚΗ πατριώτισσα έσκέφθηκε ότι έπρεπε να λάβουν τα μέτρα τους, ώστε να είναι έτοιμοι ν' αποκορύψουν επιτυχώς πιθανή απόβαση Τούρκων. Έφτιασαν προς το σκοπόν αυτό ταμπούρια, χώρωναν την πόλη, και έφωδίασαν τους πολίτες με όπλα και

ιτολεμοφόδια, αγοράσμένα από χρήματα που έδωσε η Μαντώ. Όταν, μάλιστα, έμαθαν την καταστροφή της Χίου, οι Μυκονιάτες έλαβαν ακόμη περισσότερα προφυλακτικά μέτρα. Και τα συμβάντα απέδειξαν ότι οι προφυλάξεις τους δεν ήταν μάταιες. Γιατί στις 10 Οκτωβρίου 1821 ένα τουρκικό μπρίκι παρουσιάστηκε ξαφνικά μπροστά στη Μύκονο κι' έκαμε απόβαση. Στην παραλία όμως βρήκαν έτοιμους ν' αμυνθούν τους Μυκονιάτες, μ' επικεφαλής την ήρωική Μαντώ που φώναζε:

— Χτυπάτε τους! Θάνατος στους βαρβάρους, θάνατος στους άπιστους!

Σε λίγο, έπειτα από λυσώδη πάλη, οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να ξαναμπουν ντροπισσμένοι στο καράβι τους. Στο πεδίο της μάχης άφησαν 17 νεκρούς, 60 λαβωμένους και πολλά όπλα και λάφυρα. Έτσι τ' όνομα της Μαντώς γίνηκε περίφημο κι' έξω από τις Κυκλάδες κι' οι Μυκονιάτες την ανέκλυραν καπετάνιο.

Άλλοι άγανες άργότερα την τράδωξαν στο Πήλιο. Εκεί, μαζί με τόν ήρωικό Καρατάσο κι' άλλους καπετανέους, οι Μακεδόνες στάθηκαν στα σεντά του Πηλίου για να εμποδίσουν τόν Ισμαήλ, που κατέβαινε με δυνατά στρατό, έχοντας διαταγή του Σερασκέρη να καταλάβει το Βόλο και την περιοχή του, μαζί με το Βούλαρο Αβδουλά από το Σμόκοβο. Ο Ισμαήλ έπεσε στην παγίδα και οι Έλληνες έσφαξαν τρεις χιλιάδες, ενώ οι άλλες πέντε χιλιάδες έφυγαν βιαστικά και άτακτα για τη Λάρισα. Ο Ιστοριογράφος της ελληνικής επαναστάσεως Πουκεβίλ γράφει ότι «τέσσερις ήρωίδες, τών οποίων δυστυχώς δεν ξέρουμε τα όνόματα, γήγχαν από τόν λυμόν του Βόλου με τέσσερα καράβια, και, φέρνοντας φωτιά και σίδερο στ' άκρογιάλια του Όλύμπου, έσπειραν τόν τρόμο έως τη Θεσσαλονίκη». Η μία απ' αυτές τις ήρωίδες είναι χωρίς άλλο η Μαντώ.

✱

Η ΜΥΚΟΝΙΑΤΙΣΣΑ άνδρουνάικα αναγκάστηκε να γυρίσει έπειτα στο νησί της, γιατί γράμματα του θείου της την ειδοποιούσαν ότι ο τουρκικός στόλος ξανακατέβηκε στο Αιγαίο από τα Δαρδανέλλια και φοδότησε μήπως ξαναβεί στη Μύκονο. Έπομένως η παρουσία της ήταν αναγκαία για να άμυνθούν. Αμέσως η Μαντώ κατέβηκε στη Μύκονο, όπου οι κάτοικοι την υποδέχθηκαν με δάφνινο στεφάνι και τιμές. Μόλις έφτασε η Μαντώ κάλεσε τους προστάς του νησιού της κι' έλαβαν όλα τα

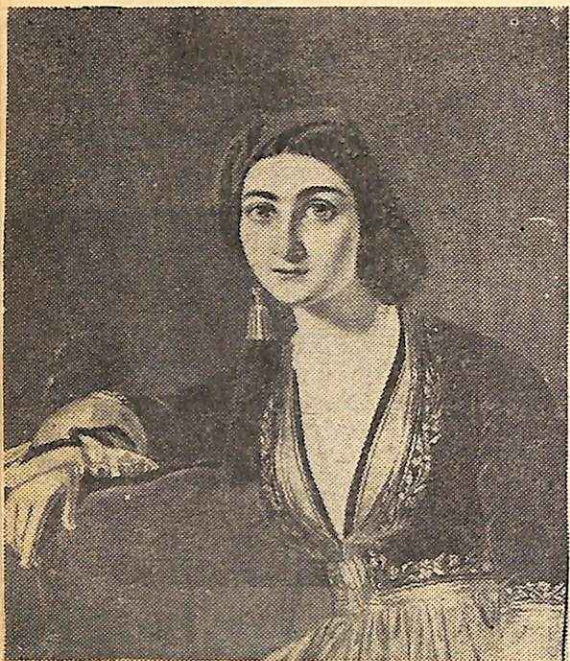
Η Μαντώ Μαυρογένους

προφυλακτικά μέτρα. Ευτυχώς η απειλή δεν πραγματοποιήθηκε κι' ο στόλος δεν τούς ενόχλησε. Έτσι, από τόν Αύγουστο του 1823 έως τα τέλη του 1824, η Μαντώ έμεινε στο νησί της, χωρίς έννοια να σταματήσει τη βοήθειά της χρηματοδοτώντας την επανάσταση που έλασσε λουθούσε στην άλλη Έλλάδα.

Στον έμφύλιο δίχασμο η Μαντώ έμεινε ουδέτερη. Πολλές φορές μεσολάβησε για να συμβιβάσει τους καπετανέους που μάχωναν.

Δεν είναι δυνατό να παρακολουθήσουμε την περιπετειώδη δράση της στις πολεμικές επιχειρήσεις όπου ακούραστη λάβαινε ενεργό μέρος και με τόν ένθουσιασμό της έδινε θάρρος στους άλλους. Ο Γάλλος Εύγενιος Βιλνέβ, που ήταν στο Μαριά το 1825 — 1826, γράφει στις «Αναμνήσεις» του:

«20 Σεπτεμβρίου 1825, Ναύπλιο. Βγαίνω από τη Γερουσία, όπου η ωραία και γενναία Μαντώ Μαυρογένη εξέθεσε τα παράπονά της για την άδιαφορία της κυβερνήσεως. Ζητούσε να της δώσουν τα μέσα να συγκροτήσει στράτευμα. Ο Μαυρο-

Η «Κόρη των Αθηνών», έργο του Θ. Βρυζάκη, βρίσκεται στη συλλογή Κουτλίδη.

κορδάτος της έκαμε κομπλιμέντα για την όμορφιά της, άλλ' εκείνη του απάντησε: «Περιττά τ'ά λόγια! Μάταιες οί κολακείες. Θέλω χρήματα για να οργανώσω στρατό και θα δώσω κατά του έχθρου!».

Η ΗΡΩΪΚΗ Μαντώ, που τόσο θαυμαστές της θα ήταν ευτυχισμένοι αν την παντρεύονταν, πιάστηκε τέλει. Κι' αγάπησε έναν άνθρωπο ασχηλός στα δίκτυα του παιδιού της Αφροίμο, αντιπαθητικό στη μορφή, αλλά ψυχικά ανώτερο, το ευγενικό άρχοντο-πυλο Δημήτριο Ύψηλάντη, αδελφό του Αλέξανδρου Ύψηλάντη. Μόλις άρχισε η ελληνική επανάσταση ο Δημήτριος κατέβηκε από το Τριέστι στην Ελλάδα, φέρνοντας πολλά χρήματα, άποφασισμένος να προσφέρει και τη ζωή του για την άπελευθέρωση της Ελλάδας.

Οι πληροφορίες για το έρωτικό αυτό ειδύλλιο είναι αντιφατικές. Πολλοί λένε ότι και ο Δημήτριος Ύψηλάντης ανταποκρίθηκε στο αίσθημα αυτό. Το γεγονός είναι ότι η Μαντώ τον άκολουθούσε σ' όλες τις πολεμικές εκστρατείες. Για πρώτη φορά γνωρίστηκαν στο Ναύπλιο κι' από τότε η Μαντώ γίνηκε η άχώριστη σύντροφός του. Μερικοί βεβαιώνουν ότι ο Δημήτριος Ύψηλάντης της είχε υποσχεθεί ότι θα την έκαμε γυναίκα του. Ο Γ. Κοζάνης Τυπάλδος έγραψε στο Γάλλο βιογράφο της οικογένειας Μπανκάρ τις άκόλουθες προσωπικές του πληροφορίες:

«Ο ιστορικός Ι. Φιλίμων, εκ των φίλων του πρίγκιπος Ύψηλάντη, μου είχε διηγηθεί ένα έπεισόδιο σχετικό με τη Μαντώ Μαυρογένη. Ο Δημήτριος Ύψηλάντης είχε εκδηλώσει την πρόθεση να νυμφευθεί τη Μαντώ Μαυ-

ρογένη, άλλ' οί όπαδοί του, σε μία εποχή που ο Ύψηλάντης έλεγε από το Ναύπλιο, την άρπαξαν δια της βίας, την μπαρκάρισαν σ' ένα καράδι και την έστειλαν στο νησί της, φοβερίζοντας την με θάνατο, αν ξαναγύριζε. Όταν ήρθε πίσω ο Ύψηλάντης, κυριεύθηκε από μεγάλο θυμό κι' από τη λύπη του άρρώστησε, γιατί την άγαπούσε. Αλλά συώρεσε τους όπαδούς του και δέν ξαναείδε τη Μαντώ. Ο πατέρας μου, που ήταν από τους φίλους του Ύψηλάντη, μου μίλησε με πολλή συμπάθεια για τη Μαντώ και κατηγορούσε άυστηρά την πρόστυχη διαγωγή των όπαδών του. Νομίζω ότι είχαν δίκιο όσοι απέδιδαν τη διαγωγή τους στις άνατολικές προλήψεις της εποχής εκείνης. Κόρη νέα και ώραία, άκολουθώντας τον Ύψηλάντη στο στρατόπεδο κι' έχοντας άμοιβαίο αίσθημα μεταξύ των δύο νέων, αυτό ήταν άρκετό για να σκανδαλίσει τους άνδρες του καιρού εκείνου στην Άνατολή».

Η ΜΑΝΤΩ όμως, μ' όλες τις διαμαρτυρίες του Ύψηλάντη, πίστευε ότι ήταν κι' αυτός συνένочος της σκηνοθετημένης άρπαγής και ότι έπιτηδες ο Δημήτριος Ύψηλάντης έφυγε από το Ναύπλιο και δέν τον συχώρεσε ποτέ, ώστόσο πέθανε. Την άνοιξη μάλιστα του 1827 είχε υποβάλει στη Συνέλευση Τροιζήνης άναφορά κατά του Δημητρίου Ύψηλάντη, ζητώντας δικαιοσύνη και ίκανοποίηση για την προσβολή. Άλλ' η άναφορά της εκείνη ποτέ δέν διαβάστηκε στη Συνέλευση, φαίνεται δέ πως έξαφανίστηκε, γιατί δέν σώζεται σε κανένα από τα Άρχεία της Επαναστάσεως. Υπάρχει μονάχα μία άναφορά της Μαντώς, της 4 Μαΐου 1827, που έκθέτει τις θυσίες της και αίτησης έπι του παρόντος οίκον τινά δια να κατοικήσει. Η άναφορά της αυτή ένεκρίθη και διηυθύνθη εις την Άντικυβερνητικήν Επιτροπήν δια να ένεργηθή. Και πράγματι της παραχωρήθηκε ένα

Οί άναγνώστες του «ΚΟΣΜΟΥ» παρακαλούνται, όπως, συγχρόνως με την έπιστολή διαβιβάσεως παραγγελίας των, για την προμήθεια τευχών ή βιβλίων της σειράς «Σύγχρονη έγκυκλοπαίδεια», άποστέλλουν και το αντίτιμο σε γραμματόσημα.

σπίτι που δρισκόταν σε μία από τις πρώτες της πόλεως, άπέναντι από το σπίτι του Ύψηλάντη, όπου η Μαντώ κατοικούσε με τον αδελφό της, το θείο της και τρεις υπηρέτες.

Ο Ίταλός γιατρός Τζεκίνι, φίλος του Καποδίστρια, στο βιβλίο του που συγκεντρώνει τις ε'Ανομήσεις από την Επαναστάση» γράφει τα άκόλουθα:

«Ένα μόνο έτρεφε η Μαντώ πόθο, την άπελευθέρωση της πατρίδας της και της ήταν άδιάφορο, αν καταντούσε σε φτώχεια. Και, πράγματι, κατάντησε σε πείνα και λησμονήθηκε σκληρά κι' έγκατολείφθηκε άπ' όλους. Έγώ που είχα την τιμή ναμαι φίλος της, μπερώ να βεβαιώσω ότι κάθε φορά που πήγαινα να την έπισκεφθώ στο έρειπωμένο σπίτι της στο Ναύπλιο κινδύνευα πάντα να γκρεμισθώ άνεβαίνοντας τη σκοτεινή έτοιμόρροπη σκάλα, της οποίας η έλεεινή κατάσταση μ' έμπόδιζε, όμολογώ, να έξακολουθήσω τις επίσκεψεις μου. Υπόφερα βλέποντας μία τέτοια άθλιότητα χωρίς να μπερώ να τη συνδράμω, γιατί ήμουν βέβαιος ότι δέν θα το έπείτρεπε».

Όταν ήρθε ο Καποδίστριας την τίμησε, δίνοντας σ' αυτή το βαθμό αντιστρατήγου και όρίζοντάς της ν' αλλάξει την έποπτεία του Ορφανοτροφείου που ίδρυσε στην Αίγινα, στο όποιο στεγαζόνταν όρφανά παιδιά των άγωνιστών. Στο ιερό αυτό έργο η Μαντώ άφιερώθηκε με ζήλο.

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ του Κυβερνήτη Καποδίστρια την έρριξε σε μεγάλη λύπη και άπογοήτευση. Άφησε το όρφανοτροφείο κι' άποσύρθηκε στο νησί της Πάρου, όπου κατόνχονταν οι Μαυρογένηδες και όπου η Μαντώ είχε συγγενείς. Από την κλοσσισία περιουσία που είχε πριν άρχισι η ελληνική επανάσταση δέν της άπόμειναν πιά παρά λίγα ψίχουλα, κάτι άσήμαντα μικροκτήματα. Γιατί όλα όσα είχε τα δάπάνησε για την άπελευθέρωση της πατρίδας της.

Όταν συστήθηκε στο Ναύπλιο έξεταστική έπιτροπή για τις ύπηρεσίες των άγωνιστών, η Μαντώ υπέβαλε τα πιστοποιητικά των έκδουλεύσεών της, ζητώντας βοήθημα, άλλ' η έλευθερωμένη Ελλάδα ήταν φτωχή κι' αυτή. Η γραμματεία των στρατιωτικών λοιπόν, της καθώρισε σύνταξη τόσο μικρή, ώστε «δέν έφθανε να πληρώνει ούτε το μηνιαίο μισθό της ύπηρεσίας της, όπως χαρακτηριστικά έγραφε η Μαντώ σ' ένα Υπόμνημά της στο βασιλιά Όθωνα, διαμαρτυρούμενη για το περιφρονητικό πσόδ που της καθώρισαν.

Η Μαντώ, έζησε λησμονημένη, πέθανε το 1840 στη Πάρο και κηδεύθηκε χωρίς στρατιωτικές τιμές. Μόνο έπειτα από έναν αιώνα στήθηκε, τέλος, στη Μύκονο η προτομή της, έργο έξαίρετο του μεγάλου καλλιτέχνη Κώστα Δημητριάδη.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ ΙΔΡΥΜΑ

Προβλέπεται άνασούσταση της άρχαιάς 'Ιατρικής Σχολής της Κω και καθιέρωση Διεθνούς 'Ιατρικής 'Ολυμπιάδος.

ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ

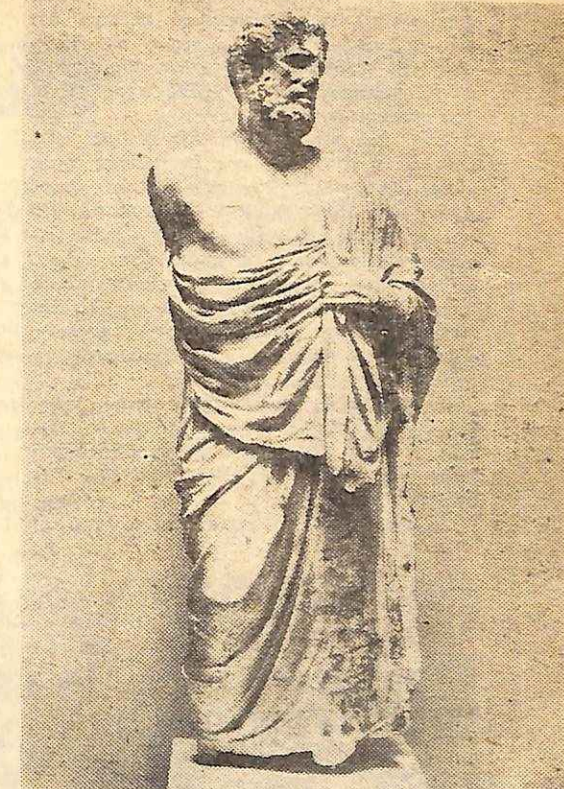
ΚΩΣΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

ΤΟΝ τελευταίο καιρό γίνεται πολλές λόγος για την ίδρυση Διεθνούς 'Ιπποκρατείου 'Ιδρύματος στην Κω. Οί γιατροί σ' όλο τον κόσμο και ιδιαίτερα στη χώρα μας βρίσκονται σε κατάσταση έντασης συγκίνησης και άναμονής, όραματιζόμενοι την πραγματοποίηση του 'Ιδρύματος αυτού, που θα είναι το έπιστέγασμα άδιακόπων αγώνων και προσπάθειών για την δημιουργία μιας 'Ιατρικής πνευματικής 'Εστίας με πανανθρώπινη αίγλη. Σύγχρονα το 'Ιπποκράτειο 'Ιδρυμα θα άποτελέσει και μία άπαράμιλλη και παγκόσμια εκδήλωση τιμής και εύγνωμοσύνης προς τον πατέρα της 'Ιατρικής 'Ιπποκράτη, τον φωτισμένο εκείνο τιτάνα της κλασικής Ελλάδος, που ξεκινώντας από την Κω έθεσε τα θεμέλια της 'Ιατρικής.

Άλλά τι θα είναι το 'Ιδρυμα αυτό και τι θα έπιδιώκει;

Όπως είναι γνωστό ο 'Ιπποκράτης και κατ' άντανάσλαση η Κως άσκούν μία άκατανίκητη έλξη στον 'Ιατρικό κόσμο. Άλλά δέν είναι μόνο η συνύφανση 'Ιπιδίωι, αμ επ' οχ' ύμν' αμωήσιρ ροι που δημιουργεί αυτό το έξαιρετικό ενδιαφέρον των γιατρών για το όμορφο νη-νι του Αιγαίου. Στην Κω συμβαίνει να υπάρχουν μέσα σε ειδυλλιακό περιβάλλον τα ένδοξα έρείπια του σεπτού τεμένους της 'Ιατρικής, του ξακουστού 'Ασκληπείου της. Άκόμα στην Κω ο έπισκεπτής άντικρύζει ένα σιωπηλό ζωντανό μάρτυρα από το μεγαλειώδες πέρασμα του σοφού πατέρα της 'Ιατρικής, τον γέρικο πλάτανό του, που θεωρείται το άρχαιότερο ιστορικό δένδρο του κόσμου και κάτω από την σκιά του όποιου δίδασκε, σύμφωνα με την παράδοση, ο μεγάλος 'Ιπποκράτης.

Άλλά και η άφθονία της σε άλλα

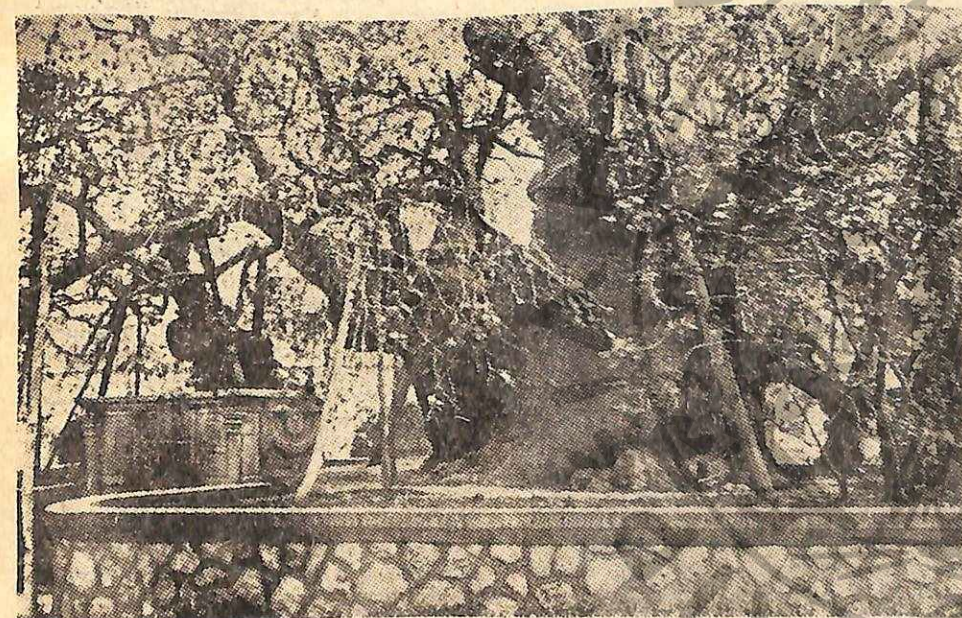
Άγαλμα του 'Ιπποκράτη, στο μουσείο της Κω.

άρχαιολογικά μνημεία και η έξπαγλη, ύποβλητική όμορφιά της Κω, για την όποία ο Στράβων είπε «... και ιδέσθαι τοίς καταπλέουσιν ήδίστη» ο δέ Διόδωρος ο Σικελιώτης την έχαρακτήρισε σαν νη-σί των μακάρων, συντείνουν στην άυπερόβλητη γοητεία της πάνω στον 'Ιατρικό κόσμο, σε σημείο που να μην θεωρείται ύπερβολικός ο χαρακτηρισμός της σαν Μέκκας της 'Ιατρικής.

ΛΟΓΩ του στενού αυτού συνδέσμου της Κω με την 'Ιατρική άνελήφθη κατά καιρούς μία σταυροφορία σε διεθνή κλίμακα για να ιδρυθεί στην πατρίδα του 'Ιπποκράτη ένα Διεθνές 'Ιατρικό κέντρο. Της κινήσεως αυτής πρωτοστατούσε άλλοτε ο έκλεκτος Δωδεκανήσιος και καθηγητής της 'Ιατρικής κ. Σκευός Ζερβός, αλ' τώρα ο καθηγητής της Ουρολογίας κ. Σπύρος Οικονόμου, ο όποιος με έκπληκτική ζέση άγωνίζεται για την προώθηση του ζητήματος. Ηδιν, η προσπάθεια αυτή υστερεί από πολλές φάσεις, έφθασε πιά στην άρχη της πραγματοποιήσεώς της.

Συγκεκριμένα στις άρχες του περασμένου Σεπτεμβρίου έγινε στο Άσκληπείο της Κω πανηγυρική συνεδρίαση του 17ου Διεθνούς Συνεδρίου της 'Ιατρικής της 'Ιατρικής. Στη συνεδρίαση αυτή άποφασίστηκε η έγκατάσταση Διεθνούς 'Ιπποκρατείου 'Ιδρύματος στην Κω και συγκροτήθηκε έπιτροπή άπαρτιζόμενη από καθηγητές της 'Ιατρικής από διάφορες χώρες, στην όποια τιμής ένεκεν μετέχουν ο Δήμοςχος και ο πρόεδρος του 'Ιατρικού Συλλόγου Κω, με άποπό την ταχύτερη πραγματοποίηση του πανιατρικού αυτού όνείρου.

Πρέπει να τονίσουμε ιδιαίτερα ότι κατά τη συνεδρίαση εκείνη όλοι οι σίμε-

Ο «πλάτανος του 'Ιπποκράτη»

δροι, που αντιπροσώπευαν 23 χώρες, ωρκήσθηκαν και υπέγραψαν κείμενο ότι θα συνδράμουν με όλες τους τις δυνάμεις την προσπάθεια για την δημιουργία του 'Ιπποκρατείου 'Ιδρύματος μέχρι του τελικού σκοπού.

Σάν μια καλή άρχη πρέπει να χαιμετισθεί ή απόφαση της επιτροπής όπως κάθε γιατρός σ' όλο τον κόσμο καταβάλλει μια ειδική χρηματική εισφορά για την σύσταση του 'Ιδρύματος. "Ήδη μεταξύ των πρώτων οι κυβερνήσεις Βραζιλίας και Γαλλίας, το πανεπιστήμιο Σάν Κάρλο της Γουατεμάλας και η Γαλλική 'Εταιρία 'Ιστορίας της 'Ιατρικής έδωσαν στην διάθεση του 'Ιδρύματος τα πρώτα χρηματικά ποσά.

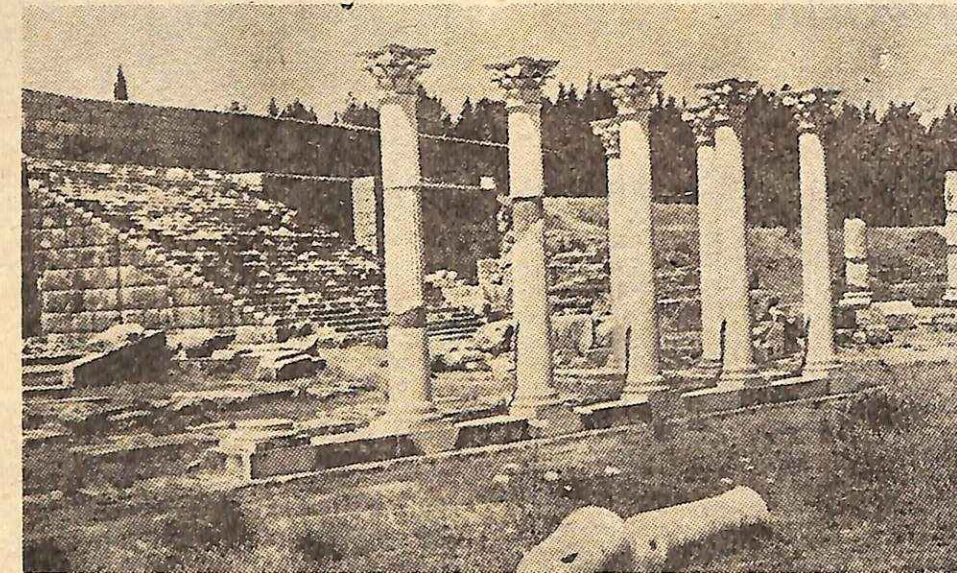
Στο μεταξύ δημοσιεύθηκε στην 'Εφημερίδα της Κυβερνήσεως διάταγμα, δια του οποίου εγκρίνεται η εγκατάσταση στην Κω «Διεθνούς 'Ιπποκρατείου 'Ιδρύματος».

Σύμφωνα με το καταστατικό του οι

στούς έμπολέμους "Έλληνες, γίνονται υπό χώρο του 'Ασκληπείου, που άπηλασε, όπως τονίζει σε πρόσφατη μελέτη του ο κ. Καρανιστάσης, άσυλίας πανελληνία αναγνώριση.

Ανάμεσα ακόμα στους σκοπούς του 'Ιδρύματος είναι και ή αναδιοργάνωση του υπάρχοντος Νοσοκομείου Κω, ή ίδρυση νέων καθώς και 'Ινστιτούτων και έργων στην έπιστημονικών έρευνών και ή φιλοξενία στο 'Ιδρυμα των γιατρών εκείνων, άδιακρίτως φύλου, έθνικότητας και φυλής, που επιθυμούν άνωτατη 'Ιατρική μόρφωση.

Το 'Ιδρυμα άλλωστε διαπνέεται από έντονο άνθρωπιστικό πνεύμα, δεδομένου ότι σκοποί του είναι ή συνειδητοποίηση και ή καλλιέργεια του 'Ιδανικού της 'Ιατρικής, όπως το συνέλαβε και το έφάρμοσε ο 'Ιπποκράτης «φωλεύειν, μη θάλαπτειν», ώστε να εγκαινιάσει μία κανονική περίοδος «έξασθρωπισμένης 'Ιατρικής».

Το 'Ασκληπείο και ο Ναός του 'Απόλλωνος στην Κω.

βασικώτεροι σκοποί του 'Ιδρύματος είναι:

α) 'Η βαθμιαία άνασύσταση της αρχαίας 'Ιατρικής Σχολής της Κω με Διεθνή χαρακτήρα και νεο'ιπποκράτειον έξελιξη και ή δημιουργία στην Κω Διεθνούς 'Ιατρικού κέντρου. β) 'Η κατά πενταετία συγκέντρωση των γιατρών όλου του κόσμου σε διεθνές 'Ιατρικό Συνέδριο (Διεθνή 'Ιατρική 'Ολυμπιάδα) για την ανταλλαγή σκέψεων και την αναζήτηση διαφόρων έπιστημονικών θεμάτων και ιδιαίτερα της 'Ιπποκρατείου και Νεο'ιπποκρατείου 'Ιατρικής κοσμοθεωρίας. γ) 'Η δράση, κατά την διεθνή 'Ιατρική 'Ολυμπιάδα, της καλύτερης μελέτης που θα αφορά την πρόοδο της 'Ιατρικής.

Η πραγματοποίηση των δυο τελευταίων σκοπών του 'Ιδρύματος θα έχει σαν συνέπεια να αναζήσουν κατά κάποιο τρόπο, με παγκόσμια όμως μεγαλοπρέπεια κι' έπιστημονικό ενδιαφέρον, τα μεγάλα 'Ασκληπεία, πανελληνίες γιορτές, που διοργανούντο στην αρχαία Κω και περιελάμβαναν θυσίες και άγώνες μουσικούς και αθλητικούς προς τιμήν του 'Ασκληπιού. Οι γιορτές αυτές, κατά τη διάρκεια των οποίων έπραγματοποιείτο έκεχειρία ανάμεσα

Όπως αναφέρεται στο καταστατικό οι σκοποί του 'Ιδρύματος θα επιτυγχάνονται με την προβλεπόμενη άνεγερση ενός κεντρικού έλληνικού κτιρίου που θα περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, αίθουσες διαλέξεων και συνεδριάσεων διδλοθήκες, γραφεία, έστιατόρια και ύπνοδωμάτια. 'Επίσης προβλέπεται ότι και τα ξένα κράτη θα οικοδομήσουν δικά τους περίπτερα.

Το πρώτο διοικητικό συμβούλιο του Διεθνούς 'Ιπποκρατείου 'Ιδρύματος άπετέλεσε από τους κ. κ. Σπύρο Οικονόμου (καθηγητή της 'Ιατρικής, πρόεδρο), 'Ιωάννη Κουτσοχέρα (δικηγόρο λογοτέχνη, αντιπρόεδρο), Νικόλαο Γρηγορίου (Σύμβουλο της 'Επικρατείας, αντιπρόεδρο), Πάνο Παναγιώτου (καθηγητή της 'Ιατρικής, γεν. γραμματέα) και Λουκά Λουκάπουλο (ύφηγητή της 'Ιατρικής, ταμία).

ΥΣΤΕΡΑ από τις συγκινητικές αύτες εκδηλώσεις το έλληνικό κράτος και τα άνωτατα πνευματικά 'Ιδρύματα της χώρας θα έπρεπε να ενστερνισθούν με πίστη στο ζήτημα και να ενισχύσουν ένεργά την υπάρχουσα έπιτροπή στην παγκόσμια σταυροφορία της, ώστε να λάβει όσο το δυνατόν

συντομότερα σάρκα και όστά ή μεγαλύτερή και μεγαλύτερη ιδέα της δημιουργίας του 'Ιπποκρατείου 'Ιδρύματος.

Όστόσο μέχρι τώρα, ενώ ξένες κυβερνήσεις και πανεπιστήμια μετέχουν στη διεθνή αυτή πολιτιστική έκστρατεία, οι έδώ άρμόδιοι είναι κοινή ή λυπηρή διαπίστωση ότι έλάχιστα ενδιαφέρονται, άδραχνούν ή άδιαφορούν μπροστά σ' αυτήν την μοναδική εύκαιρία να γίνει ή χώρα μας ή κοιλίδα και το έπίκεντρο μίας αναμφισβήτητης κι' άνέγερσης έπιστημονικής άκτινοβολίας μ' όλες τις εύχάριστες κι' εύεργετικές έπιπτώσεις της.

Έτσι σε δυο ύπομνήματα του καθηγητή κ. Οικονόμου, για την χορήγηση ενός έναπομνημόνιο δροαχμών, ώστε να άρχιστεί ή άνέγερση του κεντρικού έλληνικού κτιρίου που θ' άποτελούσε το ένωμα να μας μιμήθουν τα ξένα κράτη στην άνεγερση των δικών τους περιπτερών, δέν θέθηκε δυστυχώς καμιά θετική άπάντηση.

Ίσως οι άρμόδιοι ν' άναλογίζονται τα έξοδα, μελονότι, όπως έχουμε ήδη άναφέρει, οι γιατροί σ' όλες τις χώρες έχουν προθυμοποιηθεί να συνεισφέρουν ένα χρηματικό ποσό, που θα έισπραχθεί από τους κατά τόπους 'Ιατρικούς συλλόγους. Πάντως, παρά το γεγονός ότι ή οικονομική συμβολή του 'Ελληνικού κράτους θα είναι ουσιαστικά μηδενική, νομίζουμε ότι μέρος των έσόδων θα μπορούσε να προκύψει από την ένδση σχετικής άναμνηστικής σειράς γραμματοσήμων, που σύγχρονα θα άποτελούσε κι' ένα θαυμάσιο τρόπο προπαγανδισμού του 'Ιδρύματος.

Άλλά και ή ώθηση του έξωτερικού τουρισμού πιστεύεται ότι θα είναι έξαιρετικά σημαντική, ώστε τουλάχιστο χάρη του προκειμένου σκοπού, άξίζει να δοθεί το άπαιτούμενο ποσό για τα 'Ιδρυμα.

Με την εύκαιρία, θα θέλαμε να υποδείξουμε όπως το 'Ινστιτούτο έργαστηριακής έρευνας για την προληπτική μέθοδο διαγνώσεως του καρκίνου που προτάθηκε από τον κορυφαίο συμπατριώτη μας καρκινολόγο κ. Γεώργιο Ν. Παπανικολάου να γίνει στην 'Ελλάδα, θα μπορούσε να ένταχθεί μέσα στα πλαίσια του 'Ιπποκρατείου 'Ιδρύματος.

ΛΟΙ πόρο: για την άνέγερση και λειτουργία του 'Ιδρύματος εύκολα θα βρεθούν. Και τούτο γιατί ή έξοχη αυτή ιδέα, που άλλοτε φαινόταν σαν ένα χιμαιρικό όνειρο, έχει πια τόσο ώριμάσει σε σημείο που να θεωρείται σήμερα ή πραγματοποιήσιμη της, άνάμεσα στον 'Ιατρικό τουλάχιστο κόσμο, σαν κάτι το άπαραίτητο για την πρόοδο της 'Ιατρικής.

Κι' όταν το 'Ιδρυμα γίνει, ή σημερινή 'Ελλάδα θα καταστεί ο φορέας μίας πανανθρώπινης προσπάθειας, μίας δύσκολης πνευματικής πορείας για την καταπολέμηση της άρρώστιας, των γερατειών και του θανάτου.

Ο άγώνας αυτός θα άποτελέσει ένα τεράστιο ούσιαστικό βήμα στην πολιτιστική άνοδο του λαού μας, μία έξαισία κι' άναμφισβήτητη πρόοδο, που συνδεόμενη με τα κλέη και την άπαράμιλλη 'Ιστορία του παρελθόντος μας, θα προσβλέπει με έμπιστοσύνη σ' ένα καλύτερο κι' εύτυχισμένο μέλλον.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΤΘΑΙΟΣ

Οι κατακτήσεις της έπιστήμης

ΜΙΑ μέρα πριν από την έκτόξευση του άστροναύτη Σέιπραντ στο Διάστημα, το άμερικανικό Ναυτικό πραγματοποίησε ένα παράξενο πείραμα που μας φέρνει πίσω στην εποχή των Μογκολφιέων: 'Από το άεροπλανοφόρο «Αντίεταμ» έξαπολύθηκε ένα τεράστιο άερόστατο με πλήρωμα δυο άνδρων. Το πείραμα έγινε σε άπόσταση 50 περίπου ναυτικών μιλίων νοτιανατολικά των έκβολών του Μισισσιππί και διήρκεσε κάπου έξι ώρες. Ήταν ή πρώτη φορά που έξαπολύθηκε έπινδρωμένο άερόστατο από άμερικανικό πλοίο. Προηγούμενος είχαν γίνει πολλές δοκιμές έξαπολύσεως και περισυλλογής άεροστάτου. Ο σκοπός του πειράματος ήταν ή μελέτη των άντιδράσεων του άνθρώπινου οργανισμού σε μεγάλα ύψη. Οι δυο άεροναύτες — ο πλωτάρχης Ρόδ και ο ύποπλοίαρχος Πράνερ — ήταν έφωδιασμένοι με συσκευές καταμετρήσεως των παλμών της καρδιάς, του σφυγμού της άναπνοής και της θερμοκρασίας. Οι σχετικές παρατηρήσεις μεταδόθηκαν με τον άσύρματο σ' ένα άεροπλάνο που παρακολουθούσε το άερόστατο κατά την πτήση του. Το άερόστατο έφτασε σε ύψος 34.595 μέτρων και κατέγραψε το προηγούμενο ρεκόρ του 'Αμερικανού σφυγμού Κίτινγκερ που είχε φτάσει με άερόστατο σε ύψος 31.335 μέτρων.

ΣΕ μια κλινική του Δυτικού Βερολίνου σύντομα θα τεθεί σε λειτουργία ένα νέο μηχανήμα για τη θεραπεία του καρκίνου. Ίτηχαν ως τώρα μονάχα δυο συσκευές του είδους αυτού, στο Μιλάνο και στη Νέα Υόρκη. Πρόκειται για ένα νέο μηχανήμα άκτινοβολιών που έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον των ειδικών όλου του κόσμου. Λέγεται «έκτοξευτής ήλεκτρονίων» και παράγει τάση 35 έκατομμυρίων ήλεκτρονικών βόλτ. Σε σύγκριση με τα μηχανήματα του είδους αυτού, τάσεως μόνο 15 έκατομμυρίων ήλεκτρονικών βόλτ, τα οποία λειτουργούν ήδη σε πολλές πόλεις, ο νέος έκτοξευτής ήλεκτρονίων παρουσιάζει μεγαλύτερες δυνατότητες θεραπείας, γιατί ή μεγάλη ένταση των άκτινοβολιών περιορίζει το χρόνο θε-

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

ραπειας. Έτσι μειώνεται ή ποσότητα των άκτινοβολιών, πράγμα εύνοϊκό για τον άνθρώπινο οργανισμό, και ή επίδρασή τους, λόγω της μεγάλης έντάσεως είναι πια άποτελεσματική. Το νέο μηχανήμα θα συντελέσει σημαντικά στην καταπολέμηση του καρκίνου. Έκτός των ήλεκτρονικών άκτινοβολιών, το μηχανήμα εκπέμπει και άκτίνες Ραϊντγκεν μεγάλης έντάσεως. 'Αντίθετα προς τα χρησιμοποιούμενα σήμερα μηχανήματα για τις άκτινοβολίες κοβαλτίου, ο έκτοξευτής ήλεκτρονίων παρουσιάζει ένα σημαντικό πλεονέκτημα: Δέν διαθέτει πηγή συνεχούς άκτινοβολίας — όπως ή στήλη κοβαλτίου — αλλά παρέχει την άκτινοβολία μονάχα όταν χρειάζεται, με τα ήλεκτρομαγνητικά ρεύματα. 'Επίσης το μηχανήμα είναι εύχρηστο, γιατί μετακινείται εύκολα. Ο έκτοξευτής ήλεκτρονίων του Βερολίνου στοιχίζει 139.000 δολάρια. Το τέταρτο μηχανήμα του είδους αυτού θα τοποθετηθεί σε λίγους μήνες στο Παρίσι.

ΤΟ έτήσιο συνέδριο της 'Ομοσπονδίας των 'Αμερικανικών 'Εταιριών Πειραματικής Βιολογίας, που άργανώθηκε έφέτος στο 'Ατλάντικ Σίτυ, ήταν ίσως το μεγαλύτερο έπιστημονικό συνέδριο του κόσμου. Έλαβαν μέρος 22.000 έπιστήμονες από 36 χώρες και 5.200 συνέδροι υπέβαλαν 2.815 έπιστημονικές άνακοινώσεις που διαβάστηκαν σε 270 συνεδριάσεις κατά τη διάρκεια των οποίων οι ειδικοί επί της φυσιολογίας, της βιοχημείας, φαρμακολογίας, της παθολογίας, της διατητικής και της άνοσιολογίας συζητήσαν για τα μέσα με τα οποία ή σύγχρονη έπιστήμη άγωνίζεται όχι μονάχα να άποσώσει χρόνια στη ζωή μας αλλά και να προσθέσει ζωή στα χρόνια μας. Οι έρευνητές άνακοίνωσαν τις πιο πρόσφατες άνακαλύψεις τους σε διάφορους έπιστημονικούς τομείς, όπως οι καρδιαπάθειες, ή ποστώσας κατά της ραδιενέργειας, ο καρκίνος, ή μεταμόσχευση όργάνων, ή διατροφή, τα φάρμακα. Η πειραματική βιολογία ενδιαφέρεται σήμερα για μία εύρύτατη ποικιλία θεμάτων που άφορούν τον άνθρωπο.

ΣΤΟ έργαστήριο έρευνών του πανεπιστημίου του Μόριμποργκ (Δ. Γερμανία) δυο έρευνητές πραγματοποίησαν ένα μικρό έπιστημονικό θαύμα: Πέτυχαν να έπαναφέρουν στη ζωή βακτηρίδια που ξούσαν στον πλανήτη μας κατά την προϊστορική εποχή. Στις θερμοπηγές της λουτροπόλεως Μπάντ Νάουχαϊμ είχαν άνακαλυφθεί βακτηρίδια του είδους των «ψευδομονάδων», άκίνδυνα για τον άνθρωπο. Τα βακτηρίδια αυτά προέρχονται από τους πρώτους προϊστορικούς χρόνους και σ'σν γεννούν μ' ένα βακτηρίδιο που βρίσκεται στα άλμυρα νερά της Νεοχής Θάλασσας, άνάμεσα στην 'Ιορδανία και το 'Ισραήλ. Οι Γερμανοί έρευνητές έξέτασαν έπανελημμένως το άλάτι των πηγών του Μπάντ Νάουχαϊμ, καθώς και τ' άλατούχα στρώματα σε βάθος 1400 μέτρων, και πέτυχαν ν' άπομονώσουν από το άλάτι και να καλλιεργήσουν σαφάντα είδη βακτηριδίων. Διεπίστωσαν ότι τα βακτηρίδια αυτά ήταν ήλικίας 180 εκατ. έτών και ξούσαν την εποχή που υπήρχε ακόμη θάλασσα σ' αυτές τις περιοχές, ή οποία άποξηράνθηκε και τα βακτηρίδια «παγιδεύθηκαν» στους κρυστάλλους του άλατος. Η διάλυση των άλάτων άφαιρεί από τα βακτηρίδια το νερό, ενώ διατηρείται ή περιεκτικότητά τους σε λεύκα. Έτσι τα βακτηρίδια διατηρήθηκαν σε μία «λανθάνουσα ζωή» επί χιλιάδες χρόνια. Η έπαναφορά των βακτηριδίων στη ζωή επιτυγχάνεται με τη διάλυση των κρυστάλλων του άλατος σε μία ρευστή θρεπτική ουσία και την τοποθέτηση του λευκάματος σε νερό. Έτσι τα βακτηρίδια ξαναζωντανεύουν.

ΕΝΑ άντισυλληπτικό χάπι για τους άνδρες δοκιμάστηκε στους χρονομέτρους μιας άμερικανικής φυλακής που προσφέρθηκαν έθελοντικά για τα πείραματα. Οι δοκιμές διεξήχθησαν υπό την εποπτεία του δρ Τζόν Μακλήντ, του πανεπιστημίου Κόρνελ. Το χάπι προκαλεί προσωρινή στειρότητα στους άνδρες χωρίς να παραβάλλει τη σεξουαλική λειτουργία. Πρόκειται για μία χημική σύ-

Επιτεύγματα της τεχνικής

μία που, κατά τη γνώμη του δρος Μακλήντ, είναι τελείως άβλαβής για τον άνθρώπινο οργανισμό. Άλλά το συμπέρασμα αυτό άμφισβητείται από άλλους 'Αμερικανούς έπιστήμονες. Το φάρμακο μπορεί να έχει έπιδράσεις συνέπειες που δέν εκδηλώνονται άμέσως, αλλά έπειτα από πολλά χρόνια συνεχούς χρήσεως.

ΣΤΗ Στοχόλμη, ή «έπιχείρηση Βάσα» συνεχίζεται με έπιτυχία. Στις 24 Απριλίου ή παλιά ναυαρχίδα του σουηδικού στόλου, που έμεινε επί 300 χρόνια καταποντισμένη στη λάσπη του λιμανιού, άναστήθηκε στην έπιφάνεια και δυο έβδομάδες άργότερα είχε βγει τελείως έξω απ' το νερό. Οι Σουηδοί αρχαιολόγοι έξετάζουν με προσοχή κάθε αντικείμενο που άνασθεται από τη λάσπη που περιέχεται στο κήτος του «Βάσα». Την περασμένη έβδομάδα ξεκαθαρίστηκαν 1.700 αντικείμενα, δούνα έξαργήματα του πλοίου, βελτα και σφραγισμένες μπουκάλες που περιέχουν ακόμα ένα όγρο, το όποιο οι Σουηδοί αρχαιολόγοι δέν τόλμησαν να δοκιμάσουν, καθώς και πολλούς σκελετούς άνδρων του πληρώματος που πνίγηκαν κατά το ναυάγιο. Στις 17 'Ιουνίου, το «Βάσα» θα κάνει θριαμβευτικά το γύρο του λιμανιού της Στοχόλμης, θα χαιρετισθεί από τις μονάδες του σουηδικού στόλου και θα συμποληθεί στο νησί Τζουργκάρτεν, όπου θα καθαρισθεί άριστικά, θα έπισκευασθεί και διαμορφωθεί σε ναυτικό μουσείο.

ΣΤΜΦΩΝΑ με τους στατιστικούς όπολογισμούς, το 1980, το ήμισυ του πληθυσμού των Η. Π. Α. θ' άποτελείται από ανθρώπους άνω των 45 έτών, ενώ τα 35% των 'Αμερικανών θα είναι άνω από 65 έτών. Αυτό το φαινόμενο της αύξησης του γεροντικού πληθυσμού, που όφείλεται στην αύξηση της μέσης διάρκεια της ζωής, άποτελεί σοβαρό πρόβλημα για πολλές χώρες του κόσμου.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 27

Τζών Γκλέν, που έχει σειρά, εκτός αν υποσκελισθεί από τον Γκρίσσο.

Στο «Κέντρο Διαστημικών Πτήσεων» Άλαμπάμα έχει αρχίσει η κατασκευή των τεραστίων πυραύλων τύπου «Κρόνος», που είναι ένας συνδυασμός οκτώ κινητήρων, συνολικού μήκους 60 μέτρων και διαμέτρου έπτά. Θα είναι έτοιμοι το 1964, όποτε οι Άμερικανοί θα φθάσουν στο σημερινό τεχνικό επίπεδο των Ρώσων. Ο πύραυλος «Κρόνος» θα στοιχίσει πάνω από 326 εκατομμύρια δολάρια και θα μπορεί να προωθήσει συσκευές και εξοπλισμό βάρους δέκα τόννων σε ύψος 400 χιλιομέτρων. (Ο τελευταίος ρωσικός πύραυλος προώθησε το διαστημόπλοιο Βοστόκ, βάρους 4,5 τόννων, σε ύψος 300 χιλιομέτρων). Οι Άμερικανοί περιμένουν πολλά από τον «Κρόνος» και από τον διάδοχό του τον «Κρόνο II», που μπορεί να μεταφέρει φορτία 22 τόννων σε τροχιά 400 χιλιομέτρων από την επιφάνεια της Γης.

Με τον «Κρόνο I» θα μπορούν να εκτοξευθούν τρεις άνθρωποι και να εγκαταστήσουν ένα «παρατηρητήριο του Διαστήματος» εξοπλισμένο με τηλεσκόπιο ή να ανεφοδιάσουν στο Διάστημα ένα πύραυλο που ταξιδεύει προς τη Σελήνη. Τα άπώτερα σχέδια των Άμερικανών προβλέπουν την κατασκευή πυραύλων που θα κινούνται με ατομική ενέργεια, χάρη στους οποίους θα εξερευνηθούν οι πλησιέστεροι πλανήτες. Άλλ' ή εκτόξευση ενός «Κρόνου» θα στοιχίζει περί τα 25 εκατομμύρια δολάρια (και η κατασκευή του, όπως αναφέραμε, θα στοιχίσει 326 εκατομμύρια). Ποτέ άλλοτε η ανθρωπότητα δεν επέτρεψε τόσα λεφτά στον αέρα. Οι κινητήρες του «Κρόνου», που καίνε ένα μίγμα υγρού οξυγόνου και πετρελαίου, έχουν κιόλας δοκιμασθεί. Όλο το σχέδιο Κρόνος» διευθύνεται από τον Βέρνερ φον Μπράουν.

Οι μηχανικοί του «Κέντρου Διαστημικών Πτήσεων» εργάζονται επίσης για την κατασκευή του βοηθητικού εξοπλισμού των πυραύλων. Μεταξύ αυτών είναι και ο χαλύβδινος πύργος εκτοξεύσεως, ύψους έκπτu μέτρων, ένας αληθινός ούρανοξυστης που θα κινείται με τροχούς, καθώς και μια ειδική φορτηγίδα για τη μεταφορά του πελώριου πυραύλου που είναι αδύνατον να μεταφερθεί δια ξηράς εξ αιτίας του όγκου του. Η πρώτη δοκιμαστική εκτόξευση θα γίνει τους τελευταίους μήνες του 1961 και θ' ακολουθήσουν άλλες δέ-

κα δοκιμές ως το 1964, όποτε υπό τις πιο αισιόδοξες προβλέψεις, ο πύραυλος θα είναι πλέον έτοιμος για να με ταφέρει τρεις άστροναύτες στο Διάστημα. Αυτά είναι τα σχέδια και οι ελπίδες των Άμερικανών για τα προσεχή χρόνια. Άλλα που θα έχουν φτάσει οι Ρώσοι ως το 1964;

Το χάσμα που χωρίζει τους δυο κόσμους στον επίσημο μονικό τομέα θα έχει διευρυνθεί ή θα έχει στενέψει; Οι Άμερικανοί είναι καταδικασμένοι να έρχονται πάντα δεύτεροι; Αυτό κανείς δεν μπορεί να το προβλέψει, γιατί κανείς δεν ξέρει τι έχουν στα χαρτιά τους οι Ρώσοι.

Ηρωες και μάρτυρες

ΓΙΑ ένα πράγμα μπορούμε να είμαστε δέξαιοι: Ο Γκαγκάριν, ο Σέπαρντ, γρήγορα θα ξεπερασθούν. Άλλοι θα τους αντικαταστήσουν, που θα πάνε μακρύτερα, ψηλότερα, έλλο και πιό κοντά στ' άστέρια. Το «Βοστόκ» ή «Ελευθερία 7», δεν είναι παρά οι πρωτόγονοι πρόδρομοι των πανίσχυρων διαστημοπλοίων που θα όργωνουν το Διάστημα σε λίγα χρόνια. Άλλα πόση προσπάθεια, πόσες τεράστιες δαπάνες υλικών μέσων και ψυχικής ενέργειας χρειάστηκαν για να εξαπολύσουμε αυτά τα κορυδοτσουφλα στ' ένα ύψος που αντιστοιχεί μονάχα με το ένα εικοστό της ακτίνας του πλανήτη μας! Χρειάστηκαν χιλιάδες χρόνια πολιτιστικής εξέλιξης για να φτάσουν οι άνθρωποι, στ' αυτό το ύψος—τεράστιο με τ' ανθρώπινα μέτρα, μηδαμινό με τα μέτρα του Σύμπαντος. Και θα χρειασθούν άλλες προσπάθειες, άλλες δαπάνες, για να φτάσουμε λίγα δέματα πιό πέρα. Ός τώρα το Διάστημα είχε μονάχα τους ήρωές του, σε λίγο θα έχει και τους μάρτυρες. Δε θα είναι όλοι οι άστροναύτες τόσο τυχεροί, όσο οι Γκαγκάριν και οι Σέπαρντ, και δε θα κινητοποιείται πάντα ολόκληρος στόλος για την περισυλλογή τους.

Όλες αυτές οι προσπάθειες αξίζουν άραγε τον κόπο; Θ' αναστείλουν άραγε καλύτερες ημέρες για το τμήμα αυτό της ανθρωπότητας που στερείται σήμερα το ψωμί, τη χαρά και την ελευθερία για να πληρωθούν αυτά τα λιγδλεπτα ηθώματα στο κενό; Άς ευχόμαστε, άς ελπίζουμε...

N. A. ΓΚΟΥΜΑΣ

Ο ΠΑΝΙΚΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 21

πήγε διαδοχικά σε δυο κληγυτές της. Λοιπόν, ούτε ο ένας ούτε ο άλλος τόλμησε ν' άποφαιθεί. Έπακολούθησαν εργαστηριακές κι άλλες εξετάσεις και μόνο τότε, πληροφορήσαν μητέρα και κόρη ότι μπορούσαν να είναι ήσυχες.

Μετά την έγχειρησι

ΑΛΛΑ ποτέ σχεδόν δεν είναι εύκολο να πεισθεί μιá γυναίκα ότι ύστερα από την έγχειρηση μπορεί να συνεχίσει τη ζωή της τó ίδιο όπως και πρίν, σά να μη συνέδη κάτι το φοβερό.

«Στήν αρχή, είναι σωστό δράμα» γράφει ένας Άγγλος καρκινολόγος, που ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τις ψυχολογικές πλευρές του προβλήματος. «Δέν μπορούν να περάσουν από καθαρήτη χωρίς να κυτταχθούν σε στάση περσίλ. Πολλές δέν έννοούν να βγούν από τó σπύτι τους. Έχουν την έντύπωση, ότι όλος ο κόσμος τις δακτυλοδεικτεί. Για ένα χρόνο περίπου, οι περισσότερες δέν τά βγάζουν πέρα, παρά κάνοντας χρήση καταπραυντικών. Δέν είναι ή ίδια ή θεραπεία που τις ανα-

στατώνει. Ένας μήνας τους άρκει για να αναλάβουν τελείως από την έγχειρηση, δηλαδή χρονικό διάστημα πολύ λιγώτερο άπ' ότι χρειάζεται για όποιον δώποτε έγχειρησε σε έσωτερικά όργανα. Φυσιολογικά, ή άφαίρεση ενός μαστού δέν έχει κανένα ούσιαστικό αντίκτυπο στη γενική κατάσταση και γρήγορα ή γυναίκα ξαναβρίκει τó χρώμα της και τη όροσία της. Οι άκτίνες, που συνοδεύονται γενικά με τη χειρουργική θεραπεία, έχουν γίνει συνάμα πιό αποτελεσματικές μετά τη χρησιμοποίηση της δόμβας κοβαλτίου. Οι δυσκολίες, έξ άλλου, που υπάγονται στην κατηγορία των σεξουαλικών σχέσεων, είναι πολύ σπάνιες. Γό μόνο δυσάρεστο, για τις νέες άκόμα γυναίκες, είναι ή άπόλυτη άπαγορευση της έγκυμοσύνης. Άλλά μπορεί να τββαιώσω, ότι τρία τριάντα περίπου χρόνια που έχω να κάνω μ' αυτή του είδους την πελατεία, δε συνάντησα ούτε ένα συζυγικό δράμα ούτε ένα διαζύγιο με αίτια τόν καρκίνο του στήθους.

«Γό μόνο πρόβλημα έγκειται στην ιδέα που καρφάνεται στο μυαλό μιáς τέτοιας γυναίκας. Υπάρχουν όχι λίγες, που τους είπα, ύστερα από πέντε ή όκτώ χρόνια, ότι ήταν πιá τελείως κα-

λά, κι όμως δέν μπορούσαν να με πι-στέψουν. Άλλά ή πειθώ του γιατρού, στο τέλος, νικά. Κι έχω κάνει πολλές πελάτισσες μου εύτυχισμένες, ενώ όλα έδειχναν ότι ήτάν άδύνατο ν' άπαλλαγούν από τις ψυχικές συνέπειες, που τους είχε άφήσει ο άκρωτηριασμός του στήθους τους».

Ο καρκίνος του στήθους είναι, θέβαια, μιá τρομερή δοκιμασία για τη γυναίκα. Άλλά όλοι οι καρκινολόγοι ξέρουν καλά, ότι μπορεί να υπερπηδηθεί και να εξασφαλισθεί κατόπιν μιá έντελώς κανονική ζωή. Με την προϋπόθεση, φυσικά, ότι ή άρρωστη δέν θα ξανακαταστεί έρμαιο του πανικού της σε σημείο που ν' άρνηθεί τη θεραπεία της όσο άκόμα είναι καιρός. Κάθε είδος καρκίνου έχει τά προβλήματά του. Πολλοί καρκίνοι παραμελούνται ή άγνοούνται. Ο καρκίνος του στήθους, άπεναντίας, συγκεντρώνει γύρω του πολλή σκέψη και μάλιστα άστοχη κι' επικίνδυνη σκέψη. Προκαλεί φόβο κι' ο φόβος προκαλεί, με τη σειρά του, άπόκριψη ή άρνηση ύποβολής σε θεραπεία. Η έπιστήμη, στην περίπτωση αυτής της μορφής καρκίνου, είναι συχνά άνάγκη να νικήσει προηγουμένως τη μάχη της έμπιστοσύνης.

TVES DOMPIERRE

Φωτιά και Έσχημα

Μετ. Έλ. Γονατοπούλου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ

Η Βίβιαν Χουάιτ, μιá νέα 26 ετών, νοικιάζει με τη φίλη της, Σέιλα Μπίγκχαμ, την άγροικία «Μπάρνσαϊντ» στο Λάθαμ Ουέστ, μερικά χιλιόμετρα έξω από τó Σύντνεϋ, τó «Μπάρσαϊντ» είναι ιδιοκτησία του Άγκους Λάθαμ, παλιού φίλου της Βίβιαν, που μένει με τη μητέρα του και τόν νεαρό άνδρα της γυναίκας του, Κουέντιν Ράιβερς, σε μιá άλλη έπαυλη εκεί κοντά, τó «Πάιν Χιλ». Στο Λάθαμ Ουέστ μένουν άκόμη σε γειτονικά σπύτια ο συνταγματάρχης Φιούστερ με την οικόνομο του, κυρία Σίσκιν, ο Κάρλ Χέννεσεϋ με τη γυναίκα του Τόνυ που έχει έρωτικό σύνδεσμο με τόν νεαρό Κουέντιν Ράιβερς και ο Ντένις Πέιζερ, πρώην μνηστήρ της Βίβιαν, που κατασκηνώνει για τó κοσκαίρι σ' ένα σπιτάκι με τροχούς. Την ημέρα εκείνη γίνεται ή έγκατάσταση της Βίβιαν και της Σέιλας στο Μπάρνσαϊντ και στο συγγύρισμα του σπιτιού την βοηθούν ο Άγκους Λάθαμ, ο Κουέντιν Ράιβερς και τó ζεύγος Χέννεσεϋ. Τό θέμα της ημέρας στο Λάθαμ Ουέστ είναι ο προσεχής έρχομός της γυναίκας του Άγκους Λάθαμ, Ροβένας, που είχε φύγει πρίν από ένα χρόνο, μετά από κάποιο σκάνδαλο.

20

— Καλησπέρα σας, κ. Τάισον. Ήρθα να δώ, αν τó ρολόι του Μπάρνσαϊντ είναι έτοιμο. Η δεσποινίς Χουάιτ έρχεται σήμερα να έγκατασταθεί.

— Είναι έτοιμο, μα χρειάζεται καθαρισμό. Θα τó κρατήσω μιá — δυό μέρες άκόμη για να τó παρακολουθήσω

— Εύχαριστώ.

Η κ. Λάθαμ σκούπισε τó πρόσωπό της μ' ένα μαντήλι και δήλωσε ότι ή ξέστη ήταν άνυποχώρη. Ο κ. Τάισον κούνησε τó κεφάλι του καταφατικά και δέν άποφάσισε να μιλήσει παρά μόνο όταν αντίληφθηκε ότι ή πελάτισσα του έτοιμαζόταν να φύγει.

— Είναι αλήθεια αυτό που άκουσα κ. Λάθαμ;

— Τί άκούσατε;

— Ότι ή γυναίκα του γιού σας θα ξαναέρθει.

Η κ. Λάθαμ που είχε άπομακρυνθεί μερικά δέματα στάθηκε άπότομα και κύτταξε τόν ρολογά κάπως ταραγμένη.

— Από τó ύψος σας βλέπω πως είναι αλήθεια, έλεγε ο Τάισον. Θα ξαναέρθει λοιπόν. Πάντως αυτό είναι κάτι που δέν τó περιμέναμε ούτε έσεις, ούτε έγώ. Έτσι δέν είναι.

— Δέν νομίζετε, κ. Τάισον, ότι άφού δέν περνάει τίποτε από τó χέρι μας, τó καλύτερο είναι να τó πάρουμε άπόφαση και να προσπαθήσουμε να συννενοηθούμε μαζί της;

— Να συννενοηθούμε. Για μένα, έδω που τά λέμε, δέν θα είναι και τόσο δύσκολο. Μου έφθασε ένας χρόνος για να σιλοσοφώσω. Τί άλλο να έκανα; Μα νόμιζα ότι ο γιός σας θα αντίδρούσε.

— Μα δέν μπορεί ν' αναμσάσει κανείς διαρκώς τά παρόνά του. Κάποτε πρέπει τελοσάντων να συγχωρήσεις και να ξεχάσεις.

— Αλήθεια; Ο κ. Άγκους πρέπει να είναι πολύ βολικός άνθρωπος για να συγχωρεί τόσο εύκολα. Δυσκολεύεται να τó πιστέψω. Μα κι' έσεις, κ. Λάθαμ, είστε βολική.

— Τί να γίνει; Μα τί τις θέλουμε

τώρα τις πολλές κουβέντες κ. Τάισον: Τά πολλά λόγια, λένε, είναι φτώχεια.

— Πρέπει λοιπόν να σάς πώ, έκανε ο Τάισον γελώντας άνδρεχτα, ότι είστε τó μόνο πρόσωπο στο Λάθαμ Ουέστ που δέν θέλετε να μιλήσετε για τó γυρισμό της νύφης σας. Όπως και για τó φευγικό της έξ άλλου.

— Όσο γι' αυτό, δέν άμφιβάλλω, Μα δέν είμαι άποχρεωμένη ν' άκούσω τά κουτσομπολιά του κόσμου. Είλικρινά, κ. Τάισον, νομίζω ότι κανένας δέν πρόκειται να κερδίσει τίποτε με τó ν' αναμσούμε αυτήν την παλιά ιστορία που, στο κάτω — κάτω, δέν άποδείχτηκε και ποτ —

— Για μένα παρα — άποδείχτηκε μάλιστα.

Κι' ο κ. Τάισον ξαναγύρισε στην καρέκλα του.

— Καλησπέρα σας, κ. Λάθαμ. Και να πείτε στην δεσποινίδα Χουάιτ ότι θα της πώ τó ρολόι της σε μιá δυό μέρες.

Η κ. Λάθαμ ανέθηκε στο αυτοκίνητό της κι' έβαλε μπρός. Καθισμένη πολύ τσια και με τά χέρια γερά πιασμένα στο τιμόνι δέν φαινόταν καθόλου άνθρωπος που αντιμετώπιζει μιá ήττα.

ΚΑΤΑ τις έπτá τó βράδυ ο συνταγματάρχης Φιούστερ, μ' ένα μπουκάλι στο χέρι, πρόβαλε στην πόρτα της κουζίνας όπου ήταν ή οικόνομος του.

— Τί θα έλεγες για ένα ποτηράκι; Η κυρία Σίσκιν έριξε μιá ματιά στο φουόν, όπου ρόδιζε ένα ταψάκι κι' άκολούθησε τόν συνταγματάρχη στη δεκαορόσημο. Τί άλλο να έκανα; Μα νόμιζα ότι ο γιός σας θα αντίδρούσε.

— Μα δέν μπορεί ν' αναμσάσει κανείς διαρκώς τά παρόνά του. Κάποτε πρέπει τελοσάντων να συγχωρήσεις και να ξεχάσεις.

— Εγγαταστάθηκε τώρα πιá, πέταξε μιá στιγμή. Έσθ όμως έμεινες άπ' έξω

— Από πού έμεινα άπ' έξω; — Ξέρεις πολύ καλά τί θέλω να πώ — Ο συνταγματάρχης ήπια μιá γουλιά από τó ποτήρι του.

— Τώρα πιá δέν τó έπαιρνα και νά μου τó χάριζαν. Νά μου λείπει.

— Αλήθεια; Έκανε με κάποια ειρωνεία ή κ. Σίσκιν. Κι' άνάδοντας ξαφνικά. Άν ήσουν εσύ άποχρεωμένος να μαγειρεύεις στην κουζίνα μου, θα άλλαζες γνώμη. Κοντεύει να σκάσει κανείς από την πολλή ξέστη.

— Όταν, πρίν από ένα χρόνο, τó Μπάρνσαϊντ βρέθηκε άδειο, ο συνταγματάρχης Φιούστερ είχε ζητήσει έπίμονα από τόν Άγκους Λάθαμ να τó νοικιάσει. Μα ή Ροβένα είχε φέρει αντίρρησης κι' έπεισε τελικά τόν άνδρα της να τó δώσει σε δικούς της γνωστούς.

— Και να μου τó χάριζαν δέν τó έπαιρνα τώρα, επανέλαβε ο Φιούστερ άνάδοντας την πίπα του.

— Τότε όμως ήθελες να της βγάλεις τó μάτια από τó κακό σου. Τό ξεχάσεις; έπέμεινε ή κ. Σίσκιν.

— Καλά! Από τότε όμως τά πράγματα άλλαξαν. Οι τιμές διπλασιάστηκαν και τó κομποδέμα μου δέν είχε δυστυχώς αυτή την εξέλιξη.

— Έ, καλά τώρα.

— Πρέπει πάντως να ξέρεις ότι φέτος μπορούσα μιá χωρά να πάρω τó Μπάρνσαϊντ, πρίν ο Άγκους τó νοικιάσει στη Βίβιαν Χουάιτ.

— Άμφιβάλλω. Οι Λάθαμ έχουν τούς εύνομημένους τους κι' εσύ δέν είσαι άπ' αυτούς.

— Κουταμάρες. Δέν τού είπα τίποτε. Μα αν τού έλεγα θα μου τó έδινε.

Η κ. Σίσκιν κύτταξε τó ποτήρι της με ύψος συλλογισμένο.

— Δέν είναι τόσο για μένα που κατηγορώ αυτό τó σπύτι. Μα... όσο σκέφτομαι πως ένας άνθρωπος σαν εμένα είσαι άποχρεωμένος να μένεις σ' αυτήν την πονηροφωλιά...

— Μη χολοσιάζ για μένα. Είμαστε πολύ καλά έδω όπου είμαστε. Έχουμε τις άνέσεις μας, τó νοίκι είναι χαμηλό και τó σπύτι είναι άσχετα μεγάλο. Πιές καλύτερα τó ούσκυ σου κι' άφησε τά μεγάλα σχέδια.

Δέν έφερε άλλες αντίρρησης και γέμισε τά ποτήρια. Οι κόττες κακάριζαν και στο λόφο ένα τράινο έτρεχε κατά τó Σύντνεϋ. Ο ούρανος, που ήτάν κατακόκκινος πρίν, γύριζε τώρα στο πράσινο.

Η κ. Σίσκιν έκανε χροή δορινάσας τού συνταγματάρχη τó πρωί, οικόνομου τó άπόγευμα και τó δειλινό γινόταν ίση του. Τό βραδυό τους φαγητό τó έπαιρναν μεταξύ έπτá και δέκα. Αυτό εξαορίόταν από την ατμόσφαιρα που δημιουργόταν την ώρα του ούσκυ, κατά πόσον δηλαδή ή συζήτηση τους κατέληγε σε τρυφερότητες ή σε κανυά.

Έκείνο τó βράδυ ο κανυάς άναψε μετά από μιá παρατήρηση που έκανε

ή κ. Σίσκιν ανάμεσα στο δεύτερο και το τρίτο οδόστρω.

— "Όσο σκέφτομαι, έκανε, ότι η Ροβέ-να Λάθαμ έχει το θράσος να ξανάρθει έδω, δεν μπορώ να το χωνέψω. Νό-μιζα ότι είχαμε για πάντα απαλλαγεί από την παρουσία της.

— Μπάρ; Δεν έδωσε καμιά προσοχή στον άπει-λητικό τόνο του συνταγματάρχη και συνέ-χισε:

— Μάλιστα. 'Η αναιδεία της δεν έ-χει όρια να ξανάρθει έδω μετά απ' όλα συνέβησαν.

— Ο Φιούστερ ακούμπησε το ποτήρι του στο τραπέζι.

— "Ακουσέ με καλά: θα σε παρακα-λέσω να μη ξαναμιλήσεις γι' αυτό το θέμα. Τό θέλωμε δεν το θέλωμε ξανάρ-χεται και είναι περιττό ν' αναμεινουμε τα παλιά σκάνδαλα

— Μά...

— Ξέρω, ξέρω. Μά δ' "Αγκους Λά-θαμ κι' εγώ είμαστε γείτονες και φίλοι ένας Θεός μόνο ξέρει πρίν από πόσο και-ρο. Δεν θα ήθελα καθόλου να φθάσουν στ' αυτιά του κοινοπολιτά που θα γί-νουν από το σπίτι μου.

— Την υπερασπίζεσαι δηλαδή.

— Κάθε άλλο. Γυναικες σαν αυτή κανέναν δεν μπορεί να τις υπερασπίζε-ται. Αυτό όμως δεν θα μ' εμποδίσει να την επισκεφθώ και να δεχθώ τις προσκλήσεις τους στο Πάιν Χιλ.

— "Όσο γι' αυτό, δεν είχα καμιά αμφιβολία, έκανε κοφτά ή κ. Σίσκιν. Τα γεύματα στο Πάιν Χιλ, τα κοκτέιλ, τα μπουφέ, όλα αυτά για τον κ. συνταγμα-τάρχη.

Σηκώθηκε, άδειασε ένα τασάκι, πήρε το ποτήρι της και πρόσθεσε παγωτό:

— Είναι ή ώρα του φαγητού. Θα είναι έτοιμο σε πέντε λεπτά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Ο ΤΑΝ ή Βίβιαν και ή Σέϊλα τέλειωσαν τήν φαγητό τους, δ' καιρός δρόσος και σηκώθηκε άερας. Τό σπίτι άρ-χισε να τριζει σαν καράβι στη φουρ-τούνα και ή Βίβιαν θυμήθηκε ότι τήν παράθυρο τής σοφίτας είχε μείνει άνοιχτό. Σηκώθηκε να κλείσει πόρτες και παρά-θυρα γιατί έκανε βοοχή.

— Πρόσεξα τήν άπόγευμα ότι τήν πα-ράθυρο τής σοφίτας έχει μείνει άνοιχτό, είπε στη Σέϊλα, γυρίζοντας στην τραπε-ζαρία. Πρέπει ν' ανεβώ να τήν κλείσω.

— Τό νομίζεις άπαράτητο; έκανε ή Σέϊλα με ύφος βαρυστημένο.

— Ναι, γιατί διαφορετικά ή βοοχή θα μπει μέσα.

— Και σάμπως υπάχει τίποτε οπου-δαίο εκεί μέσα και φοβάσαι μήν χαλά-σει; "Όλο κουρελαριά...

"Ένα παντζούρι χτύπησε στο γραφείο και ή βοοχή έγινε πάλι δυνατή. 'Η Βίβιαν ανέβηκε τις σκάλες. Τό πρώτο πάτωμα ή-ταν σκοτεινό. "Αναψε τήν φώς κι' ανέβηκε τις υπόλοιπες σκάλες ως τήν πόρτα τής σοφίτας. Μά ήταν κλειδωμένη και τήν κλειδί δεν ήταν επάνω. 'Η Βίβιαν στάθη-κε λίγη ώρα κυττάζοντας τήν πόρτα με άμηχανία. "Ακουγε τή βοοχή να πέφτει με πάταγο πάνω στη στέγη και τόν άέρα να φυσάει. Ξανακατέβηκε.

— Σέϊλα, μήπως ξέρεις πού είναι τήν κλειδί τής σοφίτας; ρώτησε τή φίλη της. — "Ιδέα δεν έχω. Δεν τήν παραπλά-στω εγώ από τήν παράθυρο. Τί σέ σκοτί-ζει ή βοοχή;

— "Ακριβώς μπροστά τήν παράθυρο εί-ναι μία μικρή κασέλα από λάκα πού εί-ναι τής Ροβένας. Τήν πρόσεξα τήν άλλη φορά πού είχα έρθει να δώ τή σπι-τί. Είναι κοίμα να καταστραφεί από τή βοο-χή.

Πραγματικά όταν επισκέφθηκε τήν σπι-τί με τόν "Αγκους Λάθαμ, είχε προσέξει ατό τήν κασέλα.

— "Τάχουν έδω μέσα μερικά πράγ-ματα πού ανήκουν στη Ροβένα, τής είχε πεί. "Όταν έφυγε πέσει τήν είχε παραδώσει στους άλλους ένοικιαστές πού ήταν και φίλοι της, στους Κότταρ. "Αν σ' ένο-χλούν, μπορώ να τήν μεταφέρω άλλοι.

Μά ή Βίβιαν τού είχε πεί πως δεν τήν ένοχλούσαν. "Έπαιξε στην κουζίνα μήπως ανακάλυπτε πούθενά από τήν κλειδί, ά-νοιξε μερικά συρτάρια και συγχρόνως ά-πορούσε με τήν άδιαφορία τής Σέϊλα πού εξακολουθούσε να κάθεται νοητικά ξα-πλωμένη στην πολυθρόνα της σαν να μή συνέβαινε τίποτε.

— "Αυτό ή κοπέλλα μόνο για τόν έαυτού-λη της ενδιαφέρεται κι' όλοι οι άλλοι δέ-πνιγούν, σκεφτόταν ή Βίβιαν, εξακολου-θώντας να ψάχνει. "Απορώ με τόν "Αγκους πού τσιμπήθηκε μαζί της. Είναι δυνατόν να άγασήσεις μία γυναίκα μόνο για τήν μαύρα της μαλλιά και τήν τριανταφυλένιο δέμα της;

Βλέποντας όμως ότι οι άναζητήσεις της ήταν άκαυτες, άποφάσισε να τηλεφωνή-σει στο Πάιν Χιλ. "Απάντησε δ' "Αγκους.

— Πού είναι;

— "Αγκους, μήπως έχεις εσύ τήν κλειδί τής σοφίτας;

— Πού; "Α! εσύ είσαι, Βίβιαν.

— Ναι.

— Τί συμβαίνει;

— Ξέρεις πού είναι τήν κλειδί τής σο-φίτας. Τό γυρεύω παντού και δεν τήν βρίσκω.

— "Όχι, δεν ξέρω. Δεν είναι πάνω στην πόρτα;

— "Όχι. Και βρέχει τόσο πολύ πού σκέφτηκα...

— Ναι, πραγματικός κατακλυσμός. Πώς τήν περνάτε οι δύο σας;

— Πολύ καλά, μά φοβούμαι μήπως βραχεί ή κασέλα τής Ροβένας γιατί τήν παράθυρο τής σοφίτας έμεινε άνοιχτό.

— Δέ βαρύνεσαι; Γι' αυτό στενοχωριέ-σαι; Κι' αν βραχεί λιγάκι ή κασέλα δεν θα πάθει τίποτε. Πάντως, αν δεν βρεθεί τήν κλειδί, θα παραγγέλουμε ένα άλλο στήν Τάισον.

"Η Βίβιαν κατέβασε τήν άκουστικό. "Ως εκείνη τή στιγμή ποτέ δεν είχε αντίλη-φθεί πόσο ήταν πεισματάρα. Τής είχε καθίσει τώρα ή ιδέα να κλείσει τήν πα-ράθυρο τής σοφίτας, κι' έφραζε να τήν κλείσει με κάθε θυσία. Χωρίς να πεί τί-ποτε στη Σέϊλα, πήγε στήν χαλάνη, φόρεσε τήν άδιάφορή της και βγήκε στήν κή-πο.

"Αποφάσισε ν' άνοίξει τήν πόρτα τής σοφίτας, θά προσπαθούσε να κλείσει τήν παράθυρο άπ' έξω. "Ο Κόλ Χέννεσεύ είχε χρησιμοποιήσει μία μεγάλη σκάλα για να κλαδέψει τήν αγιόκλημα. "Έπρεπε νά είναι ακόμη εκεί.

"Έξω ήταν κατασκότεινα και ή βοο-χή εξακολουθούσε να πέφτει με λίσσα.

"Η Βίβιαν έτρεξε, μά όταν έφθασε κον-τά στη σκάλα είδε ότι ήταν πολύ κοντή και δεν έφθανε ως τήν παράθυρο τής σο-φίτας. Γύρισε πίσω άπογοητευμένη και τότε σκέφθηκε ότι ίσως ένα άλλο κλειδί θα ταίριαζε ίσως στην κλειδαρότρυπα. Παράτησε τήν άδιάφορή της στην κου-ζίνα, φορτώθηκε ένα μάτσο κλειδιά πού

άφαιρσε από τις διάφορες πόρτες κι' ξα-νανέθηκε τις σκάλες κάτω από τήν έρω-νική βλέμμα τής Σέϊλα, πού δεν άναμει-νε να εγκαταλείψει τήν πολυθρόνα της και τήν βολή της.

Μά φθάνοντας μπροστά στην πόρτα τής σοφίτας ή Βίβιαν συνάντησε νέν έμπό-διο. Μά τήν πρώτο κλειδί πού δοκίμασε διαπίστωσε ότι ή πόρτα ήταν κλειδωμένη από μέσα κι' ότι τήν κλειδί θοισκόταν στην κλειδαρότρυπα. Στην άρχή σκέφθηκε ότι κάποιος είχε κλειδωθεί στη σοφίτα και κόντευε να ξανακατέβει τις σκάλες τρέ-χοντας. Μά άμέσως σκεδόν άλλαξε γνώ-μη. Πούδς μπορούσε να κλειδωθεί μέσα; Και γιατί; Κανέναν κλέφτης ίσως. Μά τήν κλέψαι; "Εκτός από τήν πράγματα τής Ροβένας δεν υπήρχε τίποτ' άλλο πού ν' άξιζε κάτι. "Ένας κλέφτης όμως, σκέ-φθηκε πάλι, όταν μπαίνει σ' ένα σπίτι για να κλέψει, δεν ξέρει και τί θά βρεί άκριβώς.

Κόλλησε τήν αυτί της στην πόρτα. Δεν άκουγόταν τίποτε παρά μόνο δ' μονό-τονος κρότος τής βοοχής τήν στέγη. Κι' αν άκόμη, ήταν κλέφτης, για πού λό-γο να βρίσκει άκόμη μέσα. Τό πιθανότε-ρο είναι να είχε φύγει άπ' τήν παράθυ-ρο.

"Η Βίβιαν στεκόταν διστακτική μπρο-στά στην πόρτα χωρίς να ξέρει τί να κάνει. Τό να φωνάξει τήν Σέϊλα ούτε τής πέρασε από τήν μυαλό, γιατί ήξερε καλά ότι ή φίλη της σέ τίποτε δεν ήταν έκανή να τήν βοηθήσει. Νά καλέσει πάλι τόν "Αγκους στήν τηλεφωνή; Ντρεπόταν. Για πού λό-γο να τόν κουβαλήσει έξω στή βοοχή, άπ' όπου μπορούσε άποφασίζει να κάνει μία κατάθεση στην Τράπεζα πρίν τήν διαβουλεύει τόν διευθυντή.

Μπήκα με διστακτικό βήμα κι' έβρι-κα δειλή ματιά στους ύπαλλλους. Σκέφθη-κα ότι όταν ένας άνθρωπος άποφασίζει να κάνει μία κατάθεση στην Τράπεζα πρίν τήν διαβουλεύει τόν διευθυντή.

Προχώρησα, λοιπόν, πρὸς μία θυρίδα πού έφερε τήν έπιγραφή "Ταμείον". "Ο ταμίας ήταν ένας πανύψηλος και ξερα-νός άνθρωπος με ύφος παγερό. "Η θέα του και μόνο μου έκοψε τήν ήπατα. "Η φωνή μου θαρρείς κι' έβγαине από τήν

— Θά μπορούσα να έβλεπα τόν διευθυ-νή; ρώτησα.

Και ποδοσά:

— Μόνο.

Αν ξέρω καθόλου τί μου ήρθε και πρόσθεσα αυτό τήν «μόνο».

— Πολύ ευχαρίστως, είπε δ' ταμίας και σηκώθηκε να πάει να τόν βρεί.

"Ο διευθυντής ήταν άνθρωπος σοβαρός με άυστηρή έκφραση. "Εγώ κρατούσα τήν πενήντα — έξη δολλάρια μου ένα κομμάτι μέσα στην τσέπη μου.

— Είστε δ' διευθυντής; ρώτησα και άμεινε μου δ' Θεός πως δεν άμφέβαλα καθόλου.

— Μάλιστα, άπάντησε.

— Θά μπορούσα να σάς έβλεπα μόνο.

Και πάλι δεν ήθελα να πώ «μόνο», μά ή λέξη μου ξέφυγε μόνη της.

"Ο διευθυντής με κύτταξε με κάποιο άνησυχία. Θά φαντάσθηκε πως θά είχα να τού άποκαλύψω κανένα τρομερό μυσ-τικό.

— "Ελάτε από δώ, μου είπε και με ώδήγησε σ' ένα κλειστό γραφείο.

Γύρισε τήν κλειδί στην κλειδαρότρυπα.

ΜΙΚΡΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η κατάδεση

Του χιουμοριστή συγγραφέα
ΣΤΕΦΕΝ ΛΗΚΟΚ

Ο χιουμοριστής συγγραφέας Στέφεν Λήκοκ είναι Καναδός και γεννήθη-κε στην "Αγγλία. Στην άρχή ήταν δάσκαλος και μετά καθηγητής τής Πολι-τικής Οικονομίας. Τό πρώτο βιβλίο του χιουμοριστικών διηγημάτων τήν εξέδωσε παρ' όλες τις αντίθετες συμβουλές τών φίλων του. "Από τότε έγραφε ένα βι-βλίο κάθε χρόνο επί τριάντα τέσσερα χρόνια. Πέθανε τήν 1944.

Ο ΤΑΝ μπαίνει σέ Τράπεζα παθαίνω-τράκι. Οι ύπαλλλοι μου φέρουν τράκι, οι θυρίδες μου φέρουν τράκι, ή θέα τών χαρτονομισμάτων μου φέρνει τράκι. "Όλα με τρομάζουν. "Από τή στιγ-μή πού προκύπτει ή άνάγκη να κάνω μία έποιαδήποτε οικονομική πράξη γίνονται πραγματικά ήλθιος. Αυτό τήν ήξερα κα-λά, μά τήν κακή ήταν πού δ' μισθός μου είχε αψηφθεί κατά πενήντα δολλάρια τήν μήνα κι' άμέσως — άμέσως σκέφθηκε ότι ή Τράπεζα ήταν τήν πού κατάλληλο μέρος για να φυλάξω αυτά τήν χρήματα.

Μπήκα με διστακτικό βήμα κι' έβρι-κα δειλή ματιά στους ύπαλλλους. Σκέφθη-κα ότι όταν ένας άνθρωπος άποφασίζει να κάνει μία κατάθεση στην Τράπεζα πρίν τήν διαβουλεύει τόν διευθυντή.

Προχώρησα, λοιπόν, πρὸς μία θυρίδα πού έφερε τήν έπιγραφή "Ταμείον". "Ο ταμίας ήταν ένας πανύψηλος και ξερα-νός άνθρωπος με ύφος παγερό. "Η θέα του και μόνο μου έκοψε τήν ήπατα. "Η φωνή μου θαρρείς κι' έβγαине από τήν

— Θά μπορούσα να έβλεπα τόν διευθυ-νή; ρώτησα.

Και ποδοσά:

— Μόνο.

Αν ξέρω καθόλου τί μου ήρθε και πρόσθεσα αυτό τήν «μόνο».

— Πολύ ευχαρίστως, είπε δ' ταμίας και σηκώθηκε να πάει να τόν βρεί.

"Ο διευθυντής ήταν άνθρωπος σοβαρός με άυστηρή έκφραση. "Εγώ κρατούσα τήν πενήντα — έξη δολλάρια μου ένα κομμάτι μέσα στην τσέπη μου.

— Είστε δ' διευθυντής; ρώτησα και άμεινε μου δ' Θεός πως δεν άμφέβαλα καθόλου.

— Μάλιστα, άπάντησε.

— Θά μπορούσα να σάς έβλεπα μόνο.

Και πάλι δεν ήθελα να πώ «μόνο», μά ή λέξη μου ξέφυγε μόνη της.

"Ο διευθυντής με κύτταξε με κάποιο άνησυχία. Θά φαντάσθηκε πως θά είχα να τού άποκαλύψω κανένα τρομερό μυσ-τικό.

— "Ελάτε από δώ, μου είπε και με ώδήγησε σ' ένα κλειστό γραφείο.

Γύρισε τήν κλειδί στην κλειδαρότρυπα.

"Για τ' όνομα τού Θεού δέ ξεμπερ-δεύουμε μία ώρα άρχίοντας.

"Ο ταμίας πήρε τήν χρήματα και τήν έδωσε σ' άλλον ύπαλληλο. "Τότερα, άπ' ου μ' έβαλε να σημειώσω τήν ποσά πάνω σ' ένα χαρτί, μου έφερε να υπογράψω σ' ένα πελώριο κατάστιχο. Δεν ήξερα πιά τί έκανα. "Η Τράπεζα χόρευε μπροστά στήν μάτια μου.

— Κατετέθησαν; ρώτησα με φωνή τρε-μουλιαστή.

— "Εν τάξει, είπε δ' ταμίας.

— Τότε θά ήθελα να υπογράψω μία έπιταγή και να κάνω μία άνάληψη.

"Η σκέψη μου ήταν ν' άποσύρω έξη δολλάρια για τήν μικροέξοδά μου. Κάποι-ος μου έδωσε ένα κομμάτι έπιταγών από μέσα από άλλη θυρίδα, κι' ένας άλλος μου έξήγησε πως να τήν γράψω. Οι ύ-παλλλοι είχαν φαίνεται τήν έντύπωση πώς ήμουν κανέναν ξεμυριασμένο εξα-τομιοποιήτο. Κάτι έγραφα πάνω στην έ-πιταγή και τήν έσπρωξα μπροστά στήν ύπαλληλο. Τήν κύτταξε.

— Τί; Τ' άποσύρετε όλα; έκανε με ά-πορία.

Τότε μόνο αντίληφθηκε ότι είχα γρά-ψει πενήντα — έξη αντί έξη. Μά εί-χα μπλέξει πολύ για να μπορέσω να σκεφθώ. Κατάλαβα πως μου ήταν άδύνατο να δώσω έξηγήσεις. "Όλοι οι ύπαλλλοι είχαν σταματήσει τήν δουλειά τους και με κύτταζαν.

"Η ντροπή μου μου έδωσε τήν θάρρος τού άπελπισμένου και τήν έπαιξα όλα για όλα.

— Μάλιστα, όλα.

— "Αποσύρετε τήν χρήματά σας από τήν Τράπεζα;

— "Ως τήν τελευταία πενήντα, έκανα με στόμφο.

— Δεν θα κάνετε άλλες καταθέσεις έ-δω; ρώτησε πάλι δ' ύπαλληλος με άπο-ρία.

"Ηλίτσα βλακώδης, πως θά νόμιζε δ-τι κάτι με ενόχλησε τήν ώρα πού έπε-ρασα τήν έπιταγή κι' ότι άλλαξα γνώμη. "Έκανα άξιοδότητη προσπάθεια να πάρω ύφος ανθρώπου με βίαιη ιδιοσυγκρα-σία.

"Ο ύπαλληλος έτοιμάστηκε να μου έ-πιστρέψει τήν χρήματα.

— Πώς τήν θέλετε; με ρώτησε.

— "Όποτε;

— Πώς τήν θέλετε;

Κατάλαβα τί ήθελε να πεί κι' άπάντη-σα, χωρίς ούτε καν να προσπαθήσω να σκεφθώ.

— Σε χαρτονομίσματα τών πενήντα.

Μου έδωσε ένα χαρτονομίσμα τών πενήντα δολλάρια.

— Και τήν έξη; ρώτησε πάλι.

— Σε χαρτονομίσματα τού ενός.

Μου τήν έδωσε και βγήκα σαν τρελλός. "Ενώ ή μεγάλη πόρτα έκλεινε πίσω μου άκουσα τόν αντίλαλο από βροντερό γέλιο πού ανέβηκε ως τήν ταβάνι τής Τράπε-ζας.

"Από εκείνη τή μέρα δεν ξαναπατήσα-α τή Τράπεζα. Κρατώ τήν χρήματά μου στην τσέπη τού παντελονιού μου και κρύβο-ας οικονομίες μου σέ άσημένια δολλάρια μέσα σέ μία παλιά κούτα.

(Μετ. Ε. Γ.)

ΤΟ
ΕΘΝΙΚΟΝ ΛΑΧΕΙΟΝ
ΠΡΟΧΩΡΕΙ ΗΔΗ
ΔΙΑ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΚΕΡΔΗ
Η
ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ Ε' ΚΛΗΡΩΣΙΣ
ΕΦΘΑΣΕ

Κατ' αὐτὴν δὰ ἐξαχθοῦν

Α' Λαχνός	δρχ. 2.000.000
Β' »	» 1'000.000
3 Λαχνοὶ τῶν	» 500.000
5 » »	» 300.000
10 » »	» 100.000

καὶ ἄλλα πολλὰ κέρδη συμποσούμενα μετὰ τοῦ ΔΩΡΟΥ εἰς δραχμάς
75.755.000

ΑΝΑΝΕΩΣΑΤΕ ΕΓΚΑΙΡΟΣ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΣΑΣ

Καὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἅς ἀγοράσουν καὶ τώρα
ἓνα ἀριθμὸν διὰ τὴν συμμετοχὴν των εἰς
τὰ πλούσια κέρδη καὶ τὸ
ΔΩΡΟΝ ΤΩΝ 5.000.000

